

Bruksela, 12 października 2018 r.
(OR. en)

7972/1/18
REV 1 (en, de, it, nl, da, el, cs, lt, mt,
pl, sk, bg, ro)

Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2018/0094 (NLE)

WTO 76
SERVICES 25
COASI 93

AKTY USTAWODAWCZE I INNE INSTRUMENTY

Dotyczy: Umowa o wolnym handlu między Unią Europejską a Republiką Singapuru

UMOWA O WOLNYM HANDLU
MIĘDZY UNIĄ EUROPEJSKĄ
A REPUBLIKĄ SINGAPURU

Unia Europejska, zwana dalej „Unią”

oraz

Republika Singapuru, zwana dalej „Singapurem”,

zwane dalej łącznie "Stronami" lub pojedynczo "Stroną",

UZNAJĄC swoje długotrwałe i silne partnerstwo oparte na wspólnych zasadach i wartościach odzwierciedlonych w umowie o partnerstwie i współpracy oraz swoje znaczące więzi gospodarcze, handlowe i inwestycyjne;

DAŻĄC do dalszego zacieśnienia stosunków wpisujących się w ramy ich ogólnej współpracy międzynarodowej i w zgodzie z jej zasadami oraz przekonane, iż niniejsza Umowa stworzy nowe możliwości dla rozwoju handlu i inwestycji między Stronami;

UZNAJĄC, że niniejsza Umowa uzupełni wysiłki w zakresie regionalnej integracji gospodarczej i będzie im sprzyjać;

ZDECYDOWANE, by wzmocnić swoje więzi gospodarcze, handlowe i inwestycyjne zgodnie z celem zrównoważonego rozwoju, w jego wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym, a także by promować handel i inwestycje z uwzględnieniem wysokiego poziomu ochrony środowiska i pracy oraz właściwych i międzynarodowych standardów i umów, których są stroną;

PRAGNĄC poprawić warunki życia, promować wzrost i stabilność gospodarczą, tworzyć nowe miejsca zatrudnienia i zwiększyć ogólny dobrobyt oraz potwierdzając w tym celu swoje zobowiązanie do promowania handlu i liberalizacji inwestycji;

PRZEKONANE, że niniejsza Umowa przyczyni się do rozszerzenia i poprawy bezpieczeństwa rynku towarów i usług, zwiększając tym samym konkurencyjność ich przedsiębiorstw na rynku globalnym;

POTWIERDZAJĄC prawo każdej ze Stron do wprowadzania i egzekwowania środków niezbędnych do osiągnięcia uzasadnionych celów politycznych w wymiarze społecznym, środowiskowym, bezpieczeństwa, zdrowia i bezpieczeństwa publicznego oraz promocji i ochrony różnorodności kulturowej;

POTWIERDZAJĄC swoje zobowiązania w ramach Karty Narodów Zjednoczonych podpisanej w San Francisco dnia 26 czerwca 1945 r. oraz mając na uwadze zasady sformułowane w Powszechnej deklaracji praw człowieka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 10 grudnia 1948 r.;

UZNAJĄC znaczenie przejrzystości w handlu międzynarodowym przynoszącej korzyści dla wszystkich stron;

DAŻĄC do ustanowienia jasnych i obustronnie korzystnych zasad regulujących handel i inwestycje oraz do zmniejszenia lub zniesienia barier we wzajemnym handlu i inwestycjach;

ZDECYDOWANE, by przyczynić się do harmonijnego rozwoju i rozszerzania międzynarodowej wymiany handlowej poprzez usuwanie przeszkód w handlu za pośrednictwem niniejszej Umowy oraz by unikać tworzenia między Stronami nowych barier w handlu i inwestycjach, które mogą zmniejszyć korzyści płynące z niniejszej Umowy;

UWZGLĘDNIAJĄC swoje odpowiednie prawa i obowiązki wynikające z Porozumienia WTO i innych wielostronnych, regionalnych i dwustronnych umów i uzgodnień, których są stronami,

UZGADNIAJĄ, CO NASTĘPUJE:

ROZDZIAŁ PIERWSZY

CELE I OGÓLNE DEFINICJE

ARTYKUŁ 1.1

Ustanowienie strefy wolnego handlu

Strony niniejszej Umowy ustanawiają niniejszym strefę wolnego handlu, zgodnie z art. XXIV GATT 1994 i art. V GATS.

ARTYKUŁ 1.2

Cele

Celem niniejszej Umowy jest liberalizacja i ułatwienie handlu i inwestycji między Stronami zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 1.3

Definicje o zastosowaniu ogólnym

Jeżeli nie określono inaczej, na użytek niniejszej Umowy:

„Porozumienie w sprawie rolnictwa” oznacza Porozumienie w sprawie rolnictwa zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

„Porozumienie w sprawie zamówień rządowych” oznacza Porozumienie w sprawie zamówień rządowych zawarte w załączniku 4 do Porozumienia WTO;

„Porozumienie w sprawie inspekcji przedwysyłkowej” oznacza Porozumienie w sprawie inspekcji przedwysyłkowej zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

„Porozumienie antydumpingowe” oznacza Porozumienie WTO o stosowaniu artykułu VI Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994 zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

„Porozumienie w sprawie ustalania wartości celnej” oznacza Porozumienie WTO o stosowaniu artykułu VII Układu ogólnego w sprawie taryf celnych i handlu 1994 zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

„dzień” oznacza dzień kalendarzowy;

„DSU” oznacza Uzgodnienia WTO w sprawie zasad i procedur regulujących rozstrzyganie sporów zawarte w załączniku 2 do Porozumienia WTO;

„GATS” oznacza Układ ogólny w sprawie handlu usługami zawarty w załączniku 1B do Porozumienia WTO;

„GATT 1994” oznacza Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu z 1994 r. zawarty w załączniku 1 A do Porozumienia WTO;

„System Zharmonizowany” oznacza Zharmonizowany System Oznaczania i Kodowania Towarów, w tym wszystkie jego uwagi do sekcji i uwagi do rozdziałów oraz zmiany (zwany dalej też „HS”);

„MFW” oznacza Międzynarodowy Fundusz Walutowy;

„Porozumienie w sprawie licencjonowania przywozu” oznacza Porozumienie WTO w sprawie licencjonowania przywozu zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

„środek” oznacza wszelkie przepisy ustawowe lub wykonawcze, procedury, wymogi lub praktyki;

„osoba fizyczna pochodząca ze terytorium Strony” oznacza obywatela Singapuru lub jednego z państw członkowskich Unii Europejskiej¹ zgodnie z ich odpowiednimi przepisami;

¹ Termin „osoba fizyczna” obejmuje osoby fizyczne stale przebywające na Łotwie, które nie są obywatelami Łotwy lub innego państwa, ale które są uprawnione, na mocy przepisów ustawowych i wykonawczych Łotwy, do otrzymania paszportu dla osób niebędących obywatelami (paszport cudzoziemca).

„Umowa o partnerstwie i współpracy” oznacza Umowę o partnerstwie i współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Singapuru, z drugiej strony, podpisaną w [...] w dniu [...] r.;

„osoba” oznacza osobę fizyczną albo osobę prawną;

„Porozumienie w sprawie środków ochronnych” oznacza Porozumienie w sprawie środków ochronnych zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

„Porozumienie SCM” oznacza Porozumienie w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

„Porozumienie SPS” oznacza Porozumienie w sprawie stosowania środków sanitarnych i fitosanitarnych zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

„Porozumienie TBT” oznacza Porozumienie w sprawie w sprawie barier technicznych w handlu zawarte w załączniku 1A do Porozumienia WTO;

„Porozumienie TRIPS” oznacza Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej zawarte w załączniku 1C do Porozumienia WTO;

„WIPO” oznacza Światową Organizację Własności Intelektualnej;

„WTO” oznacza Światową Organizację Handlu; oraz

„Porozumienie WTO” oznacza Porozumienie z Marrakeszu ustanawiające Światową Organizację Handlu, sporządzone w dniu 15 kwietnia 1994 r.

ROZDZIAŁ DRUGI

TRAKTOWANIE NARODOWE I DOSTĘP TOWARÓW DO RYNKU

SEKCJA A

POSTANOWIENIA WSPÓLNE

ARTYKUŁ 2.1

Cel

Strony stopniowo i wzajemnie liberalizują handel towarami w trakcie okresu przejściowego, rozpoczynającego się w dniu wejścia w życie niniejszej Umowy, zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy i zgodnie z art. XXIV GATT 1994.

ARTYKUŁ 2.2

Zakres

Postanowienia niniejszego rozdziału mają zastosowanie do handlu towarami między Stronami.

ARTYKUŁ 2.3

Traktowanie narodowe

Każda ze Stron przyznaje traktowanie narodowe towarom drugiej Strony zgodnie z art. III GATT 1994, włącznie z jego uwagami i postanowieniami uzupełniającymi. W tym celu art. III GATT 1994 oraz jego uwagi i postanowienia uzupełniające zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

ARTYKUŁ 2.4

Należności celne

Na użytek niniejszego rozdziału „należności celne” obejmują każde cło lub wszelkiego rodzaju opłaty nałożone na przywóz lub wywóz towarów lub w związku z przywozem lub wywozem towarów, w tym wszelkiego rodzaju podatki wyrównawcze lub należności dodatkowe nałożone na taki przywóz lub wywóz lub z nimi związane.

Należności celne nie obejmują:

- a) należności odpowiadających podatkom wewnętrznym, nałożonych zgodnie z art. 2.3 (Traktowanie narodowe);
- b) cła nałożonego zgodnie z rozdziałem trzecim (Środki ochrony handlu);

- c) ceł stosowanych zgodnie z art. VI, art. XVI, art. XIX GATT 1994, Porozumieniem antydumpingowym, Porozumieniem SCM, art. 5 Porozumienia w sprawie rolnictwa oraz DSU; oraz
- d) opłat lub innych należności nałożonych zgodnie z art. 2.10 (Opłaty i formalności w związku z przywozem i wywozem).

ARTYKUŁ 2.5

Klasyfikacja towarów

Klasyfikacja towarów w handlu między Stronami jest regulowana nomenklaturą taryfową każdej ze Stron, zgodnie z Systemem Zharmonizowanym oraz jego zmianami.

SEKCJA B

OBNIŻENIE LUB ZNIESIENIE NALEŻNOŚCI CELNYCH

ARTYKUŁ 2.6

Obniżenie lub zniesienie należności celnych przywozowych

1. Każda ze Stron obniża lub znosi swoje należności celne nakładane na towary przywożone z drugiej Strony zgodnie z harmonogramem określonym w załączniku 2-A. Na użytek niniejszego rozdziału „pochodzący” oznacza pochodzenie towaru określone zgodnie z zasadami pochodzenia i innymi wymogami określonymi w protokole 1.

2. Podstawowa stawka należności celnych przywozowych, do której zastosowanie mają kolejne obniżki zgodnie z ust. 1, jest wskazana w harmonogramie w załączniku 2-A.
3. Jeżeli w jakimkolwiek momencie po wejściu w życie niniejszej Umowy Strona obniży swoje stawki należności celnych przywozowych stosowane względem państwa najbardziej uprzywilejowanego (zwane dalej „KNU”), stawka ta ma zastosowanie pod warunkiem, że jest ona niższa od stawki należności celnych przywozowych obliczonej zgodnie z harmonogramem danej Strony w załączniku 2-A, i tylko w okresie, w którym spełniony jest ten warunek.
4. Trzy lata po wejściu w życie niniejszej Umowy Strony przeprowadzają konsultacje, na wniosek jednej Strony, aby rozważyć przyspieszenie i rozszerzenie zakresu obniżenia oraz znoszenia należności celnych przywozowych. Decyzja podjęta przez Strony na posiedzeniu Komitetu ds. Handlu Towarami w sprawie takiego przyspieszenia lub rozszerzenia zakresu zastępuje stawkę celną lub kategorię znoszenia celi określoną dla tego towaru zgodnie z harmonogramem Stron.

ARTYKUŁ 2.7

Zniesienie należności celnych i podatków przywozowych

Żadna ze Stron nie utrzymuje lub nie wprowadza należności celnych lub podatków nakładanych na wywóz lub sprzedaż eksportową towarów na terytorium drugiej Strony lub nie wprowadza jakichkolwiek wewnętrznych podatków dotyczących towarów będących przedmiotem wywozu na terytorium drugiej Strony, które przewyższają środki mające zastosowanie do towarów podobnych przeznaczonych do sprzedaży krajowej.

ARTYKUŁ 2.8

Zawieszenie

Do momentu wejścia w życie niniejszej Umowy żadna ze Stron nie podnosi istniejących należności celnych ani nie wprowadza nowych należności celnych w stosunku do przywozu towarów pochodzących z terytorium drugiej Strony. Nie wyklucza to, że po jednostronnej obniżce każda ze Stron może podwyższyć należności celne do poziomu wskazanego w swoim harmonogramie zawartym w załączniku 2-A.

SEKCJA C

ŚRODKI POZATARYFOWE

ARTYKUŁ 2.9

Ograniczenia w przywozie i wywozie

1. Żadna ze Stron nie przyjmuje ani nie utrzymuje zakazów ani ograniczeń nakładanych na przywóz towarów z terytorium drugiej Strony ani na wywóz lub sprzedaż eksportową towarów z przeznaczeniem na terytorium drugiej Strony, zgodnie z art. XI GATT 1994 oraz jego uwagami i postanowieniami uzupełniającymi. W tym celu art. XI GATT 1994 wraz z jego uwagami i postanowieniami uzupełniającymi zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

2. Strony zgadzają się co do tego, że przed wprowadzeniem jakichkolwiek środków przewidzianych w art. XI ust. 2 lit. a) i c) GATT 1994 Strona zamierzająca wprowadzić takie środki przedstawia drugiej Stronie wszystkie odpowiednie informacje w celu znalezienia rozwiązania możliwego do przyjęcia przez Strony. Strony mogą uzgodnić wszelkie środki niezbędne, by zaradzić problemom. Jeżeli w ciągu 30 dni od przekazania informacji porozumienie nie zostanie osiągnięte, Strona może zastosować środki na mocy niniejszego artykułu odnoszące się do wywozu danego towaru. W przypadku gdy wyjątkowe i krytyczne okoliczności, wymagające natychmiastowego działania, uniemożliwiają wcześniejsze dostarczenie informacji lub przeprowadzenie badań, Strona zamierzająca wprowadzić środki może zastosować bezzwłocznie środki ostrożności niezbędne do zaradzenia sytuacji, o czym zawiadamia niezwłocznie drugą Stronę.

ARTYKUŁ 2.10

Opłaty i formalności w związku z przywozem i wywozem

1. Każda ze Stron zapewnia, zgodnie z art. VIII GATT 1994 i jego uwagami oraz postanowieniami uzupełniającymi, by wszystkie opłaty i należności jakiegokolwiek rodzaju inne niż należności celne lub inne środki, o których mowa w art. 2.4 (Należności celne) lit. a), b) i c), nałożone na przywóz lub wywóz bądź z nimi związane były ograniczone kwotowo do przybliżonych kosztów świadczonych usług, które nie mogą być obliczane ad valorem, oraz nie mogą stanowić pośredniej ochrony towarów krajowych ani opodatkowania przywozu lub wywozu do celów fiskalnych.

2. Każda ze Stron udostępnia za pośrednictwem oficjalnie przeznaczonego do tego celu środka przekazu, w tym poprzez internet, informacje o opłatach i należnościach nakładanych przez nią w związku z przywozem oraz wywozem.
3. Żadna ze Stron nie wymaga transakcji konsularnych¹, w tym zapłaty powiązanych opłat i należności, w związku z przywozem jakichkolwiek towarów drugiej Strony.

ARTYKUŁ 2.11

Procedury licencjonowania przywozu i wywozu

1. Strony potwierdzają swoje istniejące prawa i obowiązki wynikające z Porozumienia w sprawie licencjonowania przywozu.
2. Strony wprowadzają wszelkie procedury licencjonowania² przywozu lub wywozu oraz zarządzają nimi zgodnie z:
 - a) art. 1 ust. 1-9 Porozumienia w sprawie licencjonowania przywozu;

¹ „Transakcje konsularne” oznaczają procedurę uzyskania od konsula Strony dokonującej przywozu na terytorium Strony dokonującej wywozu lub na terytorium strony trzeciej faktury konsularnej lub wizy konsularnej dla faktur handlowych, świadectwa pochodzenia, manifestu ładunkowego, deklaracji wywozowej przewoźników lub innej dokumentacji celnej związanej z przywozem towarów.

² Na użytek niniejszego artykułu, „nieautomatyczne procedury licencjonowania” oznaczają procedury licencjonowania, w przypadku których pozytywne rozpatrzenie wniosku nie następuje w odniesieniu do wszystkich osób prawnych i fizycznych, które spełniają wymagania danej Strony w zakresie prowadzenia działalności przywozowej lub wywozowej dotyczącej towarów objętych procedurą licencjonowania.

b) art. 2 Porozumienia w sprawie licencjonowania przywozu;

c) art. 3 Porozumienia w sprawie licencjonowania przywozu;

W tym celu postanowienia wskazane w lit. a), b) i c) niniejszego ustępu zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część. Strony stosują odpowiednio te postanowienia do wszelkich procedur licencjonowania wywozu.

3. Każda Strona zapewnia, by wszystkie procedury licencjonowania wywozu były neutralne w zastosowaniu i zarządzane w sposób sprawiedliwy, niedyskryminacyjny oraz przejrzysty.

4. Każda Strona przyjmuje lub utrzymuje procedury licencjonowania jako warunek przywozu na swoje terytorium lub wywozu ze swojego terytorium na terytorium drugiej Strony, wyłącznie wtedy gdy inne odpowiednie procedury służące osiągnięciu celu administracyjnego nie są należycie dostępne.

5. Żadna ze Stron nie przyjmuje ani nie utrzymuje nieautomatycznych procedur licencjonowania przywozu lub wywozu, chyba, że jest to konieczne, aby wprowadzić środek, który jest spójny z niniejszą Umową. Strona przyjmująca nieautomatyczne procedury licencjonowania wyraźnie wskazuje środek wprowadzony poprzez tego rodzaju procedurę licencjonowania.

6. Strona przyjmująca procedury licencjonowania wywozu lub zmiany w takich procedurach powiadamia Komitet ds. Handlu Towarami 60 dni przed publikacją takich procedur. Takie powiadomienie zawiera informacje wymagane zgodnie z art. 5 Porozumienia w sprawie licencjonowania przywozu.

7. Każda ze Stron odpowiada w terminie 60 dni na zapytania drugiej Strony dotyczące wszelkich procedur licencjonowania, które ta pierwsza Strona zamierza przyjąć, przyjęła lub utrzymuje, a także na zapytania dotyczące kryteriów udzielania lub rozdziału pozwoleń na przywóz lub wywóz.

ARTYKUŁ 2.12

Państwowe przedsiębiorstwa handlowe

1. Strony potwierdzają swoje istniejące prawa i obowiązki na mocy art. XVII GATT 1994, wraz z jego uwagami i postanowieniami uzupełniającymi, oraz Uzgodnienia w sprawie interpretacji Artykułu XVII GATT 1994 zawartego w załączniku 1-A do Porozumienia WTO, które są włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.
2. Każda Strona może zwracać się o informacje do drugiej Strony zgodnie z art. XVII ust. 4 lit. c) i d) GATT 1994.

ARTYKUŁ 2.13

Zniesienie sektorowych środków pozataryfowych

1. Strony podejmują dalsze zobowiązania w zakresie sektorowych środków pozataryfowych dotyczących towarów, jak wskazano w załączniku 2-B i załączniku 2-C (zwanych dalej „załącznikami sektorowymi”). W tym celu Strony mogą, na mocy decyzji Komitetu ds. Handlu Towarami, wprowadzać zmiany do załączników sektorowych.
2. Na wniosek jednej ze Stron, Strony rozpoczynają negocjacje w celu poszerzenia zakresu swoich zobowiązań w odniesieniu do sektorowych środków pozataryfowych dotyczących towarów.

SEKCJA D

WYJĄTKI ODNOSZĄCE SIĘ DO TOWARÓW

ARTYKUŁ 2.14

Wyjątki ogólne

1. Postanowienia niniejszego rozdziału nie uniemożliwiają wprowadzenia środków zgodnie z art. XX GATT 1994 wraz z jego uwagami i postanowieniami uzupełniającymi, które są włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

2. Strony zgadzają się co do tego, że przed wprowadzeniem jakichkolwiek środków przewidzianych w art. XX lit. i) i j) GATT 1994 Strona dokonująca wywozu zamierzająca wprowadzić takie środki przedstawia drugiej Stronie wszystkie odpowiednie informacje w celu znalezienia rozwiązania możliwego do przyjęcia przez Strony. Strony mogą uzgodnić wszelkie środki niezbędne, by zaradzić problemom. Jeżeli porozumienie nie zostanie osiągnięte w ciągu 30 dni, Strona dokonująca wywozu może zastosować środki na podstawie niniejszego artykułu w odniesieniu do wywozu danego produktu. W przypadku gdy wyjątkowe i krytyczne okoliczności, wymagające natychmiastowego działania, uniemożliwiają wcześniejsze dostarczenie informacji lub przeprowadzenie badań, Strona zamierzająca wprowadzić środki może zastosować bezzwłocznie środki ostrożności niezbędne do zaradzenia sytuacji, o czym zawiadamia niezwłocznie drugą Stronę.

SEKCJA E

POSTANOWIENIA INSTYTUCJONALNE

ARTYKUŁ 2.15

Komitet ds. Handlu Towarami

1. Komitet ds. Handlu Towarami ustanowiony zgodnie z art. 16.2 (Specjalne komitety) składa się z przedstawicieli Stron oraz gromadzi się na wniosek Strony lub Komitetu ds. Handlu, aby rozważyć wszelkie kwestie związane z niniejszym rozdziałem.

2. Komitet pełni następujące funkcje:

- a) monitoruje realizację postanowień niniejszego rozdziału i załączników 2-A, 2-B i 2-C;
- b) promuje handel towarami między Stronami, również poprzez prowadzenie konsultacji na temat przyspieszania znoszenia ciał i poszerzania zakresu takiego znoszenia, rozszerzania zakresu zobowiązań dotyczących środków pozataryfowych zgodnie z niniejszą Umową oraz innych właściwych kwestii; w wyniku takich konsultacji Komitet może, na mocy decyzji, odpowiednio zmienić lub rozszerzyć załączniki 2-A, 2-B i 2-C; oraz
- c) zajmuje się środkami taryfowymi i pozataryfowymi w handlu między Stronami oraz, jeżeli jest to właściwe, zgłasza takie sprawy Komitetowi ds. Handlu w celu rozpatrzenia.

ROZDZIAŁ TRZECI

ŚRODKI OCHRONY HANDLU

SEKCJA A

ŚRODKI ANTYDUMPINGOWE I WYRÓWNAWCZE

ARTYKUŁ 3.1

Postanowienia ogólne

1. Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki wynikające z art. VI GATT 1994, Porozumienia antydumpingowego, Porozumienia SCM oraz stosują środki antydumpingowe i wyrównawcze zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału.
2. Strony, uznając, że środki antydumpingowe i wyrównawcze mogą być nadużywane, aby utrudniać handel, uzgadniają, że:
 - a) takie środki powinny być stosowane w pełnej zgodności z odpowiednimi wymogami WTO i powinny opierać się na sprawiedliwym i przejrzystym systemie; oraz
 - b) należy w sposób ostrożny brać pod uwagę interesy Strony, przeciwko której takie środki mają być wprowadzone.

3. Do celu niniejszej sekcji pochodzenie towarów jest ustalane zgodnie z niepreferencyjnymi regułami pochodzenia Stron.

ARTYKUŁ 3.2

Przejrzystość i wymiana informacji

1. Po otrzymaniu przez właściwe organy Strony należycie udokumentowanego wniosku antydumpingowego dotyczącego przywozu z terytorium drugiej Strony i nie później niż 15 dni przed wszczęciem postępowania wyjaśniającego, Strona ta powiadamia pisemnie drugą Stronę o otrzymaniu wniosku.

2. Po otrzymaniu przez właściwe organy Strony należycie udokumentowanego wniosku w sprawie cła wyrównawczego dotyczącego przywozu z terytorium drugiej Strony i nie później niż 15 dni przed wszczęciem postępowania wyjaśniającego, Strona ta powiadamia pisemnie drugą Stronę o otrzymaniu wniosku oraz umożliwia zorganizowanie spotkania z właściwymi organami drugiej Strony w sprawie tego wniosku w celu wyjaśnienia stanu faktycznego i wypracowania wspólnie uzgodnionego rozwiązania. Strony dążą następnie do przeprowadzania konsultacji w jak najszybszym terminie.

3. Strony zapewniają, niezwłocznie po wprowadzeniu środków tymczasowych i przed podjęciem ostatecznej decyzji, pełne i właściwe ujawnienie wszystkich zasadniczych faktów i ustaleń, które stanowią podstawę dla decyzji o zastosowaniu takich środków. Działania te pozostają bez uszczerbku dla postanowień art. 6 ust. 5 Porozumienia antydumpingowego i art. 12 ust. 4 Porozumienia SCM. Wszelkie ujawnienie faktów i ustaleń dokonywane jest w formie pisemnej przy zapewnieniu wszystkim zainteresowanym stronom odpowiedniego czasu na przedstawienie uwag.

4. Każda zainteresowana Strona ma możliwość bycia wysłuchaną w celu wyrażenia swojej opinii podczas postępowań wyjaśniających w sprawie środków ochrony handlu.

ARTYKUŁ 3.3

Zasada niższego cła

W przypadku gdy Strona postanawia nałożyć jakiegokolwiek cło antydumpingowe lub wyrównawcze, kwota takiego cła nie przekracza marginesu dumpingu lub subsydiów stanowiących podstawę środków wyrównawczych oraz powinna być niższa od marginesu, jeżeli takie niższe cło będzie odpowiednie, by usunąć szkodę wyrządzoną przemysłowi krajowemu.

ARTYKUŁ 3.4

Uwzględnienie interesu publicznego

Żadna Strona nie stosuje środków antidumpingowych lub wyrównawczych, jeżeli na podstawie informacji udostępnionych w toku postępowania wyjaśniającego można jasno stwierdzić, że stosowanie takich środków nie byłoby w interesie publicznym. W ramach interesu publicznego uwzględniana jest sytuacja przemysłu krajowego, importerów i ich reprezentatywnych zrzeszeń, reprezentatywnych użytkowników oraz reprezentatywnych organizacji konsumenckich w zakresie, w jakim dostarczyli oni organom prowadzącym postępowanie wyjaśniające stosowne informacje.

ARTYKUŁ 3.5

Wykluczenie z dwustronnego mechanizmu rozstrzygania sporów oraz mechanizmu mediacji

Postanowienia niniejszej sekcji nie są objęte rozdziałem czternastym (Rozstrzyganie sporów) i rozdziałem piętnastym (Mechanizm mediacji).

SEKCJA B

OGÓLNE ŚRODKI OCHRONNE

ARTYKUŁ 3.6

Postanowienia ogólne

1. Każda ze Stron zachowuje swoje prawa i obowiązki na mocy art. XIX GATT 1994, Porozumienia w sprawie środków ochronnych oraz art. 5 Porozumienia w sprawie rolnictwa. O ile nie wskazano inaczej w niniejszej sekcji, niniejsza Umowa nie przyznaje dodatkowych praw lub nie nakłada dodatkowych obowiązków na Strony w zakresie działań podjętych na mocy art. XIX GATT 1994 oraz Porozumienia w sprawie środków ochronnych.
2. Żadna ze Stron nie może stosować w odniesieniu do tego samego towaru zarówno:
 - a) dwustronnego środka ochronnego; oraz
 - b) środka na mocy art. XIX GATT 1994 oraz Porozumienia w sprawie środków ochronnych.
3. Na użytek niniejszej sekcji pochodzenie towarów jest ustalane zgodnie z niepreferencyjnymi regułami pochodzenia Stron.

ARTYKUŁ 3.7

Przejrzystość

1. Niezależnie od postanowień art. 3.6 (Postanowienia ogólne), na wniosek drugiej Strony i pod warunkiem, że wiąże się to z jej istotnym interesem, Strona wszczynająca postępowanie wyjaśniające w sprawie środków ochronnych lub zamierzająca wprowadzić środki ochronne przedkłada niezwłocznie, i przynajmniej siedem dni przed datą takiego wszczęcia lub wprowadzenia pisemne powiadomienie ad hoc dotyczące wszystkich ważnych informacji prowadzących do wszczęcia postępowania wyjaśniającego w sprawie środków ochronnych lub do wprowadzenia środków ochronnych, w tym, we właściwych przypadkach, informacji na temat tymczasowych ustaleń oraz ustaleń końcowych wynikających z postępowania wyjaśniającego. Pozostaje to bez uszczerbku dla art. 3 ust. 2 Porozumienia w sprawie środków ochronnych.
2. Wprowadzając środki ochronne, Strony starają się to czynić w sposób w najmniejszym stopniu wpływający na dwustronną wymianę handlową.
3. Na użytek ust. 2, jeżeli jedna Strona uzna wymogi prawne związane z wprowadzeniem ostatecznych środków ochronnych za spełnione, Strona zamierzająca wprowadzić takie środki powiadamia drugą Stronę i umożliwia jej przeprowadzenie dwustronnych konsultacji. Jeżeli nie znaleziono satysfakcjonującego rozwiązania w ciągu 30 dni od powiadomienia, Strona dokonująca przywozu może wprowadzić ostateczne środki ochronne. Możliwość przeprowadzenia konsultacji powinna być również zapewniona drugiej Stronie w celu wymiany uwag na temat informacji, o których mowa w ust. 1.

ARTYKUŁ 3.8

Wykluczenie z dwustronnego mechanizmu rozstrzygania sporów oraz mechanizmu mediacji

Postanowienia niniejszej sekcji nie są objęte rozdziałem czternastym (Rozstrzyganie sporów) i rozdziałem piętnastym (Mechanizm mediacji).

SEKCJA C

KLAUZULA DOTYCZĄCA DWUSTRONNYCH ŚRODKÓW OCHRONNYCH

ARTYKUŁ 3.9

Definicje

Na użytek niniejszej sekcji:

- a) „poważna szkoda” lub „groźba poważnej szkody” są rozumiane zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. a) i b) Porozumienia w sprawie środków ochronnych oraz w tym celu art. 4 ust. 1 lit. a) i b) Porozumienia w sprawie środków ochronnych zostaje włączony do niniejszej Umowy i stanowi jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian; oraz
- b) „okres przejściowy” oznacza okres dziesięciu lat od wejścia w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 3.10

Stosowanie dwustronnych środków ochronnych

1. Jeżeli, w wyniku obniżenia lub zniesienia należności celnych na mocy niniejszej Umowy, towary pochodzące z terytorium jednej Strony są przedmiotem przywozu na terytorium drugiej Strony w tak dużych ilościach w stosunku do produkcji krajowej w ujęciu bezwzględnym lub względnym oraz na takich warunkach, że mogą wyrządzić poważną szkodę przemysłowi krajowemu produkującemu towary podobne lub bezpośrednio konkurujące, Strona dokonująca przywozu może, wyłącznie podczas okresu przejściowego, wprowadzić środki przewidziane w ust. 2 zgodnie z warunkami i procedurami określonymi w niniejszej sekcji.
2. Strona dokonująca przywozu może wprowadzić dwustronne środki ochronne, które:
 - a) wstrzymają dalsze obniżki stawki należności celnej nałożonej na dany towar i przewidzianej w załączniku 2-A; lub
 - b) zwiększą stawkę należności celnej nałożonej na dany towar do poziomu, który nie przekracza poziomu niższego niż:
 - (i) stawka KNU należności celnej nałożonej na dany towar obowiązującej w momencie wprowadzania środka; lub
 - (ii) podstawowa stawka należności celnej wskazana w harmonogramach zawartych w załączniku 2-A zgodnie z art. 2.6 ust. 2 (Obniżenie lub zniesienie należności celnych przywozowych).

ARTYKUŁ 3.11

Warunki i ograniczenia

1. Strona powiadamia pisemnie drugą Stronę o wszczęciu postępowania wyjaśniającego opisanego w ust. 2 i prowadzi konsultacje z drugą Stroną możliwie najwcześniej przed wprowadzeniem dwustronnych środków ochronnych, w celu:
 - a) przeglądu informacji wynikających z postępowania wyjaśniającego oraz zbadania czy spełnione są warunki określone w niniejszym artykule;
 - b) wymiany uwag na temat danego środka i jego zdolności, w świetle celów niniejszej sekcji, do usunięcia poważnej szkody lub groźby poważnej szkody dotyczącej przemysłu krajowego i wynikającej ze wzrostu przywozu jak wskazano w art. 3.10 ust. 1 (Stosowanie dwustronnych środków ochronnych); oraz
 - c) wymiany wstępnych uwag na temat wyrównania, jak wskazano w art. 3.13 (Wyrównanie).
2. Strona wprowadza dwustronny środek ochronny wyłącznie po przeprowadzeniu przez jej właściwe organy postępowania wyjaśniającego zgodnie z art. 3 i art. 4.2 lit. a) i c) Porozumienia w sprawie środków ochronnych. W tym celu art. 3 oraz art. 4.2 lit. a) i c) Porozumienia w sprawie środków ochronnych zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

3. Nie dokonuje się ustalenia, o którym mowa w art. 3.10 (Stosowanie dwustronnych środków ochronnych), o ile postępowanie wyjaśniające nie wykazało na podstawie obiektywnych dowodów istnienia związku przyczynowego między wzrostem przywozu z terytorium drugiej Strony a poważną szkodą lub groźbą jej wystąpienia. W tym względzie odpowiednio uwzględnia się inne czynniki, w tym przywóz tego samego produktu z innych państw.

4. Każda ze Stron zapewnia, by jej właściwe organy kończyły wszelkie takie postępowania wyjaśniające w terminie jednego roku od daty ich wszczęcia.

5. Żadna ze Stron nie może stosować dwustronnego środka ochronnego, jak wskazano w art. 3.10 ust. 1 (Stosowanie dwustronnych środków ochronnych):

- a) z wyjątkiem zakresu i w takim okresie, które mogą być konieczne, by zapobiec lub zaradzić poważnej szkodzie oraz ułatwić dostosowanie;
- b) przez okres przekraczający dwa lata, z zastrzeżeniem, że okres ten może zostać przedłużony maksymalnie o kolejne dwa lata, jeżeli właściwe organy Strony dokonującej przywozu stwierdzą, zgodnie z procedurami wskazanymi w niniejszym artykule, że dalsze obowiązywanie środków jest konieczne, by zapobiec lub zaradzić poważnej szkodzie oraz ułatwić dostosowanie, oraz że istnieją dowody na istnienie procesu dostosowania w przemyśle, pod warunkiem, że całkowity okres stosowania środka ochronnego, łącznie z okresem wstępnego stosowania i ewentualnym przedłużeniem, nie przekroczy czterech lat; lub
- c) po upływie okresu przejściowego, chyba że zgodę na jego stosowanie wyrazi druga Strona.

6. Nie stosuje się ponownie żadnego środka wobec przywozu tego samego towaru podczas okresu przejściowego, chyba, że upłynął czas równy połowie okresu, podczas którego poprzednio stosowane były środki ochronne. W takim przypadku art. 3.13 ust. 3 (Wyrównanie) nie ma zastosowania.

7. Gdy Strona zakończy stosowanie dwustronnego środka ochronnego, stawka należności celnej jest równa stawce, która, zgodnie z harmonogramem zawartym w załączniku 2-A obowiązywałaby w przypadku niewprowadzenia środka.

ARTYKUŁ 3.12

Środki tymczasowe

1. W krytycznych okolicznościach, gdy opóźnienie mogłoby wyrządzić szkodę, którą trudno byłoby naprawić, Strona może zastosować dwustronny środek ochronny na zasadzie tymczasowej po wstępnym stwierdzeniu, że istnieją wyraźne dowody wskazujące na wzrost przywozu towaru z terytorium drugiej Strony w wyniku obniżenia lub zniesienia należności celnej na mocy niniejszej Umowy, oraz że taki przywóz może wyrządzić poważną szkodę przemysłowi krajowemu lub stanowić takie zagrożenie. Okres stosowania środka tymczasowego nie przekracza 200 dni, w którym to okresie Strona musi spełnić wymogi określone w art. 3.11 ust. 2 i 3 (Warunki i ograniczenia). Strona niezwłocznie dokonuje zwrotu ewentualnej podwyżki cła, jeżeli postępowanie wyjaśniające opisane w art. 3.11 ust. 2 (Warunki i ograniczenia) nie wykaże, że wymogi art. 3.10 (Stosowanie dwustronnych środków ochronnych) są spełnione. Okres obowiązywania tymczasowego środka jest wliczany w część okresu wskazanego w art. 3.11 ust. 5 lit. b) (Warunki i ograniczenia).

2. Jeżeli Strona wprowadza środki tymczasowe zgodnie z niniejszym artykułem, powiadamia ona pisemnie drugą Stronę przed wprowadzeniem takiego środka oraz wszczyna konsultacje z drugą Stroną niezwłocznie po wprowadzeniu takiego środka.

ARTYKUŁ 3.13

Wyrównanie

1. Strona stosująca dwustronny środek ochronny prowadzi konsultacje z drugą Stroną, aby wspólnie ustalić odpowiednie wyrównanie dotyczące liberalizacji handlu w formie koncesji wywierających zasadniczo równoważne skutki handlowe lub w formie koncesji mających wartość równoważną dodatkowym cłom, które mogą wynikać z wprowadzenia środka ochronnego. Strona stosująca dwustronny środek ochronny stwarza możliwość przeprowadzenia takich konsultacji nie później niż 30 dni po zastosowaniu danego dwustronnego środka ochronnego.

2. Jeżeli konsultacje na mocy ust. 1 nie doprowadzą w terminie 30 dni od ich rozpoczęcia do porozumienia w sprawie wyrównania dotyczącego liberalizacji handlu, Strona, której towary podlegają środkowi ochronnemu, może zawiesić stosowanie koncesji wywierających zasadniczo równoważne skutki handlowe względem Strony, która wprowadziła środek ochronny. Strona dokonująca wywozu przekazuje drugiej Stronie powiadomienie na piśmie przynajmniej 30 dni przed zawieszeniem koncesji na mocy tego ustępu.

3. Prawo do zawieszenia, o którym mowa w ust. 2, nie jest wykonywane podczas pierwszych 24 miesięcy obowiązywania dwustronnego środka ochronnego, pod warunkiem, że środek ochronny spełnia wymagania niniejszej Umowy.

ROZDZIAŁ CZWARTY

BARIERY TECHNICZNE W HANDLU

ARTYKUŁ 4.1

Cele

Celem niniejszego rozdziału jest ułatwienie i zwiększenie handlu towarami między Stronami, poprzez zapewnienie środków służących zapobieganiu, identyfikowaniu i eliminowaniu zbędnych barier handlowych w ramach Porozumienia TBT.

ARTYKUŁ 4.2

Zakres i definicje

1. Niniejszy rozdział odnosi się do opracowania, przyjęcia i stosowania wszystkich norm, przepisów technicznych i procedur oceny zgodności zdefiniowanych w załączniku 1 do Porozumienia TBT, które mogą mieć wpływ na handel towarami między Stronami, niezależnie od pochodzenia tych towarów.
2. Niezależnie od ust. 1 niniejszy rozdział nie ma zastosowania do:
 - a) specyfikacji zakupów opracowanych przez organy rządowe i dotyczących ich wymogów w zakresie produkcji lub konsumpcji; lub

- b) środków sanitarnych i fitosanitarnych zdefiniowanych w załączniku A do Porozumienia SPS, które są objęte rozdziałem piątym niniejszej Umowy
3. Na użytek niniejszego rozdziału zastosowanie mają definicje załącznika 1 do Porozumienia TBT.

ARTYKUŁ 4.3

Uznanie postanowień Porozumienia TBT

Strony potwierdzają swoje prawa i wzajemne obowiązki wynikające z Porozumienia TBT, które zostaje niniejszym włączone do niniejszej Umowy i stanowi jej część, z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

ARTYKUŁ 4.4

Współpraca

1. Strony zacieśniają współpracę w dziedzinie norm, przepisów technicznych i procedur oceny zgodności w celu poszerzenia wzajemnego zrozumienia swoich systemów oraz ułatwienia dostępu do swoich rynków.

2. Strony dążą do opracowania i przeprowadzenia inicjatyw w zakresie współpracy regulacyjnej właściwych dla szczególnych kwestii lub sektorów, które mogą obejmować, ale nie ograniczają się do:

- a) wymiany informacji i doświadczeń w zakresie przygotowania i stosowania przepisów technicznych oraz korzystania z dobrej praktyki regulacyjnej;
- b) w odpowiednich przypadkach, upraszczania przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności;
- c) unikania zbędnych rozbieżności w podejściu do przepisów technicznych i procedur oceny zgodności oraz dążenia do uspoźnienia lub ujednolicenia przepisów technicznych z normami międzynarodowymi;
- d) promowania współpracy między ich odpowiednimi organami, publicznymi lub prywatnymi, odpowiedzialnymi za metrologię, normalizację, testowanie, certyfikację i akredytację;
- e) zapewniania skutecznego współdziałania organów regulacyjnych na poziomie krajowym, regionalnym i międzynarodowym, na przykład poprzez przekazywanie zapytań danej Strony do właściwych organów regulacyjnych; oraz
- f) wymiany informacji dotyczących rozwoju sytuacji na odpowiednich forach regionalnych i wielostronnych poświęconych normom, przepisom technicznym i procedurom oceny zgodności.

3. Na wniosek, Strona należycie rozważy propozycje drugiej Strony w zakresie współpracy zgodnie z warunkami określonymi w niniejszym rozdziale.

ARTYKUŁ 4.5

Normy

1. Strony potwierdzają swoje obowiązki na podstawie art. 4.1 Porozumienia TBT dotyczące zapewnienia przyjęcia i stosowania przez ich organy normalizacyjne Kodeksu właściwego postępowania przy przygotowywaniu, przyjmowaniu i stosowaniu norm określonego w załączniku 3 do Porozumienia TBT.
2. W celu harmonizacji norm w jak najszerszym zakresie, każda Strona zachęca swoje organy normalizacyjne oraz regionalne organy normalizacyjne, których członkami są dane Strony lub ich organy normalizacyjne, do współpracy z odpowiednimi organami normalizacyjnymi drugiej Strony w podejmowanych międzynarodowych działaniach normalizacyjnych.
3. Strony zobowiązują się do wymiany informacji na temat:
 - a) stosowania przez nie norm w związku z przepisami technicznymi;
 - b) swoich procesów normalizacyjnych oraz zakresu wykorzystania norm międzynarodowych lub regionalnych jako podstawy dla ich krajowych i norm; oraz
 - c) umowach o współpracy wdrożonych przez każdą ze Stron w zakresie normalizacji, pod warunkiem, że taka informacja może zostać upubliczniona.

ARTYKUŁ 4.6

Przepisy techniczne

Strony uzgadniają, że będą korzystać w najlepszy sposób z dobrych praktyk regulacyjnych w celu opracowywania, przyjmowania i stosowania przepisów technicznych, jak przewidziano w Porozumieniu TBT, w tym:

- a) przy opracowywaniu przepisów technicznych, uwzględniają m.in. wpływ przewidywanych przepisów technicznych i dostępne alternatywy regulacyjne i pozaregulacyjne względem proponowanych przepisów, które mogą spełnić uzasadnione cele Strony;
- b) zgodnie z art. 2 ust. 4 Porozumienia TBT wykorzystują, w jak największym stopniu, odpowiednie normy międzynarodowe jako podstawę dla przepisów technicznych, z wyjątkiem sytuacji, gdy takie normy byłyby nieskuteczne lub niewłaściwe dla osiągnięcia uzasadnionych celów, a w przypadku gdy międzynarodowe normy nie zostały wykorzystane jako taka podstawa, podają, na wniosek drugiej Strony, uzasadnienie uznania wymienionych norm za niewłaściwe lub nieskuteczne dla osiągnięcia wytyczonego celu; oraz
- c) zgodnie z art. 2 ust. 8 Porozumienia TBT, w stosownych przypadkach, wskazują przepisy techniczne oparte na wymaganiach produktu pod względem wydajności, a nie projektu lub opisowych cech charakterystycznych.

ARTYKUŁ 4.7

Procedury oceny zgodności

1. Strony uznają, że istnieje szeroki zakres środków ułatwiających przyjęcie wyników procedur oceny zgodności, w tym:
 - a) przyjmowanie przez Stronę dokonującą przywozu deklaracji zgodności wystawionej przez dostawcę;
 - b) porozumienia w sprawie wzajemnego przyjmowania wyników procedur oceny zgodności w odniesieniu do specjalnych przepisów technicznych, które są przeprowadzane przez organy zlokalizowane na terytorium drugiej Strony;
 - c) korzystanie z procedur akredytacji w celu kwalifikacji organów oceny zgodności;
 - d) rządowe wyznaczanie organów oceny zgodności zlokalizowanych na terytorium drugiej Strony;
 - e) jednostronne uznawanie przez Stronę wyników procedur oceny zgodności przeprowadzanych na terytorium drugiej Strony;
 - f) dobrowolne porozumienia między organami oceny zgodności na terytorium każdej ze Stron;
oraz

- g) korzystanie z regionalnych lub międzynarodowych wielostronnych porozumień lub uzgodnień o wzajemnym uznawaniu, których członkami są Strony

2. Mając na uwadze powyższe kwestie, Strony:

- a) zwiększają wymianę informacji na temat wymienionych i innych środków w celu ułatwienia przyjmowania wyników oceny zgodności;
- b) wymieniają informacje na temat kryteriów stosowanych przy wyborze odpowiednich procedur oceny zgodności dla konkretnych produktów oraz zgodnie z art. 5.1.2 Porozumienia TBT wymagają, by procedury oceny zgodności nie były bardziej rygorystyczne lub nie były stosowane bardziej rygorystycznie niż jest to konieczne, aby odpowiednio zapewnić Stronę dokonującą przywozu, że produkty spełniają obowiązujące przepisy i normy techniczne, uwzględniając ryzyko, jakie niesie ze sobą brak zgodności;
- c) wymieniają informacje na temat polityk akredytacji oraz rozważają sposoby najlepszego wykorzystania międzynarodowych norm akredytacji oraz międzynarodowych porozumień obejmujących organy akredytujące Stron, na przykład w ramach Międzynarodowej Współpracy w zakresie Akredytacji Laboratoriów oraz Międzynarodowego Forum Akredytacji; oraz
- d) zapewniają, by, w przypadku upoważnienia przez Stronę co najmniej dwóch organów oceny zgodności do przeprowadzania procedur oceny zgodności wymaganych dla wprowadzenia produktu do obrotu, podmioty gospodarcze miały możliwość wyboru spośród tych organów;

3. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie na mocy art. 5.2.5 Porozumienia TBT, zgodnie z którym opłaty za obowiązkową ocenę zgodności produktów będących przedmiotem przywozu są równe opłatom pobieranym za ocenę zgodności krajowych produktów podobnych lub pochodzących z innych krajów, przy uwzględnieniu kosztów komunikacji, transportu i innych kosztów związanych z różnicami w lokalizacji zakładów wnioskodawcy i organu oceny zgodności.

4. Na wniosek jednej ze Stron, Strony mogą podjąć decyzję o przeprowadzeniu konsultacji w celu określenia inicjatyw sektorowych dotyczących zastosowania procedur oceny zgodności lub ułatwienia akceptacji wyników oceny zgodności, które są właściwe dla poszczególnych sektorów. Strona składająca taki wniosek powinna uzasadnić go odpowiednimi informacjami na temat ułatwień w handlu między Stronami wynikającymi z takiej inicjatywy sektorowej. Podczas tych konsultacji, rozważane jest zastosowanie wszelkich środków, o których mowa w ust. 1. Jeżeli Strona odrzuca taki wniosek złożony przez drugą Stronę, podaje ona, na żądanie, powody takiego odrzucenia.

ARTYKUŁ 4.8

Przejrzystość

Strony potwierdzają swoje zobowiązania w zakresie przejrzystości na mocy Porozumienia TBT w odniesieniu do opracowania, przyjęcia i stosowania norm, przepisów technicznych i procedur oceny zgodności, oraz uzgadniają, że:

- a) jeżeli część procesu opracowania przepisów technicznych jest otwarta do konsultacji publicznej, uwzględniają uwagi drugiej Strony i bez dyskryminacji zapewniają drugiej Stronie i jej zainteresowanym podmiotom rozsądną możliwość przedłożenia uwag;

- b) przy dokonywaniu powiadomień zgodnie z art. 2.9 Porozumienia TBT, umożliwiają drugiej Stronie przez przynajmniej 60 dni po powiadomieniu przedłożenie uwag na piśmie w sprawie propozycji i, tam gdzie jest to wykonalne, należycie uwzględniają racjonalne wnioski o przedłużenie okresu przedkładania uwag;
- c) zapewniają podmiotom gospodarczym drugiej Strony odpowiedni czas między publikacją przepisów technicznych i ich wejściem w życie w celu dostosowania się, z wyjątkiem pojawienia się nagłych problemów dotyczących bezpieczeństwa, zdrowia, ochrony środowiska albo bezpieczeństwa krajowego lub zaistnienia zagrożenia wystąpieniem takich problemów; oraz
- d) udostępniają drugiej Stronie lub jej podmiotom gospodarczym odpowiednie informacje (na przykład na publicznych stronach internetowych, jeżeli są dostępne) na temat obowiązujących przepisów technicznych, norm i procedur oceny zgodności, oraz tam gdzie jest to stosowne i dostępne, udostępniają na żądanie i niezwłocznie pisemne wytyczne w sprawie zasad przestrzegania swoich przepisów technicznych.

ARTYKUŁ 4.9

Nadzór rynku

Strony zobowiązują się do wymiany informacji na temat nadzoru rynku i egzekwowania prawa.

ARTYKUŁ 4.10

Oznakowanie i etykietowanie

1. Strony odnotowują, że zgodnie z pkt 1 załącznika 1 do Porozumienia TBT, przepis techniczny może zawierać wyłącznie wymogi w zakresie oznakowania lub etykietowania, bądź ich dotyczyć. Strony zgadzają się również, że w przypadkach, gdy ich przepisy techniczne obejmują obowiązkowe oznakowanie lub etykietowanie, zapewniają one, by takie przepisy techniczne nie były przygotowywane w celu tworzenia niepotrzebnych przeszkód w handlu międzynarodowym, bądź z takim skutkiem, i nie ograniczały handlu w stopniu większym, niż jest to niezbędne do osiągnięcia uzasadnionego celu, jak wskazano w art. 2.2 Porozumienia TBT.
2. Strony uzgadniają, że gdy jedna ze Stron wymaga obowiązkowego oznakowania lub etykietowania produktów:
 - a) Strona ta dąży do ograniczenia swoich wymogów tylko do takich, które są istotne dla konsumentów lub użytkowników produktu lub do wskazania zgodności produktu z obowiązkowymi wymogami;
 - b) Strona ta może wskazać informacje, które należy przedłożyć w zakresie etykiety i może wymagać zapewniania zgodności z niektórymi wymogami regulacyjnymi dotyczącymi umieszczenia etykiety, ale nie wymaga jakiegokolwiek wcześniejszego zatwierdzenia lub certyfikacji etykiet i oznakowania jako wstępnego warunku sprzedaży produktu na jej rynku, chyba, że jest to konieczne w związku z ryzykiem jakie dany produkt stwarza dla zdrowia lub życia ludzi, zwierząt lub roślin;

- c) jeżeli Strona ta wymaga stosowania przez podmioty gospodarcze niepowtarzalnego numeru identyfikacyjnego, Strona ta zapewnia, by takie numery były wydawane niezwłocznie i w sposób niedyskryminacyjny odpowiednim podmiotom gospodarczym;
- d) Strony zezwalają na stosowanie następującego oznakowania lub etykietowania produktów, pod warunkiem że nie jest one sprzeczne, dezorientujące ani wprowadzające w błąd w odniesieniu do informacji wymaganych na terytorium Strony dokonującej przywozu towarów:
 - (i) informacje w innych językach oprócz informacji w języku wymaganym na terytorium Strony dokonującej przywozu towarów;
 - (ii) uznane na poziomie międzynarodowym nazwy, piktogramy, symbole lub elementy graficzne; oraz
 - (iii) informacje dodatkowe w stosunku do informacji wymaganych na terytorium Strony dokonującej przywozu towarów;
- e) Strona ta przyjmuje, że etykietowanie, w tym ponowne etykietowanie i korekty etykietowania, mogą być dokonywane, w stosownych przypadkach, w uprawnionych pomieszczeniach (na przykład w składach celnych w punkcie przywozu) na terytorium Strony dokonującej przywozu przed dystrybucją i sprzedażą produktu jako alternatywa dla etykietowania w miejscu pochodzenia, chyba, że takie etykietowanie jest wymagane w miejscu pochodzenia ze względów zdrowia i bezpieczeństwa publicznego; oraz
- f) w przypadkach gdy uznają, że nie są w ten sposób naruszone uzasadnione cele Porozumienia TBT, Strona ta stara się akceptować nietrwałe lub usuwalne etykiety, bądź też oznakowanie lub etykiety w dokumentacji towarzyszącej, a nie fizycznie przymocowane do produktu.

3. Bez uszczerbku dla praw i obowiązków Stron wynikających z Porozumienia WTO, postanowienia ust. 2 mają zastosowanie do produktów rolnych, produktów przemysłowych i przetworzonych rolnych produktów spożywczych, włącznie z napojami i napojami spirytusowymi.

ARTYKUŁ 4.11

Punkty kontaktowe

Punkty kontaktowe wyznaczone zgodnie z art. 13.4 (Punkty informacyjne i kontaktowe) pełnią następujące funkcje:

- a) monitorowanie wykonania postanowień niniejszego rozdziału i zarządzanie nim;
- b) niezwłoczne zajmowanie się każdą kwestią podnoszoną przez dowolną ze Stron w związku z opracowywaniem, przyjmowaniem, stosowaniem lub egzekwowaniem norm, przepisów technicznych i procedur oceny zgodności;
- c) zacieśnianie współpracy w zakresie opracowywania i doskonalenia norm, przepisów technicznych i procedur oceny zgodności;
- d) wymienianie informacji na temat norm, przepisów technicznych i procedur oceny zgodności;

- e) ułatwianie współpracy, we właściwych przypadkach, zgodnie z art. 4.4 ust. 2 (Współpraca);
oraz
- f) organizowanie tworzenia grup roboczych ad hoc na wniosek jednej ze Stron w celu zbadania sposobów ułatwiania handlu między Stronami.

ARTYKUŁ 4.12

Postanowienia końcowe

1. Strony mogą omówić w ramach Komitetu ds. Handlu Towarami ustanowionego zgodnie z art. 16.2 (Specjalne komitety) wszelkie uzgodnienia wykonawcze wynikające z niniejszego rozdziału. Strony mogą, na mocy decyzji wspomnianego Komitetu, wprowadzić wszelkie środki wykonawcze wymagane do osiągnięcia tego celu.
2. Strony podjęły dalsze zobowiązania w odniesieniu do sektorowych środków pozataryfowych dotyczących towarów, jak wskazano w załączniku 4-A oraz jego odpowiednich dodatkach.

ROZDZIAŁ PIĄTY

ŚRODKI SANITARNE I FITOSANITARNE

ARTYKUŁ 5.1

Cele

Niniejszy rozdział ma następujące cele:

- a) ochrona życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin na terytoriach Stron przy jednoczesnym ułatwianiu handlu między Stronami w zakresie środków sanitarnych i fitosanitarnych (zwanych dalej „środkami SPS”);
- b) współpraca w zakresie dalszego realizowania Porozumienia SPS; oraz
- c) znalezienie sposobu poprawy komunikacji, współpracy i rozwiązywania kwestii związanych z wdrożeniem środków SPS, wpływających na handel między Stronami.

ARTYKUŁ 5.2

Zakres

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do wszystkich środków SPS Strony, które pośrednio lub bezpośrednio mogą wpływać na handel między Stronami.

2. Niniejszy rozdział ma także zastosowanie do współpracy między Stronami w zakresie ważnych dla obu Stron kwestii dobrostanu zwierząt.
3. Postanowienia niniejszego rozdziału nie wpływają na prawa Stron na mocy Porozumienia TBT odnoszące się do środków nieobjętych zakresem niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 5.3

Definicje

Na użytek niniejszego rozdziału:

- a) Zastosowanie mają definicje zawarte w załączniku A Porozumienia SPS; oraz
- b) Strony mogą uzgodnić inne definicje na użytek stosowania niniejszego rozdziału, uwzględniające glosariusze i definicje odpowiednich organizacji międzynarodowych, takich jak Komisja Kodeksu Żywnościowego (zwanego dalej „Kodeksem Żywnościowym”), Światowa Organizacja Zdrowia Zwierząt (zwana dalej „OIE”) oraz Międzynarodowa konwencja ochrony roślin (zwana dalej „IPPC”).

ARTYKUŁ 5.4

Prawa i obowiązki

Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki na mocy Porozumienia SPS.

ARTYKUŁ 5.5

Właściwe organy

Wykaz właściwych organów Stron odpowiedzialnych za wykonanie postanowień niniejszego rozdziału znajduje się w załączniku 5-A. Strony powiadamiają się wzajemnie o wszelkich zmianach tych właściwych organów.

ARTYKUŁ 5.6

Zasady ogólne

Przy wdrażaniu postanowień niniejszego rozdziału Strony:

- a) zapewniają spójność środków SPS z zasadami określonymi w art. 3 Porozumienia SPS;
- b) nie stosują środków SPS do tworzenia nieuzasadnionych barier w handlu;

- c) zapewniają, aby procedury ustanowione na mocy niniejszego rozdziału były podejmowane i kończone bez zbędnej zwłoki oraz aby procedury te nie były stosowane w sposób, który stanowiłby arbitralną lub nieuzasadnioną dyskryminację jednej ze Stron w przypadku jednakowych lub podobnych warunków; oraz
- d) nie wykorzystują procedur, o których mowa w lit. c), ani innych wniosków o dodatkowe informacje w celu opóźniania, bez naukowego ani technicznego uzasadnienia, dostępu do swoich rynków.

ARTYKUŁ 5.7

Wymogi dotyczące przywozu

1. Wymogi jednej Strony dotyczące przywozu mają zastosowanie do całego terytorium drugiej Strony.
2. Strona dokonująca wywozu zapewnia, aby produkty wywożone na terytorium Strony dokonującej przywozu spełniały wymogi sanitarne i fitosanitarne Strony dokonującej przywozu.
3. Strona dokonująca przywozu zapewnia, aby jej wymogi dotyczące przywozu miały zastosowanie do produktów przywożonych z terytorium Strony dokonującej wywozu w sposób proporcjonalny i niedyskryminujący.
4. Wszelkie opłaty związane z procedurami mającymi zastosowanie do produktów przywożonych z terytorium Strony dokonującej wywozu są proporcjonalne względem opłat nakładanych na podobne produkty krajowe i nie są wyższe niż rzeczywiste koszty usługi.

5. Strona dokonująca przywozu ma prawo przeprowadzać kontrole przywozowe produktów przywożonych z terytorium Strony dokonującej wywozu w celu wdrożenia środków SPS.
6. Kontrole przywozowe przeprowadzane na produktach przywożonych z terytorium Strony dokonującej wywozu opierają się na ryzyku sanitarnym i fitosanitarnym związanym z takim przywozem. Kontrole te są przeprowadzane bez zbędnej zwłoki i przy minimalnym wpływie na handel między Stronami.
7. Strona dokonująca przywozu udostępnia Stronie dokonującej wywozu, na jej żądanie, informacje dotyczące częstości kontroli przywozowych produktów przywożonych z terytorium Strony dokonującej wywozu. Strona dokonująca przywozu może zmienić częstość kontroli fizycznych przesyłek, stosownie do przypadku, w wyniku (i) weryfikacji, (ii) kontroli przywozowych lub (iii) wzajemnego porozumienia między Stronami, w tym konsultacji, o których mowa w niniejszym rozdziale.
8. Jeżeli kontrole przywozowe wykazą, że produkty nie spełniają odpowiednich wymogów dotyczących przywozu nałożonych przez Stronę dokonującą przywozu, wszelkie działania podejmowane przez Stronę dokonującą przywozu powinny być proporcjonalne do ryzyka sanitarnego i fitosanitarnego związanego z przywozem produktów niespełniających wymogów.

ARTYKUŁ 5.8

Weryfikacje

1. Aby uzyskać i utrzymać pewność skutecznego wykonania postanowień niniejszego rozdziału, Strona dokonująca przywozu ma prawo do przeprowadzania, w dowolnym momencie, weryfikacji, w tym:
 - a) poprzez wizyty weryfikacyjne na terytorium Strony dokonującej wywozu, aby zweryfikować całość lub część systemu inspekcji i certyfikacji właściwych organów Strony dokonującej wywozu, zgodnie z odpowiednimi międzynarodowymi standardami, wytycznymi i zaleceniami Kodeksu Żywnościowego, OIE i IPPC; oraz
 - b) żądając informacji od Strony dokonującej wywozu na temat jej systemu inspekcji i certyfikacji oraz uzyskując wyniki kontroli przeprowadzanych w ramach tego systemu.
2. Strona dokonująca przywozu dzieli się ze Stroną dokonującą wywozu wynikami i wnioskami z weryfikacji przeprowadzonych na mocy ust. 1. Strona dokonująca przywozu może wyniki te udostępnić publicznie.
3. Jeżeli Strona dokonująca przywozu decyduje o przeprowadzeniu wizyty weryfikacyjnej na terytorium Strony dokonującej wywozu, powiadamia Stronę dokonującą wywozu o takiej wizycie co najmniej 60 dni kalendarzowych przed planowaną datą wizyty weryfikacyjnej, z wyjątkiem sytuacji nadzwyczajnych lub jeżeli Strony uzgodnią inaczej. Każda zmiana takiej wizyty wymaga zgody obu Stron.

4. Koszty przeprowadzenia weryfikacji całości lub części systemu inspekcji i certyfikacji właściwych organów Strony dokonującej wywozu oraz wszelkich inspekcji poszczególnych zakładów ponosi Strona dokonująca przywozu.
5. W ciągu 60 dni kalendarzowych Strona dokonująca przywozu dostarcza, na piśmie, Stronie dokonującej wywozu informacji dotyczących weryfikacji. Strona dokonująca wywozu ma 45 dni kalendarzowych na skomentowanie tych informacji. Komentarze Strony dokonującej wywozu są dołączane do ostatecznej wersji sprawozdania z wyników weryfikacji oraz, w stosownych przypadkach, włączane do sprawozdania.
6. Niezależnie od ust. 5, jeżeli podczas weryfikacji wykryto poważne zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin, Strona dokonująca przywozu informuje o tym Stronę dokonującą wywozu w możliwie najszybszym czasie, a w każdym razie w ciągu dziesięciu dni kalendarzowych po zakończeniu weryfikacji.

ARTYKUŁ 5.9

Ułatwienia w handlu

1. Jeżeli Strona dokonująca przywozu wymaga weryfikacji na miejscu, aby zatwierdzić przywóz pewnej lub pewnych kategorii produktów pochodzenia zwierzęcego z terytorium Strony dokonującej wywozu, zastosowanie ma, co następuje:
 - a) podczas weryfikacji ocenia się system inspekcji i certyfikacji Strony dokonującej wywozu zgodnie z art. 5.8 (Weryfikacje) i uwzględnia wszelkie istotne informacje dostarczone na żądanie na piśmie przez Stronę dokonującą wywozu;

- b) w przypadku zadowalającego wyniku weryfikacji systemu inspekcji i certyfikacji Strona dokonująca przywozu informuje na piśmie Stronę dokonującą wywozu o pozytywnym wyniku weryfikacji. W takim przypadku dostarczone informacje mogą obejmować informację, że Strona dokonująca przywozu zezwoliła lub zezwoli na przywóz pewnej lub pewnych kategorii produktów;
- c) w przypadku niezadowalającego wyniku weryfikacji systemu inspekcji i certyfikacji Strona dokonująca przywozu informuje na piśmie Stronę dokonującą wywozu o wyniku weryfikacji. W takim przypadku informacje te zawierają jedno z poniższych:
 - (i) warunki, w tym warunki dotyczące systemu inspekcji i weryfikacji Strony dokonującej wywozu, które Strona dokonująca wywozu musi spełnić, aby Strona dokonująca przywozu mogła zezwolić na przywóz pewnej lub pewnych kategorii produktów pochodzenia zwierzęcego;
 - (ii) odniesienie do faktu, iż określone zakłady produktów pochodzenia zwierzęcego mogą uzyskać zezwolenie na wywóz na terytorium Strony dokonującej przywozu po spełnieniu odpowiednich wymogów dotyczących przywozu, o których mowa w art. 5.7 (Wymogi dotyczące przywozu); lub
 - (iii) Oświadczenie, że Strona dokonująca przywozu nie zezwoliła na przywóz pewnej lub pewnych kategorii produktów z terytorium Strony dokonującej wywozu.

2. Jeżeli Strona dokonująca przywozu zezwoliła na przywóz pewnej lub pewnych kategorii produktów pochodzenia zwierzęcego, o których mowa w ust. 1 lit. b), Strona dokonująca wywozu informuje Stronę dokonującą przywozu o wykazie poszczególnych zakładów spełniających wymogi Strony dokonującej przywozu zgodnie z, w szczególności, art. 5.7 (Wymogi dotyczące przywozu) i art. 5.8 (Weryfikacje). Ponadto:

- a) na wniosek Strony dokonującej wywozu Strona dokonująca przywozu zatwierdza poszczególne zakłady, o których mowa w ust. 3 załącznika 5-B, które znajdują się na terytorium Strony dokonującej wywozu, nie przeprowadzając wcześniejszych inspekcji tych poszczególnych zakładów. Strona dokonująca wywozu, składając wniosek o zatwierdzenie przez Stronę dokonującą przywozu, dostarcza wszelkich informacji wymaganych przez Stronę dokonującą przywozu, aby zagwarantować zgodność z odpowiednimi wymogami, w szczególności wymogami art. 5.7 (Wymogi dotyczące przywozu). Zatwierdzenie przez Stronę dokonującą przywozu jest spójne z warunkami określonymi w załączniku 5-B i ograniczone do tych kategorii produktów, dla których wydano zezwolenie na przywóz;
- b) po zatwierdzeniu poszczególnych zakładów, o których mowa w ust. 2 lit. a), Strona dokonująca przywozu wprowadza wszelkie niezbędne środki prawne i administracyjne zgodnie ze swoimi procedurami prawnymi i administracyjnymi, które mają w takim przypadku zastosowanie, aby zezwolić na przywóz w ciągu 40 dni kalendarzowych od daty otrzymania wniosku Strony dokonującej wywozu, do którego, w stosownych przypadkach, dołączone są informacje wymagane przez Stronę dokonującą przywozu w celu zagwarantowania zgodności z odpowiednimi wymogami, w tym wymogami art. 5.7 (Wymogi dotyczące przywozu);
- c) Strona dokonująca przywozu powiadamia Stronę dokonującą wywozu o przyjęciu lub odrzuceniu poszczególnych zakładów, o których mowa w ust. 2 lit. a), oraz, w stosownych przypadkach, o powodach odrzucenia.

ARTYKUŁ 5.10

Środki związane ze zdrowiem zwierząt i roślin

1. Strony uznają pojęcie obszarów wolnych od chorób i szkodników oraz obszarów niewielkiego rozpowszechnienia chorób i szkodników, zgodnie z Porozumieniem SPS, normami, wytycznymi oraz zaleceniami OIE i IPPC. Komitet SPS, o którym mowa w art. 5.15 (Komitet Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych), może zdefiniować dalsze szczegóły procedury uznawania takich obszarów, w tym procedury uznawania takich obszarów w sytuacjach wystąpienia ogniska, biorąc pod uwagę Porozumienie SPS, wszelkie stosowne normy, wytyczne i zalecenia OIE i IPPC.
2. Wyznaczając obszary wolne od chorób i szkodników oraz obszary niewielkiego rozpowszechnienia chorób i szkodników Strony uwzględniają takie czynniki jak umiejscowienie geograficzne, ekosystemy, nadzór epidemiologiczny i skuteczność kontroli sanitarnych i fitosanitarnych na tych obszarach.
3. Strony ściśle współpracują ze sobą przy wyznaczaniu obszarów wolnych od chorób i szkodników oraz obszarów niewielkiego rozpowszechnienia chorób i szkodników, aby uzyskać zaufanie do procedur, którymi kieruje się druga Strona przy wyznaczaniu takich obszarów. Strona dokonująca przywozu, akceptując wyznaczenie takich obszarów przez Stronę dokonującą wywozu, zasadniczo opiera swoje wyznaczenie statusu terytorium lub części terytorium Strony dokonującej wywozu w zakresie zdrowia zwierząt lub roślin na informacjach dostarczonych przez Stronę dokonującą wywozu zgodnie z Porozumieniem SPS, normami, wytycznymi i zaleceniami OIE i IPPC.

4. Jeżeli Strona dokonująca przywozu nie akceptuje wyznaczenia przez Stronę dokonującą wywozu, przedstawia uzasadnienie i jest gotowa rozpocząć konsultacje.
5. Strona dokonująca wywozu, która twierdzi, że obszary na jej terytorium są obszarami wolnymi od chorób i szkodników albo obszarami niewielkiego rozpowszechnienia chorób i szkodników, przedstawia odpowiednie dowody, aby obiektywnie wykazać Stronie dokonującej przywozu, że takie obszary są – i najpewniej pozostaną – obszarami wolnymi od chorób i szkodników albo obszarami niewielkiego rozpowszechnienia chorób i szkodników, zależnie od przypadku. W tym celu Stronie dokonującej przywozu należy umożliwić, na żądanie, w racjonalnym zakresie dostęp na potrzeby inspekcji, badania i innych odpowiednich procedur.
6. Strony uznają zasadę podziału na przedziały OIE oraz wolnych od szkodników miejsc produkcji IPPC. Komitet SPS, o którym mowa w art. 5.15 (Komitet Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych), oceni zalecenia OIE i IPPC, które w tej kwestii mogą zostać opublikowane w przyszłości, i może wydać odpowiednie zalecenia.

ARTYKUŁ 5.11

Przejrzystość i wymiana informacji

1. Strony:
 - a) dążą do zachowania przejrzystości w odniesieniu do środków SPS mających zastosowanie do handlu oraz, w szczególności, do art. 5.7 (Wymogi dotyczące przywozu) w zakresie przywozu przez drugą Stronę;

- b) zwiększają wzajemne zrozumienie środków SPS drugiej Strony i zastosowania tych środków;
- c) wymieniają informacje na tematy związane z rozwojem i stosowaniem środków SPS, w tym postępów w zakresie nowych dostępnych dowodów naukowych, które wpływają lub mogą wpływać na handel między Stronami, w celu zminimalizowania ich negatywnego wpływu na handel;
- d) komunikują, na żądanie drugiej Strony, wymogi dotyczące przywozu, które mają zastosowanie do przywozu niektórych produktów, w ciągu 15 dni kalendarzowych; oraz
- e) komunikują, na żądanie drugiej Strony, postępy w zakresie wniosku o zezwolenie na niektóre produkty, w ciągu 15 dni kalendarzowych.

2. Punkty kontaktowe odpowiedzialne za informowanie na podstawie ust. 1 to punkty wyznaczone przez Strony zgodnie z art. 13.4 ust. 1 (Zapytania i punkty kontaktowe). Informacje przesyłane są pocztą, faksem lub pocztą elektroniczną. Informacje przesyłane pocztą elektroniczną mogą być podpisane elektronicznie i przesyłane są jedynie między punktami kontaktowymi.

3. Wymianę informacji, o których mowa w ust. 1 lit. c), uznaje się za dokonaną, kiedy informacje na podstawie ust. 1 lit. c) zostały udostępnione przez powiadomienie WTO zgodnie z jej odpowiednimi zasadami i procedurami, albo kiedy informacje te zostały udostępnione na urzędowych, dostępnych publicznie i bezpłatnych stronach internetowych Stron.

4. Wszystkie powiadomienia na podstawie niniejszego rozdziału przesyła się punktom kontaktowym, o których mowa w ust. 2.

ARTYKUŁ 5.12

Konsultacje

1. W ciągu dwóch dni kalendarzowych Strona powiadamia drugą Stronę na piśmie o wszelkich poważnych lub istotnych zagrożeniach dla życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin, w tym o zagrożeniach związanych z żywnością.
2. Jeżeli Strona ma poważne obawy dotyczące zagrożeń dla życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin, wpływających na towary podlegające wymianie handlowej, konsultacje dotyczące takiej sytuacji przeprowadzane są na żądanie w najszybszym możliwym terminie. W takim przypadku każda ze Stron stara się w stosownym czasie dostarczyć wszystkie informacje niezbędne, aby uniknąć zakłóceń w handlu.
3. Konsultacje, o którym mowa w ust. 2 niniejszego artykułu, mogą odbywać się poprzez wymianę poczty elektronicznej, drogą wideokonferencji lub przez telefon. Strona prosząca o konsultację zapewnia przygotowanie protokołu z konsultacji.

ARTYKUŁ 5.13

Środki w sytuacjach nadzwyczajnych

1. W przypadku poważnych zagrożeń dla życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin Strona dokonująca przywozu może – bez wcześniejszego powiadomienia – wprowadzić środki niezbędne do ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin. W odniesieniu do przesyłek transportowanych między Stronami Strona dokonująca przywozu rozważa najodpowiedniejsze i najbardziej proporcjonalne rozwiązanie, aby uniknąć niepotrzebnych zakłóceń w handlu.

2. Strona wprowadzająca środki informuje o tym drugą Stronę jak najszybciej, a w każdym razie nie później niż 24 godziny po wprowadzeniu środków. Każda ze Stron może zażądać informacji związanych z sytuacją sanitarną i fitosanitarną lub wprowadzonymi środkami. Druga Strona odpowiada natychmiast po uzyskaniu wymaganych informacji.

3. Na żądanie jednej ze Stron i zgodnie z postanowieniami art. 5.12 (Konsultacje) Strony przeprowadzają konsultacje dotyczące takiej sytuacji w ciągu 15 dni kalendarzowych od dnia powiadomienia. Konsultacje te przeprowadza się, aby uniknąć niepotrzebnych zakłóceń w handlu. Strony mogą rozważyć warianty dla ułatwienia wdrożenia lub zmiany środków.

ARTYKUŁ 5.14

Równoważność

1. Strony mogą uznać równoważność określonego środka, grupy środków lub systemów mających zastosowanie do sektora lub części sektora, zgodnie z ust. 4-7. Uznanie równoważności stosuje się do odbywającego się między Stronami handlu zwierzętami i produktami pochodzenia zwierzęcego, roślinami i produktami pochodzenia roślinnego, lub – stosownie do sytuacji – do towarów powiązanych.

2. Jeżeli równoważność nie została uznana, handel odbywa się zgodnie z warunkami wymaganymi przez Stronę dokonującą przywozu w celu uzyskania odpowiedniego poziomu ochrony.

3. Uznanie równoważności wymaga oceny i akceptacji:
 - a) istniejących środków SPS w prawodawstwie, normach i procedurach, w tym kontroli dotyczących systemów inspekcji i certyfikacji zapewniających zgodność ze środkami SPS Strony dokonującej wywozu i Strony dokonującej przywozu;
 - b) udokumentowanej struktury właściwych organów, ich uprawnień, hierarchii, sposobu działania i dostępnych zasobów; oraz
 - c) działań właściwych organów w odniesieniu do programów kontroli i zapewniania jakości.
4. W swoich ocenach Strony uwzględniają zdobyte wcześniej doświadczenie.
5. Strona dokonująca przywozu akceptuje środki sanitarne i fitosanitarne Strony dokonującej wywozu jako równoważne, jeżeli Strona dokonująca wywozu obiektywnie wykaże, że środki te prowadzą do osiągnięcia poziomu ochrony wymaganego przez Stronę dokonującą przywozu. W tym celu Stronie dokonującej przywozu należy umożliwić, na żądanie, w racjonalnym zakresie dostęp na potrzeby inspekcji, badania i innych odpowiednich procedur.
6. Przy uznawaniu równoważności Strony uwzględniają wytyczne Kodeksu Żywnościowego, OIE, IPPC oraz Komitetu SPS Światowej Organizacji Handlu.

7. Ponadto, w przypadku uznania równoważności, Strony mogą uzgodnić uproszczony wzór urzędowych świadectw sanitarnych lub fitosanitarnych niezbędnych dla każdej przesyłki zwierząt lub produktów pochodzenia zwierzęcego, roślin lub produktów pochodzenia roślinnego lub innych towarów powiązanych przeznaczonych do przywozu.

ARTYKUŁ 5.15

Komitet Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych

1. W skład Komitetu Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych (zwanego dalej „Komitetem SPS”) ustanowionego na mocy art. 16.2 (Komitety specjalne) wchodzi przedstawiciele właściwych organów Stron.
2. Komitet SPS odbędzie posiedzenie w ciągu roku od daty wejścia w życie niniejszej Umowy. Następnie Komitet odbywa posiedzenia przynajmniej raz do roku lub według harmonogramu ustalonego przez Strony. Komitet SPS przyjmie swój regulamin na pierwszym posiedzeniu. Posiedzenia Komitetu odbywają się osobiście, telefonicznie, drogą wideokonferencji lub przy pomocy wszelkich innych środków, uzgodnionych przez Strony.
3. Komitet SPS może zdecydować o ustanowieniu technicznych grup roboczych składających się z ekspertów Stron, które określają i poruszają kwestie techniczne i naukowe wynikające w związku z niniejszym rozdziałem i badają możliwości dalszej współpracy w kwestiach SPS mających znaczenie dla obu Stron. Jeżeli zachodzi potrzeba uzyskania większej wiedzy specjalistycznej, w pracach takich grup mogą uczestniczyć osoby inne niż przedstawiciele Stron.

4. Komitet SPS może poruszać wszelkie kwestie związane ze skutecznym funkcjonowaniem niniejszego rozdziału. W szczególności Komitet ma następujące obowiązki i funkcje:

- a) opracowywanie koniecznych procedur lub sposobów postępowania w celu wdrożenia postanowień niniejszego rozdziału, w tym załączników 5-A i 5-B;
- b) monitorowanie wdrożenia postanowień niniejszego rozdziału; oraz
- c) dostarczanie miejsca do dyskusji o problemach wynikających ze stosowania niektórych środków SPS w celu osiągnięcia wzajemnie akceptowalnych rozwiązań. W związku z powyższym Komitet SPS zbiera się w sytuacjach nadzwyczajnych, na żądanie jednej ze Stron, aby przeprowadzić konsultacje. Takie konsultacje pozostają bez uszczerbku dla praw i obowiązków Stron na mocy rozdziału czternastego (Rozstrzyganie sporów) i piętnastego (Mechanizm mediacji).

5. Komitet SPS wymienia informacje, wiedzę naukową i doświadczenia w dziedzinie dobrostanu zwierząt w celu propagowania współpracy w tej dziedzinie między Stronami.

6. Strony mogą, na mocy decyzji Komitetu SPS, przyjąć zalecenia i decyzje związane z zezwoleniem na przywóz, wymianą informacji, przejrzystością, uznawaniem regionalizacji, równoważnością i innymi alternatywnymi środkami oraz z wszelkimi innymi kwestiami, o których mowa w ust. 4 i 5.

ARTYKUŁ 5.16

Konsultacje techniczne

1. Jeżeli Strona uznaje, że środki drugiej Strony są lub mogą być sprzeczne z obowiązkami na mocy niniejszego rozdziału i powodują lub mogą powodować nieuzasadnione zakłócenia w handlu, może zażądać przeprowadzenia konsultacji technicznych w Komitecie SPS w celu uzyskania wzajemnie akceptowalnych rozwiązań. Właściwe organy określone w załączniku 5-A ułatwiają takie konsultacje.
2. Konsultacje techniczne w Komitecie SPS uważa się za zakończone w ciągu 30 dni od daty złożenia wniosku o takie konsultacje, o ile Strony nie postanowią kontynuować konsultacji. Konsultacje techniczne mogą odbywać się telefonicznie, drogą wideokonferencji lub przy zastosowaniu innych sposobów uzgodnionych przez Strony.

ROZDZIAŁ SZÓSTY

UŁATWIENIA CELNE I HANDLOWE

ARTYKUŁ 6.1

Cele

1. Strony uznają znaczenie ułatwień celnych i handlowych w zmieniających się globalnych warunkach handlu. Strony uzgadniają, że wzmocnią współpracę w tym obszarze, aby zapewnić, by właściwe przepisy i procedury oraz zdolności administracyjne stosownych organów administracyjnych odpowiadały celom promowania ułatwień handlowych oraz zapewniały skuteczną kontrolę celną.
2. W tym celu Strony uzgadniają, że przepisy nie mogą być dyskryminacyjne, a procedury celne muszą opierać się na stosowaniu nowoczesnych metod i skutecznej kontroli w celu walki z nadużyciami i ochrony legalnego handlu.
3. Strony uznają, że uzasadnione cele porządku publicznego, w tym odnoszące się do bezpieczeństwa, ochrony i zwalczania nadużyć, nie mogą być w żaden sposób zagrożone.

ARTYKUŁ 6.2

Zasady

1. Strony uzgadniają, że ich odpowiednie przepisy i procedury celne muszą opierać się na:
 - a) międzynarodowych instrumentach i normach obowiązujących w dziedzinie ceł i handlu, w tym istotnych elementach zmienionej Konwencji z Kioto dotyczącej uproszczenia i harmonizacji postępowania celnego, Międzynarodowej konwencji w sprawie zharmonizowanego systemu oznaczania i kodowania towarów oraz Ramach norm na rzecz zabezpieczenia i ułatwienia handlu światowego (zwanym dalej „ramami SAFE”) Światowej Organizacji Celnej (zwanej dalej „WCO”);
 - b) ochronie legalnego handlu poprzez skuteczne egzekwowanie i przestrzeganie wymogów prawnych;
 - c) przepisach unikających zbędnych lub dyskryminujących obciążeń podmiotów gospodarczych i sprzyjających dalszemu ułatwianiu handlu podmiotom gospodarczym, które osiągnęły wysoki poziom zgodności, a także zapewniających środki ochronne przed nadużyciami i nielegalnymi lub szkodliwymi działaniami; oraz
 - d) zasadach zapewniających proporcjonalność i niedyskryminacyjny charakter wszelkich sankcji nałożonych za naruszenie przepisów celnych lub wymogów proceduralnych i brak nieuzasadnionych opóźnień w zwolnieniu towaru wynikających ze stosowania takich zasad.

2. W celu usprawnienia metod pracy oraz zapewnienia niedyskryminacji, przejrzystości, efektywności, praworządności i rozliczalności działań Strony:

- a) w miarę możliwości upraszczają wymogi i formalności dotyczące szybkiego zwalniania i odprawy towarów; oraz
- b) podejmują działania na rzecz dalszego uproszczenia i standaryzacji danych i dokumentacji wymaganych przez organy celne i inne agencje.

ARTYKUŁ 6.3

Współpraca celna

1. Strony zapewniają współpracę w sprawach celnych między swoimi odpowiednimi organami dla zagwarantowania osiągnięcia celów określonych w art. 6.1 (Cele).

2. Aby zacieśnić współpracę w sprawach celnych Strony, między innymi:

- a) wymieniają informacje dotyczące swoich przepisów celnych, ich wykonania oraz procedur celnych, zwłaszcza w odniesieniu do następujących obszarów:
 - (i) uproszczenie i modernizacja procedur celnych;
 - (ii) transgraniczne egzekwowanie praw własności intelektualnej przez organy celne;

- (iii) tranzyt i przeładunek; oraz
- (iv) stosunki ze środowiskiem biznesowym;
- b) rozważają opracowanie wspólnych inicjatyw dotyczących procedur przywozowych, wywozowych i innych procedur celnych, a także działają na rzecz zapewnienia sprawnego świadczenia usług na rzecz przedsiębiorców;
- c) współpracują w kwestiach celnych związanych z zabezpieczeniem i ułatwieniem międzynarodowego łańcucha dostaw handlowych zgodnie z ramami SAFE.
- d) ustanawiają, w stosownych przypadkach, wzajemne uznawanie swoich odpowiednich technik zarządzania ryzykiem, norm związanych z ryzykiem, kontroli bezpieczeństwa oraz programów partnerstwa handlowego, włącznie z aspektami obejmującymi przekazywanie danych i wzajemnie uzgodnione korzyści; oraz
- e) wzmacniają koordynację w ramach organizacji międzynarodowych, takich jak WTO i WCO.

ARTYKUŁ 6.4

Tranzyt i przeładunek

1. Każda Strona zapewnia ułatwienie i skuteczną kontrolę operacji przeładunku i tranzytu przez swoje terytorium.
2. Strony promują i wdrażają regionalne uzgodnienia tranzytowe w celu ułatwienia handlu.

3. Strony zapewniają współpracę i koordynację pomiędzy wszystkimi zainteresowanymi organami i agencjami na ich odpowiednich terytoriach, tak by ułatwić ruch tranzytowy.

ARTYKUŁ 6.5

Wcześniejsze interpretacje

Przed przywozem towaru na jej terytorium oraz zgodnie z jej przepisami i procedurami, każda ze Stron wydaje poprzez swoje organy celne lub inne właściwe organy wcześniejsze interpretacje na piśmie dla przedsiębiorstw handlowych mających siedzibę na jej terytorium, które to interpretacje dotyczą klasyfikacji taryfowej, pochodzenia oraz wszelkich innych kwestii zgodnie z decyzją Stron.

ARTYKUŁ 6.6

Uproszczona procedura celna

1. Każda ze Stron zapewnia uproszczone procedury wywozu i przywozu, które są przejrzyste i skuteczne, w celu obniżenia kosztów i zwiększenia przewidywalności dla podmiotów gospodarczych, w tym małych i średnich przedsiębiorstw. Zapewnia się również łatwiejszy dostęp do uproszczeń celnych upoważnionym przedsiębiorstwom handlowym zgodnie z obiektywnymi i niedyskryminacyjnymi kryteriami.

2. Na potrzeby dopełnienia formalności związanych z objęciem towarów procedurą celną stosuje się jednolite zgłoszenie celne lub jego elektroniczny odpowiednik.

3. Strony stosują nowoczesne techniki celne, w tym metody oceny ryzyka oraz audytu po odprawie celnej, w celu uproszczenia i ułatwienia wprowadzania i zwalniania towarów.
4. Strony promują stopniowy rozwój i zastosowanie systemów, łącznie z systemami opartymi na technologii informacyjnej, aby ułatwić elektroniczną wymianę danych między przedsiębiorstwami handlowymi, organami celnymi oraz innymi powiązanymi agencjami.

ARTYKUŁ 6.7

Zwolnienie towarów

Każda ze Stron zapewnia, by jej organy celne i służby graniczne oraz inne właściwe organy stosowały wymogi i procedury, które:

- a) umożliwiają niezwłoczne zwolnienie towarów w czasie nie dłuższym niż okres niezbędny do zapewnienia zgodności z jej przepisami i formalnościami, zarówno celnymi, jak i w inny sposób związanymi z handlem;
- b) pozwalają na przetworzenie przed przybyciem (tj. wcześniejsze przedłożenie i przetworzenie w formie elektronicznej informacji przed fizycznym przybyciem towarów), tak by umożliwić zwolnienie towarów w momencie ich przybycia; oraz
- c) umożliwiają zwolnienie towarów bez uiszczenia cel, pod warunkiem przedstawienia gwarancji, jeżeli jest to wymagane, zgodnie z przepisami danej Strony w celu zabezpieczenia ostatecznej płatności należności celnych.

ARTYKUŁ 6.8

Opłaty i należności

1. Opłaty i należności nakłada się wyłącznie tytułem usług świadczonych w związku z przywozem lub wywozem oraz tytułem formalności wymaganych do dokonania takiego przywozu lub wywozu. Nie przekraczają one przybliżonego kosztu świadczonej usługi oraz nie są obliczane na zasadzie ad valorem.
2. Informacje dotyczące opłat i należności są publikowane za pośrednictwem urzędowo określonego środka przekazu, w tym poprzez internet. Informacje te muszą podawać przyczyny nałożenia opłat lub należności na świadczone usługi, nazwę odpowiedzialnego organu, opłaty lub należności, jakie zostaną zastosowane, oraz kiedy i jak ma zostać dokonana zapłata.
3. Nie nakłada się nowych lub zmienionych opłat i należności aż do czasu opublikowania i udostępnienia informacji zgodnie z ust. 2.

ARTYKUŁ 6.9

Agenci celni

Strony uzgadniają, że ich odpowiednie przepisy i procedury celne nie mogą wymagać obowiązkowego korzystania z agentów celnych. Strony stosują przejrzyste, niedyskryminacyjne i proporcjonalne zasady w przypadku udzielania zezwoleń agentom celnym.

ARTYKUŁ 6.10

Inspekcje przedwysyłkowe

Strony uzgadniają, że ich odpowiednie przepisy i procedury celne nie mogą wymagać obowiązkowego przeprowadzania inspekcji przedwysyłkowych, zgodnie z ich definicją w Porozumieniu w sprawie inspekcji przedwysyłkowej, lub wszelkich innych inspekcji dokonywanych przez przedsiębiorstwa prywatne w miejscu przeznaczenia przed odprawą celną.

ARTYKUŁ 6.11

Ustalanie wartości celnej

1. Strony ustalają wartość celną towarów zgodnie z Porozumieniem w sprawie ustalania wartości celnej.
2. Strony współpracują w celu wypracowania wspólnego podejścia do kwestii dotyczących ustalania wartości celnej.

ARTYKUŁ 6.12

Zarządzanie ryzykiem

1. Każda ze Stron opiera swoje procedury badania i zwolnienia towarów oraz swoje procedury weryfikacji po wprowadzeniu towarów na zasadach oceny ryzyka i audytach, a nie na badaniu każdej przesyłki w kompleksowy sposób pod kątem zgodności ze wszystkimi wymogami przywozowymi.

2. Strony uzgadniają, że przyjmują i stosują swoje wymogi kontroli przywozu, wywozu, tranzytu i przeładunku oraz procedury dotyczące towarów na podstawie zasad zarządzania ryzykiem, które są stosowane, by skupić środki zapewniania zgodności na transakcjach zasługujących na uwagę.

ARTYKUŁ 6.13

Jeden punkt kontaktowy

Każda ze Stron dąży do wprowadzenia lub utrzymania systemu jednego punktu kontaktowego, aby ułatwić, w ramach procedury jednoetapowej, elektroniczne przedkładanie wszystkich informacji wymaganych przez przepisy celne i pozostałe prawodawstwo dotyczące wywozu, przywozu i tranzytu towarów.

ARTYKUŁ 6.14

Procedury odwoławcze

1. Każda ze Stron zapewnia skuteczne, szybkie, niedyskryminacyjne i łatwo dostępne procedury, aby zagwarantować prawo do odwołania od działań administracyjnych, orzeczeń, decyzji organów celnych oraz innych właściwych organów mających wpływ na przywóz lub wywóz towarów albo tranzyt towarów.

2. Procedury odwoławcze mogą obejmować kontrolę administracyjną przeprowadzaną przez organ nadzoru lub kontrolę sądową decyzji podjętych na poziomie administracyjnym zgodnie z przepisami Stron.

ARTYKUŁ 6.15

Przejrzystość

1. Każda ze Stron publikuje lub w inny sposób udostępnia, w tym poprzez elektroniczne środki przekazu, swoje przepisy, regulacje i procedury administracyjne oraz inne wymogi odnoszące się do cel i ułatwiania handlu.
2. Każda ze Stron wyznacza lub utrzymuje co najmniej jeden punkt informacyjny, do którego zainteresowane osoby kierują swoje pytania dotyczące cel i kwestii związanych z ułatwianiem handlu.

ARTYKUŁ 6.16

Związki ze środowiskiem biznesowym

Strony zgadzają się:

- a) w kwestii znaczenia przeprowadzania konsultacji w odpowiednim czasie z przedstawicielami handlu na temat wniosków ustawodawczych oraz ogólnych procedur dotyczących kwestii celnych i związanych z ułatwianiem handlu; w tym celu w stosownych przypadkach przeprowadzane są konsultacje między organami celnymi oraz środowiskiem biznesowym;

- b) publikować lub w inny sposób udostępniać, w zakresie w jakim jest to możliwe za pośrednictwem elektronicznych środków przekazu, nowe przepisy i ogólne procedury odnoszące się kwestii celnych i związanych z ułatwianiem handlu przed rozpoczęciem stosowania takich przepisów i procedur, a także zmiany i interpretacje takich przepisów i procedur; Strony również udostępniają publicznie właściwe komunikaty administracyjne, włącznie z wymaganiami agencji i procedurami wjazdowymi, informacje o godzinach pracy i procedurach roboczych urzędów celnych w portach i na przejściach granicznych oraz na temat punktów kontaktowych udzielających informacji;
- c) co do potrzeby zapewnienia rozsądnego okresu między publikacją nowych lub zmienionych przepisów, procedur i opłat lub należności a ich wejściem w życie, bez uszczerbku dla uzasadnionych celów porządku publicznego (np. zmian w stawkach celnych); oraz
- d) zapewnić, by ich odpowiednie wymogi oraz procedury celne pozostawały zgodne z potrzebami podmiotów handlowych i z najlepszymi praktykami oraz by nie ograniczały wymiany handlowej w stopniu większym, niż to jest konieczne.

ARTYKUŁ 6.17

Komitet ds. Celnych

1. Komitet ds. Celnych ustanowiony na mocy art. 16.2 (Specjalne komitety) składa się z przedstawicieli organów celnych oraz innych właściwych organów Stron. Komitet ds. Celnych zapewnia prawidłowe funkcjonowanie niniejszego rozdziału, protokołu 1 i wszelkich dodatkowych postanowień dotyczących cel, zgodnie z uzgodnieniami Stron. W ramach Komitetu ds. Celnych Strony mogą badać i podejmować decyzje dotyczące wszelkich kwestii w tej dziedzinie.

2. Strony mogą w ramach Komitetu ds. Celnych przyjmować zalecenia i podejmować decyzje w sprawie wzajemnego uznawania technik zarządzania ryzykiem, norm związanych z ryzykiem, kontroli bezpieczeństwa oraz programów partnerstwa handlowego, włącznie z aspektami obejmującymi przekazywanie danych i wzajemnie uzgodnione korzyści oraz wszelkie inne kwestie objęte ust. 1.

3. Strony mogą zdecydować o organizowaniu posiedzeń *ad hoc* na temat wszelkich zagadnień celnych, włącznie z regułami pochodzenia i innymi dodatkowymi postanowieniami dotyczącymi kwestii celnych, zgodnie z uzgodnieniami Stron. W stosownych przypadkach mogą one również utworzyć podzespoły zajmujące się konkretnymi sprawami.

ROZDZIAŁ SIÓDMY

BARIERY POZATARYFOWE W HANDLU I INWESTYCJE W PRODUKCJĘ ENERGII ZE ŹRÓDEŁ ODNAWIALNYCH

ARTYKUŁ 7.1

Cele

Zgodnie z globalnymi wysiłkami na rzecz zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, Strony wspólnie dążą do promowania rozwoju i wzrostu produkcji energii z niekopalnych źródeł odnawialnych i zrównoważonych, zwłaszcza poprzez ułatwianie handlu i inwestycji. W tym celu Strony współpracują w kierunku zniesienia lub obniżenia ceł, a także barier pozataryfowych oraz w celu zapewnienia zbliżenia przepisów z normami regionalnymi i międzynarodowymi.

ARTYKUŁ 7.2

Definicje

Na użytek niniejszego rozdziału:

- a) „wymóg dotyczący lokalnego pochodzenia” oznacza:
 - (i) w odniesieniu do towarów - wymóg nałożony na przedsiębiorstwo dotyczący zakupu lub wykorzystania towarów pochodzenia krajowego lub ze źródła krajowego, określonych jako konkretne produkty, wielkość lub wartość produktów lub jako udział wielkości lub wartości jego lokalnej produkcji;
 - (ii) w odniesieniu do usług - wymóg, który ogranicza wybór usługodawcy lub świadczonej usługi na niekorzyść usług lub usługodawców pochodzących z terytorium drugiej Strony;
- b) „środek” oznacza dowolny środek stosowany, w ramach zakresu stosowania postanowień niniejszego rozdziału, przez Stronę, mający formę przepisu ustawowego lub wykonawczego, reguły, procedury, decyzji, działania administracyjnego lub dowolną inną formę;
- c) "środki wymagające utworzenia spółki z przedsiębiorstwami lokalnymi" oznaczają dowolny wymóg utworzenia lub prowadzenia wspólnie z lokalnymi przedsiębiorstwami lub innymi podmiotami prowadzącymi działalność gospodarczą dowolnego podmiotu prawnego takiego jak spółka kapitałowa, trust, spółka osobowa, wspólne przedsiębiorstwo lub nawiązanie innego rodzaju relacji umownych;

- d) „zobowiązania offsetowe” oznaczają wszelkie warunki, które wspierają rozwój lokalny, takie jak nieuzasadnione licencje na technologię, inwestycje, zobowiązanie do podpisania umowy z konkretną instytucją finansową, handel wymienny i podobne wymogi;
- e) „usługodawca” ma znaczenie zgodne z definicją zawartą w art. 8.2 lit. 1) (Definicje).

ARTYKUŁ 7.3

Zakres

1. Postanowienia niniejszego rozdziału mają zastosowanie do środków wpływających na handel i inwestycje między Stronami odnoszące się do produkcji energii z niekopalnych źródeł odnawialnych i zrównoważonych, takich jak energia wiatru, energia promieniowania słonecznego, energia aerothermalna, geothermalna, hydrothermalna oraz energia oceanów, hydroenergia, energia pozyskiwana z biomasy, gazu pochodzącego z wysypisk śmieci, oczyszczalni ścieków i ze źródeł biologicznych, ale nie mają zastosowania do produktów, z których wytwarzana jest energia.
2. Postanowienia niniejszego rozdziału nie mają zastosowania do projektów z dziedziny badań i rozwoju ani projektów demonstracyjnych o charakterze niekomercyjnym.
3. Postanowienia niniejszego rozdziału pozostają bez uszczerbku dla stosowania jakichkolwiek innych odpowiednich postanowień niniejszej Umowy, w tym wyjątków, zastrzeżeń lub ograniczeń dotyczących tych postanowień w odniesieniu do środków wskazanych w ust. 1, z uwzględnieniem odpowiednich zmian. Dla większej pewności, w przypadku jakiegokolwiek niespójności między postanowieniami niniejszego rozdziału i innymi postanowieniami niniejszej Umowy, pierwszeństwo w zakresie takiej niespójności mają inne postanowienia niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 7.4

Zasady

Każda Strona:

- a) powstrzymuje się od wprowadzania środków obejmujących wymogi dotyczące lokalnego pochodzenia lub wszelkie inne zobowiązania offsetowe wpływające na produkty, usługodawców, przedsiębiorców lub przedsiębiorstwa pochodzące z terytorium drugiej Strony;
- b) powstrzymuje się od wprowadzania środków wymagających utworzenia spółki z przedsiębiorstwami lokalnymi, chyba, że takie utworzenie spółki jest konieczne ze względów technicznych, a Strona może, na wniosek drugiej Strony, te względy wskazać;
- c) zapewniają, by wszelkie przepisy dotyczące procedur upoważniających, certyfikujących i licencyjnych, które są stosowane, zwłaszcza w odniesieniu do wyposażenia, zakładów i powiązanej infrastruktury sieci przesyłu, były obiektywne, przejrzyste, niearbitralne oraz nie dyskryminowały wnioskodawców drugiej Strony;
- d) zapewniają, by opłaty administracyjne nałożone na lub związane z:
 - (i) przywozem i wykorzystaniem towarów pochodzących z terytorium drugiej Strony lub mające wpływ na dostarczanie towarów przez dostawców pochodzących z terytorium drugiej Strony, podlegały art. 2.10 (Opłaty i formalności w związku z przywozem i wywozem); oraz

- (ii) świadczeniem usług przez dostawców pochodzących z terytorium drugiej Strony podlegały art. 8.18 (Zakres i definicje), art. 8.19 (Warunki dotyczące licencjonowania i kwalifikacji) i art. 8.20 (Procedury licencjonowania i kwalifikacyjne); oraz
- e) zapewniają, by warunki i procedury połączenia z sieciami przesyłowymi energii elektrycznej i dostępu do nich były przejrzyste i nie dyskryminowały dostawców pochodzących z terytorium drugiej Strony.

ARTYKUŁ 7.5

Normy, przepisy techniczne i ocena zgodności

1. W przypadku gdy istnieją międzynarodowe lub regionalne normy w odniesieniu do produktów służących produkcji energii z niekopalnych źródeł odnawialnych i zrównoważonych, Strony stosują te normy lub ich odpowiednie części, jako podstawę swoich przepisów technicznych, z wyjątkiem sytuacji, w których takie międzynarodowe normy lub ich odpowiednie części byłyby nieskuteczne lub niewłaściwe do osiągnięcia uzasadnionych celów. Na użytek stosowania postanowień niniejszego ustępu, Międzynarodowa Organizacja Normalizacyjna (zwane dalej „ISO”) oraz Międzynarodowa Komisja Elektrotechniczna (zwana dalej „IEC”) są w szczególności uznawane za odpowiednie międzynarodowe organy normalizacyjne.
2. W stosownych przypadkach Strony formułują przepisy techniczne w oparciu o wymagania dotyczące wydajności produktu, a nie projekt lub opisowe cechy charakterystyczne.

3. W odniesieniu do produktów wymienionych w rozdziale 84 Systemu Zharmonizowanego (z wyjątkiem 8401) a także w HS 850231 i 854140:

- a) Unia bez żadnych dodatkowych wymogów przyjmuje deklaracje zgodności od dostawców z Singapuru na tych samych warunkach jak od dostawców unijnych do dla potrzeb wprowadzenia produktów na rynek; oraz
- b) Singapur bez żadnych dodatkowych wymogów przyjmuje deklaracje zgodności i sprawozdania z badań UE do dla potrzeb wprowadzenia produktów na rynek. Singapur może wymagać obowiązkowych badań lub certyfikacji przeprowadzonych przez strony trzecie zgodnie z warunkami określonymi w art. 5 (Środki ochronne) załącznika 4-A.

Dla większej pewności, postanowienia niniejszego ustępu pozostają bez uszczerbku dla obowiązujących wymogów Stron niezwiązanych z produktami określonymi w niniejszym ustępie, takich jak przepisy dotyczące zagospodarowania przestrzennego lub przepisy budowlane.

ARTYKUŁ 7.6

Wyjątki

1. Niniejszy rozdział podlega wyjątkom określonym w art. 2.14 (Wyjątki ogólne), art. 8.62 (Wyjątki ogólne), art. 9.3 (Wyjątki z zakresu bezpieczeństwa i ogólne) oraz, dla większej pewności, odpowiednim postanowieniom rozdziału szesnastego (Postanowienia instytucjonalne, ogólne i końcowe).

2. Dla większej pewności, z zastrzeżeniem wymogu, że takie środki nie mogą być stosowane w sposób, który stanowiłby środek arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między produktami, usługodawcami lub inwestorami Stron w przypadkach gdy występują takie same warunki, lub środek ukrytych ograniczeń w handlu lub inwestycjach między Stronami, żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być interpretowane w sposób uniemożliwiający Stronie wprowadzanie lub stosowanie środków służących bezpiecznemu funkcjonowaniu sieci energetycznych lub bezpieczeństwu dostaw energii.

ARTYKUŁ 7.7

Wykonanie i współpraca

1. W ramach Komitetu ds. Handlu ustanowionego na mocy art. 16.1 (Komitet ds. Handlu) Strony współpracują i wymieniają informacje w kwestiach odpowiednich dla wdrożenia postanowień niniejszego rozdziału. Strony mogą, decyzją Komitetu ds. Handlu, przyjmować odpowiednie środki wykonawcze w tym celu i aktualizować w stosownych przypadkach postanowienia niniejszego rozdziału.
2. Współpraca może obejmować:
 - a) wymianę informacji, doświadczeń regulacyjnych i najlepszych praktyk w obszarach takich jak:
 - (i) opracowanie i niedyskryminacyjne wdrożenie środków promujących wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych;
 - (ii) wychwytywanie i składowanie dwutlenku węgla;
 - (iii) inteligentna sieć energetyczna;

- (iv) efektywność energetyczna; oraz
 - (v) przepisy techniczne, normy i procedury oceny zgodności, takie jak te odnoszące się do wymogów kodeksu sieci przesyłowych; oraz
- b) promowanie zbieżności z normami międzynarodowymi, również na właściwych forach, w zakresie krajowych lub regionalnych przepisów technicznych, koncepcji regulacyjnych, norm, wymogów i procedur oceny zgodności.

ROZDZIAŁ ÓSMY

USŁUGI, ZAKŁADANIE PRZEDSIĘBIORSTW I HANDEL ELEKTRONICZNY

SEKCJA A

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 8.1

Cel i zakres stosowania

1. Strony, potwierdzając swoje odpowiednie zobowiązania w ramach Porozumienia WTO, ustanawiają niniejszym niezbędne uzgodnienia dotyczące stopniowej wzajemnej liberalizacji handlu usługami, zakładania przedsiębiorstw i handlu elektronicznego.

2. O ile nie określono inaczej, postanowienia niniejszego rozdziału:
- a) nie mają zastosowania do subsydiów i dotacji udzielanych przez Stronę, w tym wspieranych przez państwo pożyczek, gwarancji i zabezpieczeń;
 - b) nie mają zastosowania do usług świadczonych w ramach wykonywania funkcji władczych na odpowiednich terytoriach Stron;
 - c) nie wymagają prywatyzacji przedsiębiorstw publicznych; oraz
 - d) nie mają zastosowania do przepisów ustawowych, wykonawczych lub wymogów regulujących zamówienia agencji rządowych dotyczące usług nabywanych w celach publicznych, a nie w celu komercyjnej odsprzedaży lub w celu wykorzystania przy świadczeniu usług dotyczących komercyjnej sprzedaży.
3. Każda ze Stron zachowuje prawo do regulowania i wprowadzania nowych regulacji, aby osiągnąć uzasadnione cele polityki w sposób spójny z niniejszym rozdziałem.

4. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do środków odnoszących się do osób fizycznych starających się o dostęp do rynku pracy Strony, jak również do środków dotyczących obywatelstwa, stałego pobytu lub stałego zatrudnienia. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie uniemożliwia Stronie stosowania środków regulujących wjazd lub czasowy pobyt na jej terytorium osób fizycznych drugiej Strony, łącznie ze środkami niezbędnymi dla ochrony integralności granic i zapewnienia zorganizowanego przemieszczania się osób fizycznych przez jej granice, pod warunkiem że środki takie nie są stosowane w sposób niweczący lub naruszający korzyści¹ przypadające drugiej Stronie na mocy postanowień niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 8.2

Definicje

Na użytek niniejszego rozdziału:

- a) „podatki bezpośrednie” obejmują wszystkie podatki od dochodu całkowitego, całkowitego kapitału albo części dochodu lub kapitału – wraz z podatkami od dochodów z przeniesienia własności, podatkami od majątku, spadków i darowizn oraz z podatkami od całości płac lub wynagrodzeń wypłaconych przez przedsiębiorstwa, jak również podatki od wzrostu wartości kapitału;
- b) „osoba prawna” oznacza dowolny podmiot prawny, właściwie ustanowiony albo w inny sposób utworzony zgodnie z obowiązującym prawem, działający w celu osiągnięcia zysku lub nie, będący własnością prywatną lub publiczną i obejmuje dowolną spółkę kapitałową, trust, spółkę osobową, wspólne przedsiębiorstwo, działalność jednoosobową lub stowarzyszenie;

¹ Sam fakt wymagania wizy od osób fizycznych pochodzących z niektórych państw, a od innych nie, nie jest uznawany za niweczący lub naruszający korzyści wynikające ze szczegółowego zobowiązania.

c) „osoba prawna z Unii” lub „osoba prawna z Singapuru” oznacza:

- (i) osobę prawną ustanowioną zgodnie z odpowiednio przepisami Unii lub państw członkowskich Unii lub Singapuru oraz posiadającą siedzibę, główny ośrodek zarządzający¹ lub główne miejsce prowadzenia działalności na terytorium odpowiednio Unii lub Singapuru; lub
- (ii) w przypadku przedsiębiorstwa zgodnie z art. 8.8 lit. d) (Definicje), osobę prawną stanowiącą własność osób fizycznych odpowiednio z państw członkowskich Unii lub z Singapuru, bądź osoby prawnej odpowiednio z Unii lub z Singapuru, lub też przez takie osoby kontrolowaną;

jeżeli osoba prawna ma jedynie siedzibę lub główny ośrodek zarządzający na terytorium odpowiednio Unii lub Singapuru, nie jest ona uznawana za osobę prawną odpowiednio z Unii lub z Singapuru, chyba że jest zaangażowana w znaczące operacje gospodarcze² na terytorium odpowiednio Unii lub Singapuru;

¹ „Główny ośrodek zarządzający” oznacza siedzibę, w której podejmowane są ostateczne decyzje.

² Unia uważa, że pojęcie „rzeczywistego i trwałego powiązania” z gospodarką państwa członkowskiego Unii, o którym mowa w art. 54 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), jest równoważne pojęciu „znaczących operacji gospodarczych”. Odpowiednio, w przypadku osoby prawnej ustanowionej zgodnie z przepisami Singapuru i posiadającej jedynie siedzibę lub główny ośrodek zarządzający na terytorium Singapuru, Unia stosuje wobec niej korzyści wynikające z niniejszej Umowy wyłącznie, jeśli ta osoba prawna posiada rzeczywiste i trwałe powiązanie z gospodarką Singapuru.

osoba prawna:

- (i) „stanowi własność” osób fizycznych lub prawnych z Unii lub z dowolnego państwa członkowskiego Unii lub z Singapuru, jeżeli ponad 50 % jej kapitału stanowi własność rzeczywistą osób odpowiednio z Unii lub z jakiegokolwiek państwa członkowskiego Unii lub Singapuru;
 - (ii) „jest kontrolowana” przez osoby fizyczne lub prawne z Unii lub dowolnego państwa członkowskiego Unii lub z Singapuru, jeżeli takie osoby mają prawo do powołania większości członków jej organów zarządzających lub nadzorczych lub do kierowania w inny sposób jej działaniami z prawnego punktu widzenia;
 - (iii) „jest powiązana” z inną osobą, gdy kontroluje inną osobę lub jest przez nią kontrolowana, bądź gdy ona i druga osoba są wspólnie kontrolowane przez tę samą osobę;
- d) niezależnie od lit. c), przedsiębiorstwa żeglugowe mające siedzibę poza terytorium Unii i kontrolowane przez obywateli państwa członkowskiego Unii, korzystają także z postanowień niniejszej Umowy, jeżeli ich statki są zarejestrowane zgodnie z właściwym prawodawstwem w państwie członkowskim Unii i pływają pod banderą tego państwa członkowskiego Unii;
- e) „środek” oznacza dowolny środek stosowany przez Stronę, mający formę przepisu ustawowego lub wykonawczego, reguły, procedury, decyzji, działania administracyjnego lub dowolną inną formę;
- f) „środki wprowadzone lub utrzymane przez Stronę” oznaczają środki wprowadzone przez:
- (i) władze i organy stopnia centralnego, regionalnego lub lokalnego; lub

- (ii) organy pozarządowe sprawujące funkcje delegowaną przez władzę lub organy szczebla centralnego, regionalnego lub lokalnego;
- g) „środki wprowadzone lub utrzymane przez Stronę w dziedzinie handlu usługami” obejmują środki dotyczące:
 - (i) zakupu, opłacenia lub wykorzystania usługi;
 - (ii) dostępu do usług i korzystania, w związku ze świadczeniem usługi, z usług, co do których istnieje określony przez Strony wymóg oferowania ich publicznie; oraz
 - (iii) obecności, w tym obecności handlowej, osób pochodzących z terytorium jednej Strony w celu świadczenia usługi na terytorium drugiej Strony;
- h) „wykaz szczegółowych zobowiązań” odnosi się, w przypadku Unii, do załącznika 8-A i do jego dodatków, a w przypadku Singapuru, do załącznika 8-B i do jego dodatków;
- i) „usługobiorca” oznacza każdą osobę otrzymującą lub korzystającą z usługi;
- j) „świadczenie usługi” obejmuje produkcję, dystrybucję, marketing, sprzedaż i dostarczanie usługi;

- k) „usługa pochodząca z terytorium drugiej Strony” oznacza usługę świadczoną:
- (i) z terytorium lub na terytorium drugiej Strony, lub w przypadku transportu morskiego, przez statek zarejestrowany zgodnie z przepisami drugiej Strony lub przez osobę pochodzącą z terytorium drugiej Strony, która świadczy usługę poprzez działalność statku lub jego zastosowanie w części lub w całości; lub
 - (ii) w przypadku świadczenia usługi poprzez obecność handlową lub poprzez obecność osób fizycznych, przez usługodawcę pochodzącego z terytorium drugiej Strony;
- l) „usługodawca” oznacza dowolną osobę, która świadczy lub chce świadczyć usługę, również za pośrednictwem przedsiębiorstwa;
- m) „usługa świadczona w ramach wykonywania funkcji władczych” oznacza dowolną usługę, z wyjątkiem usług, które są świadczone na zasadach komercyjnych lub w ramach konkurencji z przynajmniej jednym usługodawcą; oraz
- n) „handel usługami” oznacza świadczenie usług:
- (i) z terytorium jednej Strony na terytorium drugiej Strony (transgranicznie);
 - (ii) na terytorium jednej Strony na rzecz usługobiorcy pochodzącego z terytorium drugiej Strony (konsumpcja za granicą);
 - (iii) przez usługodawcę pochodzącego z terytorium jednej Strony poprzez obecność handlową na terytorium drugiej Strony (obecność handlowa); lub
 - (iv) przez usługodawcę pochodzącego z terytorium jednej Strony poprzez obecność osób fizycznych pochodzących z terytorium danej Strony na terytorium drugiej Strony (obecność osób fizycznych);

SEKCJA B

TRANSGRANICZNE ŚWIADCZENIE USŁUG

ARTYKUŁ 8.3

Zakres

Niniejsza sekcja ma zastosowanie do środków wprowadzonych przez Strony, które mają wpływ na transgraniczne świadczenie wszystkich usług, z wyjątkiem:

- a) usług audiowizualnych;
- b) krajowego kabotażu morskiego¹; oraz
- c) krajowych i międzynarodowych usług transportu lotniczego, regularnych lub nieregularnych, oraz usług bezpośrednio związanych z wykonywaniem praw przewozowych, innych niż:
 - (i) usług naprawczych i konserwacyjnych, podczas których statek powietrzny jest wycofany z użytku;

¹ Bez uszczerbku dla zakresu działalności, która może zostać uznana za kabotaż na podstawie odpowiedniego prawodawstwa krajowego, krajowy kabotaż morski w rozumieniu niniejszego rozdziału obejmuje przewozy pasażerskie lub przewozy towarów między portem lub miejscem znajdującym się w państwie członkowskim Unii a innym portem lub miejscem znajdującym się w tym samym państwie członkowskim Unii, w tym na jego szelfie kontynentalnym, jak stanowi Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza (zwana dalej „UNCLOS”), oraz ruch rozpoczynający i kończący się w tym samym porcie lub miejscu znajdującym się w państwie członkowskim Unii.

- (ii) sprzedaży i marketingu usług transportu lotniczego; oraz
- (iii) usług systemu rezerwacji komputerowej.

ARTYKUŁ 8.4

Definicje

Na użytek niniejszej sekcji transgraniczne świadczenie usług oznacza świadczenie usług:

- a) z terytorium jednej Strony na terytorium drugiej Strony; oraz
- b) na terytorium jednej Strony na rzecz usługobiorcy pochodzącego z terytorium drugiej Strony.

ARTYKUŁ 8.5

Dostęp do rynku

1. W zakresie dostępu do rynku poprzez transgraniczne świadczenie usług, każda ze Stron przyznaje takim usługom i usługodawcom drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż zapewniane na podstawie zasad, ograniczeń i warunków uzgodnionych i określonych w wykazie szczegółowych zobowiązań.

2. W sektorach, w których podejmowane są zobowiązania związane z dostępem do rynku, środki, których każda Strona nie może wprowadzić ani utrzymywać zarówno na obszarze całego terytorium, jak i w jednostkach podziału administracyjnego, chyba że ustalono inaczej w wykazie szczegółowych zobowiązań, są określone jako:

- a) ograniczenia liczby usługodawców, czy to w postaci kontyngentów określonych liczbowo, monopolów, wyłącznych usługodawców, czy też wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych¹;
- b) ograniczenia całkowitej wartości transakcji usługowych albo aktywów w postaci kontyngentów określonych liczbowo lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych; oraz
- c) ograniczenia całkowitej liczby transakcji usługowych lub całkowitej wielkości produktu wyrażonego w formie określonych liczbowo jednostek, kontyngentów lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych².

¹ Ust. 2 lit. a) obejmuje środki, zgodnie z którymi warunkiem transgranicznego świadczenia usług jest posiadanie przez usługodawcę drugiej Strony przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 8.8 lit. d) (Definicje) na terytorium Strony lub bycie jej rezydentem.

² Postanowienia niniejszej litery nie obejmują środków Strony, które ograniczają nakłady służące świadczeniu usług.

ARTYKUŁ 8.6

Traktowanie narodowe

1. W sektorach objętych wykazem szczegółowych zobowiązań i z zastrzeżeniem określonych tam warunków i kwalifikacji, w odniesieniu do wszystkich środków wpływających na transgraniczne świadczenie usług, każda ze Stron przyznaje takim usługom i usługodawcom drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne od tego, które stosuje wobec podobnych krajowych usług i usługodawców.
2. Strona może spełnić wymóg ust. 1 przez przyznanie usługom i usługodawcom drugiej Strony traktowania z formalnego punktu widzenia identycznego z tym, które stosuje wobec własnych podobnych usług i usługodawców lub od niego różnego z formalnego punktu widzenia.
3. Identyczne lub różne z formalnego punktu widzenia traktowanie uważane jest za mniej korzystne, jeżeli zmienia ono warunki konkurencji na korzyść usług lub usługodawców Strony w porównaniu z podobnymi usługami lub usługodawcami drugiej Strony.
4. Szczegółowe zobowiązania podjęte na podstawie niniejszego artykułu nie mogą być rozumiane jako wymagające od Stron rekompensaty za wszelkie nieodłączne niekorzystne czynniki konkurencji, które wynikają z faktu, że odnośne usługi lub usługodawcy pochodzą z zagranicy.

ARTYKUŁ 8.7

Wykaz szczegółowych zobowiązań

1. Sektory zliberalizowane przez Stronę na mocy niniejszej sekcji oraz, w drodze zastrzeżeń, ograniczenia dotyczące dostępu do rynku i traktowania narodowego mające zastosowanie do usług i usługodawców drugiej Strony w tych sektorach, są określone w wykazie szczegółowych zobowiązań.
2. Żadna ze Stron nie może wprowadzić nowych lub dodatkowych środków dyskryminujących w odniesieniu do usług lub usługodawców drugiej Strony w porównaniu ze szczegółowymi zobowiązaniami podjętymi zgodnie z ust. 1.

SEKCJA C

ZAKŁADANIE PRZEDSIĘBIORSTW

ARTYKUŁ 8.8

Definicje

Na użytek niniejszej sekcji:

- a) „oddział” osoby prawnej oznacza miejsce prowadzenia działalności gospodarczej lub osobę prawną nieposiadającą odrębnej osobowości prawnej, które powstały w wyniku rozszerzenia działalności podmiotu macierzystego;

- b) „działalność gospodarcza” obejmuje wszelkie działania natury gospodarczej z wyjątkiem działań prowadzonych w ramach wykonywania funkcji władczych, tj. działań, które nie są prowadzone na zasadach komercyjnych, ani też w ramach konkurencji z jednym lub większą liczbą podmiotów gospodarczych;
- c) „przedsiębiorca” oznacza dowolną osobę pochodzącą z terytorium Strony, która zamierza prowadzić lub prowadzi działalność gospodarczą poprzez założenie przedsiębiorstwa¹;
- d) „założenie przedsiębiorstwa” oznacza:
 - (i) ustanowienie, nabycie lub utrzymywanie osoby prawnej; lub
 - (ii) utworzenie lub utrzymywanie oddziału lub przedstawicielstwa

w celu ustanowienia lub utrzymania trwałych powiązań gospodarczych na terytorium Strony w celu prowadzenia działalności gospodarczej obejmującej, ale nie ograniczonej do świadczenia usług; oraz

¹ W przypadku gdy działalność gospodarcza nie jest prowadzona bezpośrednio przez osobę prawną lecz w innej formie takiej jak oddział lub przedstawicielstwo, przedsiębiorcy (tj. osobie prawnej), przyznaje się niemniej jednak, w związku z założeniem takiego przedsiębiorstwa, takie samo traktowanie jak to udzielone przedsiębiorcom zgodnie z niniejszą Umową. Traktowanie takie rozszerza się na przedsiębiorstwo, poprzez które prowadzona jest działalność gospodarcza, i nie musi ono być rozszerzone na wszelkie inne części składające się na przedsiębiorcę zlokalizowane poza terytorium, na którym prowadzona jest działalność gospodarcza.

- e) „podmiot zależny” osoby prawnej pochodzącej z terytorium Strony oznacza osobę prawną, która jest kontrolowana przez inną osobę prawną danej Strony, zgodnie z jej prawem krajowym¹.

ARTYKUŁ 8.9

Zakres

Niniejsza sekcja ma zastosowanie do środków wprowadzonych lub utrzymywanych przez Strony, wpływających na zakładanie przedsiębiorstw w odniesieniu do wszelkich rodzajów działalności gospodarczej z wyjątkiem:

- a) wydobywania, wytwarzania i przetwarzania² materiałów jądrowych;
- b) produkcji broni, amunicji i materiałów wojskowych lub handlu nimi;
- c) usług audiowizualnych;

¹ Dla większej jasności podmiot zależny osoby prawnej pochodzącej z terytorium Strony może również odnosić się do osoby prawnej, która jest podmiotem zależnym innego podmiotu zależnego osoby prawnej pochodzącej z terytorium danej Strony.

² Dla większej pewności, przetwarzanie materiałów jądrowych obejmuje wszystkie działania objęte Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Rodzajów Działalności określoną w dokumentach statystycznych Urzędu Statystycznego Narodów Zjednoczonych, seria M, N 4, ISIC REV 3.1, 2002 kod 2330.

- d) krajowego kabotażu morskiego¹; oraz
- e) krajowych i międzynarodowych usług transportu lotniczego, regularnych lub nieregularnych, oraz usług bezpośrednio związanych z wykonywaniem praw przewozowych, innych niż:
 - (i) usług naprawczych i konserwacyjnych, podczas których statek powietrzny jest wycofany z użytku;
 - (ii) sprzedaży i marketingu usług transportu lotniczego; oraz
 - (iii) usług systemu rezerwacji komputerowej.

ARTYKUŁ 8.10

Dostęp do rynku

1. W zakresie dostępu do rynku poprzez zakładanie przedsiębiorstw każda ze Stron przyznaje takim przedsiębiorstwom i inwestorom drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż to zapewniane na podstawie zasad, ograniczeń i warunków uzgodnionych i przewidzianych w wykazie szczegółowych zobowiązań.

¹ Bez uszczerbku dla zakresu działalności, która może zostać uznana za kabotaż na podstawie odpowiedniego prawodawstwa krajowego, krajowy kabotaż morski w rozumieniu niniejszego rozdziału obejmuje przewozy pasażerskie lub przewozy towarów między portem lub miejscem znajdującym się w państwie członkowskim Unii a innym portem lub miejscem znajdującym się w tym samym państwie członkowskim Unii, w tym na jego szelfie kontynentalnym, jak stanowi UNCLOS, oraz ruch rozpoczynający i kończący się w tym samym porcie lub miejscu znajdującym się w państwie członkowskim Unii.

2. W sektorach, w których podejmowane są zobowiązania związane z dostępem do rynku, środki, których żadna Strona nie może wprowadzać ani utrzymywać zarówno na obszarze całego terytorium, jak i w jednostkach podziału administracyjnego, chyba że ustalono inaczej w wykazie szczegółowych zobowiązań, są określone jako:

- a) ograniczenia liczby przedsiębiorstw, czy to w formie kontyngentów określonych liczbowo, monopoli, praw wyłącznych, czy też innych wymogów dotyczących przedsiębiorstw, takich jak wykonanie testu potrzeb ekonomicznych;
- b) ograniczenia całkowitej wartości transakcji albo aktywów w formie kontyngentów określonych liczbowo lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych;
- c) ograniczenia całkowitej ilości transakcji lub całkowitej wielkości produktu wyrażonego w formie określonych liczbowo jednostek, kontyngentów lub wymogów wykonania testu potrzeb ekonomicznych¹;
- d) ograniczenia nałożone na udział kapitału zagranicznego w formie maksymalnego udziału procentowego zagranicznych podmiotów albo całkowitej wartości indywidualnego czy też łącznego wkładu zagranicznego;
- e) środki stanowiące ograniczenie lub nakładające wymogi na określone rodzaje osób prawnych lub wspólne przedsiębiorstwa, poprzez które inwestor drugiej Strony może prowadzić działalność gospodarczą; oraz

¹ Ust. 2 lit. a), b) i c) nie obejmują środków wprowadzonych w celu ograniczenia produkcji produktów rolnych.

- f) ograniczenia całkowitej liczby osób fizycznych, innych niż personel kluczowy oraz absolwenci odbywający staż, zgodnie z definicją w art. 8.13 (Zakres i definicje)¹, które mogą być zatrudnione w określonym sektorze lub których przedsiębiorca może zatrudnić i które są niezbędne dla prowadzenia działalności gospodarczej i bezpośrednio z nią związane, w formie kwot liczbowych lub wymogu testu potrzeb ekonomicznych.

ARTYKUŁ 8.11

Traktowanie narodowe

1. W sektorach objętych wykazem szczegółowych zobowiązań i będących przedmiotem warunków i kwalifikacji w nim określonych, w kwestii wszelkich środków dotyczących zakładania przedsiębiorstw², każda ze Stron przyznaje przedsiębiorstwom i przedsiębiorcom pochodzącym z terytorium drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie, które stosuje wobec własnych podobnych przedsiębiorstw i przedsiębiorców.
2. Strona może spełnić wymóg ust. 1 przez przyznanie przedsiębiorstwom i przedsiębiorcom pochodzącym z terytorium drugiej Strony traktowania z formalnego punktu widzenia identycznego z tym, które stosuje wobec własnych podobnych przedsiębiorstw i przedsiębiorców, albo od niego różnego z formalnego punktu widzenia.

¹ Dla większej pewności środki lub ograniczenia odnoszące się konkretnie do personelu kluczowego oraz absolwentów odbywających staż podlegają art. 8.14 (Personel kluczowy i absolwenci odbywający staż).

² Obowiązki zawarte w niniejszym artykule mają również zastosowanie do zasad dotyczących składu organu zarządzającego lub nadzorczego przedsiębiorstwa, takich jak narodowość lub wymogi dotyczące pozwolenia na pobyt.

3. Identyczne lub inne z formalnego punktu widzenia traktowanie uważane jest za mniej korzystne, jeżeli zmienia ono warunki konkurencji na korzyść przedsiębiorstw lub przedsiębiorców pochodzących z terytorium Strony w porównaniu z podobnymi przedsiębiorstwami lub przedsiębiorcami drugiej Strony.

4. Szczegółowe zobowiązania podjęte na podstawie niniejszego artykułu nie są rozumiane jako wymagające od Strony rekompensaty za wszelkie nieodłączne niekorzystne czynniki konkurencji, które wynikają z faktu, że odnośne przedsiębiorstwa lub przedsiębiorcy pochodzą z zagranicy.

ARTYKUŁ 8.12

Wykaz szczegółowych zobowiązań

1. Sektory zliberalizowane przez Stronę na mocy niniejszej sekcji oraz, w drodze zastrzeżeń, ograniczenia dotyczące dostępu do rynku i traktowania narodowego mające zastosowanie do przedsiębiorstw i przedsiębiorców pochodzących z terytorium drugiej Strony w tych sektorach, są określone w wykazie szczegółowych zobowiązań.

2. Żadna ze Stron nie może wprowadzić nowych lub dodatkowych środków dyskryminujących w odniesieniu do przedsiębiorstw i przedsiębiorców pochodzących z terytorium drugiej Strony w porównaniu ze szczegółowymi zobowiązaniami podjętymi zgodnie z ust. 1.

SEKCJA D

CZASOWA OBECNOŚĆ OSÓB FIZYCZNYCH W CELACH ZWIĄZANYCH Z DZIAŁALNOŚCIĄ GOSPODARCZĄ

ARTYKUŁ 8.13

Zakres i definicje

1. Niniejsza sekcja ma zastosowanie do środków wprowadzanych przez Strony dotyczących wjazdu oraz tymczasowego pobytu na ich terytorium kluczowego personelu, absolwentów odbywających staż, sprzedawców usług biznesowych, zgodnie z art. 8.1 ust. 4 (Zakres i definicje).
2. Na użytek niniejszej sekcji:
 - a) „personel kluczowy” oznacza osoby fizyczne zatrudnione przez osobę prawną pochodzącą z terytorium jednej Strony niebędącą organizacją o charakterze niezarobkowym, które są odpowiedzialne za założenie przedsiębiorstwa lub prawidłową kontrolę nad nim, zarządzanie nim i jego działalnością;

personel kluczowy obejmuje osoby odbywające wizyty służbowe w celu założenia przedsiębiorstwa, odpowiedzialne za założenie przedsiębiorstwa oraz osoby przeniesione w ramach przedsiębiorstwa:

- (i) „osoby odbywające wizyty służbowe w celu założenia przedsiębiorstwa” oznaczają osoby fizyczne pracujące na wyższych stanowiskach, które są odpowiedzialne za założenie przedsiębiorstwa oraz nie przeprowadzają bezpośrednich transakcji z klientami indywidualnymi i nie otrzymują wynagrodzenia ze źródeł zlokalizowanych na terytorium przyjmującej Strony; oraz
- (ii) „osoby przeniesione w ramach przedsiębiorstwa” oznaczają osoby fizyczne, które zostały zatrudnione przez osobę prawną pochodzącą z terytorium jednej Strony lub, w przypadku osób świadczących usługi biznesowe, które są jej partnerami przynajmniej od jednego roku oraz które są czasowo przeniesione do przedsiębiorstwa, które może być podmiotem zależnym, oddziałem lub spółką macierzystą danego przedsiębiorstwa, na terytorium drugiej Strony oraz które muszą należeć do jednej z wymienionych kategorii:
 - 1) „dyrektorzy” oznaczają osoby fizyczne w strukturach osoby prawnej, które bezpośrednio zarządzają przedsiębiorstwem, korzystają z dużej swobody przy podejmowaniu decyzji oraz podlegają ogólnemu nadzorowi lub otrzymują zasadnicze wytyczne od organu zarządzającego lub nadzorczego lub udziałowców przedsiębiorstwa bądź osób im równoważnych oraz które nie wypełniają bezpośrednio zadań odnoszących się do faktycznego świadczenia usługi lub usług przez osobę prawną;

- 2) „kierownicy” oznaczają osoby fizyczne pracujące na wyższych stanowiskach w strukturach osoby prawnej, które przede wszystkim zarządzają przedsiębiorstwem, podlegają ogólnemu nadzorowi lub otrzymują zasadnicze wytyczne od dyrektorów wysokiego szczebla, organu zarządzającego lub nadzorczego lub udziałowców przedsiębiorstwa bądź osób im równoważnych, w tym osoby:
- aa) kierujące przedsiębiorstwem lub jego departamentem lub działem;
 - bb) nadzorujące i kontrolujące pracę innych pracowników nadzoru i kierownictwa lub sprawujących funkcje techniczne; oraz
 - cc) upoważnione do osobistego naboru lub do kierowania naborem pracowników, zwalniania pracowników lub innych działań w zakresie personelu; lub
- 3) „specjaliści” oznaczają osoby fizyczne pracujące w strukturach osoby prawnej, które posiadają rzadko spotykaną lub specjalistyczną wiedzę niezbędną dla przedsiębiorstwa z punktu widzenia produkcji, sprzętu badawczego, technik lub zarządzania; przy ocenie takiej wiedzy należy wziąć pod uwagę nie tylko wiedzę specyficzną dla przedsiębiorstwa, ale również to, czy dana osoba posiada wysoki poziom kwalifikacji odnoszących się do rodzaju pracy lub zadań, które wymagają szczególnej wiedzy technicznej, w tym uprawnień zawodowych;

- b) „absolwenci odbywający staż” oznaczają osoby fizyczne, które przez przynajmniej rok były zatrudnione przez osobę prawną pochodzącą z terytorium danej Strony, posiadają wyższe wykształcenie oraz są czasowo przeniesione do przedsiębiorstwa na terytorium drugiej Strony w celu rozwoju kariery lub odbycia szkolenia w zakresie metod lub technik biznesowych¹; oraz
- c) „sprzedawcy usług biznesowych” oznaczają osoby fizyczne, które są przedstawicielami usługodawcy pochodzącego z terytorium Strony, starające się o czasowy wjazd na terytorium drugiej Strony w celu negocjowania sprzedaży usług lub zawarcia umów na sprzedaż usług w imieniu tego usługodawcy oraz które nie dokonują oni sprzedaży klientom indywidualnym i nie otrzymują wynagrodzenia ze źródeł zlokalizowanych na terytorium przyjmującej Strony.

¹ Na przyjmujący zakład może zostać nałożony wymóg przedstawienia, celem uprzedniego zatwierdzenia, programu szkolenia obejmującego okres pobytu i wskazującego, że celem pobytu jest szkolenie. Właściwe organy mogą wymagać, by szkolenie było związane z uzyskaniem dyplomem ukończenia studiów wyższych.

ARTYKUŁ 8.14

Personel kluczowy i absolwenci odbywający staż

1. W przypadku każdego sektora zliberalizowanego zgodnie z sekcją C (Zakładanie przedsiębiorstw) i z uwzględnieniem wszelkich zastrzeżeń wymienionych w jej wykazie szczegółowych zobowiązań, każda ze Stron zezwala przedsiębiorcom pochodzącym z terytorium drugiej Strony na czasowe zatrudnianie w ich przedsiębiorstwie osób fizycznych pochodzących z terytorium drugiej Strony pod warunkiem, że tacy pracownicy są personelem kluczowym lub absolwentami odbywającymi staż, zgodnie z definicją w art. 8.13 (Zakres i definicje). Czasowy wjazd i pobyt takich osób wynosi maksymalnie trzy lata w przypadku osób przeniesionych w ramach przedsiębiorstwa, 90 dni w dowolnym dwunastomiesięcznym okresie dla osób odbywających wizyty służbowe w celu założenia przedsiębiorstwa i jeden rok dla absolwentów odbywających staż. W odniesieniu do osób przeniesionych w ramach przedsiębiorstwa okres ten może zostać przedłużony do maksymalnie dwóch lat, z zastrzeżeniem przepisów krajowych¹.
2. W przypadku każdego sektora zliberalizowanego zgodnie z sekcją C (Zakładanie przedsiębiorstw) środki, z utrzymania lub wprowadzenia których Strona rezygnuje, o ile w wykazie szczegółowych zobowiązań nie wskazano inaczej, określa się jako ograniczenia dotyczące całkowitej liczby osób fizycznych, które przedsiębiorca może przenieść jako personel kluczowy lub absolwentów odbywających staż w danym sektorze w formie kwot wyrażonych liczbowo lub jako wymóg przeprowadzenia testu potrzeb ekonomicznych i jako ograniczenia dyskryminujące.

¹ Dla większej pewności i nie naruszając art. 8.1 ust. 4 (Cel i zakres) pobyt na terytorium Strony zgodnie z tymi postanowieniami nie upoważnia osoby przeniesionej w ramach jednego przedsiębiorstwa do ubiegania się o stały pobyt lub obywatelstwo na terytorium tej Strony.

ARTYKUŁ 8.15

Sprzedawcy usług biznesowych

W przypadku każdego sektora zliberalizowanego zgodnie z sekcją B (Transgraniczne świadczenie usług) lub sekcją C (Zakładanie przedsiębiorstw) i biorąc pod uwagę zastrzeżenia wskazane w jej wykazie szczegółowych zobowiązań, każda ze Stron umożliwia czasowy wjazd i pobyt sprzedawców usług biznesowych przez maksymalnie 90 dni w okresie dwunastu miesięcy¹.

SEKCJA E

RAMY REGULACYJNE

PODSEKCJA 1

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 8.16

Wzajemne uznawanie kwalifikacji zawodowych

1. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie uniemożliwia Stronie nakładania na osoby fizyczne obowiązku posiadania niezbędnych kwalifikacji lub doświadczenia zawodowego wymaganego na terytorium, na którym świadczona jest usługa, w danym sektorze działalności.

¹ Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla praw i obowiązków wynikających ze wspólnych umów dotyczących zniesienia wiz pomiędzy Singapurem i jednym z państw członkowskich Unii Europejskiej.

2. Strony zachęcają odpowiednie organizacje zawodowe zlokalizowane na ich terytoriach do wspólnego opracowania i przekazania zaleceń dotyczących wzajemnego uznawania Komitetowi ds. Handlu Usługami, Inwestycji i Zamówień Publicznych ustanowionemu zgodnie z art. 16.2 (Specjalne komitety). Takie zalecenie musi być poparte dowodami dotyczącymi:
- a) ekonomicznej wartości przewidywanego porozumienia w sprawie wzajemnego uznawania kwalifikacji zawodowych (zwanego dalej „porozumieniem w sprawie wzajemnego uznawania”); oraz
 - b) zgodności odpowiednich systemów, tj. zakresu, w jakim kryteria stosowane przez każdą ze Stron dotyczące zezwoleń, licencjonowania, funkcjonowania i certyfikacji przedsiębiorców oraz usługodawców są zgodne.
3. Po otrzymaniu wspólnego zalecenia Komitet ds. Handlu Usługami, Inwestycji i Zamówień Publicznych dokonuje w rozsądnym terminie przeglądu tego wspólnego zalecenia w celu ustalenia, czy jest ono spójne z niniejszą Umową.
4. Jeżeli na podstawie informacji, o których mowa w ust. 2, zalecenie zostało uznane za spójne z niniejszą Umową, Strony podejmują konieczne kroki w celu wynegocjowania porozumienia w sprawie wzajemnego uznawania przez swoje właściwe organy lub uprawnione wyznaczone osoby.

ARTYKUŁ 8.17

Przejrzystość

Każda ze Stron odpowiada niezwłocznie na wszystkie wnioski drugiej Strony o szczegółowe informacje dotyczące wszelkich jej środków o zasięgu ogólnym lub umów międzynarodowych, odnoszących się do postanowień niniejszego rozdziału lub wpływających na nie. Każda ze Stron ustanawia także przynajmniej jeden punkt informacyjny zgodnie z art. 13.4 (Punkty informacyjne i kontaktowe), który na żądanie udziela szczegółowych informacji na temat wszystkich takich kwestii przedsiębiorcom i usługodawcom drugiej Strony.

PODSEKCJA 2

REGULACJE KRAJOWE

ARTYKUŁ 8.18

Zakres i definicje

1. Niniejsza podsekcja ma zastosowanie do środków wprowadzanych przez Strony dotyczących procedur i wymogów licencjonowania oraz procedur i wymogów kwalifikacyjnych wpływających na:

- a) transgraniczne świadczenie usług zgodnie z definicją w art. 8.4 (Definicje);

- b) założenie przedsiębiorstwa na ich terytorium przez osoby prawne i fizyczne zgodnie z definicją w art. 8.8 (Definicje); lub
 - c) tymczasowy pobyt osób fizycznych na ich terytorium, o którym mowa w art. 8.13 (Zakres i definicje).
2. Niniejsza podsekcja ma zastosowanie tylko do sektorów, w odniesieniu do których Strona podjęła szczegółowe zobowiązania oraz w zakresie, w jakim te szczegółowe zobowiązania mają zastosowanie.
3. Niniejsza podsekcja nie ma zastosowania do środków, w zakresie w jakim te środki stanowią ograniczenia wymienione w art. 8.5 (Dostęp do rynku) i art. 8.10 (Dostęp do rynku) lub art. 8.6. (Traktowanie narodowe) i art. 8.11 (Traktowanie narodowe).
4. Na użytek niniejszej podsekcji:
- a) „właściwe organy” oznaczają dowolną władzę lub organ szczebla centralnego, regionalnego lub lokalnego bądź podmiot pozarządowy uczestniczący w sprawowaniu władzy delegowanej przez władze lub organy szczebla centralnego, regionalnego lub lokalnego, które podejmują decyzje dotyczące zezwoleń na świadczenie usług, w tym poprzez założenie przedsiębiorstwa, lub dotyczących zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż świadczenie usług;
 - b) „procedury licencjonowania” oznaczają zasady administracyjne lub proceduralne, które osoba fizyczna lub prawna musi przestrzegać w celu wykazania spełnienia wymogów w zakresie licencjonowania, aby uzyskać, zmienić lub przedłużyć zezwolenie na świadczenie usług lub prowadzenie działalności gospodarczej innej niż świadczenie usług;

- c) „wymogi w zakresie licencjonowania” oznaczają istotne wymogi, inne niż wymogi dotyczące kwalifikacji, których spełnienia wymaga się od osoby fizycznej lub prawnej w celu uzyskania, zmiany lub przedłużenia zezwolenia na świadczenia usług lub prowadzenie działalności gospodarczej innej niż świadczenie usług;
- d) „procedury kwalifikacyjne” oznaczają zasady administracyjne lub proceduralne, które osoba fizyczna lub prawna musi przestrzegać w celu wykazania spełnienia wymogów dotyczących kwalifikacji, aby uzyskać zezwolenie na świadczenie usług; oraz
- e) „wymogi dotyczące kwalifikacji” oznaczają istotne wymogi dotyczące kompetencji osób fizycznych w zakresie świadczenia usług, których spełnienie jest wymagane w celu uzyskania zezwolenia na świadczenie usług.

ARTYKUŁ 8.19

Warunki dotyczące licencjonowania i kwalifikacji

1. Każda ze Stron zapewnia, aby środki odnoszące się do wymogów i procedur licencjonowania oraz wymogów i procedur kwalifikacyjnych były oparte na kryteriach, które są:
 - a) zrozumiałe;
 - b) obiektywne i przejrzyste; oraz
 - c) uprzednio określone i dostępne dla ogółu oraz dla zainteresowanych osób.

2. Zezwolenie lub licencja są przyznawane, z zastrzeżeniem dostępności, natychmiast po stwierdzeniu na podstawie wyników stosownego badania, że warunki ich uzyskania zostały spełnione.

3. Każda ze Stron utrzymuje lub ustanawia sądy lub trybunały arbitrażowe lub administracyjne, które zapewniają, na żądanie poszkodowanego przedsiębiorcy lub usługodawcy, szybkie rozpatrzenie sprawy i, w uzasadnionych przypadkach, odpowiednie środki zaradcze dotyczące decyzji administracyjnych mających wpływ na zakładanie przedsiębiorstw, transgraniczne świadczenie usług lub tymczasowy pobyt osób fizycznych w celach związanych z działalnością gospodarczą. Gdy takie procedury nie są niezależne od organu, któremu powierzono wydawanie odnośnych decyzji administracyjnych, każda ze Stron zapewnia rzeczywisty obiektywizm i bezstronność przy rozpatrywaniu odwołania.

Niniejszy ustęp nie jest interpretowany w sposób wymagający od Strony ustanowienia takich sądów, trybunałów lub procedur, w przypadkach gdyby było to niespójne z jej strukturą konstytucyjną lub charakterem jej systemu prawnego.

ARTYKUŁ 8.20

Procedury licencjonowania i kwalifikacyjne

1. Każda ze Stron zapewnia, by procedury i formalności licencyjne oraz kwalifikacyjne były możliwie jak najprostsze i nie komplikowały niepotrzebnie ani nie opóźniały świadczenia usługi. Wszelkie opłaty licencyjne lub za zezwolenia¹ ponoszone przez wnioskodawców przy składaniu wniosków powinny być rozsądne oraz nie powinny stanowić ograniczenia dla świadczenia usług.

¹ Opłaty licencyjne lub za zezwolenia nie obejmują płatności aukcyjnych, przetargowych lub innych niedyskryminacyjnych sposobów przyznawania koncesji ani obowiązkowych składek za świadczenie usługi powszechnej.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby procedury stosowane przez właściwe organy i ich decyzje podejmowane w procesie udzielania zezwoleń lub licencji były bezstronne w odniesieniu do wszystkich wnioskodawców. Właściwy organ powinien podejmować decyzje w niezależny sposób oraz nie powinien być odpowiedzialny wobec usługodawcy, dla którego wymagana jest licencja lub zezwolenie.
3. Jeżeli ustalono konkretne terminy dotyczące wniosków, wnioskodawca musi mieć możliwość złożenia wniosku w rozsądnym terminie. Właściwy organ rozpoczyna rozpatrywanie takich wniosków bez zbędnych opóźnień. Jeżeli jest to możliwe, wnioski powinny być przyjmowane w formie elektronicznej na takich samych warunkach autentyczności jak wnioski składane w formie papierowej.
4. Każda ze Stron zapewnia, aby rozpatrywanie wniosku, w tym podjęcie ostatecznej decyzji, zostało ukończzone w rozsądnym terminie od momentu złożenia kompletnego wniosku. Każda ze Stron dokłada starań, by określić zwyczajne terminy rozpatrywania wniosku.
5. W rozsądnym terminie od otrzymania wniosku, który został uznany za niekompletny, właściwy organ informuje wnioskodawcę, że wniosek jest niekompletny oraz określa w najszerszym możliwym zakresie dodatkowe informacje wymagane w celu uzupełnienia wniosku oraz zapewnia wnioskodawcy możliwość skorygowania braków.
6. Jeżeli jest to możliwe należy akceptować uwierzytelnione kopie zamiast oryginałów dokumentów.

7. Jeżeli wniosek jest odrzucony przez właściwy organ, wnioskodawca zostaje o tym poinformowany na piśmie bez zbędnej zwłoki. Co do zasady wnioskodawca powinien również być informowany, na żądanie, o powodach odrzucenia wniosku i o terminach odwołania od decyzji. W stosownych przypadkach należy umożliwić wnioskodawcy, w rozsądnym terminie, ponowne złożenie wniosku.

8. Każda ze Stron zapewnia, aby przyznane licencje lub zezwolenia wchodziły w życie bez zbędnej zwłoki zgodnie warunkami w nich określonymi.

PODSEKCJA 3

USŁUGI INFORMATYCZNE

ARTYKUŁ 8.21

Usługi informatyczne

1. Strony przyjmują uzgodnienia zawarte w poniższych ustępach w odniesieniu do usług informatycznych zliberalizowanych zgodnie z sekcją B (Transgraniczne świadczenie usług), sekcja C (Zakładanie przedsiębiorstw) i sekcją D (Czasowa obecność osób fizycznych w celach związanych z działalnością gospodarczą).

2. Strony zgadzają się co do tego, że kod Narodów Zjednoczonych CPC¹ 84, wykorzystywany do dla potrzeb opisu usług informatycznych i powiązanych obejmuje wszystkie usługi informatyczne i powiązane. Postęp technologiczny doprowadził do coraz częstszego oferowania takich usług w formie pakietu usług powiązanych, które mogą obejmować niektóre lub wszystkie funkcje podstawowe wymienione w ust. 3. Przykładowo usługi takie jak hosting stron i domen internetowych, usługi wyszukiwania danych i przetwarzanie rozproszone polegają na łączeniu podstawowych funkcji usług informatycznych.

3. Usługi informatyczne i powiązane niezależnie od tego czy są świadczone poprzez sieć, wyłącznie z internetem, obejmują wszystkie następujące usługi lub jakiegokolwiek ich połączenie:

- a) konsulting, dostosowanie, strategię, analizę, planowanie, specyfikację, projektowanie, opracowanie, instalację, wdrożenie, integrowanie, testowanie, usuwanie błędów, aktualizowanie, wsparcie, pomoc techniczną lub zarządzanie komputerami lub sieciami komputerowymi;
- b) konsulting, strategię, analizę, planowanie, specyfikację, projektowanie, opracowanie, instalację, wdrożenie, integrowanie, testowanie, usuwanie błędów, aktualizowanie, dostosowanie, konserwację, wsparcie, pomoc techniczną lub zarządzanie oprogramowaniem komputerowym²;

¹ CPC oznacza Centralną Klasyfikację Produktów określoną w dokumentach statystycznych Urzędu Statystycznego Narodów Zjednoczonych, seria M, nr 77, CPC prov, 1991.

² Termin „oprogramowanie” oznacza zestaw instrukcji wymaganych do pracy i komunikacji komputerów. Wiele różnych programów może zostać opracowanych do specjalnych zastosowań (oprogramowanie użytkowe), a klienci mają wybór korzystania z gotowych programów dostępnych w handlu (pakiety oprogramowania) lub specjalnych programów spełniających szczególne wymogi (oprogramowanie dostosowane do indywidualnych potrzeb) lub mogą korzystać z obu możliwości.

- c) przetwarzanie danych, przechowywanie danych, składowanie danych lub usługi w zakresie baz danych;
- d) usługi konserwacji i naprawy maszyn biurowych oraz sprzętu, włącznie z komputerami; oraz
- e) usługi w zakresie szkolenia personelu klientów, związane z oprogramowaniem, komputerami lub systemami komputerowymi, gdzie indziej niesklasyfikowane.

4. Strony zgadzają się co do tego, że w wielu przypadkach usługi informatyczne i powiązane umożliwiają świadczenie innych usług¹ zarówno w sposób elektroniczny, jak i inny. Jednak w takich przypadkach istnieje wyraźne rozróżnienie między usługami informatycznymi i powiązanymi (np. hosting stron internetowych lub aplikacji) a innymi usługami², których świadczenie umożliwiły usługi informatyczne i powiązane. Inne usługi, niezależnie od tego, czy ich świadczenie zostało umożliwione przez usługi informatyczne i powiązane, nie są objęte CPC 84.

¹ Na przykład - W/120.1.A.b. (usługi w zakresie księgowości, audytu oraz prowadzenia ksiąg rachunkowych), W/120.1.A.d. (usługi architektoniczne), W/120.1.A.h. (usługi medyczne i stomatologiczne) W/120.2.D (usługi audiowizualne), W/120.5. (usługi w zakresie edukacji).

² Zob. poprzedni przypis.

PODSEKCJA 4

USŁUGI POCZTOWE

ARTYKUŁ 8.22

Zapobieganie praktykom antykonkurencyjnym w sektorze usług pocztowych¹

Każda ze Stron wprowadza lub utrzymuje właściwe środki² w celu zapobiegania podejmowaniu działalności ukierunkowanej na rozpoczęcie lub kontynuowanie praktyk antykonkurencyjnych przez usługodawców usług pocztowych, którzy pojedynczo lub wspólnie są głównymi usługodawcami na danym rynku usług pocztowych.

ARTYKUŁ 8.23

Niezależność organów regulacyjnych

Organy regulacyjne są odrębne od podmiotów świadczących usługi pocztowe i nie ponoszą przed nimi odpowiedzialności. Decyzje organów regulacyjnych i stosowane przez nie procedury muszą być bezstronne w odniesieniu do wszystkich uczestników rynku.

¹ Dla większej pewności, tylko środki odnoszące się do podstawowych usług pocztowych są objęte art. 8.22 (Zapobieganie praktykom antykonkurencyjnym w sektorze usług pocztowych).

² Utrzymanie odpowiednich środków obejmuje skuteczne egzekwowanie takich środków.

PODSEKCJA 5

USŁUGI TELEKOMUNIKACYJNE

ARTYKUŁ 8.24

Zakres

1. Niniejsza podsekcja ma zastosowanie do środków wpływających na handel usługami telekomunikacyjnymi oraz określa ramy regulacyjne dla usług telekomunikacyjnych zliberalizowanych na podstawie sekcji B-D.
2. Niniejsza podsekcja nie ma zastosowania do jakichkolwiek środków wprowadzonych lub utrzymanych przez Stronę w odniesieniu do telewizji kablowej i rozpowszechniania programów radiowych bądź telewizyjnych.
3. Żadne z postanowień niniejszej podsekcji nie może być interpretowane jako zobowiązujące Stronę do:
 - a) zezwolenia usługodawcy pochodzącemu z terytorium drugiej Strony na ustanowienie, budowę, nabycie, wynajem, obsługę lub zapewnienie sieci przekazu telekomunikacyjnego lub świadczenie usług innych niż przewidziane w wykazie szczegółowych zobowiązań; lub
 - b) do ustanowienia, budowy, nabycia, wynajmu, obsługi lub zapewnienia sieci przekazu telekomunikacyjnego lub świadczenia usług w przypadku gdy takie sieci lub usługi nie są oferowane publicznie ani do zobowiązania do tego jakiegokolwiek usługodawcy.

4. Każda ze Stron nakłada, utrzymuje, zmienia lub wycofuje prawa i obowiązki usługodawców przewidziane w art. 8.26 (Dostęp do publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych oraz korzystanie nich), art. 8.28 (Powiązania wzajemne), art. 8.29 (Powiązania wzajemne z głównymi dostawcami), art. 8.30 (Prowadzenie działalności przez głównych dostawców), art. 8.32 (Wyodrębnione elementy sieci), art. 8.33 (Kolokacja), art. 8.34 (Odsprzedaż), art. 8.35 (Współkorzystanie z infrastruktury), art. 8.36 (Zapewnianie usług dzierżawy łączy) oraz art. 8.38 (Centrum logistyczne dla kabli podmorskich) w sposób zgodny z jej prawem krajowymi i wewnętrznymi procedurami regulującymi jej rynek telekomunikacyjny. W przypadku Unii takie procedury wiążą się z przeprowadzaną przez unijne organy regulacyjne analizą odpowiednich rynków produktów i usług przewidzianych w odpowiednim prawodawstwie unijnym, określeniem usługodawcy jako podmiotu posiadającego istotne znaczenie na rynku oraz decyzją podmiotów regulacyjnych, wydaną na podstawie takiej analizy, o nałożeniu, utrzymaniu, zmianie lub wycofaniu takich praw i obowiązków.

ARTYKUŁ 8.25

Definicje

Na użytek niniejszej podsekcji:

- a) „usługi nadawcze” odnoszą się do nieprzerwanego ciągu transmisji przewodowej lub bezprzewodowej, niezależnie od lokalizacji pochodzenia transmisji, wymaganego do odbioru lub odczytu sygnałów programów w formie wizualnej lub dźwiękowej dla ogółu lub części społeczeństwa, z wyłączeniem transmisji (contribution links) między operatorami.

- b) „użytkownik końcowy” oznacza usługobiorcę lub usługodawcę, któremu oferowana jest publiczna sieć lub usługa telekomunikacyjna, w celu innym niż do dalszego oferowania publicznej sieci lub usługi telekomunikacyjnej;
- c) „podstawowa infrastruktura” oznacza infrastrukturę publicznej sieci lub usługi przekazu telekomunikacyjnego, która:
 - (i) jest wyłącznie lub przede wszystkim dostarczana przez jednego dostawcę lub ograniczoną liczbę dostawców; oraz
 - (ii) z przyczyn ekonomicznych lub technicznych nie można ich łatwo zastąpić w celu świadczenia usługi;
- d) „powiązania wzajemne” oznaczają powiązania z dostawcami oferującymi publiczne sieci lub usługi przekazu telekomunikacyjnego celem umożliwienia użytkownikom jednego dostawcy komunikacji z użytkownikami innego dostawcy oraz dostęp do usług świadczonych przez innego dostawcę;
- e) „główny dostawca” oznacza dostawcę publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych, który może istotnie wpływać na warunki uczestnictwa (w odniesieniu do cen i dostaw) na odpowiednim rynku publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych poprzez:
 - (i) kontrolowanie infrastruktury podstawowej; lub
 - (ii) wykorzystanie swojej pozycji rynkowej;

- f) „niedyskryminacyjne” oznacza traktowanie nie mniej korzystne niż przyznawane każdemu innemu użytkownikowi podobnych publicznych sieci lub usług przekazu telekomunikacyjnego w podobnych okolicznościach;
- g) „przenoszenie numerów” oznacza możliwość zachowania przez użytkowników końcowych publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych w tym samym miejscu istniejących numerów telefonu bez pogorszenia jakości, niezawodności oraz łatwości korzystania przy zmianie pomiędzy tymi samymi kategoriami dostawców publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych;
- h) „publiczna sieć telekomunikacyjna” oznacza sieć telekomunikacyjną zobowiązaną przez Stronę do oferowania usług telekomunikacyjnych między określonymi urządzeniami końcowymi sieci;
- i) „publiczna usługa telekomunikacyjna” oznacza usługę telekomunikacyjną, co do której Strona wymaga, wyraźnie lub faktycznie, aby była ona publicznie dostępna;
- j) „centrum logistyczne dla kabli podmorskich” oznacza pomieszczenia i budynki, do których wprowadzane są i w których zakończenie mają międzynarodowe kable podmorskie oraz w których są one przyłączane do łączy dosyłowych;
- k) „telekomunikacja” oznacza przesyłanie i odbiór sygnałów za pomocą dowolnych środków elektromagnetycznych;

- l) „usługi telekomunikacyjne” oznaczają wszelkie usługi polegające na przekazie i odbiorze sygnałów elektromagnetycznych poprzez sieci telekomunikacyjne i nie obejmują usług nadawczych oraz działalności gospodarczej polegającej na dostarczaniu treści, której przekaz wymaga zastosowania telekomunikacji; oraz
- m) „organ regulacji telekomunikacji” oznacza organy lub organy krajowe zajmujące się regulacją telekomunikacji.

ARTYKUŁ 8.26

Dostęp do publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych oraz korzystanie z nich

1. Każda ze Stron zapewnia, aby wszyscy dostawcy usług pochodzący z terytorium drugiej Strony mieli dostęp do wszelkich publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych oraz możliwość korzystania z nich, włącznie z prywatnymi łączami dzierżawionymi, oferowanymi na jej terytorium lub transgranicznie na rozsądnych, niedyskryminacyjnych i przejrzystych warunkach i zasadach, w tym jak wskazano w ust. 2 i 3.
2. Każda ze Stron zapewnia, aby tacy dostawcy usług mogli:
 - a) nabywać lub dzierżawić i przyłączać terminale lub inne wyposażenie, które stanowi połączenie z publiczną siecią telekomunikacyjną;

- b) wzajemnie łączyć dzierżawione lub własne łącza z publicznymi sieciami i usługami telekomunikacyjnymi na jej terytorium lub transgranicznie albo z łączami dzierżawionymi lub będącymi własnością innych dostawców usług; oraz
- c) korzystać z protokołów operacyjnych własnego wyboru, innych niż konieczne do zapewnienia powszechnego dostępu do sieci i usług telekomunikacyjnych.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby wszyscy dostawcy usług pochodzący z terytorium drugiej Strony mogli korzystać z publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych w celu przekazywania informacji na jej terytorium lub transgranicznie, włącznie z komunikacją w ramach przedsiębiorstwa takich dostawców usług oraz z dostępem do informacji zawartych w bazach danych lub inaczej przechowywanych w formie nadającej się do przetwarzania automatycznego na terytorium każdej ze Stron. Wszelkie nowe lub zmienione środki wprowadzone przez Stronę, które mają istotny wpływ na takie korzystanie, są notyfikowane drugiej Stronie i są przedmiotem konsultacji.

ARTYKUŁ 8.27

Poufność informacji

Każda ze Stron zapewnia poufność przekazów telekomunikacyjnych i związanych z nimi danych o przekazie za pośrednictwem jakichkolwiek publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych, w sposób nieograniczający handlu usługami.

ARTYKUŁ 8.28

Powiązania wzajemne¹

1. Każda ze Stron zapewnia, aby każdy dostawca usług mający zezwolenie na dostawę publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych miał prawo i obowiązek negocjowania powiązań wzajemnych z innymi dostawcami publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych. Powiązania wzajemne powinny być uzgodnione w ramach negocjacji handlowych między zainteresowanymi stronami.
2. Organy regulacyjne zapewniają, aby dostawcy zdobywający informacje od innego przedsiębiorstwa podczas negocjowania uzgodnień o powiązaniach wzajemnych wykorzystywali takie informacje wyłącznie do w celach, w których zostały one dostarczone, i zawsze z poszanowaniem poufności przekazanych lub przechowywanych informacji.

¹ Na użytek niniejszego artykułu i art. 8.30 (Prowadzenie działalności przez głównych dostawców) wyznaczenie dostawcy publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych jako głównego dostawcy jest dokonywane zgodnie z prawem krajowym i procedurami każdej ze Stron.

ARTYKUŁ 8.29

Powiązania wzajemne z głównymi dostawcami

1. Każda ze Stron zapewnia, aby każdy główny dostawca na jej terytorium zapewniał powiązania wzajemne z infrastrukturą i wyposażeniem dostawców publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych pochodzących z terytorium drugiej Strony w jakimkolwiek punkcie sieci głównego dostawcy, w którym jest to technicznie wykonalne. Takie wzajemne powiązania są zapewniane:
 - a) na warunkach niedyskryminacyjnych, biorąc pod uwagę warunki (włączając normy i specyfikacje techniczne), stawki i jakość nie mniej korzystne niż te oferowane w zakresie własnych podobnych usług lub w zakresie podobnych usług niezrzeszonych dostawców publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych, ich podmiotów zależnych lub innych podmiotów zrzeszonych;
 - b) bez zbędnych opóźnień, na warunkach (włączając w to normy i specyfikacje techniczne) oraz stawki uwzględniające koszty, które są przejrzyste, rozsądne, uwzględniają wykonalność ekonomiczną oraz są w wystarczającym stopniu wyodrębnione, tak że dostawca nie musi płacić za elementy sieci lub infrastrukturę, której nie potrzebuje do świadczenia usługi; oraz
 - c) na żądanie, w punktach innych niż punkty zakończenia sieci oferowane większości dostawców publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych, z zastrzeżeniem opłat odzwierciedlających koszty budowy niezbędnej dodatkowej infrastruktury.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby główni dostawcy na jej terytorium podawali do wiadomości publicznej uzgodnienia dotyczące powiązań wzajemnych lub referencyjne oferty dotyczące powiązań wzajemnych.
3. Procedury mające zastosowanie do powiązań wzajemnych dla głównych dostawców są podane do wiadomości publicznej.
4. Jeżeli dostawcy publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych nie są w stanie rozstrzygnąć sporów dotyczących warunków i stawek dotyczących oferowanych przez głównego dostawcę powiązań wzajemnych, odwołują się oni do organu regulacyjnego, który zmierza do rozstrzygnięcia sporów w najkrótszym możliwym terminie, a w każdym przypadku w okresie 180 dni od momentu odwołania się do tego organu, z zastrzeżeniem, że rozstrzygnięcie skomplikowanych sporów może trwać dłużej niż 180 dni.

ARTYKUŁ 8.30

Prowadzenie działalności przez głównych dostawców

1. Każda ze Stron może nałożyć obowiązek niedyskryminacji na głównych dostawców w odniesieniu do wzajemnych powiązań lub dostępu.
2. Obowiązek niedyskryminacji gwarantuje, w szczególności, że główni dostawcy stosują równoważne warunki w równoważnych okolicznościach wobec innych dostawców usług świadczących równoważne usługi, a także świadczenie przezeń usług i udzielanie informacji innym operatorom na równoważnych warunkach i z zachowaniem tej samej jakości, jak w przypadku własnych usług lub usług świadczonych przez swoje podmioty zależne lub partnerów.

ARTYKUŁ 8.31

Środki ochronne w zakresie konkurencyjności stosowane wobec głównych dostawców

Każda ze Stron wprowadza lub utrzymuje właściwe środki¹ w celu zapobiegania podejmowaniu lub kontynuowaniu działalności stanowiącej praktyki antykonkurencyjne przez dostawców publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych, którzy pojedynczo lub wspólnie są głównymi dostawcami na jej terytorium. Takie praktyki antykonkurencyjne obejmują w szczególności:

- a) uczestniczenie w antykonkurencyjnym subsydiowaniu skrośnym cen lub zawężaniu marży;
- b) wykorzystywanie informacji uzyskanych od konkurentów w antykonkurencyjnych celach;
- c) nieudostępnianie w odpowiednim czasie innym dostawcom publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych informacji technicznych dotyczących podstawowej infrastruktury oraz informacji handlowych, niezbędnych do świadczenia przez nich publicznych usług telekomunikacyjnych;
- d) ustalanie cen usług, które może nieracjonalnie ograniczyć konkurencję, np. praktyka stosowania cen drapieżnych.

¹ Utrzymanie odpowiednich środków obejmuje skuteczne egzekwowanie takich środków.

ARTYKUŁ 8.32

Wyodrębnione elementy sieci

1. Każda ze Stron nakłada obowiązek na głównych dostawców w zakresie zaspokajania racjonalnych wniosków o dostęp i korzystanie z konkretnych elementów sieci i powiązanej infrastruktury w jakimkolwiek punkcie, w którym jest to technicznie wykonalne, na zasadzie wyodrębnionej, w sposób terminowy i na warunkach, które są racjonalne, przejrzyste i niedyskryminacyjne, w szczególności w zakresie:
 - a) zapewnienia dostępu do wskazanego elementu sieci lub infrastruktury, w tym dostępu do elementów sieci, które nie są aktywne, lub wyodrębnionego dostępu do lokalnej pętli abonenckiej, aby m.in. umożliwić oferty odsprzedaży linii abonenckiej;
 - b) zapewnienia otwartego dostępu do interfejsów technicznych, protokołów lub innych kluczowych technologii, niezbędnych do interoperacyjności usług lub wirtualnych usług sieciowych;
 - c) oferowania kolokacji; oraz
 - d) oferowania usług wymaganych do zapewnienia interoperacyjności usług typu koniec-koniec dla użytkowników.
2. Jeżeli Strona rozważa nałożenie obowiązków określonych w ust. 1, może uwzględnić m.in. następujące czynniki:
 - a) techniczną i ekonomiczną rentowność korzystania lub instalowania konkurencyjnej infrastruktury, mając na uwadze naturę i rodzaj wzajemnego powiązania lub dostępu, w tym rentowność innych produktów oferujących dostęp, takich jak dostęp do kanałów;

- b) wykonalność zapewnienia proponowanego dostępu, w związku z dostępnymi zdolnościami;
- c) początkowe inwestycje dokonane przez właściciela infrastruktury, mając na uwadze ryzyko związane z inwestycją; oraz
- d) potrzebę utrzymania skutecznej i trwałej konkurencji.

ARTYKUŁ 8.33

Kolokacja

1. Każda ze Stron zapewnia, aby główni dostawcy na jej terytorium oferowali dostawcom publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych pochodzącym z terytorium drugiej Strony kolokację wyposażenia koniecznego dla powiązań wzajemnych lub dostępu do wyodrębnionych elementów sieci w sposób terminowy oraz na warunkach, które są racjonalne i niedyskryminacyjne.
2. Każda ze Stron może określić zgodnie ze swoimi przepisami krajowymi lokalizacje, w których wymaga od głównych dostawców na jej terytorium oferowania kolokacji zgodnie z ust. 1.

ARTYKUŁ 8.34

Odsprzedaż

Każda ze Stron zapewnia, aby główni dostawcy na jej terytorium oferowali do odsprzedaży dostawcom publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych pochodzącym z terytorium drugiej Strony, publiczne usługi telekomunikacyjne, które tacy główni dostawcy świadczą detalicznie użytkownikom końcowym zgodnie z postanowieniami niniejszej podsekcji i w szczególności z art. 8.32 (Wyodrębnione elementy sieci).

ARTYKUŁ 8.35

Współkorzystanie z infrastruktury

1. Każda ze Stron jest w stanie, uwzględniając zasadę proporcjonalności, nałożyć na głównego dostawcę mającego prawo do instalowania infrastruktury na publicznej lub prywatnej własności, ponad lub pod nią, obowiązek współkorzystania z takiej infrastruktury lub własności, włącznie z budynkami, wejściami do budynków, okablowaniem budynków, masztami, antenami, wieżami oraz innymi konstrukcjami podpierającymi, słupami, przewodami, kanałami kablowymi, studzienkami i szafkami ulicznymi.
2. Każda ze Stron może określić zgodnie ze swoimi przepisami infrastrukturę, do której dostęp mają zapewnić główni dostawcy na jej terytorium zgodnie z ust. 1 na podstawie tego, że taka infrastruktura nie może, z punktu widzenia wykonalności ekonomicznej lub technicznej, zastąpiona w celu oferowania konkurującej usługi.

ARTYKUŁ 8.36

Zapewnianie usług dzierżawy łączy

Każda ze Stron zapewnia, aby główni dostawcy usług dzierżawy łączy na jej terytorium oferowali osobom prawnym pochodzącym z terytorium drugiej Strony usługi dzierżawy łączy, które są publicznymi usługami telekomunikacyjnymi, w sposób terminowy oraz na racjonalnych, niedyskryminacyjnych i przejrzystych warunkach.

ARTYKUŁ 8.37

Przenoszenie numerów

Każda ze Stron zapewnia, aby dostawcy publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych na jej terytorium oferowali możliwość przenoszenia numerów dla usług wskazanych przez tę Stronę, w zakresie, w jakim jest to technicznie wykonalne oraz w sposób terminowy i na rozsądnych warunkach.

ARTYKUŁ 8.38

Centrum logistyczne dla kabli podmorskich

Każda ze Stron zapewnia dostęp do systemów kabli podmorskich, w tym do infrastruktury lądowej, na swoim terytorium, na którym dostawca jest upoważniony do obsługi systemu kabli podmorskich jako publicznej usługi telekomunikacyjnej, na warunkach racjonalnych, niedyskryminacyjnych i przejrzystych.

ARTYKUŁ 8.39

Niezależny organ regulacyjny

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jej organ regulacji telekomunikacji był jednostką odrębną od dostawców sieci lub usług telekomunikacyjnych lub wyposażenia telekomunikacyjnego oraz nie ponosił przed nimi odpowiedzialności. W tym celu każda ze Stron zapewnia, aby jej organy regulacji telekomunikacji nie miały żadnych interesów finansowych w takim dostawcy lub nie sprawowały nad nim kontroli.
2. Każda ze Stron zapewnia, aby decyzje i procedury jej organów regulacji telekomunikacji były uczciwe i bezstronne w odniesieniu do wszystkich uczestników rynku oraz, aby były podejmowane i wdrażane bez zbędnych opóźnień. W tym celu Strona zapewnia, aby jakiekolwiek interesy finansowe posiadane przez jej organ regulacji telekomunikacji w dostawcy publicznych sieci i usług nie miały wpływu na decyzje ani procedury tego organu.
3. Uprawnienia organów regulacyjnych są wykonywane w sposób przejrzysty zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi.
4. Organy regulacyjne mają uprawnienia do zapewniania, aby dostawcy sieci lub usług przekazu telekomunikacyjnego na ich odpowiednich terytoriach dostarczali im niezwłocznie na żądanie wszystkie informacje, w tym informacje finansowe, które są konieczne do umożliwienia organom regulacyjnym wykonania zadań zgodnie z niniejszą podsekcją. Informacje, o których mowa powyżej, są racjonalnie proporcjonalne do wykonywanych przez organy regulacyjne zadań oraz traktowane zgodnie z wymogami poufności.

5. Organ regulacyjny musi posiadać wystarczające uprawnienia do regulacji sektora. Zadania, które ma wypełniać organ regulacyjny, są podawane do wiadomości publicznej w łatwo dostępny i zrozumiały sposób, zwłaszcza gdy takie zadania są powierzone większej liczbie organów.

ARTYKUŁ 8.40

Usługi powszechne

1. Każda ze Stron ma prawo do określenia rodzaju obowiązków świadczenia usługi powszechnej, jaki pragnie zachować.
2. Takie obowiązki nie będą uważane za antykonkurencyjne jako takie, pod warunkiem, że będą wprowadzane w sposób przejrzysty, obiektywny, niedyskryminacyjny i będą neutralne pod względem konkurencji oraz że nie będą bardziej uciążliwe, niż to jest konieczne dla rodzaju usługi powszechnej określonej przez Stronę.
3. W przypadku gdy Strona nakłada na dostawcę usług telekomunikacyjnych obowiązek oferowania spisu abonentów, Strona ta zapewnia, aby dostawca stosował zasadę niedyskryminacji względem informacji, które zostały mu dostarczone przez innych dostawców takich usług telekomunikacyjnych.

ARTYKUŁ 8.41

Zezwolenie na świadczenie usług telekomunikacyjnych

1. Każda ze Stron zapewnia, aby procedury licencyjne były możliwie jak najprostsze i nie komplikowały niepotrzebnie ani nie opóźniały świadczenia usługi.
2. Jeżeli Strona zobowiązuje dostawcę sieci lub usług telekomunikacyjnych do posiadania licencji Strona ta podaje do wiadomości publicznej:
 - a) wszystkie stosowane przez nią kryteria licencjonowania, warunki i procedury; oraz
 - b) racjonalny termin, w jakim zwykle podejmowana jest decyzja w sprawie wniosku o wydanie licencji.
3. Każda ze Stron zapewnia, aby wnioskodawca otrzymał, na żądanie, pisemne uzasadnienie odmowy przyznania licencji.
4. Wnioskodawca ubiegający się o licencję musi mieć możliwość odwołania się do organu odwoławczego w przypadku nieuzasadnionej odmowy wydania licencji.
5. Wszelkie opłaty licencyjne lub za zezwolenia¹ ponoszone przez wnioskodawców przy składaniu wniosków powinny być rozsądne oraz nie powinny stanowić ograniczenia dla świadczenia usług.

¹ Opłaty licencyjne lub za zezwolenia nie obejmują płatności aukcyjnych, przetargowych lub innych niedyskryminacyjnych sposobów przyznawania koncesji ani obowiązkowych składek za świadczenie usługi powszechnej.

ARTYKUŁ 8.42

Przydzielanie ograniczonych zasobów i korzystanie z nich

1. Wszelkie procedury dotyczące rozdziału i wykorzystywania ograniczonych zasobów, włącznie z częstotliwościami, numerami i pierwszeństwem przeprowadza się bez zbędnych opóźnień, w sposób obiektywny, przejrzysty i niedyskryminujący. Aktualny stan przyznanych częstotliwości podaje się do wiadomości publicznej, jednakże nie wymaga się szczegółowej identyfikacji częstotliwości przyznanych na realizację określonych zadań rządowych.
2. Strony zgadzają się co do tego, że decyzje w sprawie przyznania i przydzielenia widma oraz zarządzania częstotliwością nie są środkami, które jako takie są niezgodne z art. 8.5 (Dostęp do rynku) i art. 8.10 (Dostęp do rynku). Każda ze Stron zachowuje odpowiednio prawo do realizacji swojej polityki dotyczącej widma i częstotliwości, która może mieć wpływ na wielu dostawców publicznych usług telekomunikacyjnych, pod warunkiem, że jest to dokonywane w sposób zgodny z postanowieniami niniejszego rozdziału. Strony zachowują również prawo do przyznawania częstotliwości, biorąc pod uwagę istniejące i przyszłe potrzeby.

ARTYKUŁ 8.43

Egzekwowanie przepisów

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jej organy regulacji telekomunikacji utrzymywały odpowiednie procedury i uprawnienia do egzekwowania krajowych środków dotyczących obowiązków nałożonych zgodnie z niniejszą podsekcją. Takie procedury i uprawnienia obejmują zdolność do terminowego, proporcjonalnego i skutecznego nakładania kar oraz do zmieniania, zawieszania i wycofania licencji.

2. Jeżeli główny dostawca odmawia wykonywania praw i obowiązków przewidzianych w art. 8.29 (Powiązania wzajemne z głównymi dostawcami), art. 8.30 (Prowadzenie działalności przez głównych dostawców), art. 8.31 (Środki ochronne w zakresie konkurencyjności stosowane wobec głównych dostawców), art. 8.32 (Wyodrębnione elementy sieci), art. 8.33 (Kolokacja), art. 8.34 (Odsprzedaż), art. 8.35 (Współkorzystanie z infrastruktury) lub art. 8.36 (Zapewnianie usług dzierżawy łączy) wnioskujący usługodawca może wnieść o interwencję organu regulacyjnego, który wydaje wiążącą decyzję w możliwie najkrótszym okresie czasu, a w każdym przypadku w rozsądnym okresie czasu.

ARTYKUŁ 8.44

Rozstrzyganie sporów w zakresie telekomunikacji

1. Każda ze Stron zapewnia, aby dostawcy publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych pochodzący z terytorium drugiej Strony mogli w odpowiednim czasie odwołać się do organu regulacji telekomunikacji lub innego właściwego organu w celu rozstrzygnięcia sporów powstałych w zakresie środków krajowych dotyczących kwestii określonych w niniejszej podsekcji.
2. Każda ze Stron zapewnia, aby dostawcy publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych pochodzący z terytorium drugiej Strony, których dotyczą decyzje jej organu regulacji telekomunikacji, mogli odwołać się od takiej decyzji do organu sądowego lub administracyjnego, niezależnego od zaangażowanych stron.
3. Jeżeli organ odwoławczy nie ma charakteru sądowego, jego decyzja jest uzasadniana na piśmie, a także podlega przeglądowi przeprowadzanemu przez bezstronny i niezależny organ sądowy.

4. Decyzje podjęte przez organy odwoławcze są skutecznie wdrażane przez zainteresowane strony zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i wewnętrznymi procedurami. Odwołanie nie zwalnia zainteresowanej strony z obowiązku przestrzegania kwestionowanej decyzji regulacyjnej, chyba, że odpowiedni organ zawiesi wykonalność takiej decyzji regulacyjnej.

ARTYKUŁ 8.45

Przejrzystość

Jeżeli organy regulacyjne zamierzają wprowadzić środki dotyczące postanowień niniejszej podsekcji, dają one zainteresowanym stronom możliwość przedłożenia uwag w sprawie projektu środka w rozsądnym terminie zgodnie z ich prawem krajowym. Organy regulacyjne upubliczniają swoje procedury konsultacyjne dotyczące takich projektów środków. Wyniki procedury konsultacyjnej powinny być upubliczniane przez organ regulacyjny, z wyjątkiem przypadków zaistnienia informacji poufnych zgodnie z prawem krajowym dotyczącym tajemnicy handlowej.

ARTYKUŁ 8.46

Elastyczność wyboru technologii

Żadna Strona nie uniemożliwia dostawcom publicznych usług telekomunikacyjnych elastyczności wyboru technologii wykorzystywanej przez nich do świadczenia usług, z zastrzeżeniem możliwości wprowadzenia przez każdą ze Stron środków, aby zapewnić, by użytkownicy końcowi różnych sieci mogli się ze sobą komunikować.

ARTYKUŁ 8.47

Powiązania z innymi podsekcjami, sekcjami i rozdziałami

W przypadku zaistnienia niezgodności między niniejszą podsekcją a inną podsekcją lub sekcją niniejszego rozdziału lub innego rozdziału, postanowienia niniejszej podsekcji mają pierwszeństwo w zakresie danej niezgodności.

ARTYKUŁ 8.48

Współpraca

1. Strony, świadome szybkiego rozwoju przemysłu technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych, zarówno w kontekście krajowym jaki i międzynarodowym, współpracują, aby promować rozwój takich usług w celu maksymalizacji korzyści ze stosowania technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych dla Stron.
2. Obszary współpracy mogą obejmować następujące kwestie:
 - a) wymianę poglądów w sprawach polityki, takich jak ramy regulacyjne dla szybkich sieci szerokopasmowych oraz obniżenie opłat za roaming międzynarodowy; oraz
 - b) promowanie korzystania przez konsumentów, sektor publiczny i prywatny z usług technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych, w tym z nowo powstających usług.

3. Formy współpracy mogą obejmować:

- a) promowanie dialogu w kwestiach polityki;
- b) zacieśnianie współpracy na forach międzynarodowych dotyczących technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych; oraz
- c) inne formy współpracy.

PODSEKCJA 6

USŁUGI FINANSOWE

ARTYKUŁ 8.49

Zakres i definicje

1. Niniejsza podsekcja określa zasady ram regulacyjnych dotyczących wszelkich usług finansowych zliberalizowanych zgodnie z sekcjami B (Transgraniczne świadczenie usług), C (Zakładanie przedsiębiorstw) i D (Czasowa obecność osób fizycznych w celach związanych z działalnością gospodarczą)

2. Na użytek niniejszej podsekcji:

a) „usługa finansowa” oznacza usługę o charakterze finansowym, włączając usługi związane lub pomocnicze w odniesieniu do usługi o charakterze finansowym, oferowane przez podmiot świadczący usługi finansowe pochodzący z terytorium Strony; usługi finansowe obejmują następujące rodzaje działalności:

(i) usługi ubezpieczeniowe oraz inne związane z ubezpieczeniami;

1) ubezpieczenia bezpośrednie (w tym koasekuracja):

aa) ubezpieczenia na życie;

bb) ubezpieczenia inne niż na życie;

2) reasekuracja i retrocesja;

3) pośrednictwo ubezpieczeniowe, takie jak usługi brokerskie i agencyjne; oraz

4) pomocnicze usługi ubezpieczeniowe, takie jak doradztwo ubezpieczeniowe, usługi aktuarialne, ocena ryzyka oraz likwidacja szkód;

oraz

(ii) usługi bankowe i inne usługi finansowe (z wyłączeniem ubezpieczeń):

1) przyjmowanie depozytów i innych funduszy zwrotnych od ludności;

- 2) udzielanie wszelkiego rodzaju pożyczek i kredytów, w tym kredytów konsumenckich i kredytów hipotecznych, faktoring oraz finansowanie transakcji handlowych;
- 3) leasing finansowy;
- 4) wszelkie usługi w sferze płatności i transferu środków pieniężnych, w tym karty kredytowe, debetowe, czek podróżny oraz czek;
- 5) gwarancje i zobowiązania;
- 6) operacje przeprowadzane na własny rachunek lub na zlecenie klientów, zarówno na giełdzie jak i na rynku pozagiełdowym, lub w inny sposób za pomocą:
 - aa) instrumentów rynku pieniężnego (w tym czeków, weksli, certyfikatów depozytowych);
 - bb) walut obcych;
 - cc) instrumentów pochodnych, w tym, ale nie wyłącznie, kontraktów terminowych (futures) i opcji;
 - dd) instrumentów kursu walutowego i stóp procentowych włączając w to produkty takie jak swapy i kontrakty terminowe na stopę procentową;
 - ee) zbywalnych papierów wartościowych;

- ff) innych instrumentów zbywalnych i aktywów finansowych, w tym kruszców w sztabach;
- 7) uczestnictwo w emisji wszelkiego rodzaju papierów wartościowych, w tym w gwarantowaniu i inwestycjach (publicznych i prywatnych) w charakterze agenta oraz świadczenie usług z tym związanych;
- 8) pośrednictwo na rynku pieniężnym;
- 9) zarządzanie aktywami, takie jak zarządzanie gotówką lub portfelem aktywów, wszelkie formy zarządzania inwestycjami zbiorowymi, zarządzanie funduszami emerytalnymi, usługi w zakresie przechowywania, deponowania i powiernictwa;
- 10) usługi rozliczeniowe i rozrachunkowe dla aktywów finansowych, włączając papiery wartościowe, produkty instrumentów pochodnych oraz inne instrumenty zbywalne;
- 11) dostarczanie i przekazywanie informacji finansowych, przetwarzanie danych finansowych oraz dostarczanie oprogramowania dotyczącego finansów przez dostawców innych usług finansowych; oraz
- 12) doradztwo, pośrednictwo i inne pomocnicze usługi finansowe odnośnie do wszystkich rodzajów działalności wymienionych w pkt 1–11, w tym informacje i analiza kredytowa, badania i doradztwo odnośnie do inwestycji i tworzenia portfela aktywów, doradztwo w zakresie nabywania oraz restrukturyzacji i strategii przedsiębiorstw;

- b) „podmiot świadczący usługi finansowe” oznacza dowolną osobę fizyczną lub prawną pochodzącą z terytorium Strony, która to osoba prowadzi lub zamierza prowadzić działalność gospodarczą polegającą na świadczeniu usług finansowych na terytorium tej Strony i nie obejmuje podmiotów publicznych;
- c) „nowa usługa finansowa” oznacza usługę o charakterze finansowym, włączając usługi związane z istniejącymi i nowymi produktami lub sposób, w jaki produkt jest dostarczany, która nie jest świadczona przez żaden podmiot świadczący usługi finansowe na terytorium Strony, ale która świadczona jest na terytorium drugiej Strony;
- d) „podmiot publiczny” oznacza:
 - (i) rząd, bank centralny lub organ kształtujący politykę pieniężną Strony lub podmiot będący własnością lub kontrolowany przez Stronę, który jest głównie zaangażowany w realizowanie funkcji publicznych lub działań w celach publicznych, niebędący podmiotem głównie zaangażowanym w świadczenie usług finansowych na warunkach komercyjnych; lub
 - (ii) podmiot prywatny realizujący zadania wykonywane zwykle przez bank centralny lub organ kształtujący politykę pieniężną – w zakresie wykonywania tych zadań; oraz
- e) „organizacja samoregulacyjna” oznacza dowolny organ pozarządowy, łącznie z giełdami lub rynkami papierów wartościowych lub transakcji typu futures, instytucjami dokonującymi rozliczeń lub inną organizację lub stowarzyszenie, które sprawuje własny lub przekazany przez władze lub organy centralne, regionalne lub lokalne nadzór nad podmiotami świadczącymi usługi finansowe.

ARTYKUŁ 8.50

Wyłączenie ze względów ostrożności

1. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako uniemożliwiające Stronie wprowadzenie lub utrzymywanie racjonalnych środków ze względów ostrożności, takich jak:
 - a) ochrona inwestorów, deponentów, ubezpieczonych lub osób, którym przysługuje zobowiązanie powiernicze z tytułu umów z podmiotami świadczącymi usługi finansowe;
 - b) zachowanie bezpieczeństwa, stabilności, integralności lub odpowiedzialności finansowej podmiotów świadczących usługi finansowe; lub
 - c) zapewnienie integralności i stabilności systemu finansowego Strony.
2. Środki te nie mogą być bardziej uciążliwe niż to konieczne do osiągnięcia ich celu i nie mogą stanowić środka arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji podmiotów świadczących usługi finansowe pochodzących z terytorium drugiej Strony w porównaniu z własnymi podobnymi podmiotami świadczącymi usługi finansowe, ani ukrytych ograniczeń w handlu usługami.
3. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako nakładające na Stronę obowiązek ujawnienia informacji odnoszących się do interesów i rachunków indywidualnych klientów, ani jakiegokolwiek informacji poufnej lub informacji zastrzeżonej będącej w posiadaniu organów publicznych.

4. Każda ze Stron dokłada wszelkich starań w celu zapewnienia, aby Główne zasady efektywnego nadzoru bankowego przyjęte przez Komitet Bazylejski, normy i zasady ubezpieczeń Międzynarodowego Stowarzyszenia Organów Nadzoru Ubezpieczeniowego, Cele i zasady regulacji papierów wartościowych Międzynarodowej Organizacji Komisji Papierów Wartościowych oraz uzgodnione na poziomie międzynarodowym normy przejrzystości i wymiany informacji do dla potrzeb podatkowych określone w Modelowej konwencji w sprawie podatku od dochodu i majątku OECD z 2017 r. zostały wdrożone i były stosowane na jej terytorium.

5. Z zastrzeżeniem art. 8.6 (Traktowanie narodowe) oraz bez uszczerbku dla pozostałych środków dotyczących regulacji w zakresie ostrożności w transgranicznym handlu usługami finansowymi, Strona może wymagać rejestracji lub uzyskania zezwolenia przez podmioty świadczące transgraniczne usługi finansowe pochodzące z drugiej Strony oraz w odniesieniu do instrumentów finansowych.

ARTYKUŁ 8.51

Organizacje samoregulacyjne

Jeżeli członkostwo lub uczestnictwo w jakiegokolwiek samoregulacyjnej organizacji albo dostęp do niej jest wymagany przez Stronę w celu świadczenia usług finansowych przez podmioty świadczący usługi finansowe pochodzące z terytorium drugiej Strony na terytorium pierwszej Strony, Strona ta zapewnia przestrzeganie obowiązków na mocy art. 8.6 (Traktowanie narodowe) i art. 8.11 (Traktowanie narodowe) przez taką organizację samoregulacyjną.

ARTYKUŁ 8.52

System płatności i rozliczeń

Na podstawie warunków przyznawania traktowania narodowego, każda ze Stron, zgodnie ze swoimi kryteriami dostępu, przyznaje podmiotom świadczącym usługi finansowe pochodzącym z terytorium drugiej Strony, które założyły przedsiębiorstwo na jej terytorium i regulowanym lub nadzorowanym jako podmioty świadczące usługi finansowe na mocy jej prawa krajowego, dostęp do systemów płatności i rozliczeń obsługiwanych przez podmioty publiczne oraz do możliwości związanych z urzędową konsolidacją długu i refinansowaniem, dostępnych w ramach zwykłego prowadzenia działalności. Niniejszy artykuł nie ma na celu przyznania dostępu do linii kredytowych kredytodawcy ostatniego stopnia danej Strony.

ARTYKUŁ 8.53

Nowe usługi finansowe

Każda ze Stron zezwala podmiotowi świadczącemu usługi finansowe pochodzącemu z terytorium drugiej Strony na świadczenie wszelkich nowych usług finansowych, na których świadczenie przez swoje podobne podmioty świadczące usługi finansowe zezwoliłaby pierwsza Strona bez konieczności podejmowania dodatkowych środków ustawodawczych. Strona może określić formę prawną i instytucjonalną świadczenia danej nowej usługi finansowej i może wymagać uzyskania zezwolenia na świadczenie danej usługi. Jeżeli Strona wymaga takiego zezwolenia, decyzja zostaje podjęta w rozsądnym terminie, a odmowa wydania zezwolenia może nastąpić jedynie ze względów ostrożności zgodnie z art. 8.50 (Wyłączenie ze względów ostrożności).

ARTYKUŁ 8.54

Przetwarzanie danych

1. Każda ze Stron, z zastrzeżeniem odpowiednich środków ochronnych w zakresie prywatności i poufności, zezwala podmiotowi świadczącemu usługi finansowe pochodzącemu z terytorium drugiej Strony na przekazywanie informacji w formie elektronicznej lub w innej formie, na i z jej terytorium, na potrzeby przetwarzania danych, w przypadku gdy takie przetwarzanie jest wymagane do zwykłego prowadzenia działalności przez taki podmiot świadczący usługi finansowe.
2. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje środki ochronne dotyczące prywatności i danych osobowych, w tym indywidualne rejestry i konta, z zastrzeżeniem, że takie środki nie mogą być wykorzystywane do obchodzenia postanowień niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 8.55

Szczególne wyjątki

1. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie jest interpretowane jako przeszkoda dla Strony, w tym dla jej podmiotów publicznych, dla wyłączonego prowadzenia działań lub świadczenia usług na jej terytorium w ramach powszechnego programu emerytalnego albo ustawowego systemu ubezpieczeń społecznych, z wyjątkiem sytuacji, gdy działalność taka może być, zgodnie z krajowymi przepisami Strony, realizowana przez podmioty świadczące usługi finansowe w konkurencji z podmiotami publicznymi lub prywatnymi.

2. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie ma zastosowania do działalności banku centralnego lub organu kształtującego politykę pieniężną bądź innego podmiotu publicznego w wykonywaniu polityki pieniężnej lub odnoszącej się do kursu walutowego.
3. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być interpretowane jako uniemożliwiające Stronie, w tym dla jej podmiotom publicznym, wyłączonego prowadzenia działalności lub świadczenia usług na jej terytorium na rachunek, z gwarancją lub przy wykorzystaniu zasobów finansowych Strony lub jej podmiotów publicznych, z wyjątkiem sytuacji, gdy działalność taka może być realizowana, zgodnie z przepisami krajowymi Strony, przez podmioty świadczące usługi finansowe w konkurencji z podmiotami publicznymi lub prywatnymi.

PODSEKCJA 7

USŁUGI MIĘDZYNARODOWEGO TRANSPORTU MORSKIEGO

ARTYKUŁ 8.56

Zakres, definicje i zasady

1. Niniejsza podsekcja określa zasady dotyczące liberalizacji usług międzynarodowego transportu morskiego zgodnie z sekcjami B (Transgraniczne świadczenie usług), C (Zakładanie przedsiębiorstw) i D (Czasowa obecność osób fizycznych w celach związanych z działalnością gospodarczą).

2. Na użytek niniejszej podsekcji „międzynarodowy transport morski” obejmuje transport „od drzwi do drzwi” oraz transport multimodalny (wykorzystujący do transportu towarów więcej niż jeden rodzaj środków transportu), obejmujący odcinek morski, gdy transport odbywa się w ramach jednolitego dokumentu przewozowego i w tym celu obejmuje prawo do bezpośredniego zawierania umów z podmiotami świadczącymi usługi transportowe innego rodzaju;

3. W odniesieniu do międzynarodowego transportu morskiego Strony zgadzają się zapewnić skuteczne stosowanie zasad nieograniczonego dostępu do ładunków na zasadach komercyjnych, swobodę świadczenia usług międzynarodowego transportu morskiego, a także traktowanie narodowe w ramach świadczenia takich usług.

Biorąc pod uwagę obecny poziom liberalizacji między Stronami usług międzynarodowego transportu morskiego:

- a) Strony skutecznie stosują zasadę nieograniczonego dostępu do międzynarodowych rynków transportu morskiego na zasadach komercyjnych i na zasadzie braku dyskryminacji; oraz
- b) każda ze Stron przyznaje statkom pływającym pod banderą drugiej Strony lub eksploatowanym przez usługodawców pochodzących z terytorium drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie przyznawane jej własnym statkom lub statkom dowolnego państwa trzeciego, zależnie od tego, które jest korzystniejsze, w zakresie m.in. dostępu do portów, korzystania z infrastruktury portowej i korzystania z portowych morskich usług pomocniczych, a także w zakresie powiązanych należności i opłat, infrastruktury celnej oraz dostępu do miejsca postoju statku w porcie oraz sprzętu do załadunku i rozładunku.

4. Stosując te zasady, Strony:

- a) nie wprowadzają uzgodnień dotyczących dzielenia ładunku w przyszłych umowach z państwami trzecimi dotyczących usług międzynarodowego transportu morskiego, w tym handlu towarami masowymi w postaci płynnej i stałej i ładunków przewożonych liniowcami oraz zakończą w rozsądnym terminie obowiązywanie takich uzgodnień dotyczących dzielenia ładunku w przypadkach, gdy zostały one zawarte we wcześniejszych umowach; oraz
- b) po wejściu niniejszej Umowy w życie znoszą jednostronne środki¹ oraz przeszkody administracyjne, techniczne i inne, mogące stanowić ukryte ograniczenie lub mieć dyskryminujący skutek w stosunku do swobodnego świadczenia usług w międzynarodowym transporcie morskim i nie wprowadzają nowych środków ani przeszkód tego rodzaju.

5. Każda ze Stron zezwala podmiotom drugiej Strony świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego na zakładanie przedsiębiorstw na jej terytorium na warunkach zakładania i prowadzenia przedsiębiorstw wskazanych w wykazie szczegółowych zobowiązań.

6. Strony udostępniają usługodawcom drugiej Strony świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego na rozsądnych i niedyskryminujących warunkach następujące usługi w porcie:

- a) pilotaż
- b) holowanie i pomoc holownicza;

¹ Na użytek niniejszego ustępu, termin „środki” obejmuje wyłącznie środki, które prowadzą do niekorzystnej dyskryminacji na podstawie narodowości lub obszaru geograficznego pochodzenia osoby fizycznej lub prawnej, w stosunku do której dany środek jest stosowany.

- c) tworzenie rezerw;
- d) zaopatrzenie w paliwo i wodę;
- e) odbiór odpadów i utylizację odpadów balastowych;
- f) usługi kapitańskie w porcie;
- g) pomoc w nawigacji;
- h) nabrzeżne usługi operacyjne niezbędne dla funkcjonowania statku, takie jak komunikacja, dostawy wody i elektryczności; oraz
- i) sprzęt do niezbędnych napraw, kotwiczenie, usługi związane z postojem statku.

SEKCJA F

HANDEL ELEKTRONICZNY

ARTYKUŁ 8.57

Cele

1. Strony, uwzględniając, że handel elektroniczny zwiększa możliwości handlowe w wielu sektorach, uznają znaczenie ułatwiania jego wykorzystania i rozwoju oraz zastosowania zasad WTO do handlu elektronicznego.

2. Strony zgadzają się propagować rozwój handlu elektronicznego między sobą, w szczególności poprzez współpracę w kwestiach związanych z handlem elektronicznym poruszonych w postanowieniach niniejszego rozdziału. W tym kontekście obie Strony powinny unikać nakładania zbędnych regulacji lub ograniczeń na handel elektroniczny.
3. Strony uznają znaczenie swobodnego przepływu informacji w internecie oraz zgadzają się, że nie powinno to mieć negatywnego wpływu na prawa własności intelektualnej, mając na uwadze znaczenie ochrony praw własności intelektualnej w internecie.
4. Strony zgadzają się, że rozwój handlu elektronicznego musi być w pełni zgodny z międzynarodowymi normami w zakresie ochrony danych, tak by zapewnić zaufanie użytkowników wobec handlu elektronicznego.

ARTYKUŁ 8.58

Cła

Strony nie nakładają ceł na przekazy elektroniczne.

ARTYKUŁ 8.59

Elektroniczne świadczenie usług

Dla większej pewności, Strony potwierdzają, że środki dotyczące świadczenia usług wykorzystujących elektroniczne środki przekazu są objęte zobowiązaniami zawartymi w odpowiednich postanowieniach niniejszego rozdziału, z zastrzeżeniem wszelkich wyjątków mających zastosowanie wobec takich zobowiązań.

ARTYKUŁ 8.60

Podpisy elektroniczne

1. Strony podejmują działania, aby ułatwić lepsze wzajemne zrozumienie swoich ram dotyczących podpisów elektronicznych oraz, z zastrzeżeniem odpowiednich krajowych warunków i przepisów, aby zbadać wykonalność opracowania w przyszłości umowy o wzajemnym uznawaniu podpisów elektronicznych.
2. Aby osiągnąć cele określone w ust. 1 każda Strona:
 - a) ułatwiają w jak największym stopniu wystąpienia drugiej Strony w sprawie podpisów elektronicznych na dostępnych forach organizowanych formalnie lub nieformalnie przez jej właściwe organy, poprzez umożliwienie drugiej Stronie przedstawienia swoich ram dotyczących elektronicznego podpisu;
 - b) zachęcają, w jak największym zakresie, do wymiany opinii na temat podpisów elektronicznych poprzez poświęcone temu tematowi seminaria oraz spotkania specjalistów w obszarach takich jak bezpieczeństwo i interoperacyjność; oraz

- c) wspierają, w jak największym stopniu, wysiłki drugiej Strony dotyczące badania i analizy swoich własnych ram, poprzez udostępnianie odpowiednich informacji.

ARTYKUŁ 8.61

Współpraca regulacyjna w zakresie handlu elektronicznego

1. Strony prowadzą dialog dotyczący kwestii regulacyjnych związanych z handlem elektronicznym, który obejmuje, między innymi, następujące kwestie:
 - a) uznanie certyfikatów podpisów elektronicznych wydawanych ogółowi użytkowników oraz ułatwianie świadczenia transgranicznych usług certyfikacyjnych;
 - b) odpowiedzialność usługodawców będących pośrednikami względem przesyłania lub przechowywania informacji;
 - c) traktowanie niezamówionych komercyjnych wiadomości elektronicznych;
 - d) ochrona konsumentów; oraz
 - e) wszelkie inne kwestie mające związek z rozwojem handlu elektronicznego.

2. Współpraca taka może obejmować wymianę informacji dotyczących prawodawstwa poszczególnych Stron w tych kwestiach, jak również wdrażania tego prawodawstwa.

SEKCJA G

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 8.62

Wyjątki ogólne

Z zastrzeżeniem wymogu zakazującego stosowania takich środków w sposób służący arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji drugiej Strony, w której obowiązują podobne warunki, bądź stanowiący ukryte ograniczenie dla zakładania przedsiębiorstw lub transgranicznego świadczenia usług, żadne postanowienie niniejszego rozdziału nie może być interpretowane w sposób uniemożliwiający wprowadzanie lub egzekwowanie przez Stronę środków:

- a) niezbędnych dla ochrony bezpieczeństwa publicznego lub moralności publicznej lub utrzymania porządku publicznego¹;
- b) niezbędnych dla ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin;

¹ Wyjątek dotyczący porządku publicznego może być przywołany jedynie w przypadku wystąpienia rzeczywistego, wystarczająco poważnego zagrożenia dla podstawowych interesów społecznych.

- c) odnoszących się do zachowania ograniczonych zasobów naturalnych, jeżeli środki takie stosowane są w połączeniu z ograniczeniami dotyczącymi krajowych przedsiębiorców lub krajowego świadczenia lub krajowej konsumpcji usług;
- d) niezbędnych do ochrony narodowych dóbr kultury o wartości artystycznej, historycznej lub archeologicznej;
- e) niezbędnych dla zapewnienia przestrzegania przepisów ustawowych lub wykonawczych, które nie są sprzeczne z postanowieniami niniejszego rozdziału, łącznie z przepisami odnoszącymi się do:
 - (i) zapobiegania działaniom wprowadzającym w błąd lub oszukańczym lub postępowania ze skutkami niewykonania umów;
 - (ii) ochrony życia prywatnego osób w zakresie przetwarzania i rozpowszechniania danych osobowych oraz ochrony poufności ich indywidualnych rejestrów i kont; lub
 - (iii) bezpieczeństwa;

lub

- f) niezgodnych z art. 8.6 (Traktowanie narodowe) i art. 8.11 (Traktowanie narodowe), pod warunkiem że zróżnicowane traktowanie ma na celu zapewnienie skutecznego lub sprawiedliwego opodatkowania lub poboru podatków bezpośrednich w odniesieniu do działalności gospodarczej, przedsiębiorców lub usługodawców drugiej Strony¹.

¹ Środki mające na celu zapewnienie skutecznego lub sprawiedliwego nakładania lub poboru podatków bezpośrednich obejmują środki podjęte przez Stronę w ramach jej systemu podatkowego, które:

- a) mają zastosowanie do przedsiębiorców i usługodawców, którzy nie są rezydentami, z uwzględnieniem faktu, że obowiązek podatkowy nierezydentów określony jest na podstawie elementów podlegających opodatkowaniu pochodzących z terytorium Strony lub tam się znajdujących;
- b) mają zastosowanie do nierezydentów w celu zapewnienia nakładania lub poboru podatków na terytorium Strony;
- c) mają zastosowanie do nierezydentów lub rezydentów w celu zapobiegania unikaniu i uchylaniu się od opodatkowania, łącznie ze środkami zgodności;
- d) mają zastosowanie do konsumentów usług dostarczonych na lub z terytorium drugiej Strony w celu zapewnienia nakładania na takich konsumentów lub poboru od nich podatków pochodzących ze źródeł znajdujących się na terytorium Strony;
- e) dokonują rozróżnienia między przedsiębiorcami i usługodawcami podlegającymi opodatkowaniu w odniesieniu do elementów opodatkowanych na całym świecie a innymi przedsiębiorcami i usługodawcami ze względu na różnice w charakterze ich podstawy opodatkowania; lub
- f) określają, przypisują lub przyznają dochody, zyski, korzyści, straty, odliczenia lub ulgi rezydentom lub oddziałom, lub pomiędzy osobami powiązanymi lub oddziałami do tej samej osoby, w celu zabezpieczenia bazy podatkowej Strony.

Terminologia podatkowa lub pojęcia w lit. f) i niniejszym przypisie są określane zgodnie z definicjami podatkowymi i pojęciami albo równorzędnymi lub podobnymi definicjami i pojęciami zgodnie z przepisami Strony stosującej dany środek.

ARTYKUŁ 8.63

Przegląd

W celu dalszego pogłębienia liberalizacji i zniesienia pozostałych ograniczeń oraz zapewnienia ogólnej równowagi praw i obowiązków, Strony dokonują przeglądu niniejszego rozdziału i swoich wykazów szczegółowych zobowiązań nie później niż trzy lata po wejściu w życie niniejszej Umowy, a następnie w regularnych odstępach czasu. W wyniku takiego przeglądu Komitet ds. Handlu Usługami, Inwestycji i Zamówień Publicznych, ustanowiony zgodnie z art. 16.2 (Specjalne komitety), może podjąć decyzję o zmianie odpowiednich wykazów szczegółowych zobowiązań.

ARTYKUŁ 8.64

Komitet ds. Handlu Usługami, Inwestycji i Zamówień Publicznych

1. Komitet ds. Handlu Usługami, Inwestycji i Zamówień Publicznych jest odpowiedzialny za skuteczne wdrożenie postanowień niniejszego rozdziału i w tym celu:
 - a) prowadzi regularne przeglądy wdrażania postanowień niniejszego rozdziału przez każdą Stronę oraz wykazów szczegółowych zobowiązań zgodnie z art. 8.63 (Przegląd);
 - b) w stosownych przypadkach podejmuje decyzje zgodnie z art. 8.63 (Przegląd) w sprawie zmiany dodatków do załączników 8-A i 8-B; oraz

c) rozważa dowolne kwestie związane z niniejszym rozdziałem uzgodnione przez Strony.

2. Obowiązki Komitetu ds. Handlu Usługami, Inwestycji i Zamówień Publicznych w odniesieniu do postanowień rozdziału dziewiątego (Zamówienia publiczne) są określone w art. 9.19 (Zakres obowiązków komitetu).

ROZDZIAŁ DZIEWIĄTY

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

ARTYKUŁ 9.1

Definicje

Na użytek niniejszego rozdziału:

- a) „komercyjne towary i usługi” oznaczają towary i usługi zwykle sprzedawane lub oferowane do sprzedaży na rynku komercyjnym klientom niepublicznym i przez takich klientów zwykle nabywane w celach niepublicznych;

- b) „działalność konkurencyjna” oznacza, w przypadku Unii:
- (i) działalność prowadzoną na terytorium państwa członkowskiego Unii, która podlega bezpośrednio zasadom konkurencji na rynkach, do których dostęp nie jest ograniczony; oraz
 - (ii) że właściwy organ w Unii przyjął decyzję stwierdzającą zastosowanie ppkt (i).

Na użytek lit. b) ppkt (i) kwestia, czy działalność podlega bezpośrednio zasadom konkurencji jest rozstrzygana na podstawie charakterystyki przedmiotowych towarów lub usług, faktu istnienia alternatywnych towarów lub usług oraz cen i rzeczywistej lub potencjalnej obecności więcej niż jednego dostawcy przedmiotowych towarów lub usług;

- c) „usługi budowlane” oznaczają usługę, której celem jest wykonanie wszelkimi środkami robót inżynieryjnych lub budowlanych zdefiniowaną w dziale 51 tymczasowej Centralnej Klasyfikacji Produktów ONZ (CKP);
- d) „działanie naprawcze” oznacza w kontekście krajowych procedur odwoławczych bądź to uchylenie bądź zapewnienie uchylenia decyzji podjętych przez podmiot zamawiający niezgodnie z prawem, w tym usunięcie dyskryminujących specyfikacji technicznych, gospodarczych lub finansowych w zaproszeniu do składania ofert, dokumentach związanych z umową lub wszelkich innych dokumentach dotyczących procedury przetargowej;

- e) „aukcja elektroniczna” oznacza powtarzalny proces realizowany z wykorzystaniem środków elektronicznych służący do przedstawienia przez dostawców nowych cen lub nowych wartości w przypadku wymiennych elementów oferty innych niż cena i związanych z kryteriami oceny, lub obu tych elementów, w wyniku którego powstaje ranking ofert lub zmiana kolejności ofert w rankingu;
- f) „na piśmie” lub „pisemne” oznacza wszelkie informacje słowne lub liczbowe, które mogą zostać odczytane, skopiowane, a następnie przekazane; mogą one obejmować informacje przekazywane i przechowywane za pomocą środków elektronicznych;
- g) „osoba prawna” rozumiana jest zgodnie z definicją w art. 8.2 (Definicje) lit. b);
- h) „osoba prawna pochodząca z Unii” lub „osoba prawna pochodząca z Singapuru” rozumiana jest zgodnie z definicją w art. 8.2 (Definicje) lit. c);
- i) „przetarg bezpośredni” oznacza metodę udzielenia zamówienia, zgodnie z którą podmiot zamawiający kontaktuje się z wybranym dostawcą lub dostawcami;
- j) „ustanowiony lokalnie” oznacza osobę prawną mającą siedzibę na terytorium jednej ze Stron, znajdującą się w posiadaniu osób fizycznych lub prawnych drugiej Strony lub znajdującą się pod ich kontrolą;

osoba prawna:

- (i) „znajduje się w posiadaniu” osób fizycznych lub prawnych drugiej Strony, jeśli ponad 50 % udziałów w jej kapitale jest w posiadaniu osób pochodzących z drugiej Strony;
oraz

- (ii) znajduje się „pod kontrolą” osób fizycznych lub prawnych drugiej Strony, jeżeli osoby takie mają uprawnienie do powołania większości jej członków organów zarządzających lub nadzorczych albo mogą w inny uprawniony sposób kierować jej działaniami;
- k) „środek” oznacza wszelkie przepisy ustawowe lub wykonawcze, procedury, wytyczne lub praktyki administracyjne bądź wszelkie działania podmiotu zamawiającego dotyczące zamówienia objętego niniejszą Umową;
- l) „wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania” oznacza wykaz dostawców uznanych przez podmiot zamawiający za spełniających warunki wpisania do tego wykazu, z którego podmiot zamawiający zamierza skorzystać więcej niż jeden raz;
- m) „ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia” oznacza ogłoszenie opublikowane przez podmiot zamawiający, w którym zaprasza on zainteresowanych dostawców do złożenia wniosku o dopuszczenie do udziału lub oferty, lub obu tych dokumentów;
- n) „zobowiązania offsetowe” oznaczają wszelkie warunki lub zobowiązania, które wspierają rozwój lokalny lub poprawiają bilans płatniczy Strony, takie jak korzystanie z udziału lokalnego, licencje na technologię, inwestycje, handel wymienny i podobne działania lub wymogi;
- o) „przetarg otwarty” oznacza metodę udzielenia zamówienia, zgodnie z którą ofertę mogą przedstawić wszyscy zainteresowani dostawcy;

- p) „sprywatyzowany” oznacza, w przypadku Singapuru, podmiot, który został ponownie utworzony z podmiotu zamawiającego lub jego części i stał się osobą prawną działającą na zasadach komercyjnych w dziedzinie zamówień towarów i który nie jest już uprawniony do wykonywania funkcji władczych, mimo iż państwo posiada udziały w nim lub mianuje członków jego organów zarządzających lub nadzorczych;

dla większej pewności, w przypadku gdy rząd Strony posiada udziały w podmiocie lub wyznacza urzędnika państwowego jako członka organu zarządzającego lub nadzorczego sprywatyzowanego podmiotu, uznaje się, że podczas nabywania towarów i usług działa on na zasadach komercyjnych, m.in. w odniesieniu do dostępności, ceny i jakości towarów i usług, o ile państwo lub tak wyznaczony urzędnik państwowy, bezpośrednio lub pośrednio, nie wpływa na decyzje organu zarządzającego lub nadzorczego w odniesieniu do dokonywania przez podmiot zamówień towarów i usług, ani ich nie ukierunkowuje;

- q) „podmiot zamawiający” oznacza podmiot objęty załącznikami 9-A, 9-B lub 9-C;
- r) „kwalifikujący się dostawca” oznacza dostawcę uznanego przez podmiot zamawiający za spełniającego warunki udziału;
- s) „zrewidowane GPA” oznacza tekst Porozumienia w sprawie zamówień publicznych, zmienionego Protokołem zmieniającym Porozumienie w sprawie zamówień publicznych, sporządzonym w Genewie w dniu 30 marca 2012 r.;

- t) „przetarg selektywny” oznacza metodę udzielenia zamówienia, zgodnie z którą podmiot zamawiający zwraca się z prośbą o złożenie oferty jedynie do kwalifikowanych dostawców;
- u) „usługi” obejmują usługi budowlane, chyba że wskazano inaczej;
- v) „norma” oznacza dokument zatwierdzony przez uznaną jednostkę, ustalający, do powszechnego i wielokrotnego stosowania, zasady, wytyczne lub cechy charakterystyczne towarów lub usług bądź związanych z nimi procesów i metod produkcji, z którymi zgodność nie jest obowiązkowa; może on również zawierać lub dotyczyć wyłącznie terminologii, symboli, wymagań dotyczących opakowania, znakowania lub etykietowania, odnoszących się do towaru, usługi, procesu lub metody produkcji;
- w) „dostawca” oznacza odpowiednio osobę lub grupę osób pochodzących z terytorium każdej ze Stron, które dostarczają lub mogą dostarczać towary lub usługi; oraz
- x) „specyfikacja techniczna” oznacza wymóg procedury przetargowej, za pośrednictwem którego:
 - (i) określono cechy charakterystyczne towarów lub usług będących przedmiotem zamówienia, w tym jakość, wydajność, bezpieczeństwo i wymiary lub procedury i metody ich produkcji lub świadczenia; lub
 - (ii) wskazano warunki dotyczące terminologii, symboli, opakowania, oznakowania lub etykiety w odniesieniu do towaru lub usługi.

ARTYKUŁ 9.2

Zakres

Stosowanie niniejszego rozdziału

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do wszelkich środków dotyczących zamówień objętych niniejszą Umową, bez względu na to, czy są dokonywane wyłącznie lub częściowo za pomocą środków elektronicznych.
2. Na użytek niniejszego rozdziału "zamówienie objęte niniejszą Umową" oznacza zamówienie publiczne:
 - a) na towary, usługi lub jakiegokolwiek ich połączenie:
 - (i) określone w sekcji dotyczącej każdej ze Stron w załącznikach 9-A do 9-G; oraz
 - (ii) zamawiane w celach innych niż komercyjna sprzedaż lub odsprzedaż bądź wykorzystanie do produkcji lub dostawy towarów lub usług przeznaczonych do komercyjnej sprzedaży lub odsprzedaży;
 - b) realizowane za pomocą wszelkich środków umownych, w tym zakupu, wynajmu; oraz dzierżawy lub sprzedaży ratalnej z opcją lub bez opcji wykupu; oraz wszelkich umów partnerstwa publiczno-prywatnego zgodnie z definicją w załączniku 9-I;

- c) którego wartość, w czasie publikacji ogłoszenia zgodnie z art. 9.6 (Ogłoszenia), oszacowana zgodnie z ust. 6-8, jest równa lub wyższa niż odpowiedni próg określony w załącznikach 9-A do 9-G;
- d) składane przez podmiot zamawiający; oraz
- e) które nie jest w inny sposób wyłączone z zakresu w ust. 3 lub w sekcji dotyczącej danej Strony w załącznikach 9-A do 9-G.

3. O ile załączniki 9-A do 9-G nie stanowią inaczej, niniejszy rozdział nie ma zastosowania do:

- a) nabycia lub dzierżawy gruntów, istniejących budynków lub innych nieruchomości albo praw do nich;
- b) porozumień pozaumownych lub innych form wsparcia, które zapewnia Strona, w tym porozumień o współpracy, dotacji, pożyczek, udziałów kapitałowych, gwarancji i zachęt podatkowych;
- c) zamówień albo zakupów dotyczących usług agencji fiskalnych lub depozytowych, usług likwidacji i zarządzania na potrzeby regulowanych instytucji finansowych bądź usług w zakresie sprzedaży, umorzenia i dystrybucji długu publicznego, łącznie z pożyczkami i obligacjami państwowymi, weksłami i innymi papierami wartościowymi;
- d) umów o pracę w sektorze publicznym;

- e) zamówień udzielanych:
 - (i) w celu zapewnienia międzynarodowego wsparcia, w tym pomocy rozwojowej;
 - (ii) zgodnie ze szczególną procedurą lub warunkami umowy międzynarodowej dotyczącej stacjonowania wojsk lub wspólnej realizacji projektu przez państwa-sygnatariuszy; lub
 - (iii) zgodnie ze szczególną procedurą lub warunkami organizacji międzynarodowej albo w ramach finansowania przez międzynarodowe dotacje, pożyczki lub inny rodzaj wsparcia, jeżeli stosowna procedura lub warunki byłyby niezgodne z niniejszym rozdziałem.
- 4. Każda ze Stron określa następujące informacje w załącznikach 9-A do 9-G:
 - a) w załączniku 9-A – podmioty rządowe na szczeblu centralnym, których zamówienia objęte są niniejszym rozdziałem;
 - b) w załączniku 9-B – podmioty poniżej szczebla centralnego, których zamówienia objęte są niniejszym rozdziałem;
 - c) w załączniku 9-C – wszystkie pozostałe podmioty, których zamówienia objęte są niniejszym rozdziałem;
 - d) w załączniku 9-D – towary objęte niniejszym rozdziałem;
 - e) w załączniku 9-E – usługi, z wyjątkiem usług budowlanych, objęte niniejszym rozdziałem;

f) w załączniku 9-F – usługi budowlane objęte niniejszym rozdziałem; oraz

g) w załączniku 9-G – wszelkie uwagi ogólne.

5. W przypadku gdy podmiot zamawiający w kontekście udzielania zamówień objętego niniejszą Umową wymaga, aby osoby nieujęte w załącznikach 9-A do 9-C uczestniczyły w przetargach zgodnie z określonymi wymogami, do tego rodzaju wymogów stosuje się odpowiednio art. 9.4 (Zasady ogólne).

Wycena

6. Szacując wartość zamówienia w celu ustalenia, czy jest to zamówienie objęte niniejszą Umową, podmiot zamawiający:

- a) nie dzieli zamówienia na oddzielne zamówienia oraz nie wybiera ani nie stosuje szczególnej metody wyceny w celu oszacowania wartości zamówienia w taki sposób, by zostało całkowicie lub częściowo wyłączone z zakresu stosowania niniejszego rozdziału; oraz
- b) ujmuje szacowaną całkowitą maksymalną wartość zamówienia w całym okresie objętym zamówieniem, udzielonego jednemu lub wielu dostawcom, z uwzględnieniem wszystkich form wynagrodzenia, w tym:
 - (i) premii, opłat, prowizji i odsetek; oraz
 - (ii) w przypadku, gdy zamówienie przewiduje możliwość wprowadzenia opcji, łącznej wartości takich opcji.

7. W przypadku gdy dane zamówienie wymaga zawarcia więcej niż jednej umowy, lub w przypadku zawierania umów w odniesieniu do poszczególnych części (zwanymi dalej „zamówieniami powtarzającymi się”), podstawą obliczenia szacowanej maksymalnej łącznej wartości zamówienia jest:

- a) wartość powtarzających się zamówień na towary lub usługi takiego samego typu udzielonych w ciągu poprzednich dwunastu miesięcy lub poprzedniego roku finansowego podmiotu zamawiającego, w miarę możliwości skorygowana w celu uwzględnienia przewidywanych zmian w ilości lub w wartości zamawianych towarów lub usług w kolejnych dwunastu miesiącach; lub
- b) szacunkowa wartość powtarzających się zamówień na towary lub usługi takiego samego typu, które mają zostać udzielone w ciągu dwunastu miesięcy następujących po zawarciu pierwotnej umowy lub w roku finansowym podmiotu zamawiającego.

8. W przypadku zamówienia realizowanego w drodze wynajmu, dzierżawy lub sprzedaży ratalnej towarów lub usług lub zamówienia, którego łącznej ceny nie określono, podstawę wyceny stanowią:

- a) w przypadku umów na czas określony:
 - (i) jeśli okres obowiązywania umowy wynosi nie więcej niż dwanaście miesięcy, łączna szacowana wartość maksymalna przez czas jej obowiązywania; lub
 - (ii) jeśli okres obowiązywania umowy przekracza dwanaście miesięcy, łączna szacowana wartość maksymalna, w tym wszelka szacowana wartość rezydualna;

- b) w przypadku umów na czas nieokreślony szacowana miesięczna opłata pomnożona przez 48; oraz
- c) w przypadku gdy nie jest pewne, czy umowa zostanie zawarta na czas określony, stosuje się lit. b).

ARTYKUŁ 9.3

Wyjątki z zakresu bezpieczeństwa i ogólne

1. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie jest interpretowane jako przeszkoda uniemożliwiająca którejkolwiek ze Stron podejmowanie działań lub nieujawnianie informacji, które Strona ta uznaje za konieczne dla ochrony podstawowych interesów bezpieczeństwa w zakresie zakupu broni, amunicji lub materiałów wojskowych lub też w przypadku zamówień niezbędnych dla zabezpieczenia bezpieczeństwa narodowego i obrony narodowej.
2. Pod warunkiem, że środki takie nie są stosowane w sposób stanowiący arbitralną lub nieuzasadnioną dyskryminację pomiędzy Stronami, w których panują takie same warunki, albo ukrytego ograniczenia dla handlu międzynarodowego, żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie jest interpretowane jako przeszkoda uniemożliwiająca wprowadzenie i stosowanie przez Strony środków:
 - a) niezbędnych do ochrony moralności, porządku i bezpieczeństwa publicznego;
 - b) niezbędnych dla ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin;

- c) niezbędnych do ochrony własności intelektualnej; lub
- d) dotyczących towarów lub usług pochodzących z pracy osób niepełnosprawnych, instytucji charytatywnych lub pracy więźniów.

ARTYKUŁ 9.4

Zasady ogólne

Traktowanie narodowe i niedyskryminacja

1. W odniesieniu do wszelkich środków dotyczących wszelkich zamówień objętych niniejszą Umową każda ze Stron, łącznie z jej podmiotami zamawiającymi, zapewnia bezzwłocznie i bezwarunkowo traktowanie towarów i usług drugiej Strony oraz dostawców drugiej Strony nie mniej korzystne niż traktowanie, jakie Strona ta, łącznie z jej podmiotami zamawiającymi, zapewnia krajowym towarom, usługom i dostawcom.
2. W odniesieniu do wszelkich środków dotyczących zamówień objętych niniejszą Umową Strona, łącznie z jej podmiotami zamawiającymi:
 - a) nie traktuje jednego ustanowionego lokalnie dostawcy drugiej Strony mniej korzystnie niż innego ustanowionego lokalnie dostawcy ze względu na wysokość zagranicznego udziału lub własności; lub
 - b) nie dyskryminuje ustanowionego lokalnie dostawcy w związku z tym, że towary lub usługi oferowane przez tego dostawcę przy konkretnym zamówieniu są towarami lub usługami drugiej Strony.

Wykorzystanie środków elektronicznych

3. W przypadku udzielania zamówienia objętego niniejszą Umową za pomocą środków elektronicznych podmioty zamawiające:

- a) zapewniają, aby procedura przetargowa była prowadzona z wykorzystaniem takich systemów i programów informatycznych – w tym dotyczących uwierzytelniania i szyfrowania informacji – które są powszechnie dostępne i interoperacyjne w połączeniu z innymi powszechnie dostępnymi systemami i programami informatycznymi; oraz
- b) utrzymują mechanizmy zapewniające integralność wniosków o dopuszczenie do udziału oraz ofert, w tym określenie godziny wpływu, a także zapobieganie nieuprawnionemu dostępowi.

Sposób przeprowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia

4. Podmioty zamawiające prowadzą postępowanie o udzielenie zamówienia objęte niniejszą Umową w sposób przejrzysty i bezstronny, który:

- a) jest zgodny z niniejszym tytułem, przy stosowaniu procedur takich jak przetarg otwarty, przetarg selektywny oraz przetarg bezpośredni;
- b) pozwala uniknąć konfliktu interesów; oraz
- c) zapobiega praktykom korupcyjnym.

Reguły pochodzenia

5. W odniesieniu do zamówień objętych niniejszą Umową żadna ze Stron nie może stosować w odniesieniu do towarów lub usług przywiezionych lub dostarczonych z terytorium drugiej Strony reguł pochodzenia różniących się od reguł pochodzenia, jakie Strona ta stosuje w tym samym czasie w ramach zwykłej wymiany handlowej wobec przywozu i dostaw tych samych towarów i usług pochodzących od drugiej Strony.

Umowy kompensacyjne

6. W odniesieniu do zamówienia objętego niniejszą Umową Strona, w tym jej podmioty zamawiające, nie starają się zawierać, nie uwzględniają, nie narzucają ani nie wymuszają żadnych umów kompensacyjnych.

Środki które nie są specyficzne dla zamówień publicznych

7. Ust. 1 i 2 nie stosuje się do należności celnych oraz innych opłat nakładanych na przywóz lub w związku z nim, metod nakładania takich ceł i opłat, innych przepisów lub formalności związanych z przywozem oraz środków wpływających na handel usługami innymi niż środki regulujące udzielanie zamówień objęte niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 9.5

Informacje na temat systemu udzielania zamówień

1. Każda ze Stron:
 - a) bezzwłocznie publikuje wszelkie ustawy, rozporządzenia, decyzje sądowe, zarządzenia administracyjne o powszechnym zastosowaniu, standardowe klauzule umowne umocowane ustawą lub rozporządzeniem oraz włączone poprzez odpowiednie odniesienie do ogłoszeń lub dokumentacji przetargowej, a także procedury dotyczące zamówień objętych niniejszą Umową oraz wszelkie zmiany do nich w urzędowo wyznaczonych elektronicznych lub papierowych środkach przekazu, które są szeroko rozpowszechnione i łatwo dostępne dla odbiorców; oraz
 - b) na wniosek drugiej Strony udziela na ten temat wszelkich wyjaśnień.
2. Każda ze Stron zawiera w załączniku 9-H wykaz:
 - a) mediów elektronicznych lub papierowych, w których Strona publikuje informacje opisane w ust. 1; oraz
 - b) mediów elektronicznych lub papierowych, w których Strona publikuje ogłoszenia wymagane zgodnie z art. 9.6 (Ogłoszenia), art. 9.8 ust. 8 (Kwalifikacja dostawców) oraz art. 9.15 ust. 2 (Przejrzystość informacji związanych z zamówieniem).
3. Każda ze Stron niezwłocznie powiadamia Komitet ds. Handlu Usługami Inwestycji i Zamówień Publicznych ustanowiony zgodnie z art. 16.2 (Specjalne komitety) o wszelkich zmianach w zakresie środków publikacji wymienionych w załączniku 9-H.

ARTYKUŁ 9.6

Ogłoszenia

Ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia

1. W przypadku każdego zamówienia objętego niniejszą Umową podmiot zamawiający publikuje ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia, które jest bezpośrednio dostępne drogą elektroniczną, bezpłatnie, w pojedynczym punkcie dostępu, z wyjątkiem sytuacji opisanych w art. 9.12 (Przetarg bezpośredni). Ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia musi pozostawać łatwo publicznie dostępne aż do zakończenia okresu podanego w ogłoszeniu. Każda ze Stron wskazuje właściwe medium elektroniczne w dotyczącej jej sekcji w załączniku 9-H.
2. O ile nie wskazano inaczej w niniejszym rozdziale, każde ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia zawiera następujące informacje:
 - a) nazwę oraz adres podmiotu zamawiającego i inne informacje niezbędne do skontaktowania się z podmiotem zamawiającym oraz uzyskania wszelkich istotnych dokumentów związanych z zamówieniem, a także koszty i warunki płatności, jeżeli takie istnieją;
 - b) opis zamówienia, w tym charakter i ilość towarów lub usług, których dotyczy zamówienie, lub – w przypadkach, gdy nie jest znana ilość – ilość szacowana;
 - c) w przypadku umów powtarzających się, szacunkowy harmonogram kolejnych ogłoszeń o planowanym zamówieniu - w miarę możliwości;

- d) opis wszelkich opcji;
- e) harmonogram dostawy towarów lub usług bądź czas trwania umowy;
- f) metodę udzielania zamówienia, która zostanie zastosowana, oraz informację, czy będzie ona wymagała negocjacji czy też przeprowadzenia aukcji elektronicznej;
- g) o ile ma to zastosowanie, adres i wszelkie terminy końcowe składania wniosków o udział w procedurze udzielenia zamówienia;
- h) adres i końcowy termin składania ofert;
- i) język lub języki, w których mogą być składane oferty lub wnioski o uczestnictwo, oraz informację, czy mogą być składane w języku innym niż urzędowy język w miejscu, w którym położony jest podmiot zamawiający;
- j) wykaz i krótki opis wszelkich warunków uczestnictwa dostawców, w tym wszelkie wymagania dotyczące szczególnych dokumentów lub zaświadczeń, które miałyby być dostarczone przez dostawców w związku z nimi, o ile takie wymogi nie zostały zawarte w dokumentacji przetargowej udostępnionej wszystkim zainteresowanym dostawcom w momencie publikacji ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia;
- k) jeżeli podmiot zamawiający zamierza wybrać ograniczoną liczbę kwalifikujących się dostawców, którzy zostaną zaproszeni do przetargu zgodnie z art. 9.8 (Kwalifikacja dostawców), kryteria stosowane w celu dokonania wyboru takich dostawców oraz, o ile ma to zastosowanie, wszelkie ograniczenia liczby dostawców, którzy zostaną dopuszczeni do przetargu; oraz

- l) wskazanie, czy zamówienie to jest objęte niniejszą Umową.

Skrócone ogłoszenie

3. W każdym przypadku, gdy podmiot zamawiający ma zamiar udzielić zamówienie, równocześnie z publikacją ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia publikuje on powszechnie dostępne skrócone ogłoszenie w jednym z języków WTO. Ogłoszenie to zawiera co najmniej następujące informacje:

- a) przedmiot zamówienia;
- b) ostateczny termin składania ofert lub w odpowiednich przypadkach ostateczny termin składania wniosków o dopuszczenie do udziału w procedurze przetargowej lub o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania; oraz
- c) adres, pod który można zwrócić się o udostępnienie dokumentów dotyczących zamówienia.

Ogłoszenie o planowanych zamówieniach

4. Zachęca się podmioty zamawiające, by publikowały za pomocą środków elektronicznych poprzez pojedynczy punkt dostępu wykorzystywany do publikowania ogłoszeń o zamiarze udzielenia zamówienia najwcześniej, jak to możliwe w każdym roku finansowym, ogłoszenie dotyczące ich planów w zakresie przyszłych zamówień (dalej zwane „ogłoszeniem o planowanych zamówieniach”). Takie ogłoszenie o planowanych zamówieniach powinno zawierać przedmiot zamówienia oraz planowaną datę publikacji ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia.

5. Podmioty zamawiające objęte załącznikiem 9-B lub 9-C mogą wykorzystać ogłoszenie o planowanych zamówieniach jako ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia pod warunkiem, że ogłoszenie o planowanych zamówieniach zawiera wszystkie dostępne informacje określone w ust. 2 oraz oświadczenie, że zainteresowani dostawcy powinni poinformować podmiot zamawiający o swoim zainteresowaniu zamówieniem.

ARTYKUŁ 9.7

Warunki uczestnictwa

1. Podmioty zamawiające określają wyłącznie takie warunki uczestnictwa w zamówieniu, które są niezbędne do zapewnienia, by dostawca posiadał prawne, handlowe, techniczne i finansowe możliwości potrzebne do przyjęcia odnośnego zamówienia.
2. Ustalając warunki uczestnictwa, podmioty zamawiające:
 - a) nie narzucają warunku stwierdzającego, że aby dostawca mógł uczestniczyć w przetargu, musiał on w przeszłości uzyskać jedno lub więcej zamówień od podmiotu zamawiającego jednej ze Stron lub że dostawca musi posiadać doświadczenie w wykonywaniu prac na terytorium tej Strony; oraz
 - b) mogą wymagać odpowiedniego doświadczenia, gdy jest to niezbędne do spełnienia warunków zamówienia.

3. Oceniając, czy dostawca spełnia warunki uczestnictwa, podmioty zamawiające:
- a) oceniają zdolności finansowe oraz możliwości handlowe i techniczne dostawcy na podstawie jego działalności gospodarczej na terytorium Strony podmiotu zamawiającego oraz poza jego granicami; oraz
 - b) opierają swoją ocenę na warunkach, które wcześniej określiły w ogłoszeniach lub w dokumentacji przetargowej.
4. W przypadku istnienia dowodów potwierdzających zaistnienie takiej sytuacji, Strona, w tym jej podmioty zamawiające, może wykluczyć dostawcę z powodu:
- a) upadłości;
 - b) fałszywych oświadczeń;
 - c) znaczącego lub utrzymującego się niewypełniania istotnych wymogów lub zobowiązań w ramach wcześniejszej umowy lub wcześniejszych umów;
 - d) skazania wyrokiem sądu za poważne przestępstwo lub innym orzeczeniem dotyczącym poważnego wykroczenia;
 - e) naruszenia etyki zawodowej lub działań bądź zaniechań negatywnie wpływających na handlową integralność dostawcy; lub
 - f) zaległości podatkowych.

ARTYKUŁ 9.8

Kwalifikacja dostawców

Systemy rejestracji i procedury kwalifikacyjne

1. Każda Strona, w tym jej podmioty zamawiające, mogą utrzymywać system rejestracji dostawców, w którym zainteresowani dostawcy muszą się rejestrować i podawać określone informacje.
2. Każda ze Stron zapewnia, by:
 - a) jej podmioty zamawiające dokładały starań, by zminimalizować różnice między ich procedurami kwalifikacyjnymi; oraz
 - b) w przypadku gdy jej podmioty zamawiające utrzymują systemy rejestracji, podmioty zamawiające dokładały starań, by zminimalizować różnice między ich systemami rejestracji.
3. Żadna ze Stron, w tym jej podmioty zamawiające, nie wprowadza ani nie stosuje żadnych systemów rejestracji ani procedur kwalifikacyjnych w celu stworzenia niepotrzebnych przeszkód dla uczestnictwa dostawców drugiej Strony w jej procedurze zamówienia, ani z takim skutkiem.

Procedura przetargu selektywnego

4. W przypadku gdy podmiot zamawiający zamierza skorzystać z procedury przetargu selektywnego, wówczas:

- a) w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia zawiera co najmniej informacje określone w art. 9.6 ust. 2 lit. a), b), f), g), j), k) oraz l) (Ogłoszenia) i zaprasza dostawców do składania wniosków o udział; oraz
- b) przed rozpoczęciem okresu przewidzianego na składanie ofert przekazuje kwalifikującym się dostawcom, których powiadamia zgodnie z art. 9.10 ust. 3 (Przedziały czasu) lit. b), co najmniej informacje określone w art. 9.6 ust. 2 lit. c), d), e), h) oraz i) (Ogłoszenia).

5. Podmioty zamawiające zezwalają wszystkim kwalifikującym się dostawcom na uczestnictwo w procedurze udzielenia zamówienia, o ile podmiot zamawiający nie określi w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia ograniczeń co do liczby dostawców, którzy zostaną dopuszczeni do złożenia oferty, oraz kryteriów wyboru ograniczonej liczby dostawców. W każdym przypadku liczba dostawców dopuszczonych do złożenia oferty jest wystarczająca, by zapewnić zjawisko konkurencji bez wpływania na skuteczność operacyjną systemu udzielania zamówień.

6. Jeżeli dokumentacja przetargowa nie jest podana do wiadomości publicznej od dnia publikacji ogłoszenia, o którym mowa w ust. 4, podmiot zamawiający zapewnia, by dokumenty te zostały udostępnione równocześnie wszystkim kwalifikującym się dostawcom wybranym zgodnie z ust. 5. Wykazy przeznaczone do wielokrotnego wykorzystania

Wykazy przeznaczone do wielokrotnego wykorzystania

7. Podmioty zamawiające mogą prowadzić wykaz dostawców przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania, pod warunkiem że ogłoszenie zapraszające zainteresowanych dostawców do składania wniosków o włączenie do tego wykazu jest:

- a) publikowane corocznie; oraz
- b) w przypadku ogłoszeń w formie elektronicznej – jest stale dostępne za pośrednictwem właściwego medium wymienionego w załączniku 9-H.

8. Ogłoszenie, o którym mowa w ust. 7, zawiera:

- a) opis towarów lub usług, lub ich kategorii, do których wykaz się stosuje;
- b) warunki dopuszczenia do udziału, które muszą spełniać dostawcy, by znaleźć się w wykazie, oraz metody, za pomocą których podmiot zamawiający sprawdzi, czy dostawca spełnia te warunki;
- c) nazwę oraz adres podmiotu zamawiającego i inne informacje niezbędne do skontaktowania się z podmiotem zamawiającym oraz uzyskania wszelkich istotnych dokumentów związanych z wykazem;
- d) okres ważności wykazu oraz sposoby jego przedłużenia lub zakończenia, a w przypadku gdy okres ważności nie został podany, informacje na temat sposobu powiadamiania o zakończeniu stosowania wykazu; oraz
- e) informację, że wykaz może zostać wykorzystany w przypadku zamówienia objętego niniejszą Umową.

9. Bez uszczerbku dla ust. 7, w przypadku gdy wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania obowiązuje przez trzy lata lub krócej, podmioty zamawiające mogą opublikować ogłoszenie, o którym mowa w ust. 7, tylko raz, na początku okresu obowiązywania wykazu, pod warunkiem, że:

- a) w ogłoszeniu podano okres jego obowiązywania oraz że nie będą publikowane kolejne ogłoszenia; oraz
- b) ogłoszenie jest publikowane za pomocą środków elektronicznych i jest stale dostępne przez okres jego obowiązywania.

10. Podmioty zamawiające umożliwiają dostawcom złożenie wniosku o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania w każdym momencie oraz wpisuje do wykazu wszystkich kwalifikujących się dostawców w rozsądnie krótkim czasie.

11. W przypadku gdy dostawca nieuwzględniony w wykazie przeznaczonym do wielokrotnego wykorzystania składa wniosek o udział w zamówieniu w oparciu o wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania i wszystkie związane z tym dokumenty, w przedziale czasu określonym w art. 9.10 ust. 2 (Przedziały czasu), podmiot zamawiający rozpatruje wniosek. Podmiot zamawiający nie może wykluczyć dostawcy z procesu wyboru uzasadniając, że ma zbyt mało czasu, by rozpatrzyć wniosek, chyba że, w wyjątkowych przypadkach, z powodu złożoności zamówienia podmiot zamawiający nie jest w stanie zakończyć rozpatrywania wniosku w przedziale czasu przewidzianym na składanie ofert.

Podmioty ujęte w załączniku 9-C

12. Podmioty zamawiające ujęte w załączniku 9-C mogą wykorzystać skierowane do dostawców ogłoszenie o możliwości składania wniosków o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, jako ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia pod warunkiem, że:

- a) ogłoszenie jest publikowane zgodnie z ust. 7 i zawiera informacje określone w ust. 8, wszystkie dostępne informacje określone w art. 9.6 ust. 2 (Ogłoszenia), oraz oświadczenie, iż stanowi ono ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia lub że wyłącznie dostawcy znajdujący się w wykazie przeznaczonym do wielokrotnego wykorzystania otrzymają dalsze ogłoszenia o zamówieniu objętym wykazem przeznaczonym do wielokrotnego wykorzystania; oraz
- b) podmiot zamawiający bezzwłocznie przekazuje dostawcom, którzy poinformowali go o swoim zainteresowaniu danym zamówieniem, wystarczające informacje umożliwiające im zweryfikowanie zainteresowania zamówieniem, w tym wszystkie pozostałe informacje wymagane zgodnie z art. 9.6 ust. 2 (Ogłoszenia), o ile informacje te są dostępne.

13. Podmioty zamawiające ujęte w załączniku 9-C mogą wyrazić zgodę, aby dostawca, który zgodnie z ust. 10 złożył wniosek o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, złożył ofertę w ramach danego zamówienia, jeżeli podmiot zamawiający będzie miał wystarczająco dużo czasu na ustalenie, czy dostawca spełnia warunki udziału.

Informacje dotyczące decyzji podejmowanych przez podmiot zamawiający

14. Podmioty zamawiające bezzwłocznie informują każdego dostawcę, który złożył wniosek o dopuszczenie do udziału lub o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, o swojej decyzji w sprawie wniosku.

15. W przypadku gdy podmiot zamawiający odrzuci wniosek dostawcy o dopuszczenie do udziału w zamówieniu lub o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, przestanie uznawać dostawcę za kwalifikującego się lub usunie go z wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, podmiot zamawiający bezzwłocznie informuje dostawcę o tym fakcie i na odpowiedni wniosek bezzwłocznie przekazuje dostawcy pisemne uzasadnienie swojej decyzji.

ARTYKUŁ 9.9

Specyfikacje techniczne i dokumentacja przetargowa

Specyfikacje techniczne

1. Podmioty zamawiające nie opracowują, nie przyjmują ani nie stosują jakichkolwiek specyfikacji technicznych ani nie ustanawiają procedur oceny zgodności, jeżeli mają one na celu stworzenie niepotrzebnych utrudnień w handlu międzynarodowym lub jeżeli mają one taki skutek.
2. Ustanawiając specyfikacje techniczne dla zamawianych towarów lub usług, w stosownych przypadkach podmioty zamawiające:
 - a) określają specyfikację techniczną pod względem wydajności oraz wymagań funkcjonalnych, zamiast projektu bądź cech opisowych; oraz
 - b) opierają specyfikację techniczną na normach międzynarodowych, jeżeli takowe istnieją, a w pozostałych przypadkach na krajowych przepisach technicznych, uznanych normach krajowych lub przepisach budowlanych.

3. W przypadku gdy w specyfikacji technicznej określony jest projekt lub opisowe cechy charakterystyczne, podmioty zamawiające powinny określić w stosownych przypadkach, że uwzględnią oferty dotyczące równoważnych towarów lub usług, które wyraźnie spełniają wymogi zamówienia, poprzez dodanie w dokumentacji przetargowej takich słów jak „lub równoważny”.
4. Podmiot zamawiający nie narzuca specyfikacji technicznych, które wymagają lub odwołują się do konkretnego znaku towarowego lub fabrycznego, patentu, praw autorskich, wzoru lub typu, pochodzenia, producenta lub dostawcy, chyba że nie istnieje inna metoda wystarczająco dokładnego lub zrozumiałego opisu wymogów zamówienia i pod warunkiem, że w dokumentacji przetargowej podmioty zamawiające dodały słowa takie jak „lub równoważny”.
5. Podmioty zamawiające nie zwracają się o ani nie przyjmują w sposób naruszający zasady konkurencji porad, które mogłyby zostać wykorzystane podczas przygotowywania lub przyjmowania specyfikacji technicznych dla danego zamówienia od osób mogących mieć interes gospodarczy związany z tym zamówieniem.
6. Dla większej pewności każda ze Stron, łącznie ze swoimi podmiotami zamawiającymi, może zgodnie z niniejszym artykułem przygotować, przyjąć lub zastosować specyfikacje techniczne wspierające ochronę zasobów naturalnych lub ochronę środowiska.

7. W przypadku gdy podmioty zamawiające określają cechy środowiskowe dotyczące wydajności lub wymagań funkcjonalnych, o których mowa w ust. 2 lit. a), mogą one rozważyć wykorzystanie szczegółowej specyfikacji lub, jeżeli jest to konieczne, jej części, zgodnie z definicją w ekoetykietach istniejących w Unii i zielonych etykietach istniejących w Singapurze, pod warunkiem że:

- a) specyfikacje te umożliwiają odpowiednie zdefiniowanie cech dostaw lub usług będących przedmiotem umowy,
- b) wymagania dotyczące oznakowania określa się na podstawie informacji naukowych; oraz
- c) specyfikacje te są dostępne dla wszystkich zainteresowanych stron.

Dokumentacja przetargowa

8. Podmioty zamawiające zapewniają dostawcom dokumentację przetargową zawierającą wszelkie informacje potrzebne im do przygotowania i złożenia oferty. O ile w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia nie zawarto już takiego opisu, dokumentacja ta zawiera pełny opis:

- a) zamówienia, w tym charakter i ilość towarów oraz usług, których ma dotyczyć zamówienie, lub – jeżeli ilość nie jest znana – szacowaną ilość i wszelkie wymagania, jakie muszą zostać spełnione, w tym wszelkie specyfikacje techniczne, zaświadczenie o ocenie zgodności, plany, rysunki lub materiały instruktażowe;

- b) wszelkich warunków dopuszczenia dostawców do udziału, w tym wykaz informacji i dokumentów, których dostarczenia wymaga się od dostawców w związku z warunkami dopuszczenia;
- c) wszelkich kryteriów oceny, które podmiot zamawiający będzie stosował na etapie udzielania zamówienia, oraz – z wyjątkiem przypadków, gdy cena będzie wyłącznym kryterium – relatywnego znaczenia takich kryteriów;
- d) jeżeli podmiot zamawiający dokona zamówienia za pomocą środków elektronicznych – opis wszelkich wymogów dotyczących uwierzytelniania oraz szyfrowania lub innych wymogów związanych z przekazywaniem informacji za pomocą środków elektronicznych;
- e) jeżeli podmiot zamawiający przeprowadzi aukcję elektroniczną, opis zasad – w tym identyfikację elementów przetargu związanych z kryteriami oceny – w oparciu o które aukcja zostanie przeprowadzona;
- f) jeżeli odbędzie się publiczne otwarcie ofert – podanie daty, terminu oraz miejsca otwarcia oraz – w stosownych przypadkach – osób, które są upoważnione do obecności;
- g) wszelkich innych warunków, w tym warunków płatności, oraz wszelkich ograniczeń odnośnie do środków, za pomocą których oferty mogą być składane – np. w formie dokumentów papierowych lub za pomocą środków elektronicznych; oraz
- h) wszelkich terminów dostawy towarów lub realizacji usług.

9. Określając daty dostawy zamawianych towarów lub usług, podmioty zamawiające uwzględniają takie czynniki, jak stopień złożoności zamówienia, przewidywany zakres udziału podwykonawców oraz realistycznie określony czas konieczny do wyprodukowania, uzupełnienia zapasów, transportu produktów z punktów dostawy lub realizacji usługi.

10. Podmioty zamawiające mogą określić warunki środowiskowe odnoszące się do wykonania zamówienia, pod warunkiem że są one zgodne z zasadami zawartymi w niniejszym rozdziale i są podany w ogłoszeniu o zamiarze udzielania zamówienia lub innym ogłoszeniu opublikowanym jako ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia¹ lub w dokumentacji przetargowej.

11. Kryteria oceny określone w ogłoszeniu o zamiarze udzielania zamówienia lub innym ogłoszeniu opublikowanym jako ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia lub w dokumentacji przetargowej mogą obejmować m.in. cenę i inne czynniki kosztowe, jakość, wartość techniczną, aspekty środowiskowe oraz warunki dostawy.

12. Podmioty zamawiające niezwłocznie:

- a) udostępniają dokumentację przetargową, tak by zapewnić, by dostawcy mieli wystarczająco dużo czasu na złożenie dopuszczalnych ofert;

¹ Na użytek ust. 10, 11 i 13 niniejszego artykułu oraz art. 9.11 ust. 2 (Negocjacje), „inne ogłoszenie opublikowane jako ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia” oznacza ogłoszenie o planowanych zamówieniach objęte art. 9.6 ust. 5 (Ogłoszenia) oraz ogłoszenie o możliwości składania wniosków o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania objęte art. 9.8 ust. 12 (Kwalifikacja dostawców).

- b) przekazują, na wniosek, dokumentację przetargową każdemu zainteresowanemu dostawcy; oraz
- c) odpowiadają na wszelkie uzasadnione wnioski o istotne informacje złożone przez dowolnego zainteresowanego lub uczestniczącego dostawcę, pod warunkiem że takie informacje nie zapewniają temu dostawcy przewagi nad innymi.

Zmiany

13. W przypadku gdy przed udzieleniem zamówienia podmiot zamawiający zmieni kryteria lub wymogi określone w ogłoszeniu o zamiarze udzielania zamówienia lub innym ogłoszeniu opublikowanym jako ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia lub w dokumentacji przetargowej przekazanej dostawcom biorącym udział w procedurze przetargowej lub jeżeli wprowadzi zmiany do ogłoszenia lub do dokumentacji przetargowej bądź opublikuje je ponownie, przekazuje wszelkie tego rodzaju modyfikacje lub zmienione bądź ponownie opublikowane ogłoszenia lub dokumentację przetargową na piśmie:

- a) wszystkim dostawcom biorącym udział w procedurze w czasie wprowadzenia zmiany lub poprawki bądź ponownej publikacji, jeśli tacy dostawcy są znani podmiotowi zamawiającemu, oraz we wszystkich pozostałych przypadkach, w ten sam sposób, w jaki udostępniono pierwotne informacje; oraz
- b) w odpowiednim czasie, tak aby umożliwić wspomnianym dostawcom zmianę i ponowne złożenie poprawionych ofert, stosownie do sytuacji.

ARTYKUŁ 9.10

Przedziały czasu

Informacje ogólne

1. Podmioty zamawiające, zgodnie ze swoimi uzasadnionymi potrzebami, zapewniają dostawcom wystarczająco dużo czasu, by mogli przygotować i złożyć wnioski o udział w procedurze przetargowej oraz dopuszczalne oferty, uwzględniając takie czynniki, jak:
 - a) charakter i złożoność zamówienia;
 - b) przewidywany zakres udziału podwykonawców; oraz
 - c) czas konieczny na dostarczenie ofert drogą nieelektroniczną z punktów zagranicą i w kraju, w przypadku gdy środki elektroniczne nie są stosowane.

Wspomniane wyżej terminy, łącznie z ich ewentualnym przedłużeniem, są jednakowe dla wszystkich zainteresowanych lub biorących udział w procedurze dostawców.

Terminy

2. Podmioty zamawiające, które korzystają z procedury przetargu selektywnego, określają, że termin końcowy składania wniosków o dopuszczenie do udziału nie jest – co do zasady – krótszy niż 25 dni od dnia opublikowania ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia. Gdy odpowiednio uzasadniony przez podmiot zamawiający stan nagłej potrzeby powoduje, że termin ten jest nierealny, można skrócić ten termin, jednak nie może być on krótszy niż dziesięć dni.

3. Z wyjątkiem postanowień zawartych w ust. 4, 5, 7 i 8 podmioty zamawiające ustalają, że termin końcowy składania ofert nie jest krótszy niż 40 dni od dnia, w którym:

- a) w przypadku przetargu otwartego, opublikowano ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia; lub
- b) w przypadku procedury przetargu selektywnego, podmiot zamawiający zawiadamia dostawców, że zostaną zaproszeni do składania ofert, niezależnie od tego, czy zastosowany zostanie wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania, czy nie.

4. Podmioty zamawiające mogą skrócić okres trwania procedury przetargowej, który został określony w ust. 3, jednak nie mniej niż do dziesięciu dni w przypadku gdy:

- a) podmiot zamawiający opublikował ogłoszenie o planowanych zamówieniach zgodnie z art. 9.6 ust. 4 (Ogłoszenia) z wyprzedzeniem nie krótszym niż 40 dni i nie dłuższym niż dwanaście miesięcy, licząc od dnia publikacji ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia, zaś ogłoszenie o planowanych zamówieniach obejmuje:
 - (i) opis zamówienia;
 - (ii) przybliżone terminy składania ofert lub wniosków o dopuszczenie do udziału;
 - (iii) oświadczenie stwierdzające, że zainteresowani dostawcy powinni wyrazić swoje zainteresowanie uzyskaniem zamówienia od podmiotu zamawiającego;
 - (iv) adres, pod jakim można uzyskać dokumenty dotyczące zamówienia; oraz

(v) wszelkie dostępne informacje wymagane zgodnie z art. 9.6 ust. 2 (Ogłoszenia) w odniesieniu do ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia;

- b) w odniesieniu do zamówień o powtarzającym się charakterze podmiot zamawiający wskazał w pierwszym ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia, że kolejne ogłoszenia określą termin składania ofert w oparciu o niniejszy ustęp; lub
- c) stan nagłej potrzeby odpowiednio uzasadniony przez podmiot zamawiający powoduje, że termin składania ofert, określony zgodnie z ust. 3, staje się nierealny.

5. Podmioty zamawiające mogą skrócić termin składania ofert, który został określony w ust. 3, o pięć dni w przypadku każdej z podanych poniżej okoliczności:

- a) ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia jest opublikowane za pomocą środków elektronicznych;
- b) wszelka dokumentacja dotycząca ofert jest dostępna za pomocą środków elektronicznych od dnia opublikowania ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia; oraz
- c) oferty można przysyłać podmiotowi zamawiającemu drogą elektroniczną.

6. Zastosowanie ust. 5 w związku z ust. 4 w żadnym wypadku nie powoduje skrócenia terminów składania ofert określonych w ust. 3 do mniej niż dziesięciu dni, licząc od dnia, w którym opublikowano ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia.

7. Niezależnie od jakichkolwiek innych postanowień określonych w niniejszym artykule, gdy podmiot zamawiający nabywa komercyjne towary lub usługi lub jakiekolwiek ich połączenie, może skrócić termin składania ofert określony w ust. 3, jednak nie więcej niż do trzynastu dni, pod warunkiem że dokonuje w tym samym czasie publikacji – za pomocą środków elektronicznych – ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia oraz kompletnej dokumentacji przetargowej. Ponadto w przypadku, gdy podmiot zamawiający przyjmuje również oferty komercyjnych towarów i usług składane za pomocą środków elektronicznych, może skrócić termin ustalony w ust. 3, jednak nie więcej niż do 10 dni.

8. Jeżeli podmiot zamawiający ujęty w załączniku 9-B lub 9-C, wybrał wszystkich kwalifikujących się dostawców lub ich ograniczoną liczbę, termin składania ofert może zostać ustalony w drodze dwustronnej umowy między podmiotem zamawiającym oraz wybranymi dostawcami. W przypadku niezawarcia umowy termin nie jest krótszy niż dziesięć dni.

ARTYKUŁ 9.11

Negocjacje

1. Każda Strona może umocować swoje podmioty zamawiające do prowadzenia negocjacji:
 - a) w przypadkach gdy podmiot zamawiający wskazał zamiar prowadzenia negocjacji w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia wymagany zgodnie z art. 9.6 ust. 2 (Ogłoszenia); lub
 - b) w przypadkach gdy z oceny ofert wynika, że żadna oferta nie jest wyraźnie najlepsza w odniesieniu do szczegółowych kryteriów oceny określonych w ogłoszeniu o zamiarze udzielania zamówienia lub innym ogłoszeniu opublikowanym jako ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia lub w dokumentacji przetargowej.

2. Podmioty zamawiające:

- a) zapewniają, by każdy przypadek wykluczenia dostawcy uczestniczącego w negocjacjach znajdował uzasadnienie w kryteriach oceny określonych w ogłoszeniu o zamiarze udzielania zamówienia lub innym ogłoszeniu opublikowanym jako ogłoszenie o zamiarze udzielania zamówienia lub w dokumentacji przetargowej; oraz
- b) po zakończeniu negocjacji wyznaczają wspólny termin dla pozostałych dopuszczonych dostawców na złożenie nowych lub skorygowanych ofert.

ARTYKUŁ 9.12

Przetarg bezpośredni

1. Z zastrzeżeniem, że wykorzystanie niniejszego postanowienia nie służy unikaniu konkurencji między dostawcami lub dyskryminowaniu dostawców drugiej Strony bądź ochronie lokalnych dostawców, podmioty zamawiające mogą skorzystać z procedury przetargu bezpośredniego i mogą zdecydować o niestosowaniu art. 9.6 (Ogłoszenia), art. 9.7 (Warunki uczestnictwa), art. 9.8 (Kwalifikacja dostawców), art. 9.9 ust. 8-13 (Specyfikacje techniczne i dokumentacja przetargowa), art. 9.10 (Przedziały czasu), art. 9.11 (Negocjacje), art. 9.13 (Aukcje elektroniczne) oraz art. 9.14 (Rozpatrywanie ofert oraz udzielanie zamówień) tylko w przypadku zaistnienia dowolnej z poniższych sytuacji:

- a) jeżeli:
 - (i) nie złożono żadnej oferty lub żaden dostawca nie zgłosił wniosku o dopuszczenie do udziału;

(ii) nie złożono ofert zgodnych z istotnymi wymogami dokumentacji przetargowej;

(iii) żaden z dostawców nie spełniał warunków udziału; lub

(iv) stwierdzono znowę w przygotowaniu złożonych ofert,

pod warunkiem że podmiot zamawiający nie zmienia w istotnym stopniu wymogów określonych w dokumentacji przetargowej.

b) w przypadku gdy towary lub usługi mogą zostać dostarczone jedynie przez określonego dostawcę i z następujących powodów nie istnieje inne rozsądne rozwiązanie ani towary czy usługi zastępcze:

(i) wymóg dotyczy dzieła sztuki;

(ii) ze względu na ochronę wynikającą z patentu, praw autorskich lub innych wyłącznych praw; lub

(iii) brak jest konkurencji z przyczyn technicznych;

c) w przypadku dodatkowych dostaw zapewnionych przez pierwotnego dostawcę towarów i usług, które nie zostały uwzględnione w pierwotnym zamówieniu, jeżeli zmiana dostawcy dodatkowych towarów i usług:

(i) jest niemożliwa z powodów ekonomicznych lub technicznych, takich jak wymogi dotyczące wymienności lub interoperacyjności w połączeniu z istniejącym sprzętem, oprogramowaniem, usługami lub instalacjami zamówionymi w ramach pierwotnego zamówienia; oraz

- (ii) spowodowałyby istotną niedogodność lub znaczne zwiększenie kosztów dla podmiotu zamawiającego;
- d) w zakresie, w jakim jest to niezbędne, ze względu na nadzwyczaj pilny charakter sprawy, w wyniku zaistnienia okoliczności niemożliwych do przewidzenia przez podmiot zamawiający, towary lub usługi nie mogły zostać uzyskane w terminie w drodze przetargu otwartego lub selektywnego;
- e) w przypadku towarów nabywanych na giełdach towarowych;
- f) jeżeli podmiot zamawiający zamawia prototyp lub pierwszy towar lub usługę opracowane na jego zlecenie w trakcie i do na potrzeby danej umowy na realizację badań, eksperymentów, studiów lub oryginalnego opracowania. Pierwotne opracowanie pierwszego towaru lub usługi może obejmować ograniczony zakres produkcji towaru lub świadczenia usługi w celu włączenia wyników testów praktycznych i wykazania, że towar lub usługa nadaje się do seryjnej produkcji lub seryjnego świadczenia z zachowaniem akceptowalnych norm jakości, jednak nie obejmuje produkcji seryjnej lub seryjnego świadczenia usług mających na celu osiągnięcie rentowności rynkowej lub zamortyzowanie kosztów badań i rozwoju;
- g) w przypadku zakupów dokonywanych na wyjątkowo korzystnych warunkach pojawiających się tylko w bardzo krótkim czasie i wynikających ze szczególnych okoliczności zbywania towarów, takich jak podczas likwidacji, przejścia pod zarząd komisaryczny lub w stan upadłości, lecz nie w przypadku rutynowych zakupów od regularnych dostawców; oraz
- h) w przypadku gdy zamówienie zostaje przyznane zwycięzcy konkursu na projekt, pod warunkiem że:
 - (i) konkurs został zorganizowany w sposób zgodny z zasadami niniejszego rozdziału, w szczególności w odniesieniu do publikacji ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia; oraz

- (ii) uczestników ocenia niezależne jury, którego celem jest przyznanie zamówienia na projekt zwycięzcy.

2. Podmioty zamawiające przygotowują sprawozdanie na piśmie dotyczące każdego zamówienia udzielonego na podstawie ust. 1. Sprawozdanie zawiera nazwę podmiotu zamawiającego, wartość oraz rodzaj zamawianego towaru lub usług oraz oświadczenie wskazujące okoliczności i warunki opisane w ust. 1 uzasadniające zastosowane przetargu bezpośredniego.

ARTYKUŁ 9.13

Aukcje elektroniczne

Jeżeli podmiot zamawiający zamierza przeprowadzić procedurę przetargową dotyczącą zamówienia objętego niniejszą Umową za pomocą aukcji elektronicznej, przed rozpoczęciem aukcji podmiot zamawiający udostępnia każdemu uczestnikowi:

- a) metodę automatycznej oceny wraz ze wzorem matematycznym, który został opracowany na podstawie kryteriów oceny określonych w dokumentacji przetargowej, i który zostanie wykorzystany do utworzenia automatycznego rankingu ofert lub zmiany kolejności ofert w rankingu podczas aukcji;
- b) wyniki wstępnej oceny poszczególnych elementów oferty, jeżeli zamówienie ma zostać udzielone na podstawie najkorzystniejszej oferty; oraz
- c) inne istotne informacje dotyczące sposobu przeprowadzenia aukcji.

ARTYKUŁ 9.14

Rozpatrywanie ofert oraz udzielanie zamówień

Rozpatrywanie ofert

1. Podmioty zamawiające przyjmują, otwierają i rozpatrują wszystkie oferty zgodnie z procedurami gwarantującymi uczciwy i bezstronny przebieg procedury przetargowej oraz poufność ofert.
2. Podmioty zamawiające nie mogą odrzucić oferty, która została złożona po terminie składania ofert, jeżeli opóźnienie miało miejsce wyłącznie z winy podmiotu zamawiającego.
3. Jeżeli podmiot zamawiający zapewnia dostawcy możliwość poprawienia niezamierzonych błędów formalnych w okresie między otwarciem ofert a udzieleniem zamówienia, podmiot zamawiający zapewnia taką samą możliwość wszystkim dostawcom biorącym udział w procedurze przetargowej.

Udzielanie zamówień

4. Na użytek udzielenia zamówienia rozpatrywane są jedynie oferty złożone na piśmie, które w momencie otwarcia ofert spełniają istotne wymogi zawarte w ogłoszeniach i w dokumentacji przetargowej, i które zostały złożone przez dostawcę spełniającego warunki udziału.

5. Z wyjątkiem sytuacji, gdy podmiot zamawiający stwierdza, że udzielenie zamówienia nie leży w interesie publicznym, udziela on zamówienia dostawcy, który zgodnie z jego ustaleniami ma możliwość spełnienia warunków umowy i który, wyłącznie na podstawie oceny kryteriów określonych w ogłoszeniach i dokumentacji przetargowej:

- a) przedstawił najkorzystniejszą ofertę; lub
- b) gdy cena stanowi jedyne kryterium, zaoferował najniższą cenę.

6. W przypadku gdy podmiot zamawiający otrzymuje ofertę zawierającą cenę, która jest niewspółmiernie niska w porównaniu z cenami w innych złożonych ofertach, może skonsultować się z dostawcą, aby sprawdzić, czy spełnia on warunki udziału, czy jest zdolny do wypełnienia warunków umowy oraz czy cena uwzględnia przyznane subsydia.

7. Jeżeli podmiot zamawiający ustali, że oferta jest rażąco tania ze względu na fakt otrzymania przez dostawcę subsydiów, może odrzucić taką ofertę na tej podstawie jedynie po konsultacji z dostawcą, gdy nie jest on w stanie udowodnić w dostatecznym terminie wyznaczonym przez ten podmiot zamawiający, że subsydlum to zostało przyznane zgodnie z regułami dotyczącymi subsydiów określonymi w niniejszej Umowie.

8. Podmiot zamawiający nie wykorzystuje opcji, nie unieważnia procedur przetargowych ani nie zmienia udzielonych już zamówień w sposób stanowiący obejście obowiązków spoczywających na nim zgodnie z niniejszym rozdziałem.

ARTYKUŁ 9.15

Przejrzystość informacji związanych z zamówieniem

Informacje przekazywane dostawcom

1. Podmioty zamawiające bezzwłocznie informują dostawców biorących udział w procedurze przetargowej o swojej decyzji dotyczącej udzielenia zamówienia, a na wniosek dostawcy udziela takiej informacji na piśmie. Z zastrzeżeniem art. 9.16 ust. 2 i 3 (Ujawnianie informacji) podmioty zamawiające, na wniosek, zapewniają dostawcom, którym nie udzielono zamówienia, wyjaśnienie powodów, dla których ich oferty nie zostały wybrane, oraz informuje ich o czynnikach przemawiających na korzyść oferty wybranego dostawcy.

Publikowanie informacji o przyznaniu zamówienia

2. W terminie nie dłuższym niż 72 dni po udzieleniu każdego zamówienia objętego niniejszym rozdziałem, podmiot zamawiający publikuje ogłoszenie we właściwym papierowym lub elektronicznym medium wymienionym w załączniku 9-H. W przypadku wykorzystania wyłącznie medium elektronicznego, informacje pozostają dostępne przez odpowiednio długi okres czasu. Ogłoszenie zawiera co najmniej następujące informacje:

- a) opis zamawianych towarów lub usług;
- b) nazwę oraz adres podmiotu zamawiającego;
- c) nazwę oraz adres dostawcy, którego oferta została przyjęta;

- d) wartość oferty, która została przyjęta, lub najwyższą i najniższą ofertę braną pod uwagę przy udzielaniu zamówienia;
- e) datę udzielenia zamówienia; oraz
- f) zastosowany tryb udzielania zamówień, a w przypadku zastosowania procedury przetargu bezpośredniego zgodnie z art. 9.12 (Przetarg bezpośredni), opis okoliczności uzasadniających wybór tej procedury.

Przechowywanie danych i sprawozdań oraz zapewnianie możliwości śledzenia
przebiegu procedury drogą elektroniczną

3. Przez co najmniej trzy lata od daty udzielenia zamówienia każdy podmiot zamawiający przechowuje:
- a) dokumentację i sprawozdania z procedur przetargowych i udzielenia zamówienia w związku z zamówieniem objętym niniejszą umową, w tym sprawozdania wymagane zgodnie z art. 9.12 (Przetarg bezpośredni); oraz
 - b) dane zapewniające możliwość prześledzenia przebiegu procedury udzielenia zamówienia objętego niniejszą Umową drogą elektroniczną.

Gromadzenie danych statystycznych i sprawozdawczość w ich zakresie

4. Każda ze Stron zgadza się przekazywać drugiej Stronie dostępne i porównywalne dane statystyczne dotyczące zamówień objętych niniejszym rozdziałem.

ARTYKUŁ 9.16

Ujawnianie informacji

Przekazywanie informacji Stronom

1. Na wniosek Strony druga Strona bezzwłocznie udziela wszelkich informacji niezbędnych do ustalenia, czy procedura przetargowa została przeprowadzona w sposób sprawiedliwy, bezstronny i zgodnie z niniejszym rozdziałem, w tym informacji na temat cech charakterystycznych oraz zalet wybranej oferty. W przypadkach gdy ujawnienie informacji mogłoby naruszyć konkurencję w ramach kolejnych przetargów, Strona otrzymująca te informacje nie ujawnia ich jakimkolwiek dostawcom bez zasięgnięcia opinii i uzyskania zgody Strony, która przekazała informacje.

Nieujawnianie informacji

2. Bez uszczerbku dla innych postanowień niniejszego rozdziału Strony, łącznie z ich podmiotami zamawiającymi, nie udzielają żadnemu konkretnemu dostawcy informacji, które mogłyby naruszyć uczciwą konkurencję między dostawcami.

3. Postanowienia niniejszego rozdziału nie są interpretowane w sposób, który wymagałby od Strony, łącznie z jej podmiotami zamawiającymi, władzami i organami odwoławczymi, ujawnienia informacji poufnych, jeżeli ich ujawnienie:

- a) utrudniłoby egzekwowanie prawa;
- b) mogłoby naruszyć uczciwą konkurencję między dostawcami;

- c) naraziłoby na uszczerbek zgodne z prawem interesy handlowe konkretnych osób, w tym ochronę własności intelektualnej; lub
- d) byłoby w inny sposób sprzeczne z interesem publicznym.

ARTYKUŁ 9.17

Krajowe procedury odwoławcze

1. Każda ze Stron zapewnia sprawną, skuteczną, przejrzystą i niedyskryminującą procedurę odwoławczą na drodze administracyjnej lub sądowej, w ramach której dostawca może wnieść odwołanie w związku z:

- a) naruszeniem postanowień niniejszego rozdziału; lub
- b) w przypadku gdy zgodnie z przepisami prawa krajowego Strona dostawca nie jest uprawniony do wniesienia bezpośredniego odwołania ze względu na naruszenie postanowień niniejszego rozdziału – nieprzestrzeganiem środków prawnych tej Strony przyjętych w celu wdrożenia niniejszego rozdziału,

do którego doszło w ramach zamówienia objętego niniejszą Umową, stanowiącego przedmiot zainteresowania dostawcy. W każdym przypadku każda Strona zapewnia, by organ odwoławczy, po wniesieniu odwołania przez dostawcę, mógł zbadać decyzje podjęte przez ich odpowiednie podmioty zamawiające w celu dokonania oceny, czy dane zamówienie stanowi zamówienie objęte niniejszym rozdziałem.

Zasady proceduralne dotyczące wszystkich odwołań są sporządzane na piśmie i powszechnie udostępniane drogą elektroniczną lub w środkach masowego przekazu wydawanych na papierze.

2. W przypadku skargi dostawcy dotyczącej naruszenia lub nieprzestrzegania przepisów określonego w ust. 1, złożonej w związku z zamówieniem objętym niniejszą Umową, stanowiącym przedmiot zainteresowania dostawcy, Strona podmiotu zamawiającego udzielającego zamówienia zachęca swój podmiot zamawiający oraz dostawcę do rozstrzygnięcia przedmiotu skargi w drodze konsultacji. Podmiot zamawiający w sposób bezstronny i bez zbędnej zwłoki rozpatruje wszelkie tego rodzaju skargi, tak aby nie utrudnić dostawcy udziału w bieżącym lub przyszłym zamówieniu oraz nie naruszyć jego prawa do ubiegania się o środki naprawcze w ramach procedury odwoławczej na drodze administracyjnej lub sądowej.
3. Każdemu dostawcy zapewnia się wystarczająco dużo czasu na przygotowanie i złożenie odwołania, w każdym wypadku nie mniej niż dziesięć dni od momentu, kiedy zapoznał się on lub powinien się zapoznać z podstawą odwołania.
4. Każda ze Stron powołuje lub wyznacza przynajmniej jeden bezstronny organ administracyjny lub sądowy, niezależny od jego podmiotów zamawiających, który przyjmuje i rozpatruje odwołania złożone przez dostawców w kontekście zamówienia objętego niniejszą Umową.
5. W przypadku gdy odwołanie zostaje wstępnie rozpatrzone przez podmiot inny niż organ, o którym mowa w ust. 4, odpowiednia Strona zapewnia, aby dostawca mógł złożyć odwołanie od pierwotnej decyzji do bezstronnego organu administracyjnego lub sądowego, niezależnego od podmiotu zamawiającego, którego zamówienie stanowi przedmiot odwołania.

6. Każda ze Stron zapewnia, by decyzje organu odwoławczego innego niż sąd poddawane były kontroli sądowej bądź by stosował procedury, dzięki którym:

- a) podmiot zamawiający udziela pisemnej odpowiedzi na odwołanie i przekazuje wszystkie istotne dokumenty organowi odwoławczemu;
- b) uczestnicy postępowania (dalej zwani „uczestnikami”) mają prawo do bycia wysłuchanymi, zanim organ odwoławczy podejmie decyzję w sprawie odwołania;
- c) uczestnicy mają prawo do reprezentacji i pomocy prawnej;
- d) uczestnicy mają prawo do udziału w całym postępowaniu;
- e) uczestnicy mają prawo do złożenia wniosku o jawność postępowania oraz o dopuszczenie obecności świadków; oraz
- f) organ odwoławczy wydaje swoje decyzje lub zalecenia bez zbędnej zwłoki i na piśmie oraz wyjaśnia podstawę każdej decyzji lub zalecenia.

7. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje procedury dotyczące szybkich środków tymczasowych służących zapewnieniu dostawcy możliwości udziału w procedurze przetargowej. Tego rodzaju środki tymczasowe mogą skutkować zawieszeniem procedury przetargowej. Jednakże procedury mogą przewidywać, że przy podejmowaniu decyzji o tym, czy środki te powinny zostać zastosowane, można wziąć pod uwagę nadrzędne negatywne dla odnośnych interesów, w tym dla interesu publicznego. Uzasadnienie braku działań musi być przedstawione na piśmie.

8. Każda Strona zapewnia, by w przypadku gdy organ odwoławczy ustalił, że doszło do naruszenia lub nieprzestrzegania przepisów, o którym mowa w ust. 1, mógł on narzucić działania naprawcze lub odszkodowania za poniesione straty lub szkody, które mogą być ograniczone do kosztów przygotowania oferty lub kosztów odwołania. Gdy umowa została już zawarta, Strony mogą poinformować, że nie jest już możliwe przeprowadzenie działań naprawczych.

ARTYKUŁ 9.18

Zmiany i sprostowania związane z zakresem

Powiadomienie o proponowanej zmianie

1. Każda Strona powiadamia drugą Stronę o każdym proponowanym sprostowaniu załączników 9-A do 9-I, każdym przeniesieniu podmiotu z wykazu w jednym z tych załączników do innego z nich, wycofaniu podmiotu lub innej zmianie tych załączników (dalej działania takie zwane są łącznie „zmianą”).
2. W przypadku każdego proponowanego wycofania przez Stronę podmiotu zamawiającego z załączników 9-A do 9-G z powodu skutecznego zniesienia kontroli państwa nad zamówieniem podmiotu zamawiającego objętym niniejszą Umową bądź wpływu państwa na to zamówienie, Strona proponująca zmianę (dalej zwaną „Stroną dokonującą zmiany”) uwzględnia w powiadomieniu dowód skutecznego zniesienia takiej kontroli lub wpływu państwa. Kontrola państwa nad zamówieniem podmiotu objętym niniejszą Umową bądź wpływ państwa na to zamówienie w przypadku podmiotów ujętych w załączniku 9-C uważane są za skutecznie zniesione, jeśli:
 - a) w przypadku Unii, podmiot zamawiający prowadzi działalność na zasadach konkurencji; oraz

- b) w przypadku Singapuru, podmiot zamawiający został sprywatyzowany.

W przypadku skutecznego zniesienia kontroli państwa nad zamówieniem podmiotu zamawiającego objętym niniejszą Umową bądź wpływu państwa na to zamówienie, druga Strona nie jest uprawniona do wyrównań.

3. W przypadku każdej proponowanej zmiany Strona dokonująca zmiany uwzględnia w powiadomieniu informacje o możliwych konsekwencjach zmiany dla zakresu przewidzianego w niniejszym rozdziale. W przypadku gdy Strona dokonująca zmiany proponuje niewielkie poprawki lub techniczne sprostowania natury czysto formalnej, bez wpływu na zamówienie objęte niniejszą Umową, powiadamia o nich co najmniej co dwa lata.

Rozstrzygnięcie sprzeciwu

4. W przypadku wniesienia przez drugą Stronę (dalej zwaną „Stroną wnoszącą sprzeciw”) sprzeciwu wobec powiadomienia przekazanego przez Stronę dokonującą zmiany, Strony dążą do wycofania sprzeciwu w drodze konsultacji, w tym, jeśli to konieczne, konsultacji w ramach Komitetu ds. Handlu Usługami Inwestycji i Zamówień Publicznych ustanowionego zgodnie z art. 16.2 (Specjalne komitety). Podczas takich konsultacji Strony uwzględniają:

- a) dowody świadczące o skutecznym zniesieniu kontroli państwa nad zamówieniem podmiotu objętym niniejszą Umową bądź wpływu państwa na to zamówienie w przypadku powiadomienia zgodnie z ust. 2;
- b) dowody na to, że proponowana zmiana nie ma wpływu na zakres w przypadku powiadomienia zgodnie z ust. 3; oraz

- c) wszelkie żądania dotyczące potrzeby zastosowania wyrównań, wynikających ze zmian, o których powiadomiono zgodnie z ust. 1, lub poziomu takich wyrównań. Wyrównania takie mogą polegać albo na rekompensacie przez Stronę dokonującą zmiany w postaci rozszerzenia zakresu albo wycofaniu równoważnego zakresu przez Stronę wnoszącą sprzeciw, w obu przypadkach w celu utrzymania równowagi praw i obowiązków oraz porównywalnego poziomu wspólnie uzgodnionego zakresu przewidzianego w niniejszym rozdziale.

5. Strony mogą odwołać się do mechanizmu rozstrzygania sporów określonego w rozdziale czternastym (Rozstrzyganie sporów) jeżeli Strona wnosząca sprzeciw, po konsultacjach na podstawie ust. 4, uznaje, że istnieje co najmniej jedna z następujących sytuacji:

- a) w przypadku ust. 4 lit. a), kontrola państwa nad zamówieniem podmiotu objętym niniejszą Umową bądź wpływ państwa na to zamówienie nie zostały skutecznie zniesione;
- b) w przypadku ust. 4 lit. b), zmiana nie spełnia kryteriów określonych w ust. 3 i wpływa na zakres oraz powinna stać się obiektem wyrównania; lub
- c) w przypadku ust. 4 lit. c), wyrównania zaproponowane podczas konsultacji między Stronami nie są wystarczające, by utrzymać porównywalny poziom wspólnie uzgodnionego zakresu.

Wdrożenie

6. Proponowana zmiana staje się skuteczna jedynie, gdy:
- a) Strona wnosząca sprzeciw nie przedstawiła Stronie dokonującej zmiany pisemnego sprzeciwu co do proponowanych zmian w ciągu 45 dni od daty powiadomienia o proponowanych zmianach;
 - b) Strona wnosząca sprzeciw powiadomiła Stronę dokonującą zmiany o wycofaniu swojego sprzeciwu;
 - c) Strony osiągnęły porozumienie po odpowiednich konsultacjach zgodnie z ust. 4; lub
 - d) sprzeciw został wycofany w ramach mechanizmu rozstrzygania sporów zgodnie z ust. 5.

ARTYKUŁ 9.19

Zakres obowiązków komitetu

1. Strony mogą, w ramach Komitetu ds. Handlu Usługami Inwestycji i Zamówień Publicznych ustanowionego zgodnie z art. 16.2 (Specjalne komitety):
- a) przyjąć metody sprawozdawania danych statystycznych zgodnie z art. 9.15 ust. 4 (Przejrzystość informacji związanych z zamówieniem);
 - b) dokonać przeglądu zaległych ogłoszeń o zmianach zakresu i zatwierdzić aktualizację wykazu podmiotów w załącznikach 9-A do 9-C;

- c) zatwierdzić wyrównania wynikające ze zmian mających wpływ na zakres;
 - d) poprawić, jeśli jest to konieczne, orientacyjne kryteria, które wykazują skuteczne eliminowanie kontroli państwa nad zamówieniem podmiotu objętym niniejszą Umową bądź wpływu państwa na to zamówienie;
 - e) przyjąć kryteria podejmowania decyzji o poziomie wyrównania zakresu;
 - f) uwzględnić kwestie dotyczące zamówień publicznych kierowane do niego przez jedną ze Stron;
 - g) dokonać wymiany informacji dotyczących oferowanych zamówień publicznych na terytorium każdej ze Stron, w tym na poziomie poniżej szczebla centralnego; oraz
 - h) omówić wszelkie inne sprawy związane ze stosowaniem niniejszego rozdziału.
2. Strony mogą, w ramach Komitetu ds. Handlu Usługami Inwestycji i Zamówień Publicznych ustanowionego zgodnie z art. 16.2 (Specjalne komitety), podjąć wszelkie decyzje niezbędne do realizacji postanowień lit. a)-h).

ARTYKUŁ 9.20

Dostosowanie do postanowień GPA

Jeśli zrewidowane GPA zostaje zmienione lub zastąpione innym porozumieniem, Strony, decyzją podjętą w ramach Komitetu ds. Handlu Usługami Inwestycji i Zamówień Publicznych ustanowionego zgodnie z art. 16.2 (Specjalne komitety), zmieniają odpowiednio niniejszy rozdział.

ROZDZIAŁ DZIESIĄTY

WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA

ARTYKUŁ 10.1

Cele

1. Celem niniejszego rozdziału jest:
 - a) ułatwianie przez Strony produkcji i komercjalizacji produktów innowacyjnych i twórczych oraz świadczenie usług między Stronami; oraz
 - b) zwiększenie korzyści z handlu i inwestycji poprzez właściwy i skuteczny poziom ochrony praw własności intelektualnej oraz zapewnienie środków umożliwiających skuteczne egzekwowanie tych praw.
2. Do niniejszego rozdziału mają zastosowanie odpowiednio cele i zasady określone w części I Porozumienia TRIPS, w szczególności w art. 7 (Cele) oraz art. 8 (Zasady).

SEKCJA A

ZASADY

ARTYKUŁ 10.2

Zakres i definicje

1. Strony przywołują zobowiązania w ramach umów międzynarodowych dotyczących własności intelektualnej, w tym Porozumienia TRIPS oraz Konwencji paryskiej o ochronie własności przemysłowej z 20 marca 1883 r., zmienionej w Sztokholmie 15 lipca 1967 r. (zwanej dalej „konwencją paryską”). Postanowienia niniejszego rozdziału uzupełniają prawa i obowiązki Stron w ramach Porozumienia TRIPS i innych umów międzynarodowych w dziedzinie własności intelektualnej, których obie są stronami.
2. Na użytek niniejszego rozdziału „prawa własności intelektualnej” obejmują:
 - a) wszystkie kategorie własności intelektualnej stanowiące przedmiot uregulowań sekcji 1–7 części II Porozumienia TRIPS, a mianowicie:
 - (i) prawo autorskie i prawa pokrewne;
 - (ii) patenty¹;

¹ W przypadku Unii na potrzeby niniejszego rozdziału „patenty” obejmują prawa wynikające z dodatkowych certyfikatów ochrony.

- (iii) znaki towarowe;
 - (iv) wzory;
 - (v) wzory masek (topografie) układów scalonych;
 - (vi) oznaczenia geograficzne;
 - (vii) ochronę informacji niejawnych; oraz
- b) prawo do ochrony odmian roślin.

ARTYKUŁ 10.3

Wyczerpanie

Każda ze Stron ma swobodę ustanowienia własnego systemu dotyczącego wyczerpania praw własności intelektualnej, z zastrzeżeniem odpowiednich postanowień Porozumienia TRIPS.

SEKCJA B

NORMY DOTYCZĄCE PRAW WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ

PODSEKCJA A

PRAWO AUTORSKIE I PRAWA POKREWNE

ARTYKUŁ 10.4

Przyznana ochrona

Strony stosują się do praw i zobowiązań określonych w Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych z dnia 9 września 1886 r. (ostatnio zrewidowanej w Paryżu w dniu 24 lipca 1971 r.), Traktacie Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o prawie autorskim przyjętym w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r., Traktacie WIPO o artystycznych wykonaniach i nagraniach przyjętym w Genewie dnia 20 grudnia 1996 r. oraz porozumieniu TRIPS¹. Strony mogą zapewnić ochronę wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych zgodnie z odpowiednimi postanowieniami Międzynarodowej konwencji o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych sporządzonej w Rzymie dnia 26 października 1961 r.

¹ Bez uszczerbku dla art. 10.6 (Producenci fonogramów) Strony uznają, że odniesienia do tych porozumień międzynarodowych uwzględniają zastrzeżenia, które sformułowała w odniesieniu do nich każda ze Stron. W przypadku Unii pojęcie „utworu kinematograficznego” obejmuje również utwory audiowizualne.

ARTYKUŁ 10.5

Okres ochrony

1. Każda ze Stron zapewnia, że w przypadku gdy okres ochrony dzieła jest obliczany w oparciu o długość życia osoby fizycznej, okres ten jest nie krótszy niż czas życia autora przedłużony o 70 lat od daty śmierci autora.
2. W przypadku utworu współautorskiego okres, o którym mowa w ust. 1, oblicza się od daty śmierci ostatniego autora.
3. Okres ochrony utworów kinematograficznych¹ wynosi przynajmniej 70 lat od dnia, w którym dany utwór został upubliczniony za zgodą autora, albo – w przypadku gdy taka sytuacja nie nastąpiła w ciągu przynajmniej 50 lat od powstania utworu – przynajmniej 70 lat od dnia, w którym utwór ten powstał².
4. Okres ochrony dla praw do fonogramów jest nie krótszy niż 50 lat od momentu ich stworzenia, a jeśli zostały w tym czasie opublikowane, nie krótszy niż 70 lat od momentu ich pierwszej legalnej publikacji.

¹ W przypadku Unii pojęcie „utworu kinematograficznego” obejmuje również utwory audiowizualne.

² W przypadku Unii okres ochrony wygasa 70 lat po śmierci ostatniej osoby określonej jako autor na mocy jej prawa krajowego; okres ten w żadnym wypadku nie jest krótszy niż minimalny okres trwania ochrony określony w art. 10.5 ust. 3 (Okres ochrony).

5. Okres ochrony dla praw do nadawania nie jest krótszy niż 50 lat od momentu pierwszej transmisji lub pierwszego nadania programu.

6. Okres określony w niniejszym artykule obliczany jest od dnia 1 stycznia roku następującego po wydarzeniu, które powoduje rozpoczęcie biegu okresu ochrony.

ARTYKUŁ 10.6

Producenci fonogramów

Każda ze Stron nadaje producentom fonogramów¹ prawo do pojedynczego godziwego wynagrodzenia w przypadku upublicznienia fonogramu w celach handlowych lub jeżeli powielony egzemplarz takiego fonogramu zostaje wykorzystany do bezprzewodowego nadawania lub do wszelkiego publicznego odtwarzania^{2,3}

¹ „Producent fonogramu” oznacza osobę lub podmiot prawny, który podejmuje inicjatywę i jest odpowiedzialny za pierwsze utrwalenie warstwy dźwiękowej wykonania utworu albo innych zjawisk akustycznych, lub reprezentacji dźwięków.

² „Publiczne odtwarzanie” oznacza, w odniesieniu do fonogramu, dowolny sposób publicznego prezentowania dźwięków lub reprezentacji dźwięków utrwalaonych na fonogramie.

³ Singapur w pełni wykonuje zobowiązania zapisane w niniejszym artykule w ciągu dwóch lat od daty wejścia w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 10.7

Prawo odsprzedaży

Strony zgadzają się na wymianę poglądów i informacji na temat swoich praktyk i polityk dotyczących praw autorów do odsprzedaży.

ARTYKUŁ 10.8

Współpraca w zakresie zbiorowego zarządzania prawami

Strony dążą do propagowania dialogu i współpracy pomiędzy swoimi organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w celu zapewnienia łatwiejszego wzajemnego dostępu i przekazywania materiałów między terytoriami Stron, jak również zapewnienia wzajemnego przekazywania tantiem za wykorzystanie dzieł Stron oraz w pozostałych sprawach dotyczących praw autorskich.

ARTYKUŁ 10.9

Ochrona środków technicznych

1. Każda ze Stron zapewnia właściwą ochronę prawną oraz skuteczne środki ochrony prawnej przeciwko obchodzeniu skutecznych środków technicznych¹ stosowanych przez autorów, wykonawców lub producentów fonogramów w związku z wykonywaniem swoich praw, które ograniczają podejmowanie wobec ich dzieł, występów i fonogramów działań, na które autorzy, wykonawcy lub producenci tych fonogramów nie udzielili zezwolenia lub które nie są dozwolone przez prawo krajowe².

¹ Na użytek niniejszego artykułu „środek techniczny” oznacza wszelkiego rodzaju technologie, urządzenia lub części składowe, które, przy normalnym funkcjonowaniu, są przeznaczone do powstrzymania lub ograniczenia czynności w odniesieniu do utworów, wykonawców lub fonogramów, które nie otrzymały zezwolenia autora, wykonawcy lub producenta fonogramów, przewidzianego przez przepisy krajowe każdej ze Stron. Bez uszczerbku dla zakresu praw autorskich i praw pokrewnych zawartych w prawie krajowym każdej ze Stron, środki techniczne uważa się za skuteczne, jeżeli korzystanie z chronionego utworu, wykonania lub fonogramu jest kontrolowane przez autora, wykonawcę lub producenta fonogramów poprzez zastosowanie odpowiedniego procesu kontroli dostępu lub ochrony dostępu, takiego jak szyfrowanie lub kodowanie, lub mechanizm kontroli kopiowania, który spełnia cel ochronny.

² Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie wymaga od Singapuru ograniczenia przywozu lub sprzedaży krajowej urządzenia nie nadającego skuteczności środkowi technicznemu, którego jedynym celem jest kontrolowanie podziału rynku pod względem legalnych kopii filmów i który nie stanowi naruszenia prawa krajowego.

2. W celu zapewnienia właściwej ochrony prawnej oraz skutecznych środków ochrony prawnej, o których mowa w ust. 1, każda ze Stron zapewnia ochronę co najmniej:

- a) w zakresie przewidzianym w prawie krajowym w odniesieniu do:
 - (i) nieupoważnionego obchodzenia skutecznego środka technicznego dokonanego świadomie lub z dużym prawdopodobieństwem świadomie; oraz
 - (ii) oferowania do publicznej sprzedaży urządzenia lub produktu, włącznie z programami komputerowymi, lub usługi jako metody obchodzenia skutecznego środka technicznego; oraz
- b) produkcji, przywozu lub rozpowszechniania urządzeń lub produktów, włącznie z programami komputerowymi, lub świadczenia usług, które:
 - (i) są głównie zaprojektowane lub wyprodukowane w celu obchodzenia skutecznego środka technicznego; lub
 - (ii) mają jedynie ograniczony cel handlowy inny niż obchodzenie skutecznego środka technicznego¹.

¹ Przy wprowadzaniu w życie ust. 1 i 2 niniejszego artykułu żadna ze Stron nie ma obowiązku wymagania, by sposób zaprojektowania lub dobór części i elementów produktów elektroniki użytkowej, produktów telekomunikacyjnych lub komputerowych zapewniał odpowiedź na konkretny środek techniczny, o ile produkt ten nie narusza w inny sposób środków Strony wprowadzających w życie postanowienia niniejszych ustępów.

3. Przy zapewnianiu właściwej ochrony prawnej oraz skutecznych środków prawnych zgodnie z ust. 1 Strona może przyjąć lub utrzymać stosowne ograniczenia lub wyłączenia środków wdrażających ust. 1 i 2. Obowiązki określone w ust. 1 i 2 pozostają bez uszczerbku dla praw, ograniczeń, wyłączeń lub przewidzianych w prawie krajowym każdej Strony środków obrony przed naruszeniami prawa autorskiego lub praw pokrewnych.

ARTYKUŁ 10.10

Ochrona informacji o zarządzaniu prawami

1. W celu ochrony podanych w formie elektronicznej informacji o zarządzaniu prawami¹ każda ze Stron zapewnia odpowiednią ochronę prawną oraz skuteczne środki ochrony prawnej przeciwko każdemu, kto świadomie dopuszcza się bez zezwolenia jednego z następujących czynów, wiedząc lub – gdy chodzi o środki cywilnoprawne – mając uzasadnione podstawy, by wiedzieć, że czyn ten spowoduje, umożliwi, ułatwi lub ukryje naruszenie jakichkolwiek praw autorskich lub pokrewnych. Czyny takie to:

- a) usuwanie lub zmiana jakichkolwiek podanych w formie elektronicznej informacji o zarządzaniu prawami; oraz

¹ Dla celów niniejszego artykułu „informacje o zarządzaniu prawami” oznaczają:

- a) informacje, które identyfikują dzieło, wykonanie lub fonogram; autora dzieła, wykonawcę wykonania lub producenta fonogramu; lub właściciela jakichkolwiek praw do dzieła, wykonania lub fonogramu;
- b) informacje o warunkach i sposobach korzystania z dzieła, wykonania lub fonogramu; lub
- c) wszelkie numery i kody, poprzez które wyrażane są informacje opisane w lit. a) i b), jeśli którakolwiek z tych informacji dołączona jest do egzemplarza dzieła, wykonania lub fonogramu lub występuje w związku z publicznym przekazem lub udostępnianiem dzieła, wykonania lub fonogramu.

b) rozpowszechnianie, przywóz w celu rozpowszechniania, nadawanie, przekaz lub publiczne udostępnianie dzieł, wykonań lub fonogramów ze świadomością, że podane w formie elektronicznej informacje o zarządzaniu prawami zostały usunięte lub zmienione bez zezwolenia.

2. Przy zapewnianiu właściwej ochrony prawnej oraz skutecznych środków prawnych zgodnie z ust. 1 Strona może przyjąć lub utrzymać stosowne ograniczenia lub wyłączenia środków wdrażających ust. 1. Obowiązki określone w ust. 1 pozostają bez uszczerbku dla praw, ograniczeń, wyłączeń lub przewidzianych w prawie krajowym danej Strony środków obrony przed naruszeniami prawa autorskiego lub praw pokrewnych.

ARTYKUŁ 10.11

Wyjątki i ograniczenia

Strony mogą przewidzieć ograniczenia lub wyjątki od praw określonych w art. 10.6 (Producenci fonogramów) tylko w pewnych szczególnych przypadkach, o ile nie stoi to w sprzeczności z normalnym wykorzystaniem utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną i nie powoduje nieuzasadnionego uszczerbku uzasadnionych interesów właścicieli praw.

PODSEKCJA B

ZNAKI TOWAROWE

ARTYKUŁ 10.12

Umowy międzynarodowe

Każda ze Stron dokłada wszelkich starań, aby wypełnić postanowienia Traktatu o znakach towarowych sporządzonego w Genewie dnia 27 października 1994 r. oraz Traktatu singapurskiego dotyczącego prawa znaków towarowych przyjętego w Singapurze dnia 27 marca 2006 r.¹

ARTYKUŁ 10.13

Procedura rejestracji

Każda ze Stron ustanawia system rejestracji znaków towarowych, w ramach którego każda decyzja o odmowie rejestracji znaku towarowego podjęta przez odpowiednią instytucję administracyjną jest uzasadniona na piśmie. Zgłaszający ma prawo odwołania się od takiej decyzji o odmowie do organu sądowego. Każda ze Stron wprowadza możliwość wniesienia sprzeciwu wobec zgłoszeń znaków towarowych przez stronę trzecią. Każda ze Stron udostępnia opinii publicznej elektroniczne bazy danych zawierające zgłoszenia znaków towarowych i rejestrację znaków towarowych.

¹ Singapur jest stroną Traktatu singapurskiego dotyczącego prawa znaków towarowych, podczas gdy Unia dokłada wszelkich starań, aby umożliwić swoje przystąpienie do Traktatu singapurskiego dotyczącego prawa znaków towarowych.

ARTYKUŁ 10.14

Znaki towarowe powszechnie znane

Strony chronią powszechnie znane znaki towarowe zgodnie z Porozumieniem TRIPS. Przy ustalaniu, które znaki towarowe są powszechnie znane, Strony uwzględniają Wspólne zalecenie dotyczące przepisów w sprawie ochrony powszechnie znanych znaków towarowych, przyjęte przez Zgromadzenie Związku Paryskiego o ochronie własności przemysłowej oraz Zgromadzenie Ogólne WIPO na 34. serii posiedzeń Zgromadzeń państw członkowskich WIPO w dniach 20-29 września 1999 r.

ARTYKUŁ 10.15

Wyjątki od praw z rejestracji znaku towarowego

Każda ze Stron:

- a) zapewnia uczciwe używanie wyrażen opisowych¹ jako ograniczonego wyjątku od praw z rejestracji znaku towarowego; oraz
- b) może ustanowić inne ograniczone wyjątki,

pod warunkiem że wyjątki takie uwzględniają uzasadnione interesy właściciela znaku towarowego i osób trzecich.

¹ Uczciwe używanie wyrażen opisowych obejmuje używanie oznaczenia wskazującego pochodzenie geograficzne towarów i usług, jeżeli takie używanie jest zgodnie z uczciwymi praktykami w przemyśle i handlu.

PODSEKCJA C

OZNACZENIA GEOGRAFICZNE¹

ARTYKUŁ 10.16

Zakres

1. Podsekcja C (Oznaczenia geograficzne) stosuje się do uznawania i ochrony oznaczeń geograficznych dla win, napojów spirytusowych, produktów rolnych i środków spożywczych pochodzących z terytoriów Stron.
2. Oznaczenia geograficzne Strony, które mają podlegać ochronie przez drugą Stronę, są objęte niniejszą podsekcją C (Oznaczenia geograficzne) tylko wtedy, jeżeli są uznane i zgłoszone jako takie w państwie pochodzenia.

¹ Na użytek niniejszego rozdziału „oznaczeniami geograficznymi” są oznaczenia, które określają towar jako pochodzący z terytorium Strony lub regionu lub miejsca na tym terytorium, jeżeli daną jakość, renomę lub inną cechę towaru przypisuje się zasadniczo pochodzeniu geograficznemu tego towaru.

ARTYKUŁ 10.17

System ochrony oznaczeń geograficznych

1. Z wejściem w życie niniejszej Umowy każda ze Stron ustanawia systemy rejestracji i ochrony oznaczeń geograficznych na swoim terytorium, dla takich kategorii win, napojów spirytusowych oraz produktów rolnych i środków spożywczych, które uzna za stosowne.
2. Systemy, o których mowa w ust. 1, zawierają następujące elementy:
 - a) krajowy rejestr;
 - b) procedurę administracyjną pozwalającą zweryfikować, czy oznaczenie geograficzne wprowadzone, lub mające zostać wprowadzone, do krajowego rejestru, o którym mowa w ust. 2 lit. a) określa towar jako pochodzący z terytorium Strony, lub regionu lub miejscowości na terytorium tej Strony, gdy daną jakość, renomę czy inne cechy towaru przypisuje się zasadniczo jego pochodzeniu geograficznemu;
 - c) procedurę sprzeciwu, która pozwala uwzględnić uzasadnione interesy stron trzecich; oraz
 - d) środki prawne, które pozwalają na korektę i usunięcie wpisów z krajowego rejestru, o którym mowa w ust. 2 lit. a), które uwzględniają uzasadnione interesy stron trzecich oraz właścicieli praw do danych zarejestrowanych oznaczeń geograficznych.

3. Możliwie jak najszybciej po zakończeniu procedur dotyczących ochrony oznaczeń geograficznych każdej Strony¹ dla wszystkich nazw wymienionych w załączniku 10-A Strony spotkają się, aby w Komitecie ds. Handlu, o którym mowa w art. 16.1 (Komitet ds. Handlu), przyjąć decyzję w sprawie umieszczenia w załączniku 10-B wykazu nazw z załącznika 10-A każdej Strony, które były i pozostają chronione jako oznaczenia geograficzne w ramach odpowiedniego systemu Strony, o którym mowa w ust. 2.

ARTYKUŁ 10.18

Zmiana wykazu oznaczeń geograficznych

Strony zgadzają się co do możliwości zmiany wykazu oznaczeń geograficznych dla win, napojów spirytusowych, produktów rolnych i środków spożywczych wymienionych w załączniku 10-B, które mają być chronione przez każdą ze Stron na mocy podsekcji C (Oznaczenia geograficzne). Tego rodzaju zmiany w załączniku 10-B są uwarunkowane oznaczeniami geograficznymi, które były i pozostają chronione jako oznaczenia geograficzne w ramach odpowiedniego systemu Strony, o którym mowa w art. 10.17 ust. 2 (System ochrony oznaczeń geograficznych).

¹ Na potrzeby podsekcji C (Oznaczenia geograficzne), w przypadku Singapuru, procedura ochrony oznaczeń geograficznych oznacza krajową procedurę rejestracji w ramach systemu ustanowionego przez Singapur zgodnie z art. 10.17 ust. 2 (System ochrony oznaczeń geograficznych).

ARTYKUŁ 10.19

Zakres ochrony oznaczeń geograficznych

1. Z zastrzeżeniem art. 10.22 (Zasady ogólne), każda ze Stron stworzy, w odniesieniu do oznaczeń geograficznych dla win, napojów spirytusowych, produktów rolnych i środków spożywczych wymienionych w załączniku 10-B i chronionych jako oznaczenia geograficzne w ramach systemu, o którym mowa w art. 10.17 ust. 2 (System ochrony oznaczeń geograficznych), podstawy prawne dla zainteresowanych stron, by zapobiec:
 - a) stosowaniu jakichkolwiek środków w oznaczaniu lub przedstawianiu towaru, które w sposób wprowadzający odbiorców w błąd co do pochodzenia geograficznego tego towaru wskazują lub sugerują, że towar ten pochodzi z obszaru geograficznego innego niż jego rzeczywiste miejsce pochodzenia; oraz
 - b) wszelkiemu innemu wykorzystywaniu, które jest aktem nieuczciwej konkurencji w rozumieniu art. 10bis (Nieuczciwa konkurencja) Konwencji paryskiej.
2. Z zastrzeżeniem art. 10.22 (Zasady ogólne), każda ze Stron stworzy, w odniesieniu do oznaczeń geograficznych dla win i napojów spirytusowych wymienionych w załączniku 10-B i chronionych jako oznaczenia geograficzne w ramach systemu, o którym mowa w art. 10.17 ust. 2 (System ochrony oznaczeń geograficznych), podstawy prawne dla zainteresowanych stron, by zapobiec wykorzystaniu wszelkich takich oznaczeń geograficznych określających wina wobec win, które nie pochodzą z miejsc wskazanych przez dane oznaczenie geograficzne lub określających napoje spirytusowe wobec napojów spirytusowych, które nie pochodzą z miejsca wskazanego przez to oznaczenie geograficzne, nawet jeżeli:
 - a) wskazane jest prawdziwe pochodzenie towaru;

- b) oznaczenie geograficzne jest podane w wersji przetłumaczonej; lub
- c) stosowanym oznaczeniom towarzyszą takie określenia jak „rodzaj”, „odmiana”, „sposób”, „imitacja” itp.

3. Z zastrzeżeniem art. 10.22 (Zasady ogólne), każda ze Stron stworzy, w odniesieniu do oznaczeń geograficznych produktów rolnych i środków spożywczych wymienionych w załączniku 10-B i chronionych jako oznaczenia geograficzne w ramach systemu, o którym mowa w art. 10.17 ust. 2 (System ochrony oznaczeń geograficznych), podstawy prawne dla zainteresowanych stron, by zapobiec wykorzystaniu wszelkich takich oznaczeń geograficznych określających towar wobec podobnego towaru¹, który nie pochodzi z miejsc wskazanych przez dane oznaczenie geograficzne, nawet jeżeli:

- a) wskazane jest prawdziwe pochodzenie towaru;
- b) oznaczenie geograficzne jest podane w wersji przetłumaczonej²; lub

¹ Na potrzeby niniejszego ustępu i art. 10.21 ust. 1 (Związek ze znakami towarowymi), określenie „towar podobny”, w odniesieniu do towaru, wobec którego chronione jest oznaczenie geograficzne w ramach systemu Strony, o którym mowa w art. 10.17 (System ochrony oznaczeń geograficznych), oznacza towar, który należałby do tego samej kategorii towarów w rejestrze danej Strony, co towar, wobec którego zarejestrowano oznaczenie geograficzne.

² Dla większej pewności przyjmuje się, że oceny dokonuje się indywidualnie dla każdego przypadku. Przepis ten nie ma zastosowania w przypadku udowodnienia, że nie ma związku pomiędzy chronionym oznaczeniem geograficznym a przetłumaczonym wyrażeniem. Przyjmuje się również, że przepis ten ma zastosowanie bez uszczerbku dla zasad ogólnych podsekcji C (Oznaczenia geograficzne).

c) stosowanym oznaczeniom towarzyszą takie określenia jak „rodzaj”, „odmiana”, „sposób”, „imitacja” itp.

4. Żadne z postanowień podsekcji C (Oznaczenia geograficzne) nie wymaga od Strony stosowania postanowień tej podsekcji w odniesieniu do oznaczeń geograficznych w przypadku gdy właściciel praw:

a) nie dokona przedłużenia rejestracji oznaczenia geograficznego na rynku danej Strony; lub

b) nie utrzymuje minimalnej działalności handlowej lub zainteresowania oznaczeniem geograficznym na rynku danej Strony, w tym w zakresie wprowadzania do obrotu i promowania towarów lub monitorowania rynku.

5. Bez uszczerbku dla art. 23 ust. 3 Porozumienia TRIPS, każda ze Stron określa praktyczne warunki, na podstawie których homonimiczne oznaczenia geograficzne będą rozróżniane na jej terytorium, uwzględniając przy tym konieczność zapewnienia sprawiedliwego traktowania zainteresowanych producentów i konieczność zapewnienia, by konsumenci nie byli wprowadzani w błąd.

6. Jeżeli Strona otrzymuje zgłoszenie o rejestrację lub ochronę oznaczenia geograficznego, które jest homonimiczne z oznaczeniem geograficznym zawartym w załączniku 10-B, Strona ta przy określaniu praktycznych warunków, na podstawie których homonimiczne oznaczenia geograficzne będą rozróżniane, uwzględni uwagi i konkluzje zgłaszającego oraz zainteresowanych producentów¹.

¹ W przypadku Singapuru „zainteresowani producenci” oznaczają właścicieli danych praw.

ARTYKUŁ 10.20

Prawo używania oznaczeń geograficznych

Prawo używania oznaczeń geograficznych chronionych zgodnie z podsekcją C (Oznaczenia geograficzne) nie ogranicza się do zgłaszającego, pod warunkiem że takie używanie ma związek z towarem określonym przez to oznaczenie geograficzne.

ARTYKUŁ 10.21

Związek ze znakami towarowymi

1. Z zastrzeżeniem art. 10.22 (Zasady ogólne), w odniesieniu do oznaczeń geograficznych wymienionych w załączniku 10-B i chronionych jako oznaczenia geograficzne w ramach odpowiedniego systemu Strony, o którym mowa w art. 10.17 ust. 2 (System ochrony oznaczeń geograficznych), odmawia się rejestracji znaku towarowego dla towarów, które zawierają oznaczenie geograficzne określające towar podobny, lub składają się z takiego oznaczenia; lub unieważnia się taką rejestrację *ex officio*, jeżeli prawo krajowe danej Strony na to pozwala, lub na wniosek zainteresowanej strony, w odniesieniu do towarów nie pochodzących z terytorium danego oznaczenia geograficznego, pod warunkiem że zgłoszenie o rejestrację znaku towarowego zostało dokonane po dacie dokonania zgłoszenia o rejestrację oznaczenia geograficznego na danym terytorium.

2. Bez uszczerbku dla ust. 4 Strony uznają, że istnienie wcześniejszych kolidujących znaków towarowych na terytorium danej Strony nie wyklucza całkowicie rejestracji kolejnego oznaczenia geograficznego dla towarów podobnych na terytorium danej Strony¹.

3. W przypadku gdy znak towarowy był zgłoszony do rejestracji lub został zarejestrowany w dobrej wierze, lub w przypadku gdy prawa do znaku towarowego zostały nabyte wskutek jego stosowania w dobrej wierze, jeżeli taka możliwość jest przewidziana w odpowiednim prawie krajowym Strony, oraz takie zgłoszenie, rejestracja lub nabycie miało miejsce albo:

- a) przed datą dokonania zgłoszenia o rejestrację oznaczenia geograficznego na danym terytorium; albo
- b) zanim oznaczenie geograficzne jest ochronione w swoim państwie pochodzenia,

środki przyjęte w celu wdrożenia podsekcji C (Oznaczenia geograficzne) nie naruszają prawa do rejestracji lub ważności rejestracji znaku towarowego, lub prawa do używania znaku towarowego, z uwagi na fakt, że taki znak towarowy jest identyczny z oznaczeniem geograficznym lub do niego podobny.

4. Strony nie są zobowiązane do ochrony oznaczenia geograficznego na podstawie podsekcji C (Oznaczenia geograficzne), jeżeli – w świetle renomy lub popularności znaku towarowego – taka ochrona mogłaby wprowadzić konsumenta w błąd co do prawdziwej tożsamości produktu.

¹ W przypadku Singapuru oznaczenie geograficzne, które koliduje z wcześniej istniejącym znakiem towarowym, może zostać zarejestrowane za zgodą właściciela wcześniej istniejącego znaku towarowego. W przypadku Unii taka zgoda nie jest wymogiem niezbędnym do rejestracji oznaczenia geograficznego kolidującego z wcześniej istniejącym znakiem towarowym.

ARTYKUŁ 10.22

Zasady ogólne

1. Przywóz, wywóz i wprowadzanie do obrotu produktów, o których mowa w podsekcji C (Oznaczenia geograficzne), na terytorium danej Strony regulowane są prawem krajowym Strony.
2. W odniesieniu do produktów rolnych i środków spożywczych, żadne postanowienia podsekcji C (Oznaczenia geograficzne) nie wymagają od Strony uniemożliwienia dalszego lub podobnego używania jakiegokolwiek oznaczenia geograficznego innej Strony w odniesieniu do towarów lub usług przez swoich własnych obywateli lub osoby mające siedziby na jej terytorium, które używały to oznaczenie geograficzne w sposób ciągły w odniesieniu do tych samych lub powiązanych towarów lub usług na terytorium tej Strony albo:
 - a) przez przynajmniej dziesięć lat poprzedzających dzień 1 stycznia 2004 r.; lub
 - b) w dobrej wierze przed tą datą.
3. W odniesieniu do oznaczeń geograficznych wymienionych w załączniku 10-B, w przypadku których wcześniejsze używanie zostało określone w wyniku:
 - a) postępowania sprzeciwowego podczas krajowych procedur rejestracyjnych; lub
 - b) dowolnego postępowania prawnego,

takie wcześniejsze używanie zostaje wymienione w załączniku 10-B w odniesieniu do danego oznaczenia geograficznego zgodnie z:

- (i) mechanizmem ustanowionym w art. 10.17 ust. 3 (System ochrony oznaczeń geograficznych) w przypadku ust. 3 lit. a); oraz
- (ii) mechanizmem ustanowionym w art. 10.18 (Zmiana wykazu oznaczeń geograficznych) w przypadku ust. 3 lit. b).

4. Każda ze Stron może określić warunki praktyczne, zgodnie z którymi takie wcześniejsze używanie zostanie odróżnione od oznaczenia geograficznego na jej terytorium, uwzględniając potrzebę zapewnienia, aby konsumenci nie byli wprowadzani w błąd.

5. Żadne z postanowień podsekcji C (Oznaczenia geograficzne) nie wymaga od Strony stosowania postanowień tej podsekcji w odniesieniu do oznaczeń geograficznych drugiej Strony wobec towarów lub usług, dla których odpowiednie oznaczenie jest identyczne z terminem używanym zwyczajowo w języku potocznym jako nazwa potoczna takich towarów lub usług na terytorium tej Strony.

6. Żadne z postanowień podsekcji C (Oznaczenia geograficzne) nie wymaga od Strony stosowania postanowień tej podsekcji w odniesieniu do jakiegokolwiek nazwy zawartej w oznaczeniu geograficznym drugiej Strony wobec towarów lub usług, dla których odpowiednie oznaczenie jest identyczne z nazwą używaną zwyczajowo w języku potocznym jako nazwa potoczna takich towarów lub usług na terytorium tej Strony.

7. Żadne z postanowień podsekcji C (Oznaczenia geograficzne) nie wymaga od Strony stosowania postanowień tej podsekcji w odniesieniu do oznaczenia geograficznego drugiej Strony wobec produktów winnych, dla których odpowiednie oznaczenie jest identyczne ze zwyczajową nazwą odmiany winogron istniejącą na terytorium tej Strony z dniem wejścia w życie Porozumienia WTO na terytorium tej Strony.
8. Żadne z postanowień podsekcji C (Oznaczenia geograficzne) nie uniemożliwia danej Stronie chronienia jako oznaczenie geograficzne, zgodnie z jej prawem krajowym, oznaczenia kolidującego z nazwą odmiany roślin lub rasy zwierząt.
9. Strona może postanowić, że każdy wniosek składany w ramach podsekcji C (Oznaczenia geograficzne) w związku z używaniem lub rejestracją znaku towarowego musi zostać złożony w ciągu pięciu lat od chwili, kiedy konfliktowe używanie chronionego oznaczenia stało się powszechnie wiadome na terytorium tej Strony lub w ciągu pięciu lat od daty rejestracji znaku towarowego na terytorium tej Strony, pod warunkiem że ten znak towarowy został do tej daty opublikowany, jeżeli data rejestracji jest wcześniejsza od daty, w której to konfliktowe używanie stało się powszechnie wiadome na terytorium tej Strony, pod warunkiem że oznaczenie geograficzne nie było używane ani zarejestrowane w złej wierze.
10. Żadne z postanowień podsekcji C (Oznaczenia geograficzne) nie narusza prawa jakiejkolwiek osoby do używania w handlu jej nazwiska lub nazwiska jej poprzedników w celach komercyjnych, z wyjątkiem przypadków używania takiego nazwiska w sposób wprowadzający opinię publiczną w błąd.
11. Żadne z postanowień podsekcji C (Oznaczenia geograficzne) nie zobowiązuje Strony do ochrony oznaczenia geograficznego drugiej Strony, które nie jest chronione lub przestało być chronione zgodnie z prawem krajowym w jego państwie pochodzenia. Strony informują się wzajemnie, jeżeli oznaczenie geograficzne przestaje być chronione w swoim państwie pochodzenia.

ARTYKUŁ 10.23

Relacja z Komitetem ds. Handlu

Komitet ds. Handlu ustanowiony zgodnie z art. 16.1 (Komitet ds. handlu) ma uprawnienia do:

- a) przyjęcia decyzji dotyczących wykazu w załączniku 10-B, o którym mowa w art. 10.17 ust. 3 (System ochrony oznaczeń geograficznych); oraz
- b) zmiany załącznika 10-B zgodnie z art. 10.18 (Zmiana wykazu oznaczeń geograficznych).

PODSEKCJA D

WZORY

ARTYKUŁ 10.24

Wymogi w zakresie ochrony zarejestrowanych wzorów¹

1. Strony zapewniają ochronę niezależnie stworzonych wzorów, które są nowe lub oryginalne². Ochrona jest zapewniana w drodze rejestracji i przyznaje wyłączne prawa posiadaczom wzorów zgodnie z przepisami podsekcji D (Wzory)³.

¹ Na użytek niniejszej podsekcji (Wzory) Unia przyznaje również ochronę niezarejestrowanemu wzorowi, jeżeli spełnia on wymogi rozporządzenia Rady (WE) nr 6/2002 z dnia 12 grudnia 2001 r. w sprawie wzorów wspólnotowych, ostatnio zmienionego rozporządzeniem Rady (WE) nr 1891/2006 z dnia 18 grudnia 2006 r.

² Strony zgadzają się, że jeżeli stanowi tak prawo krajowe Strony, może być również wymagany indywidualny charakter wzorów. Odnosi się to do wzorów, które znacznie różnią się od znanych wzorów lub kombinacji znanych cech wzorów. Unia uznaje, że wzór ma indywidualny charakter, jeśli całościowe wrażenie, jakie wywołuje na poinformowanych użytkownikach, różni się od całościowego wrażenia, jakie wywiera na tym użytkowniku wszelki wzór, który został udostępniony publicznie.

³ Przyjmuje się, że wzorów nie wyłącza się z ochrony wyłącznie na podstawie tego, że stanowią część artykułu lub produktu, pod warunkiem że są widoczne, spełniają kryteria zawarte w tym ustępie, oraz:

- a) spełniają wszelkie inne kryteria dotyczące ochrony wzorów; oraz
- b) nie są w inny sposób wykluczone z ochrony wzorów, na mocy odpowiedniego prawa krajowego Stron.

2. Ochrona wzoru nie obejmuje wzorów podyktowanych głównie względami technicznymi lub funkcjonalnymi.
3. Prawo do wzoru nie obejmuje wzoru sprzecznego z porządkiem publicznym lub przyjętymi dobrymi obyczajami¹.

ARTYKUŁ 10.25

Prawa z rejestracji

Właściciel chronionego wzoru ma prawo do uniemożliwienia stronom trzecim, nie posiadającym zgody właściciela, przynajmniej wytwarzania, wystawiania na sprzedaż, sprzedaży lub przywozu artykułów noszących lub reprezentujących wzór, który jest kopią lub w zasadzie kopią wzoru chronionego, gdy takie działania są podejmowane w celach handlowych.

ARTYKUŁ 10.26

Okres ochrony

Przyznany okres ochrony wynosi przynajmniej dziesięć lat od daty dokonania zgłoszenia.

¹ Żadne postanowienia niniejszego artykułu nie uniemożliwiają żadnej ze Stron ustanowienia innych szczególnych wykluczeń z ochrony wzorów w swoim prawie krajowym. Strony zgadzają się co do tego, że takie wykluczenia nie powinny być szerokie.

ARTYKUŁ 10.27

Wyjątki

Każda Strona może ustanowić ograniczone wyjątki od ochrony wzorów, pod warunkiem że takie wyjątki nie będą bezzasadnie sprzeczne z normalnym wykorzystaniem chronionych wzorów i nie będą bezzasadnie naruszały prawnie uzasadnionych interesów właściciela chronionego wzoru, biorąc także pod uwagę prawnie uzasadnione interesy osób trzecich.

ARTYKUŁ 10.28

Stosunek do prawa autorskiego

Każda Strona oferuje możliwość, aby wzory zarejestrowane na terytorium Strony zgodnie z podsekcją D (Wzory) nie były zupełnie wykluczone z podlegania ochronie na mocy krajowego prawa autorskiego tej Strony. Zakres i warunki, zgodnie z którymi tego rodzaju ochrona jest przyznawana, są ustalane przez daną Stronę¹.

¹ W przypadku Singapuru zakres i warunki, zgodnie z którymi tego rodzaju ochrona jest przyznawana, obejmują okoliczności wymienione w sekcji 74 ustawy o prawie autorskim Singapuru.

PODSEKCJA E

PATENTY

ARTYKUŁ 10.29

Umowy międzynarodowe

Strony przypominają obowiązki wynikające z Układu o współpracy patentowej (sporządzonego w Waszyngtonie dnia 19 czerwca 1970 r., poprawionego dnia 28 września 1979 r. i zmienionego dnia 3 lutego 1984 r.). Strony, w stosownych przypadkach, podejmują wszelkie należyte starania w celu zastosowania się do art. 1 do 16 Traktatu o prawie patentowym przyjętego w Genewie 1 czerwca 2000 r. w sposób spójny z ich prawem krajowym i krajowymi procedurami.

ARTYKUŁ 10.30

Patenty i zdrowie publiczne

1. Strony uznają znaczenie Deklaracji w sprawie Porozumienia TRIPS i zdrowia publicznego, przyjętej przez konferencję ministerialną WTO w dniu 14 listopada 2001 r. w Ad-Dausze. Interpretując i wdrażając prawa i zobowiązania wynikające z podsekcji E (Patenty) i podsekcji F (Ochrona wyników badań przekazanych w celu uzyskania administracyjnego zezwolenia na wprowadzenie produktu farmaceutycznego na rynek), Strony zapewniają zgodność z tą deklaracją.

2. Każda Strona przestrzega decyzji Rady Ogólnej WTO z dnia 30 sierpnia 2003 r. w sprawie wykonania ust. 6 Deklaracji z Ad-Dauhj w sprawie Porozumienia TRIPS i zdrowia publicznego, a także decyzji Rady Ogólnej WTO z dnia 6 grudnia 2005 r. w sprawie zmiany Porozumienia TRIPS, przyjmując protokół zmieniający Porozumienie TRIPS.

ARTYKUŁ 10.31

Przedłużenie obowiązywania praw wynikających z patentu

Strony uznają, że produkty farmaceutyczne¹ chronione patentami na terytoriach tych Stron przed wprowadzeniem ich na rynek mogą podlegać administracyjnemu procesowi udzielenia zezwolenia na wprowadzenie produktu do obrotu na ich rynkach. Strony umożliwiają przedłużenie okresu ochrony patentowej w celu zrekompensowania właścicielowi patentu skrócenia faktycznego czasu ważności patentu ze względu na administracyjny proces dopuszczenia do obrotu². Przedłużenie obowiązywania praw wynikających z ochrony patentowej nie może przekroczyć pięciu lat³.

¹ Na użytek niniejszego artykułu i art. 10.33 (Ochrona wyników badań przekazanych w celu uzyskania administracyjnego zezwolenia na wprowadzenie produktu farmaceutycznego na rynek) termin „produkt farmaceutyczny” jest zdefiniowany dla każdej ze Stron w odpowiednim prawodawstwie Stron obowiązującym w dniu podpisania niniejszej Umowy. W przypadku Unii termin „produkt farmaceutyczny” odnosi się do „produktu leczniczego”.

² Singapur zobowiązuje się umożliwić przedłużenie okresu obowiązywania z ochrony patentowej w celu zrekompensowania właścicielowi patentu skrócenia faktycznego czasu ważności patentu ze względu na administracyjny proces dopuszczenia do obrotu w odniesieniu do substancji służących diagnostyce lub badaniom i dopuszczonych do obrotu jako produkt leczniczy.

³ Warunki i procedury zapewnienia przedłużenia czasu obowiązywania patentu są określane przez odpowiednie prawodawstwo Stron. Bez uszczerbku dla możliwego przedłużenia do stosowania w pediatrii, jeśli dowolna ze Stron tak określi.

ARTYKUŁ 10.32

Współpraca

Strony zgadzają się współpracować w ramach inicjatyw w celu ułatwienia:

- a) udzielania patentów na podstawie zgłoszeń dokonywanych przez zgłaszających Strony na terytorium drugiej Strony, oraz
- b) nadawania uprawnień i uznawania rzeczników patentowych Strony na terytorium drugiej Strony.

PODSEKCJA F

OCHRONA WYNIKÓW BADAŃ

ARTYKUŁ 10.33

Ochrona wyników badań przekazanych w celu uzyskania administracyjnego zezwolenia
na wprowadzenie produktu do obrotu
z myślą o wprowadzeniu produktu farmaceutycznego na rynek

Jeżeli Strona wymaga przekazania wyników badań lub opracowań dotyczących bezpieczeństwa i skuteczności produktu farmaceutycznego przed dopuszczeniem takiego produktu do obrotu, Strona ta przez okres co najmniej pięciu lat od momentu udzielenia dopuszczenia do obrotu nie zezwala stronom trzecim na wprowadzanie do obrotu takiego samego bądź podobnego produktu na podstawie dopuszczenia do obrotu przyznanego stronie, która dostarczyła wyniki badań lub opracowania, chyba że strona ta wyraziła na to zgodę.^{1,2,3}

¹ Warunki i procedury zapewnienia ochrony zakładane w niniejszym artykule są określone przez odpowiednie prawodawstwo Stron.

² Strony, pięć lat po wejściu w życie niniejszej Umowy, rozpoczynają rozmowy w sprawie ewentualnego przedłużenia okresu ochrony wyników badań przekazanych w celu uzyskania administracyjnego zezwolenia na wprowadzenie produktu farmaceutycznego na rynek.

³ W kontekście niniejszego artykułu uznaje się, że takie poufne, stanowiące uzasadnienie wyniki badań lub opracowania, nie są wykorzystywane do w celu stwierdzenia, czy należy zatwierdzić kolejny wniosek na okres co najmniej pięciu lat:

a) w przypadku Singapuru, od daty otrzymania pierwszego wniosku;

b) w przypadku Unii, od daty zatwierdzenia pierwszego wniosku,

chyba że strona, która dostarczyła przedmiotowe wyniki badań lub opracowania, wyraziła na to zgodę.

ARTYKUŁ 10.34

Ochrona wyników badań przekazanych w celu uzyskania administracyjnego zezwolenia na wprowadzenie na rynek produktu chemicznego przeznaczonego dla rolnictwa¹

1. Jeżeli Strona wymaga przekazania wyników badań lub opracowań dotyczących bezpieczeństwa i skuteczności produktu chemicznego przeznaczonego dla rolnictwa przed dopuszczeniem takiego produktu do obrotu na terytorium tej Strony, Strona przez okres co najmniej dziesięciu lat od momentu udzielenia dopuszczenia do obrotu nie zezwala stronom trzecim na wprowadzanie do obrotu takiego samego bądź podobnego produktu na podstawie dopuszczenia do obrotu przyznanego stronie, która dostarczyła wyniki badań lub opracowania, chyba że strona ta wyraziła na to zgodę.

¹ Na użytek niniejszego artykułu „produkty chemiczne przeznaczone dla rolnictwa” oznaczają w przypadku UE substancje czynne i preparaty zawierające przynajmniej jedną substancję czynną, prezentowane w formie, w której są dostarczane użytkownikowi, przeznaczone do:

- a) ochrony roślin lub produktów roślinnych przed wszelkimi organizmami szkodliwymi lub zapobiegania działaniu takich organizmów, w zakresie, w jakim takie substancje lub preparaty nie są w inny sposób określone w lit. b)-e);
- b) oddziaływania na procesy życiowe roślin w inny sposób niż substancja odżywcza (np. regulator wzrostu roślin);
- c) konserwowania produktów roślinnych, w stopniu w jakim takie substancje lub produkty nie są przedmiotem szczególnych przepisów Rady lub Komisji w sprawie konserwantów;
- d) niszczenia niepożądanych roślin; lub
- e) niszczenia części roślin, kontrolowania niepożądanego wzrostu roślin lub zapobiegania takiemu wzrostowi.

2. W przypadku, gdy Strona posiada środki lub procedury służące unikaniu powtarzania badań na kręgowcach w odniesieniu do produktów chemicznych przeznaczonych dla rolnictwa, Strona ta może zapewnić warunki i okoliczności, w których strony trzecie będą mogły wprowadzić na rynek ten sam lub podobny produkt, na podstawie zezwolenia na wprowadzenie do obrotu udzielonego stronie, która dostarczyła wyniki badań lub opracowania.

3. W przypadku gdy Strona wymaga przedstawienia wyników badań lub opracowań dotyczących bezpieczeństwa lub skuteczności produktu chemicznego przeznaczonego dla rolnictwa przed udzieleniem zezwolenia na wprowadzenie takiego produktu do obrotu, Strona ta zobowiązuje się dołożyć wszelkich starań w celu szybkiego rozpatrzenia wniosku, tak by uniknąć nieuzasadnionych opóźnień.

PODSEKCJA G

ODMIANY ROŚLIN

ARTYKUŁ 10.35

Umowy międzynarodowe

Strony potwierdzają swoje zobowiązanie na mocy Międzynarodowej konwencji o ochronie nowych odmian roślin przyjętej w Paryżu w dniu 2 grudnia 1961 r., ostatnio zmienionej w Genewie w dniu 19 marca 1991 r., w tym swoją zdolność do wdrożenia fakultatywnego wyjątku od prawa hodowcy, o którym mowa w art. 15 ust. 2 wspomnianej konwencji.

SEKCJA C

EGZEKOWANIE PRAW WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ NA DRODZE CYWILNOPRAWNEJ

ARTYKUŁ 10.36

Zobowiązania ogólne

1. Strony potwierdzają swoje zobowiązania na mocy art. 41–50 Porozumienia TRIPS i zapewniają środki, procedury i środki naprawcze zgodne z ich odpowiednim prawem krajowym, służące przeciwdziałaniu naruszaniu praw własności intelektualnej objętej niniejszym rozdziałem, zgodne z tymi zobowiązaniami.
2. W szczególności środki, procedury i środki naprawcze, o których mowa w ust. 1, zapewnione przez każdą ze Stron zgodnie z ich prawem krajowym:
 - a) uwzględniają odpowiednio potrzebę zachowania proporcjonalności między powagą naruszenia a interesami stron trzecich;
 - b) są sprawiedliwe i słuszne;

- c) nie są nadmierne skomplikowane ani kosztowne, nie ustanawiają nierozsądnych terminów, ani nie powodują nieuzasadnionych opóźnień; oraz
- d) są stosowane tak, aby uniknąć tworzenia barier dla legalnego handlu oraz zapewnić gwarancje przed ich nadużyciami.

3. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie ma wpływu na zdolność Stron do ogólnego egzekwowania ich prawa krajowego ani nie nakłada na żadną ze Stron obowiązku zmiany ich obowiązujących przepisów w zakresie, w jakim są związane z egzekwowaniem praw własności intelektualnej. Bez uszczerbku dla powyższych zasad ogólnych, żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie tworzy wobec żadnej ze Stron zobowiązania:

- a) stworzenia systemu prawnego w zakresie egzekwowania praw własności intelektualnej różniącego się od ogólnego systemu egzekwowania prawa; lub
- b) w odniesieniu do rozdziału środków pomiędzy egzekwowaniem praw własności intelektualnej a ogólnym egzekwowaniem prawa.

ARTYKUŁ 10.37

Publikacja orzeczeń sądowych

W cywilnych postępowaniach sądowych wszczętych w związku z naruszeniem praw własności intelektualnej każda ze Stron podejmuje odpowiednie środki, zgodnie ze swoim krajowym prawem i zasadami, by opublikować lub publicznie udostępnić informacje dotyczące prawomocnych orzeczeń sądowych. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie wymaga od żadnej ze Stron ujawniania informacji poufnych, których ujawnienie mogłyby utrudnić egzekwowanie prawa lub było w inny sposób sprzeczne z interesem publicznym lub mogłoby zaszkodzić uzasadnionym interesom handlowym konkretnych przedsiębiorstw, państwowych lub prywatnych. Każda Strona może określić inne dodatkowe środki informacyjne, które są właściwe w szczególnych warunkach, łącznie z publicznym obwieszczeniem.

ARTYKUŁ 10.38

Dostępność cywilnych środków, procedur i środków naprawczych

1. W swoim prawie krajowym, każda Strona zapewnia właścicielom praw środki cywilne, procedury i środki naprawcze, o których mowa w sekcji C (Egzekwowanie praw własności intelektualnej na drodze cywilnoprawnej) w odniesieniu do praw własności intelektualnej zgodnie z definicją w ust. 2.

2. Na użytek sekcji C (Egzekwowanie praw własności intelektualnej na drodze cywilnoprawnej) następujące terminy mają następujące znaczenia:

- a) „właściciele praw” obejmują wyłącznych licencjodawców, a także federacje i stowarzyszenia¹ posiadające zdolność prawną do dochodzenia takich praw; oraz
- b) „prawa własności intelektualnej” oznaczają wszystkie kategorie własności intelektualnej stanowiące przedmiot uregulowań sekcji 1–6 części II Porozumienia TRIPS².

ARTYKUŁ 10.39

Środki zabezpieczenia dowodów

1. Każda ze Stron zapewni swoim organom sądowym prawo podejmowania niezwłocznych i skutecznych środków tymczasowych:
- a) przeciwko stronie lub w stosownych przypadkach stronie trzeciej, nad którą odnośny organ sądowy sprawuje jurysdykcję, w celu uniemożliwienia naruszenia jakiegokolwiek prawa własności intelektualnej oraz w szczególności w celu uniemożliwienia wprowadzenia do obrotu handlowego towarów, których dotyczy naruszenie prawa własności intelektualnej; oraz

¹ W stopniu, w jakim jest to dozwolone przez przepisy prawa właściwego oraz w zgodzie z nimi, uznaje się, że określenie „federacje i stowarzyszenia” obejmuje organizacje zbiorowego zarządzania prawami oraz, w kontekście Unii, profesjonalne organizacje zrzeszające pełnomocników prawnie uznane za posiadające prawo reprezentowania posiadaczy praw własności intelektualnej.

² Strona może wyłączyć patenty z zakresu sekcji C (Egzekwowanie praw własności intelektualnej na drodze cywilnoprawnej).

b) dla zabezpieczenia odpowiednich dowodów w związku z domniemanym naruszeniem.

2. Każda ze Stron zapewni swoim organom sądowym prawo przyjmowania w stosownych przypadkach środków tymczasowych bez wysłuchania drugiej strony, w szczególności gdy jakakolwiek zwłoka może spowodować dla właściciela praw nieodwracalną szkodę lub gdy istnieje wyraźne ryzyko, że dowody zostaną zniszczone. W przypadku postępowania prowadzonego bez wysłuchania drugiej strony każda ze Stron zapewnia swoim organom sądowym prawo do podejmowania natychmiastowego działania w odpowiedzi na wniosek o zastosowanie środków tymczasowych i do bezzwłocznego podejmowania decyzji.

3. Przynajmniej w przypadkach naruszeń praw autorskich lub pokrewnych oraz podrabiania znaku towarowego każda ze Stron zapewnia swoim organom sądowym, w cywilnych postępowaniach sądowych, prawo do nakazania konfiskaty podejrzanych towarów oraz materiałów i narzędzi lub przejęcia kontroli nad nimi oraz, przynajmniej w przypadku podrabiania znaków towarowych, nad dowodami w postaci oryginałów dokumentów dotyczących naruszenia lub ich kopii.

4. Każda ze Stron zapewnia swoim organom prawo do wymagania od wnioskodawcy, w związku ze środkami tymczasowymi, aby dostarczył każdy możliwy do pozyskania dowód, by wspomniane organy mogły przekonać się w wystarczającym stopniu, że prawo wnioskodawcy zostało naruszone lub że takie naruszenie wkrótce nastąpi, a także, aby wniósł kaucję lub dokonał innego równoważnego zabezpieczenia wystarczającego do ochrony pozwanego i zapobieżenia nadużyciu. Taka kaucja lub równoważne zabezpieczenie nie mogą nadmiernie zniechęcać do korzystania z procedur dotyczących takich środków tymczasowych.

5. Jeżeli środki tymczasowe zostaną uchylone lub wygasną na skutek działania lub zaniechania wnioskodawcy, lub gdy następnie ustalono, że naruszenie prawa własności intelektualnej nie miało miejsca, organy sądowe mają prawo nakazać wnioskodawcy, na wniosek pozwanego, aby zapłacił pozwanemu odpowiednie odszkodowanie z tytułu wszelkich szkód spowodowanych przez te środki.

ARTYKUŁ 10.40

Dowody i prawo do uzyskania informacji

1. Bez uszczerbku dla prawa krajowego każdej ze Stron dotyczącego przywilejów, ochrony poufności lub przetwarzania danych osobowych, każda ze Stron zapewnia swoim organom sądowym, w cywilnych postępowaniach sądowych dotyczących dochodzenia i egzekwowania praw własności intelektualnej, prawo do nakazania sprawcy naruszenia lub domniemanemu sprawcy naruszenia, na uzasadniony wniosek właściciela praw, by przekazał właścicielowi praw lub organom sądowym, przynajmniej dla celów zgromadzenia dowodów, stosowne informacje, zgodnie z obowiązującymi przepisami ustawodawczymi i wykonawczymi, będące w posiadaniu lub pod kontrolą sprawcy naruszenia lub domniemanego sprawcy naruszenia.

2. Odpowiednie informacje, o których mowa w ust. 1, mogą obejmować informacje dotyczące dowolnej osoby zaangażowanej w jakikolwiek aspekt naruszenia lub domniemanego naruszenia oraz dotyczące środków produkcji lub kanałów dystrybucji towarów lub usług stanowiących naruszenie lub domniemane naruszenie, w tym informacje umożliwiające identyfikację osób trzecich, co do których istnieje domniemanie, że są zaangażowane w produkcję i dystrybucję takich towarów lub usług, oraz identyfikację kanałów dystrybucji tych towarów lub usług.

ARTYKUŁ 10.41

Inne środki naprawcze

1. Każda ze Stron zapewnia, by w cywilnych postępowaniach sądowych, w których dochodzi do stwierdzenia naruszenia prawa własności intelektualnej właściciela praw, jej organy sądowe, na wniosek właściciela praw, mogły, co najmniej w przypadku pirackich towarów chronionych prawem autorskim i towarów oznaczonych podrobionym znakiem towarowym zarządzić:
 - a) by takie towary będące przedmiotem naruszenia zostały, bez jakiejkolwiek rekompensaty:
 - (i) zniszczone, z wyjątkiem szczególnych okoliczności; lub
 - (ii) usunięte z obrotu handlowego w taki sposób, by uniknąć wyrządzenia jakiejkolwiek szkody właścicielowi praw; oraz
 - b) aby materiały i narzędzia, których głównym przeznaczeniem było wytwarzanie lub tworzenie towarów stanowiących naruszenie, zostały, bez jakiejkolwiek rekompensaty, zniszczone lub usunięte z obrotu handlowego w sposób, który zminimalizuje ryzyko dalszych naruszeń.
2. Przy rozpatrywaniu wniosku właściciela praw, o którym mowa w ust. 1, bierze się pod uwagę potrzebę zachowania proporcji pomiędzy wagą naruszenia i podjętymi środkami naprawczymi, a także interesy stron trzecich.

3. Kosztami środków naprawczych przewidzianych na podstawie niniejszego artykułu może zostać obciążona osoba dokonująca naruszenia.

ARTYKUŁ 10.42

Zakazy

Każda ze Stron zapewnia, by w cywilnych postępowaniach sądowych, w których dochodzi do stwierdzenia naruszenia prawa własności intelektualnej właściciela praw, jej organy sądowe, na wniosek właściciela praw, mogły wydać przeciwko naruszającemu lub, w stosownych przypadkach, przeciwko stronie trzeciej, nad którą odnośny organ sądowy sprawuje jurysdykcję, zakaz kontynuacji naruszania. Jeżeli tak stanowi prawo krajowe Strony, nieprzestrzeganie zakazu, w stosownych przypadkach, powoduje nałożenie okresowych kar pieniężnych w celu przestrzegania zakazu.

ARTYKUŁ 10.43

Środki alternatywne

Każda ze Stron może postanowić, zgodnie ze swoim prawem krajowym, że w cywilnych postępowaniach sądowych, w których dochodzi do stwierdzenia naruszenia prawa własności intelektualnej właściciela praw, w stosownych przypadkach i na wniosek osoby podlegającej środkom przewidzianym w art. 10.41 (Inne środki naprawcze) lub art. 10.42 (Zakazy), jej organy sądowe mogą nakazać odszkodowanie pieniężne na rzecz strony poszkodowanej zamiast stosowania środków przewidzianych w art. 10.41 (Inne środki naprawcze) lub art. 10.42 (Zakazy), pod warunkiem że wnioskujący działał nieumyślnie i bez zaniechań, a wykonanie przedmiotowych środków spowodowałoby dla niego niewspółmierną szkodę i odszkodowanie pieniężne na rzecz strony poszkodowanej wydaje się być w rozsądnym stopniu satysfakcjonujące¹.

¹ Uznaje się, że w przypadku Singapuru, Singapur może dać swoim organom sądowym prawo zarządzenia rekompensaty pieniężnej, gdy osoba ta działała nieumyślnie i bez zaniechań, lub gdy wykonanie przedmiotowych środków spowodowałoby dla niej niewspółmierną szkodę i jeżeli odszkodowanie pieniężne na rzecz strony poszkodowanej wydaje się być w rozsądnym stopniu satysfakcjonujące.

ARTYKUŁ 10.44

Odszkodowanie

1. Każda ze Stron zapewnia swoim organom sądowym, w cywilnych postępowaniach sądowych dotyczących dochodzenia i egzekwowania praw własności intelektualnej, prawo do nakazania sprawcy naruszenia, który wiedział lub miał wystarczające podstawy, by wiedzieć, że zajmuje się działalnością stanowiącą naruszenie, aby zapłacił właścicielowi praw odszkodowanie odpowiednie dla zadośćuczynienia za szkodę, jakiej właściciel praw doznał w wyniku naruszenia.
2. Określając kwotę odszkodowania za naruszenie praw własności intelektualnej, organy sądowe Strony mają prawo wziąć pod uwagę między innymi przedstawione przez właściciela praw rozsądne obliczenie wartości, które może obejmować utracone zyski, wartość towarów lub usług, których dotyczy naruszenie, wycenionych zgodnie z ceną rynkową lub sugerowaną ceną detaliczną¹. Przynajmniej w przypadkach naruszeń praw autorskich lub pokrewnych oraz podrabiania znaku towarowego każda ze Stron zapewnia swoim organom sądowym prawo do nakazania sprawcy naruszenia, by wypłacił właścicielowi praw swoje zyski, które osiągnął w wyniku naruszenia, czy to jako alternatywę dla odszkodowania, jego część, czy też niezależnie od odszkodowania.
3. Jako alternatywa dla ust. 2 każda ze Stron może zapewnić, by jej organy sądowe miały prawo, we właściwych przypadkach, ustanowić odszkodowania ryczałtowe na podstawie elementów takich, jak przynajmniej suma opłat licencyjnych, honorariów autorskich lub opłat należnych w razie poproszenia przez naruszającego o zgodę na wykorzystywanie praw własności intelektualnej, o którą chodzi.

¹ W przypadku Unii obejmowałoby to również w stosownych przypadkach inne niż czynniki gospodarcze elementy, takie jak np. uszczerbek moralny, jaki właściciel praw odniósł w związku z naruszeniem.

4. Żadne postanowienia niniejszego artykułu nie uniemożliwiają żadnej ze Stron ustanowienia, że w przypadku gdy naruszający nie wiedział lub nie miał uzasadnionych podstaw, by wiedzieć, że jego działanie narusza prawo, jej organy sądowe mogą orzec zwrot zysku lub zapłatę odszkodowania, które może mieć z góry określoną wysokość.

ARTYKUŁ 10.45

Koszty sądowe

Każda ze Stron zapewnia swoim organom sądowym prawo do nakazania, w stosownych przypadkach, w wyniku cywilnych postępowań sądowych dotyczących naruszenia praw własności intelektualnej, by strona przegrywająca wypłaciła stronie wygrywającej kwotę kosztów lub opłat sądowych oraz stosownych honorariów adwokackich, lub wszelkich innych wydatków przewidzianych w prawie krajowym danej Strony.

ARTYKUŁ 10.46

Domniemania dotyczące praw autorskich i pokrewnych

W postępowaniach cywilnych dotyczących praw autorskich i pokrewnych, każda ze Stron zakłada domniemanie, że, co najmniej w przypadku dzieł literackich lub artystycznych, wykonania lub fonogramu, przy braku dowodu przeciwnego, osoba fizyczna lub prawna, której nazwisko pojawia się w zwykły sposób na takim dziele, wykonaniu lub fonogramie, jest właścicielem praw i co za tym idzie jest upoważniona do wszczynania postępowań z tytułu naruszenia.

ARTYKUŁ 10.47

Odpowiedzialność usługodawców będących pośrednikami

1. Z zastrzeżeniem ust. 2–6, każda ze Stron przewiduje w swoim prawie krajowym zwolnienia lub ograniczenia dotyczące odpowiedzialności usługodawców lub zakresu środków naprawczych dostępnych przeciwko nim, z tytułu naruszeń praw autorskich lub pokrewnych praw lub znaków handlowych, które odbywają się za pośrednictwem systemów lub sieci przez nich lub w ich imieniu kontrolowanych.
2. Zwolnienia lub ograniczenia, o których mowa w ust. 1:
 - a) obejmują funkcje:
 - (i) transmitowania¹ materiału lub zapewniania dostępu do niego bez wybierania lub zmieniania jego zawartości²; oraz
 - (ii) zapewniania pamięci podręcznej poprzez proces automatyczny³; oraz

¹ Uznaje się, że funkcja transmisji obejmuje funkcję routingu.

² Uznaje się, że funkcja zapewniania dostępu do materiału bez wybierania lub zmieniania jego zawartości odnosi się również do wszelkich środków wykorzystywanych do uzyskiwania dostępu do sieci komunikacyjnej i obejmuje sytuacje, w których zapewnia się połączenia dla materiału.

³ Uznaje się, że proces zapewniania pamięci podręcznej poprzez proces automatyczny może odnosić się do pośredniego i tymczasowego przechowywania materiału podczas transmisji lub udzielania dostępu do takiego materiału.

b) mogą również obejmować funkcje:

- (i) przechowywania zgodnie z instrukcjami użytkownika materiału znajdującego się w systemie lub sieci kontrolowanej lub obsługiwanej przez usługodawcę lub dla niego; oraz
- (ii) przekierowywania lub łączenia użytkowników z lokalizacją on-line przy użyciu narzędzi informatycznych, w tym hiperlinków i katalogów.

3. Uprawnienia do zwolnień lub ograniczeń określonych w niniejszym artykule nie mogą być uwarunkowane monitorowaniem przez usługodawcę jego usług lub aktywnym poszukiwaniem dowodów wskazujących na działalność stanowiącą naruszenie prawa, z wyjątkiem zakresu zgodnego z takimi środkami technicznymi.

4. Każda ze Stron może ustanowić dla usługodawców, zgodnie ze swoim prawem krajowym, warunki kwalifikowania się do zwolnień lub ograniczeń w ramach niniejszego artykułu. Bez uszczerbku dla ust. 1–3, każda ze Stron może ustanowić odpowiednie procedury skutecznego powiadamiania o rzekomych naruszeniach i skutecznych powiadomieniach zwrotnych ze strony osób, których materiał został usunięty lub wyłączony przez pomyłkę lub z powodu niewłaściwej identyfikacji.

5. Niniejszy artykuł pozostaje bez uszczerbku dla dostępności środków obrony przed naruszaniem praw autorskich lub pokrewnych, bądź znaków handlowych, które są ogólnie stosowane. Niniejszy artykuł nie ma wpływu na możliwość wymagania od usługodawcy przez sądy lub organy administracyjne Strony, zgodnie z jej systemem prawnym, żeby przerwał naruszenia prawa lub im zapobiegł.

6. Każda ze Stron może zażądać konsultacji z drugą Stroną w celu rozważenia, w jaki sposób odnosić się w przyszłości do funkcjonalności o podobnym charakterze jak te, o których mowa w niniejszym artykule.

SEKCJA D

ŚRODKI STOSOWANE PRZY KONTROLI GRANICZNEJ

ARTYKUŁ 10.48

Definicje

Na użytek niniejszej sekcji:

- a) „towary oznaczone podrobionym oznaczeniem geograficznym” oznaczają towary, wraz z opakowaniem, opatrzone bez zezwolenia znakiem identycznym z oznaczeniem geograficznym należycie zarejestrowanym dla takich towarów na terytorium, na którym się znajdują, lub takim, którego istotne cechy nie odróżniają go od takiego oznaczenia geograficznego i który w związku z tym narusza prawa osoby będącej właścicielem lub posiadaczem przedmiotowego oznaczenia geograficznego zgodnie z prawem krajowym Strony, na której terenie znajdują się towary;
- b) „towary oznaczone podrobionym znakiem towarowym” oznaczają towary, wraz z opakowaniem, opatrzone bez zezwolenia znakiem towarowym identycznym ze znakiem towarowym należycie zarejestrowanym dla takich towarów lub takim, którego istotne cechy nie odróżniają go od takiego znaku towarowego i który w związku z tym narusza prawa osoby będącej właścicielem przedmiotowego znaku towarowego zgodnie z prawem krajowym Strony, na której terenie znajdują się towary;

- c) „przewożone towary” oznaczają towary, których przejazd przez terytorium Strony, obejmujący lub nieobejmujący przeładunek, bez względu na to, czy zostały wyładowane na terytorium Strony, składowanie, otwarcie luków ładunkowych, bądź też zmiana środka transportu lub przemieszczania, stanowi tylko część całej podróży rozpoczynającej się i kończącej za granicą Strony, przez której terytorium odbywa się transport;
- d) „pirackie towary chronione prawem autorskim” oznaczają towary będące kopiami stworzonymi bez zgody właściciela praw lub osoby przez niego należycie upoważnionej w kraju wytworzenia i które są wytworzone bezpośrednio lub pośrednio z przedmiotu, przy czym wytworzenie takiej kopii stanowiłoby naruszenie prawa autorskiego lub prawa pokrewnego zgodnie z prawem krajowym Strony, na której terenie znajdują się towary; oraz
- e) „pirackie towary o chronionym wzorze” oznaczają towary, których wzór jest zastrzeżony, i w przypadku których wykorzystano ten wzór lub wzór nie różniący się znacząco od niego bez zgody właściciela praw lub osoby właściwie upoważnionej przez właściciela praw w kraju produkcji, gdzie wytworzenie tych towarów stanowiłoby naruszenie zgodnie z prawem krajowym Strony, na której terenie znajdują się towary.

ARTYKUŁ 10.49

Zakres środków stosowanych przy kontroli granicznej

1. Bez uszczerbku dla ust. 3, każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje procedury w odniesieniu do towarów pozostających pod kontrolą celną, zgodnie z którymi właściciel praw może zwrócić się do właściwych organów Strony o wstrzymanie zwolnienia podejrzanych:

- a) towarów oznaczonych podrobionym znakiem towarowym;
- b) pirackich towarów chronionych prawem autorskim;
- c) towarów oznaczonych podrobionym oznaczeniem geograficznym; oraz
- d) pirackich towarów o chronionym wzorze.

2. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje procedury w odniesieniu do towarów pozostających pod kontrolą celną, zgodnie z którymi jej właściwe organy mogą z własnej inicjatywy wstrzymać zwolnienie podejrzanych¹:

- a) towarów oznaczonych podrobionym znakiem towarowym;
- b) pirackich towarów chronionych prawem autorskim; oraz

¹ Strony dokonają przeglądu możliwości uwzględnienia pirackich towarów o chronionym wzorze w zakresie ust. 2 niniejszego artykułu w ciągu trzech lat po wejściu w życie niniejszej Umowy. W wyniku takiego przeglądu Strony mogą, decyzją Komitetu ds. Handlu, zmienić ust. 2 niniejszego artykułu.

c) towarów oznaczonych podrobionym oznaczeniem geograficznym.

3. Strony nie są zobowiązane do zapewnienia procedur, o których mowa w ust. 1 i 2, w odniesieniu do przewożonych towarów. Powyższe postanowienie pozostaje bez wpływu na art. 10.51 ust. 2 (Współpraca).

4. Najlepiej w ciągu dwóch lat lecz nie później niż w ciągu trzech lat od wejścia w życie niniejszej Umowy Singapur w pełni wprowadzi w życie zobowiązania wynikające z ust. 1 i 2 w odniesieniu do procedur dotyczących:

a) towarów oznaczonych podrobionym oznaczeniem geograficznym; oraz

b) pirackich towarów o chronionym wzorze.

ARTYKUŁ 10.50

Identyfikowanie przesyłek

Aby ułatwić skuteczne egzekwowanie praw własności intelektualnej, organy celne przyjmują szereg rozwiązań w celu identyfikowania przesyłek zawierających towary oznaczone podrobionym znakiem towarowym, pirackie towary chronione prawem autorskim, pirackie towary o chronionym wzorze oraz towary oznaczone podrobionym oznaczeniem geograficznym. Te rozwiązania obejmują techniki analizy ryzyka oparte m.in. na informacjach udzielonych przez właścicieli praw, zebranych informacjach wywiadowczych oraz kontrolach ładunku.

ARTYKUŁ 10.51

Współpraca

1. Strony zgadzają się współpracować w celu wyeliminowania międzynarodowego handlu towarami, które naruszają prawa własności intelektualnej. W tym celu, w szczególności, dokonują wymiany informacji i rozpoczynają współpracę, wspólnie uzgadnianą przez ich organy celne, w zakresie handlu towarami oznaczonymi podrobionym znakiem towarowym, pirackimi towarami chronionymi prawem autorskim, pirackimi towarami o chronionym wzorze oraz towarami oznaczonymi podrobionym oznaczeniem geograficznym.
2. W przypadku przesyłek towarów będących przedmiotem tranzytu lub przeładunku na terytorium Strony i przeznaczonych na terytorium innej Strony, co do których istnieje podejrzenie, że są podrobione lub stanowią produkt piracki, Strony, z własnej inicjatywy lub na wniosek drugiej Strony, udzielają dostępnych informacji drugiej Stronie w celu umożliwienia skutecznego egzekwowania prawa w stosunku do tych przesyłek. Strony nie mogą przekazywać informacji udzielanych poufnie przez wysyłającego, przewoźnika lub jego agenta.

SEKCJA E

WSPÓŁPRACA

ARTYKUŁ 10.52

Współpraca

1. Strony zgadzają się współpracować w celu wspierania wdrażania praw i obowiązków podjętych w ramach niniejszego rozdziału. Współpraca może obejmować między innymi następujące działania:
 - a) wymianę informacji dotyczących ram prawnych związanych z prawami własności intelektualnej, w tym wdrażania przepisów prawnych i systemów w zakresie własności intelektualnej, mających na celu promowanie skutecznej rejestracji praw własności intelektualnej;
 - b) wymianę doświadczeń i najlepszych praktyk dotyczących egzekwowania praw własności intelektualnej między odpowiednimi organami odpowiedzialnymi za egzekwowanie praw własności intelektualnej;
 - c) wymianę informacji i współpracę w zakresie ich rozpowszechniania oraz odpowiednie inicjatywy mające na celu promowanie świadomości co do korzyści płynących z praw i systemów własności intelektualnej;

- d) budowanie zdolności i współpracę techniczną w związku z, między innymi: zarządzaniem, licencjonowaniem i wycenianiem praw własności intelektualnej oraz korzystaniem z nich; badaniem rynkowym i technologicznym; ułatwianiem współpracy w ramach przemysłu, w tym w zakresie praw własności intelektualnej, które mogą być stosowane wobec działań z zakresu ochrony lub poprawy stanu środowiska, na przykład poprzez stworzenie platformy lub bazy danych; oraz partnerstwami publiczno-prywatnymi służącymi wspieraniu kultury i innowacji;
- e) wymianę informacji i współpracę w sprawach własności intelektualnej, tam gdzie jest to właściwe i ma znaczenie dla rozwoju technologii sprzyjających środowisku; oraz
- f) wszelkie inne obszary współpracy lub działalności, które mogą zostać przedyskutowane i uzgodnione przez Strony.

2. Bez uszczerbku dla ust. 1, Strony uzgadniają wyznaczenie punktu kontaktowego do na użytek utrzymywania dialogu między ich odpowiednimi specjalistami ds. technicznych, w tym, jeśli okaże się to przydatne, zwoływania spotkań w sprawach własności intelektualnej, w zakresie objętym niniejszym rozdziałem.

3. Współpraca na podstawie niniejszego artykułu prowadzona jest zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi, wytycznymi lub zasadami każdej ze Stron. Współpraca odbywa się na wspólnie uzgodnionych zasadach i warunkach i jest uzależniona od dostępności środków każdej ze Stron.

ROZDZIAŁ JEDENASTY

KONKURENCJA I SPRAWY POWIĄZANE

SEKCJA A

PRAKTYKI ANTYKONKURENCYJNE I ŁĄCZENIE PRZEDSIĘBIORSTW

ARTYKUŁ 11.1

Zasady

1. Strony uznają znaczenie wolnej i niezakłóconej konkurencji w swoich stosunkach handlowych. Potwierdzają one, że antykonkurencyjne praktyki przedsiębiorstw lub antykonkurencyjne transakcje mogą zakłócać właściwe funkcjonowanie ich rynków i osłabiać korzyści płynące z liberalizacji handlu.

2. W celu promowania wolnej i niezakłóconej konkurencji we wszystkich sektorach swoich gospodarek, każda ze Stron zapewnia na swoim odpowiednim terytorium obowiązywanie kompleksowych przepisów, które zapewniają skuteczne rozwiązania kwestii związanych z następującymi praktykami, jeżeli wpływają one na wymianę handlową między Stronami:

- a) poziomych i pionowych porozumień¹ między przedsiębiorstwami, decyzji stowarzyszeń przedsiębiorstw oraz uzgodnionych praktyk, które mają na celu lub które powodują uniemożliwienie, ograniczenie lub zakłócenie konkurencji na całym terytorium którejkolwiek ze Stron, bądź na znacznej jego części;
- b) wykorzystywania przez jedno lub więcej przedsiębiorstw dominującej pozycji na całym terytorium którejkolwiek ze Stron lub na znacznej jego części; oraz
- c) połączeń przedsiębiorstw, które powodują znaczne zmniejszenie konkurencji lub w znacznym stopniu utrudniają skuteczną konkurencję, zwłaszcza w wyniku uzyskania lub wzmocnienia dominującej pozycji na całym terytorium którejkolwiek ze Stron lub na znacznej jego części.

¹ Jeżeli właściwy organ w Singapurze stwierdzi, że zgodnie z zakazem określonym w sekcji 34 Ustawy o konkurencji (Rozdział 50B), skutki antykonkurencyjne porozumienia pionowego prawdopodobnie przeważają nad jego skutkami prokonkurencyjnymi, właściwy organ przekaże sprawę Ministrowi. Minister podejmuje decyzję o zastosowaniu sekcji 34 Ustawy o konkurencji do danego porozumienia pionowego. Nie narusza to możliwości zastosowania przez właściwy organ w Singapurze sekcji 47 Ustawy o konkurencji, która ma zastosowanie wobec porozumień pionowych zawartych przez przedsiębiorstwo dominujące.

ARTYKUŁ 11.2

Wdrożenie

1. Każda ze Stron zachowuje autonomię przy opracowywaniu i wdrażaniu swoich przepisów. Strony zobowiązują się jednak do zapewnienia funkcjonowania organów, o których mowa w art. 11.1 ust. 2 (Zasady), odpowiedzialnych za skuteczne stosowanie przepisów i odpowiednio do tego wyposażonych.
2. Strony będą stosowały swoje odpowiednie przepisy, o których mowa w art. 11.1 ust. 2 (Zasady), w przejrzysty i niedyskryminacyjny sposób, z poszanowaniem zasad rzetelnego postępowania i prawa do obrony zainteresowanych stron, w tym prawa zainteresowanych stron do bycia wysłuchanym przed podjęciem decyzji w danej sprawie.

SEKCJA B

PRZEDSIĘBIORSTWA PUBLICZNE, PRZEDSIĘBIORSTWA, KTÓRYM PRYZNANO PRAWA SPECJALNE LUB WYŁĄCZNE ORAZ MONOPOLE PAŃSTWOWE

ARTYKUŁ 11.3

Przedsiębiorstwa publiczne i przedsiębiorstwa, którym przyznano prawa specjalne lub wyłączne

1. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie stanowi przeszkody w tworzeniu lub utrzymywaniu przez Stronę przedsiębiorstw publicznych lub przyznania przedsiębiorstwom praw specjalnych lub wyłącznych, zgodnie z jej odpowiednimi przepisami.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby przedsiębiorstwa publiczne oraz przedsiębiorstwa, którym przyznano prawa specjalne lub wyłączne, podlegały przepisom, o których mowa w sekcji A (Praktyki antykonkurencyjne i łączenie przedsiębiorstw), w granicach, w jakich ich stosowanie nie stanowi prawnej lub faktycznej przeszkody w wykonywaniu powierzonych im zadań.
3. Każda ze Stron zapewnia, aby przedsiębiorstwa, którym przyznano prawa specjalne lub wyłączne nie wykorzystywały swoich praw specjalnych lub wyłącznych do angażowania się, pośrednio albo bezpośrednio, w tym poprzez swoje kontakty z podmiotami macierzystymi, podmiotami zależnymi lub innymi przedsiębiorstwami o wspólnej własności, w praktyki antykonkurencyjne na innym rynku, w odniesieniu do którego przedsiębiorstwa takie nie posiadają praw specjalnych lub wyłącznych, a które to praktyki negatywnie wpływają na inwestycje lub handel towarami i usługami drugiej Strony.
4. Singapur zapewnia, aby przedsiębiorstwa publiczne lub inne przedsiębiorstwa, którym przyznano prawa specjalne lub wyłączne, działały wyłącznie na zasadach komercyjnych przy nabywaniu lub sprzedaży towarów lub usług, w zakresie ceny, jakości, dostępności, zbywalności, transportu i innych warunków kupna lub sprzedaży, oraz zapewnia niedyskryminacyjne traktowanie przedsiębiorstw Unii, towarów Unii oraz usługodawców Unii.

ARTYKUŁ 11.4

Monopole państwowe

Chociaż żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie jest interpretowane jako uniemożliwiające Stronie wyznaczenia lub utrzymania monopolu państwowych, każda ze Stron dostosowuje monopole handlowe o charakterze komercyjnym, aby zapewnić, aby monopole te nie dopuszczały się dyskryminacji w zakresie warunków nabywania oraz zbywania towarów w stosunku do osób fizycznych i prawnych drugiej Strony.

SEKCJA C

SUBSYDIA

ARTYKUŁ 11.5

Definicje i zakres

1. Na potrzeby niniejszej Umowy subsydium to środek, który spełnia odpowiednio warunki określone w art. 1.1 Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych, niezależnie od tego, czy subsydium jest przyznawane w związku z produkcją towarów czy świadczeniem usług¹.

¹ Akapit ten nie ma wpływu na wynik przyszłych dyskusji w ramach WTO dotyczących definicji subsydiów na usługi. Strony ustosunkowują się pozytywnie do ewentualnego przyjęcia przez Komitet ds. Handlu decyzji dotyczącej zmiany niniejszej Umowy, aby uwzględnić porozumienie osiągnięte w ramach WTO w sprawie definicji subsydiów na usługi.

2. Subsydia podlegają postanowieniom niniejszego rozdziału tylko, jeżeli są specyficzne w rozumieniu art. 2 Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych. Każde subsydium objęte zakresem art. 11.7 (Zakazane subsydia) uznaje się za specyficzne.
3. Przepisy art. 11.7 (Zakazane subsydia), 11.8 (Inne subsydia) i 11.10 (Klauzula przeglądowa) oraz załącznika 11-A nie mają zastosowania do subsydiów w dziedzinie rybołówstwa, subsydiów związanych z produktami objętymi załącznikiem 1 do Porozumienia w sprawie rolnictwa oraz innych subsydiów objętych Porozumieniem w sprawie rolnictwa.

ARTYKUŁ 11.6

Relacje z WTO

Postanowienia niniejszej sekcji nie naruszają praw i obowiązków Stron w ramach Porozumienia WTO, w szczególności dotyczących stosowania środków naprawczych w dziedzinie handlu lub podejmowania działań w zakresie rozstrzygania sporów lub innych właściwych działań w związku z subsydium przyznany przez drugą Stronę.

ARTYKUŁ 11.7

Zakazane subsydia

1. W odniesieniu do subsydiów związanych z handlem towarami, Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki na mocy art. 3 Porozumienia w sprawie subsydiów i środków wyrównawczych, które zostają niniejszym włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część z uwzględnieniem niezbędnych zmian.

2. Zakazane są następujące subsydia związane z handlem towarami i usługami, chyba że Strona przyznająca subsydium na wniosek drugiej Strony wykazała, że dane subsydium nie ma faktycznie ani potencjalnie wpływu na handel drugiej Strony:

- a) jakiegokolwiek porozumienia prawne, na mocy których rząd lub inny organ publiczny ponosi odpowiedzialność za długi lub zobowiązania niektórych przedsiębiorstw bez prawnych lub faktycznych ograniczeń w odniesieniu do wysokości tych długów oraz zobowiązań lub okresu trwania takiej odpowiedzialności; oraz
- b) dowolne wsparcie dla przedsiębiorstw niewypłacalnych lub znajdujących się w trudnej sytuacji, w jakiegokolwiek formie (np. kredyty i gwarancje, dotacje, zastrzyki kapitału, dostarczanie aktywów poniżej cen rynkowych lub zwolnienia podatkowe) bez wiarygodnego planu restrukturyzacji opartego na realistycznych założeniach, w celu zapewnienia odzyskania przez takie niewypłacalne lub znajdujące się w trudnej sytuacji przedsiębiorstwo długoterminowej rentowności w rozsądnym terminie, bez ponoszenia przez nie znacznej części kosztów restrukturyzacji¹.

3. Ust. 2 lit. a) i b) nie uniemożliwiają Stronom udzielania subsydiów, które są przyznawane w celu zaradzenia poważnym zaburzeniom w ich gospodarce. Poważne zaburzenie w gospodarce Strony oznacza wyjątkowy, tymczasowy i znaczący kryzys, który wpływa nie tylko na określony region lub sektor gospodarczy Strony, ale na całą gospodarkę tej Strony.

4. Ust. 2 lit. b) nie ma zastosowania do subsydiów przyznawanych jako rekompensata za wypełnianie zobowiązań z tytułu świadczenia usług użyteczności publicznej ani subsydiów przyznawanych przemysłowi węglowemu.

¹ Zapis ten nie uniemożliwia Stronom tymczasowego wsparcia płynności finansowej w formie gwarancji kredytowych lub kredytów nieprzekraczających kwoty niezbędnej wyłącznie do utrzymania działalności znajdującego się w trudnej sytuacji przedsiębiorstwa na czas konieczny do opracowania planu restrukturyzacji lub likwidacji.

ARTYKUŁ 11.8

Inne subsydia

1. Strony zgadzają się dokładać wszelkich starań, aby poprzez stosowanie swoich przepisów w zakresie konkurencji lub w inny sposób rozwiązywać kwestie zakłóceń konkurencji wynikających ze stosowania innych specyficznych subsydiów związanych z handlem towarami i usługami, które to subsydia nie są objęte art. 11.7 (Zakazane subsydia), o ile wpływają one faktycznie lub potencjalnie na handel którejś ze Stron, a także zapobiegać występowaniu tego typu sytuacji. Załącznik 11-A zawiera wskazówki w szczególności dotyczące rodzajów subsydiów, które nie wywołują takich skutków.
2. Strony zgadzają się wymieniać informacje na wniosek jednej ze Stron oraz przeprowadzić pierwszy dialog w ciągu dwóch lat po wejściu w życie niniejszej Umowy w celu opracowania przepisów mających zastosowanie wobec innych subsydiów, uwzględniających decyzje podjęte na szczeblu wielostronnym. W tym celu Strony mogą podjąć decyzję w Komitecie ds. Handlu.

ARTYKUŁ 11.9

Przejrzystość

1. Każda ze Stron zapewnia przejrzystość w dziedzinie subsydiów związanych z handlem towarami lub świadczeniem usług. W tym celu każda ze Stron składa co dwa lata drugiej Stronie sprawozdanie na temat podstawy prawnej, formy, oraz w miarę możliwości, kwoty lub budżetu i beneficjentów subsydiów przyznanych przez jej rząd lub inny organ publiczny.

2. Sprawozdanie takie uważa się za przedstawione, jeśli stosowne informacje zostały udostępnione przez Strony lub w ich imieniu na powszechnie dostępnej stronie internetowej do czerwca drugiego roku kalendarzowego po przyznaniu subsydiów.

ARTYKUŁ 11.10

Klauzula przeglądowa

Strony zapewniają stały przegląd kwestii, o których mowa w niniejszej sekcji. Każda ze Stron może zwrócić się w ich sprawie do Komitetu ds. Handlu. Strony uzgadniają dokonanie przeglądu postępów we wdrażaniu przepisów niniejszej sekcji co dwa lata od wejścia w życie niniejszej Umowy, chyba że Strony wspólnie ustalą inaczej.

SEKCJA D

SPRAWY OGÓLNE

ARTYKUŁ 11.11

Współpraca i koordynacja działań w zakresie egzekwowania prawa

Strony uznają znaczenie współpracy i koordynacji działań w celu dalszego wspierania skutecznego egzekwowania prawa. Ich odpowiednie organy dążą do koordynacji działań i współpracy w zakresie egzekwowania odpowiednich przepisów, aby zrealizować cel niniejszej Umowy, jakim jest wolna i niezakłócona konkurencja w stosunkach handlowych Stron.

ARTYKUŁ 11.12

Poufność

1. Przekazując informacje na mocy niniejszej Umowy, Strona zapewnia ochronę tajemnicy handlowej oraz innych poufnych informacji.
2. Jeśli Strona przekazuje na podstawie niniejszej Umowy informację poufną, Strona przyjmująca ją zachowuje poufność przekazanej informacji zgodnie ze swoimi przepisami ustawowymi i wykonawczymi.

ARTYKUŁ 11.13

Konsultacje

1. Aby zwiększyć wzajemne zrozumienie między Stronami oraz rozwiązać pojawiające się szczególne kwestie objęte postanowieniami sekcji A (Praktyki antykonkurencyjne i łączenie przedsiębiorstw), sekcji B (Przedsiębiorstwa publiczne, przedsiębiorstwa, którym przyznano prawa specjalne lub wyłączne, oraz monopole państwowe) lub sekcji D (Sprawy Ogólne), każda ze Stron podejmuje, na wniosek drugiej Strony, konsultacje odnoszące się do oświadczeń złożonych przez drugą Stronę. W stosownym przypadku, Strona zaznacza w swoim wniosku, w jaki sposób dana kwestia wpływa na handel między Stronami.

2. Na żądanie jednej ze Stron, Strony niezwłocznie omawiają wszelkie kwestie związane z wykładnią lub stosowaniem sekcji A (Praktyki antykonkurencyjne i łączenie przedsiębiorstw), sekcji B (Przedsiębiorstwa publiczne, przedsiębiorstwa, którym przyznano prawa specjalne lub wyłączne, oraz monopole państwowe) lub sekcji D (Sprawy Ogólne).

3. W celu ułatwienia rozpatrywania kwestii będącej przedmiotem konsultacji każda ze Stron dokłada wszelkich starań, aby dostarczyć drugiej Stronie wszelkie odpowiednie niepoufne informacje.

ARTYKUŁ 11.14

Rozstrzyganie sporów i mechanizm mediacji

Żadna ze Stron nie może korzystać z postanowień rozdziału czternastego (Rozstrzyganie sporów) i rozdziału piętnastego (Mechanizm mediacji) w odniesieniu do kwestii dotyczących niniejszego rozdziału z wyjątkiem art. 11.7 (Zakazane subsydia).

ROZDZIAŁ DWUNASTY

HANDEL I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

SEKCJA A

PRZEPISY WSTĘPNE

ARTYKUŁ 12.1

Kontekst i cele

1. Strony przywołują Agendę 21 przyjętą na konferencji ONZ „Środowisko i Rozwój” w 1992 r., preambułę Porozumienia WTO, deklarację ministerialną WTO z Singapuru z 1996 r., Plan działań w sprawie zrównoważonego rozwoju przyjęty w Johannesburgu w 2002 r., deklarację ministerialną Komisji Ekonomiczno-Społecznej ONZ w sprawie pełnego i produktywnego poziomu zatrudnienia i godnej pracy dla wszystkich z 2006 r. oraz deklarację Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP) dotyczącą sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r. W kontekście tych instrumentów Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do rozwijania i promowania handlu międzynarodowego, handlu dwustronnego i wzajemnych stosunków gospodarczych w taki sposób, aby przyczyniać się do zrównoważonego rozwoju.

2. Strony uznają, że rozwój gospodarczy, społeczny oraz ochrona środowiska są współzależnymi i wzajemnie się uzupełniającymi elementami zrównoważonego rozwoju. Strony podkreślają korzyści ze współpracy w związanych z handlem kwestiach społecznych i środowiskowych, jako elementu globalnego podejścia do handlu i zrównoważonego rozwoju.
3. Strony uznają, że niewłaściwe jest pobudzanie handlu lub inwestycji poprzez osłabianie lub obniżanie poziomów ochrony przewidzianych w ich przepisach krajowych dotyczących środowiska i pracy. Równocześnie Strony podkreślają, że normy w dziedzinie pracy i środowiska nie powinny być wykorzystywane do protekcjonistycznych celów handlowych.
4. Strony uznają, że ich celem jest zacieśnienie stosunków handlowych oraz współpracy w takim zakresie, w jakim sprzyjają one zrównoważonemu rozwojowi w kontekście ust. 1 i 2. W świetle szczególnych uwarunkowań w każdej ze Stron, Strony nie mają zamiaru harmonizować swoich norm w dziedzinie pracy i środowiska.

ARTYKUŁ 12.2

Prawo do regulacji oraz poziomu ochrony

1. Strony uznają prawo każdej ze Stron do określenia swoich wewnętrznych poziomów ochrony środowiska i ochrony pracy oraz prawo do przyjmowania lub odpowiedniego zmieniania swoich odpowiednich przepisów i polityk, zgodnie z międzynarodowo uznanymi normami lub porozumieniami, których jest ona Stroną, o których mowa w art. 12.3 (Wielostronne normy i porozumienia dotyczące pracy) oraz 12.6 (Wielostronne normy i porozumienia dotyczące środowiska).

2. Strony będą nadal udoskonalać te przepisy i polityki, a także dążyć do zapewnienia i wspierania wysokich poziomów ochrony środowiska i ochrony pracy.

SEKCJA B

HANDEL I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ – ZAGADNIENIA DOTYCZĄCE PRACY¹

ARTYKUŁ 12.3

Wielostronne normy i porozumienia dotyczące pracy

1. Strony uznają znaczenie międzynarodowej współpracy i porozumień w zakresie zatrudnienia i pracy jako odpowiedzi wspólnoty międzynarodowej na wyzwania gospodarcze i społeczne oraz związane z zatrudnieniem, a także na możliwości wynikające z globalizacji. Strony zobowiązują się do prowadzenia konsultacji i do współpracy, w stosownych przypadkach, w zakresie związanych z handlem kwestii dotyczących pracy i zatrudnienia stanowiących przedmiot wspólnego zainteresowania.

¹ W niniejszym tytule odniesienia do „pracy” obejmują kwestie objęte programem godnej pracy przyjętym przez MOP oraz deklaracją ministerialną Komisji Ekonomiczno-Społecznej ONZ w sprawie pełnego i produktywnego poziomu zatrudnienia i godnej pracy dla wszystkich, przyjętą w 2006 r.

2. Strony potwierdzają swoje zobowiązania w ramach deklaracji ministerialnej Komisji Ekonomiczno-Społecznej ONZ w sprawie pełnego i produktywnego poziomu zatrudnienia i godnej pracy dla wszystkich, przyjętej w 2006 r., uznającej pełne i wydajne zatrudnienie oraz godną pracę dla wszystkich za jeden z kluczowych elementów zrównoważonego rozwoju wszystkich krajów oraz za priorytetowy cel międzynarodowej współpracy. Strony postanawiają promować rozwój handlu międzynarodowego w sposób sprzyjający pełnemu i wydajnemu zatrudnieniu oraz oferowaniu każdemu godnej pracy.

3. Zgodnie ze zobowiązaniami podjętymi w ramach MOP, a także w ramach Deklaracji MOP dotyczącej podstawowych zasad i praw w pracy oraz działań uzupełniających, przyjętej podczas 86. sesji Międzynarodowej Konferencji Pracy w Genewie w czerwcu 1998 r., Strony zobowiązują się do przestrzegania, promowania i skutecznego wdrażania zasad dotyczących praw podstawowych w pracy, takich jak:

- a) wolność zrzeszania się oraz skuteczne uznawanie prawa do rokowań zbiorowych;
- b) eliminacja wszystkich form pracy przymusowej lub obowiązkowej;
- c) skuteczna likwidacja pracy dzieci; oraz
- d) zniesienie dyskryminacji w odniesieniu do zatrudnienia i zawodu.

Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do skutecznego wdrażania konwencji MOP, które zostały ratyfikowane odpowiednio przez Singapur oraz przez państwa członkowskie Unii.

4. Strony podejmą stałe i nieustające wysiłki na rzecz ratyfikowania i skutecznego wdrożenia podstawowych konwencji MOP, a także będą prowadzić wymianę informacji w tym zakresie. Strony rozważą również ratyfikację i skuteczne wdrożenie innych konwencji MOP, uwzględniając wewnętrzne okoliczności. Strony będą prowadzić wymianę informacji w tym zakresie.
5. Strony uznają, że naruszenie fundamentalnych zasad i praw w pracy nie może być traktowane jako uprawniona przewaga komparatywna ani wykorzystywane w inny sposób.

ARTYKUŁ 12.4

Współpraca w zakresie pracy w kontekście handlu i zrównoważonego rozwoju

Strony uznają znaczenie współpracy w zakresie związanych z handlem aspektów polityki pracy w dążeniu do osiągnięcia celów niniejszej Umowy. Strony mogą podejmować wspólne działania przynoszące obopólne korzyści w dziedzinach obejmujących m.in.:

- a) współpracę dotyczącą aspektów pracy w handlu i zrównoważonym rozwoju na forach międzynarodowych, obejmujących m.in. MOP i dialog Azja-Europa;
- b) wymianę informacji i najlepszych praktyk w dziedzinach takich jak prawo pracy i praktyki na rynku pracy, zgodność i systemy wdrażania, zarządzanie sporami zbiorowymi, konsultacje w zakresie pracy, współpraca między pracownikami a pracodawcami oraz bezpieczeństwo i higiena pracy;

- c) wymianę poglądów na temat pozytywnych i negatywnych skutków Umowy dla aspektów zrównoważonego rozwoju dotyczących pracy oraz sposobów ich wzmocnienia, zmniejszenia lub zapobiegania im, przy uwzględnieniu oceny wpływu na zrównoważony rozwój przeprowadzonej przez jedną lub obie Strony;
- d) wymianę poglądów na temat propagowania ratyfikacji podstawowych konwencji MOP oraz innych konwencji będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, jak również na temat skutecznego wdrażania ratyfikowanych konwencji;
- e) współpracę w dziedzinie związanych z handlem aspektów programu godnej pracy opracowanego przez MOP, łącznie ze wzajemnymi powiązaniem między handlem a pełnym i wydajnym zatrudnieniem, dostosowaniem rynku pracy, podstawowymi normami pracy, statystykami pracy, rozwojem zasobów ludzkich, kształceniem przez całe życie, ochroną socjalną i włączeniem społecznym, a także dialogiem społecznym i równouprawnieniem płci; oraz
- f) wymianę poglądów na temat wpływu uregulowań, norm i standardów w zakresie pracy na handel.

ARTYKUŁ 12.5

Informacje naukowe

Każda ze Stron, podczas opracowywania i wdrażania środków dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, które mogą wpływać na handel lub inwestycje między Stronami, bierze pod uwagę odpowiednie informacje naukowe i techniczne oraz powiązane normy międzynarodowe, wytyczne lub zalecenia (jeżeli istnieją), w tym zasadę ostrożności określoną w takich międzynarodowych normach, wytycznych lub zaleceniach.

SEKCJA C

HANDEL I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ – ASPEKTY ŚRODOWISKOWE

ARTYKUŁ 12.6

Wielostronne normy i porozumienia dotyczące środowiska

1. Strony uznają znaczenie międzynarodowego zarządzania i porozumień w zakresie środowiska jako odpowiedzi wspólnoty międzynarodowej na światowe lub regionalne problemy związane ze środowiskiem oraz podkreślają potrzebę wzmocnienia zdolności do wzajemnego wspierania się polityki, przepisów i środków w dziedzinie handlu i środowiska. W związku z powyższym Strony w razie potrzeby prowadzą konsultacje i współpracują w związanych z handlem kwestiach dotyczących środowiska będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.
2. Strony skutecznie wdrażają w swoich odpowiednich przepisach, aktach wykonawczych lub innych środkach i praktykach na swoich terytoriach wielostronne porozumienia dotyczące środowiska, których są stronami¹.

¹ Wielostronne porozumienia dotyczące środowiska, o których tutaj mowa, obejmują protokoły, nowelizacje, załączniki, aneksy i dostosowania ratyfikowane przez Strony.

3. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do osiągnięcia ostatecznego celu określonego w Ramowej konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (zwanej dalej UNFCCC) oraz do skutecznego wdrożenia UNFCCC, Protokołu z Kioto do tej konwencji oraz Porozumienia Paryskiego z dnia 12 grudnia 2015 r., w sposób spójny z zasadami i postanowieniami UNFCCC. Zobowiązują się do współpracy w celu wzmocnienia wielostronnego, opartego na zasadach systemu w ramach UNFCCC, bazującego na uzgodnionych decyzjach UNFCCC, oraz do wspierania dążeń do opracowania międzynarodowego porozumienia w sprawie zmian klimatu na okres po 2020 r. w ramach UNFCCC, mającego zastosowanie do wszystkich stron.

4. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie uniemożliwia Stronie przyjęcia lub utrzymania środków służących wdrożeniu wielostronnych porozumień dotyczących środowiska, których jest ona stroną, pod warunkiem że środki te nie są stosowane w sposób, który stanowiłby narzędzie służące arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między Stronami lub ukryte ograniczenie handlu.

ARTYKUŁ 12.7

Handel drewnem i produktami z drewna

Strony uznają znaczenie globalnej ochrony lasów i zrównoważonej gospodarki leśnej. W tym celu Strony zobowiązują się do:

- a) wymiany informacji na temat sposobów propagowania handlu drewnem i produktami z drewna oraz konsumpcji drewna i produktów z drewna pochodzących z lasów zarządzanych w sposób legalny i zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, a także propagowania wiedzy o takich sposobach;

- b) propagowania globalnego egzekwowania prawa i zarządzania w dziedzinie leśnictwa oraz rozwiązania kwestii handlu nielegalnie pozyskanym drewnem i produktami z drewna poprzez m.in. propagowanie wykorzystywania drewna i produktów z drewna pochodzących z lasów zarządzanych w sposób legalny i zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, w tym poprzez programy weryfikacji i certyfikacji;
- c) współpracy przy wspieraniu skuteczności środków i polityk służących rozwiązaniu kwestii handlu nielegalnie pozyskanym drewnem i produktami z drewna; oraz
- d) propagowania skutecznego stosowania Konwencji o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (CITES) w odniesieniu do gatunków drewna, które uznaje się za zagrożone.

ARTYKUŁ 12.8

Handel produktami rybnymi

Strony uznają znaczenie zapewnienia ochrony zasobów ryb i zarządzania nimi w zrównoważony sposób. W tym celu Strony zobowiązują się:

- a) zapewnić zgodność z długoterminowymi środkami ochrony i zrównoważonej eksploatacji zasobów rybnych, określonymi w międzynarodowych instrumentach ratyfikowanych przez odpowiednie strony oraz przestrzegania zasad Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (zwanej dalej FAO) i odpowiednich instrumentów ONZ dotyczących tych kwestii;

- b) wprowadzić i wdrożyć skuteczne środki w celu zwalczania nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów (zwanym dalej "połowami NNN"), w tym poprzez współpracę z regionalnymi organizacjami zarządzającymi rybołówstwem oraz wdrożenie ich systemów dokumentacji połowowej lub systemów certyfikacji połowowej dla wywozu ryb i produktów rybnych, jeżeli jest to wymagane, oraz Strony ułatwiają również eliminowanie produktów z połowów NNN oraz wymianę informacji na temat połowów NNN;
- c) przyjąć skuteczne środki monitoringu i kontroli w celu zapewnienia zgodności ze środkami ochrony, np. odpowiednimi środkami stosowanymi przez państwo portu; oraz
- d) potwierdzić zasady Porozumienia FAO o wspieraniu przestrzegania przez statki rybackie międzynarodowych środków ochrony i zarządzania na pełnym morzu oraz przestrzegać odpowiednie postanowień Porozumienia FAO o środkach stosowanych przez państwo portu w celu zapobiegania połowom NNN.

ARTYKUŁ 12.9

Informacje naukowe

Każda ze Stron, podczas opracowywania i wdrażania środków dotyczących ochrony środowiska, które mogą wpływać na handel lub inwestycje między Stronami, bierze pod uwagę odpowiednie informacje naukowe i techniczne oraz powiązane normy międzynarodowe, wytyczne lub zalecenia (jeżeli istnieją), a także zasadę ostrożności.

ARTYKUŁ 12.10

Współpraca w zakresie aspektów dotyczących środowiska w kontekście handlu i zrównoważonego rozwoju

Strony uznają znaczenie współpracy w zakresie związanych z handlem aspektów polityki ochrony środowiska w dążeniu do osiągnięcia celów niniejszej Umowy. Strony mogą podejmować wspólne działania przynoszące obopólne korzyści w dziedzinach obejmujących m.in.:

- a) wymianę poglądów na temat pozytywnych i negatywnych skutków niniejszej Umowy dla aspektów zrównoważonego rozwoju dotyczących środowiska oraz sposobów ich wzmocnienia, zmniejszenia lub zapobiegania im, przy uwzględnieniu oceny wpływu na zrównoważony rozwój przeprowadzonej przez jedną lub obie Strony;
- b) współpracę na forach międzynarodowych w zakresie aspektów dotyczących środowiska w handlu i zrównoważonym rozwoju, w szczególności w ramach WTO, Programu Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska oraz w ramach wielostronnych porozumień dotyczących środowiska;
- c) współpracę w celu propagowania ratyfikacji i skutecznego wdrożenia wielostronnych porozumień dotyczących środowiska mających znaczenie dla handlu;
- d) wymianę informacji i współpracę w zakresie prywatnych i publicznych systemów certyfikacji i oznakowania, łącznie z oznakowaniem ekologicznym oraz ekologicznymi zamówieniami publicznymi;
- e) wymianę poglądów na temat wpływu uregulowań, norm i standardów w zakresie środowiska na handel;

- f) współpracę w zakresie związanych z handlem aspektów obecnego i przyszłego międzynarodowego systemu w zakresie zmian klimatycznych, jak również środków służących propagowaniu technologii niskoemisyjnych oraz efektywności energetycznej;
- g) współpracę w zakresie związanych z handlem aspektów wielostronnych porozumień dotyczących środowiska;
- h) współpracę w zakresie zrównoważonej gospodarki leśnej w celu propagowania skutecznych środków odnoszących się do certyfikacji drewna wyprodukowanego w zrównoważony sposób;
- i) wymianę informacji na temat związków między wielostronnymi porozumieniami dotyczącymi środowiska a zasadami handlu międzynarodowego;
- j) wymianę poglądów w sprawie liberalizacji handlu towarami i usługami związanymi ze środowiskiem; oraz
- k) wymianę poglądów na temat ochrony żywych zasobów mórz i zarządzania nimi.

SEKCJA D

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 12.11

Handel i inwestycje propagujące zrównoważony rozwój

1. Strony postanawiają podejmować stałe szczególne wysiłki w celu ułatwienia i propagowania handlu towarami i usługami związanymi ze środowiskiem i inwestycji w takie towary i usługi, w tym poprzez usuwanie związanych z nimi barier pozataryfowych. Strony uznają również przydatność wysiłków służących propagowaniu handlu towarami, które są przedmiotem dobrowolnych lub prywatnych systemów zapewniania zrównoważonego rozwoju, takich jak oznakowanie ekologiczne lub sprawiedliwy i etyczny handel.
2. Strony poświęcają szczególną uwagę ułatwianiu usuwania przeszkód w handlu i inwestycjach w odniesieniu do towarów i usług przyjaznych dla klimatu, takich jak towary i usługi związane ze zrównoważonymi źródłami energii odnawialnej oraz energooszczędne produkty i usługi, w tym poprzez przyjęcie ram politycznych sprzyjających wprowadzaniu najlepszych dostępnych technologii i poprzez promowanie standardów odpowiadających na problemy środowiskowe i gospodarcze, jak również zminimalizowanie barier technicznych w handlu.

3. Strony uznają potrzebę zapewnienia, aby podczas opracowywania publicznych systemów wsparcia dla paliw kopalnych uwzględniano odpowiednio potrzebę zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych oraz jak największego ograniczenia zakłóceń w handlu. Chociaż art. 11.7 ust. 2 lit. b) (Zakazane subsydia) nie ma zastosowania do subsydiów w przemyśle węglowym, Strony dążą do stopniowego obniżenia subsydiów dla paliw kopalnych. Takiemu obniżeniu mogą towarzyszyć środki służące złagodzeniu skutków społecznych związanych z przejściem na paliwa o niskiej zawartości węgla. Ponadto obie Strony będą aktywnie propagować rozwój zrównoważonej i bezpiecznej gospodarki niskoemisyjnej, np. poprzez inwestycje w odnawialne źródła energii i energooszczędne rozwiązania.

4. Podczas propagowania handlu i inwestycji Strony powinny podjąć szczególne wysiłki w celu propagowania praktyk związanych z odpowiedzialnością społeczną przedsiębiorstw, które są przyjmowane dobrowolnie. W tym względzie każda ze Stron odwołuje się do przyjętych na szczeblu międzynarodowym zasad, norm i wytycznych, do których przystąpiła lub które przyjęła, takich jak Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, inicjatywa ONZ Global Compact oraz Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw wielonarodowych i polityki społecznej MOP. Strony zobowiązują się do wymiany informacji i współpracy w zakresie propagowania odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw.

ARTYKUŁ 12.12

Utrzymywanie poziomów ochrony

1. Strony nie mogą nie stosować zwolnień od swoich przepisów w zakresie ochrony środowiska i pracy ani w inny sposób od nich odstępować ani też oferować zwolnień lub innego rodzaju odstępstw od takich przepisów w sposób, który wpływa na handel lub inwestycje między Stronami.

2. Żadna ze Stron nie dopuszcza się ciągłych ani powtarzających się działań lub zaniechań, które powodowałyby brak skutecznego egzekwowania przepisów tej Strony w zakresie środowiska i pracy, jeżeli taki brak skutecznego egzekwowania może mieć wpływ na handel lub inwestycje między Stronami.

ARTYKUŁ 12.13

Przejrzystość

Każda ze Stron zapewnia, aby każdy środek o charakterze ogólnym, służący ochronie środowiska i warunków pracy, mogący wpływać na handel i inwestycje między Stronami, był opracowywany, wprowadzany i administrowany w przejrzysty sposób, a zainteresowane osoby były odpowiednio powiadamiane i miały odpowiednie możliwości wyrażenia swojej opinii, zgodnie z prawem krajowym tej Strony oraz rozdziałem trzynastym (Przejrzystość).

ARTYKUŁ 12.14

Przegląd skutków dla zrównoważonego rozwoju

1. Strony zobowiązują się do wspólnego lub niezależnego monitorowania, oceny i przeglądu skutków wdrażania niniejszej Umowy dla zrównoważonego rozwoju, przy wykorzystaniu swoich odpowiednich procesów partycypacyjnych oraz instytucji, zgodnie ze swoimi istniejącymi praktykami.

2. Strony będą prowadziły wymianę poglądów na temat metodologii i wskaźników w zakresie ocen wpływu handlu na zrównoważony rozwój.

ARTYKUŁ 12.15

Struktura instytucjonalna i mechanizm monitorowania

1. Każda ze Stron wyznacza urząd w obrębie swojej administracji, który stanowi punkt kontaktowy dla drugiej Strony w celu wdrażania niniejszego rozdziału.
2. Strony ustanawiają Radę ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju (zwaną dalej "Radą"). W skład Rady wchodzi wysocy rangą urzędnicy reprezentujący administrację każdej ze Stron.
3. Rada zbiera się w ciągu pierwszych dwóch lat po wejściu w życie niniejszej Umowy, a następnie w zależności od potrzeb, w celu nadzorowania wdrażania niniejszego rozdziału.
4. Każde posiedzenie Rady obejmuje posiedzenie jawne z udziałem zainteresowanych stron w celu wymiany poglądów na temat kwestii związanych z wdrażaniem niniejszego rozdziału. Strony promują wyważoną reprezentację odpowiednich grup interesów, w tym niezależnych reprezentatywnych organizacji pracodawców, pracowników, organizacji związanych z ochroną środowiska oraz grup przedsiębiorstw, jak również innych odpowiednich zainteresowanych stron w stosownych przypadkach.

5. Każda ze Stron ustanawia nowe mechanizmy konsultacyjne lub wykorzystuje istniejące mechanizmy do zasięgania opinii odpowiednich krajowych zainteresowanych stron w sprawie wdrażania niniejszego rozdziału, takich jak krajowe grupy doradcze. W ramach takich mechanizmów zapewnia się wyważoną reprezentację niezależnych zainteresowanych podmiotów z obszarów gospodarki, spraw społecznych i ochrony środowiska. Zainteresowane strony obejmują organizacje pracodawców i pracowników oraz organizacje pozarządowe. Zainteresowane strony mogą z własnej inicjatywy przedstawiać odpowiedniej Stronie opinie lub zalecenia dotyczące wdrażania niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 12.16

Konsultacje rządowe

1. W przypadku braku porozumienia co do dowolnych kwestii wynikających w związku z postanowieniami niniejszego rozdziału Strony mogą odwoływać się wyłącznie do procedur przewidzianych w art. 12.16 (Konsultacje rządowe) i art. 12.17 (Zespół ekspertów). Postanowienia rozdziału czternastego (Rozstrzyganie sporów) i rozdziału piętnastego (Mechanizm mediacji) nie mają zastosowania do niniejszego rozdziału.
2. W przypadku braku porozumienia, o którym mowa w ust. 1, Strona może przekazać punktowi kontaktowemu drugiej Strony pisemny wniosek, wnieść o przeprowadzenie konsultacji z drugą Stroną. Konsultacje rozpoczynają się niezwłocznie po złożeniu przez Stronę wniosku o konsultacje.

3. Strony dokładają wszelkich starań w celu osiągnięcia wzajemnie satysfakcjonującego porozumienia w danej kwestii. Strony biorą pod uwagę działania MOP lub odpowiednich wielostronnych organizacji lub organów z zakresu ochrony środowiska, tak by promować szerszą współpracę i większą spójność między działaniami Stron i tych organizacji. W stosownych przypadkach za obopólną zgodą Strony mogą zwracać się o opinię do tych organizacji lub organów lub do dowolnych innych osób lub organów, jakie uznają za stosowne, w celu dokładnego zbadania danej kwestii.
4. Jeżeli jedna ze Stron uważa, że dana kwestia wymaga dalszej dyskusji, Strona ta może zwrócić się o zwołanie posiedzenia Rady w celu rozpatrzenia danej kwestii, przekazując pisemny punktowi kontaktowemu drugiej Strony. Rada zbiera się niezwłocznie i dokłada wszelkich starań w celu rozstrzygnięcia danej kwestii.
5. W stosownych przypadkach Rada może skonsultować się z odpowiednimi zainteresowanymi stronami.
6. Wszelkie rozstrzygnięcia wydane przez Radę w danej kwestii są podawane do wiadomości publicznej, o ile Rada nie zdecyduje inaczej.

ARTYKUŁ 12.17

Zespół ekspertów

1. W przypadku dowolnej kwestii, która nie została w zadowalający sposób rozwiązana przez Radę w ciągu 120 dni od złożenia wniosku o zwołanie posiedzenia Rady w celu rozpatrzenia danej kwestii zgodnie z art. 12.16 ust. 4 (Konsultacje rządowe) lub przez dłuższy okres ustalony przez obie Strony, Strona może, przekazując punktowi kontaktowemu drugiej Strony pisemny wniosek, wnieść o ustanowienie zespołu ekspertów w celu zbadania danej kwestii.

2. Na pierwszym posiedzeniu po wejściu w życie niniejszej Umowy Rada przyjmuje regulamin wewnętrzny zespołu ekspertów poprzez odniesienie do odpowiednich postanowień regulaminu wewnętrznego zawartego w załączniku 14-A. Zasady określone w załączniku 14-B mają zastosowanie do niniejszego artykułu.
3. Na pierwszym posiedzeniu po wejściu w życie niniejszej Umowy Rada sporządza listę przynajmniej dwunastu osób chcących i mogących pełnić rolę eksperta w zespole ekspertów. Lista ta składa się z trzech podlist: podlisty dla każdej ze Stron oraz podlisty zawierającej osoby, które nie są obywatelami żadnej ze Stron i które mogą przewodniczyć zespołowi ekspertów. Każda ze Stron proponuje przynajmniej cztery osoby jako ekspertów na swoją podlistę. Każda ze Stron proponuje również przynajmniej dwie osoby, za zgodą obu Stron, na podlistę przewodniczących. Na swoich posiedzeniach Rada dokonuje przeglądów listy i zapewnia jej utrzymanie przynajmniej na poziomie dwunastu osób.
4. Lista, o której mowa w ust. 3, obejmuje osoby posiadające specjalistyczną lub fachową wiedzę w kwestiach objętych niniejszym rozdziałem, w dziedzinie prawa pracy lub prawa ochrony środowiska lub w zakresie rozwiązywania sporów wynikających z umów międzynarodowych. Muszą to być osoby niezależne, działające w imieniu własnym, niedziałające na polecenie żadnego rządu ani żadnej organizacji w sprawach związanych z danym sporem, oraz niepowiązane z rządem Singapuru, rządem któregokolwiek państwa członkowskiego Unii ani z Unią.

5. Zespół ekspertów składa się z trzech członków, chyba że Strony zadecydują inaczej. W ciągu 30 dni od daty otrzymania przez drugą Stronę wniosku o powołanie zespołu ekspertów Strony konsultują się w celu osiągnięcia porozumienia co do składu zespołu. W przypadku gdy Strony nie mogą uzgodnić składu zespołu ekspertów w tym terminie, za obopólną zgodą wybierają przewodniczącego z odpowiedniej podlisty, o której mowa w ust. 3, lub w drodze losowania, jeżeli nie mogą osiągnąć porozumienia w ciągu siedmiu dni. Każda ze Stron wybiera jednego eksperta spełniającego wymogi określone w ust. 4 w ciągu 44 dni od daty otrzymania przez drugą Stronę wniosku o powołanie zespołu ekspertów. Strony mogą uzgodnić wybór innego eksperta spełniającego wymogi określone w ust. 4 zostanie członkiem zespołu ekspertów. Jeżeli skład zespołu ekspertów nie został ustalony w ciągu 44 dni od daty otrzymania przez drugą Stronę wniosku o powołanie zespołu ekspertów, pozostali eksperci wybierani są w ciągu siedmiu dni w drodze losowania z podlist(-y), o których(-ej) mowa w ust. 3, spośród osób zaproponowanych przez Stronę lub Strony, która(-e) nie zakończyła(-y) jeszcze tej procedury. Jeżeli takie listy nie zostały sporządzone, eksperci wybierani są w drodze losowania spośród osób, które zostały formalnie zaproponowane przez jedną lub obie Strony. Za datę powołania zespołu ekspertów uznaje się dzień wyznaczenia ostatniego z trzech ekspertów.

6. O ile w ciągu siedmiu dni od daty powołania zespołu ekspertów Strony nie postanowią inaczej, zakres zadań zespołu ekspertów obejmuje:

„Zbadanie, w świetle odpowiednich postanowień rozdziału dotyczącego handlu i zrównoważonego rozwoju, kwestii, o której mowa we wniosku o powołanie zespołu ekspertów, oraz przedstawienie sprawozdania zgodnie z art. 12.17 ust. 8 (Zespół ekspertów) zawierającego zalecenia dotyczące rozwiązania tej kwestii.”.

7. Zespół ekspertów może otrzymywać informacje z każdego źródła, które uzna za stosowne. W kwestiach związanych z przestrzeganiem porozumień wielostronnych, określonych w art. 12.3 (Wielostronne normy i porozumienia dotyczące pracy) oraz 12.6 (Wielostronne normy i porozumienia dotyczące środowiska) zespół ekspertów zwraca się o informacje i opinie do organów MOP oraz organów wielostronnej umowy środowiskowej. Wszelkie informacje uzyskane zgodnie z niniejszym ustępem są ujawniane obu Stronom, które mogą zgłosić swoje uwagi.

8. Zespół ekspertów przedstawia Stronom sprawozdanie wstępne i końcowe. W sprawozdaniach tych podaje się fakty ustalone w sprawie, zakres zastosowania odpowiednich postanowień oraz podstawowe uzasadnienie wszelkich ustaleń i zaleceń. Zespół ekspertów przedstawia Stronom sprawozdanie wstępne nie później niż 90 dni po jego powołaniu. Każda ze Stron może przedłożyć zespołowi ekspertów pisemne uwagi na temat sprawozdania wstępnego. Po rozpatrzeniu takich pisemnych uwag, zespół ekspertów może zmodyfikować swoje sprawozdanie oraz przeprowadzić wszelkie dalsze badania, jakie uzna za właściwe. Zespół ekspertów przedstawia Stronom sprawozdanie końcowe nie później niż 150 dni po jego powołaniu. Jeżeli zespół uzna, że nie zdoła zachować terminu określonego w niniejszym ustępie, przewodniczący zespołu ekspertów powiadamia o tym na piśmie Strony, podając przyczyny opóźnienia oraz przewidywany termin przedstawienia sprawozdania wstępnego lub końcowego. Zespół ekspertów przedstawia sprawozdanie końcowe nie później niż 180 dni po jego powołaniu, chyba że Strony postanowią inaczej. Sprawozdanie końcowe podaje się do wiadomości publicznej, chyba że Strony postanowią inaczej.

9. Strony omawiają właściwe środki, które należy wdrożyć uwzględniając sprawozdanie i zalecenia zespołu ekspertów. Strona informuje swoje zainteresowane podmioty - poprzez mechanizm konsultacyjny, o którym mowa w art. 12.15 ust. 5 (Struktura instytucjonalna i mechanizm monitorowania) - oraz drugą Stronę o swoich decyzjach dotyczących wszelkich działań i środków, które mają zostać wdrożone nie później niż trzy miesiące po przedłożeniu Stronom sprawozdania. Rada monitoruje działania następcze w związku ze sprawozdaniem i zaleceniami zespołu ekspertów. Zainteresowane podmioty mogą przedkładać Radzie swoje uwagi w tym zakresie.

ROZDZIAŁ TRZYNASTY

PRZEJRZYSTOŚĆ

ARTYKUŁ 13.1

Definicje

Na użytek niniejszego rozdziału:

- a) „środki o zastosowaniu ogólnym” oznaczają przepisy ustawowe i wykonawcze, orzeczenia sądowe oraz procedury i decyzje administracyjne, które mogą mieć wpływ na jakiegokolwiek kwestie objęte niniejszą Umową, ale środki te nie obejmują decyzji odnoszących się do określonej osoby; oraz

- b) „zainteresowana osoba” oznacza osobę fizyczną lub prawną, która może uzyskać prawa lub podlegać obowiązkom na mocy środków o zastosowaniu ogólnym.

ARTYKUŁ 13.2

Cele i zakres

1. Uznając wpływ, jaki ich odpowiednie otoczenia regulacyjne mogą mieć na handel i inwestycje między nimi, Strony podejmują działania zmierzające do zapewnienia przejrzystego i przewidywalnego otoczenia regulacyjnego dla podmiotów gospodarczych, w tym małych i średnich przedsiębiorstw, prowadzących działalność na ich terytoriach.
2. Strony, potwierdzając swoje obowiązki w ramach Porozumienia WTO, ustanawiają niniejszym wyjaśnienia oraz udoskonalone uzgodnienia dotyczące przejrzystości, konsultacji oraz lepszego zarządzania środkami o zastosowaniu ogólnym.

ARTYKUŁ 13.3

Publikacja dotycząca środków o zastosowaniu ogólnym

1. Każda ze Stron zapewnia w odniesieniu do środków o zastosowaniu ogólnym, aby:
 - a) takie środki były łatwo dostępne dla zainteresowanych osób, w sposób niedyskryminacyjny, za pośrednictwem urzędowo wyznaczonego medium oraz, o ile to możliwe i wykonalne, w wersji elektronicznej, tak by zainteresowane osoby oraz druga Strona miały możliwość zapoznać się z nim;
 - b) podano, o ile jest to możliwe, wyjaśnienie celu i powodów takich środków; oraz
 - c) zapewniono odpowiednio długi czas między publikacją takich środków a ich wejściem w życie z wyjątkiem przypadków nagłych, które by to uniemożliwiały.
2. Każda ze Stron:
 - a) dokłada starań w celu uprzedniego opublikowania wszelkich wniosków zmierzających do przyjęcia lub zmiany środków o zastosowaniu ogólnym, wraz z wyjaśnieniem celu oraz uzasadnieniem takiego wniosku;
 - b) zapewnia zainteresowanym osobom odpowiednią możliwość wyrażenia uwag na temat proponowanego środka, a zwłaszcza zapewnia takim osobom na to odpowiednio dużo czasu; oraz

- c) dokłada starań w celu uwzględnienia uwag otrzymanych od zainteresowanych osób, a dotyczących proponowanego środka.

ARTYKUŁ 13.4

Punkty informacyjne i kontaktowe

1. W celu ułatwienia skutecznego wdrożenia niniejszej Umowy oraz komunikacji między Stronami w sprawach objętych niniejszą Umową, każda ze Stron wyznacza punkt kontaktowy przed wejściem w życie niniejszej Umowy.
2. Na wniosek jednej ze Stron, punkt kontaktowy drugiej Strony wskazuje urząd lub urzędnika odpowiedzialnego za wszelkie kwestie dotyczące wdrożenia niniejszej Umowy i udziela koniecznego wsparcia, aby ułatwić komunikację z wnioskującą Stroną.
3. Każda ze Stron ustanawia lub utrzymuje odpowiednie mechanizmy odpowiadania na zapytania zainteresowanych osób pochodzących z terytorium drugiej Strony na temat wszelkich proponowanych lub obowiązujących środków o zastosowaniu ogólnym oraz ich stosowania. Zapytania można składać za pośrednictwem punktów kontaktowych ustanowionych na mocy ust. 1 lub, w stosownym przypadku, za pomocą innego mechanizmu.
4. Strony uznają, że wszelkie odpowiedzi, o których mowa w ust. 3, nie muszą być ostateczne oraz prawnie wiążące, lecz są udzielane w celach wyłącznie informacyjnych, o ile odpowiednie przepisy ustawowe lub wykonawcze Stron nie stanowią inaczej.

5. Wnioski lub informacje na mocy niniejszego artykułu są przekazywane drugiej Stronie poprzez właściwe punkty kontaktowe przewidziane w ust. 1.
6. Na wniosek jednej ze Stron druga Strona bezzwłocznie przekazuje informacje oraz udziela odpowiedzi na pytania dotyczące jakiegokolwiek obowiązującego lub proponowanego środka o zastosowaniu ogólnym, które Strona kierująca zapytanie uznaje za mogący wpływać na funkcjonowanie niniejszej Umowy, bez względu na to, czy Strona ta została uprzednio powiadomiona o takim środku.
7. Każda ze Stron ustanawia lub utrzymuje odpowiedni mechanizm w celu skutecznego rozwiązywania problemów, jakie mogą wynikać dla zainteresowanych osób pochodzących z terytorium drugiej Strony ze stosowania wszelkich środków o zastosowaniu ogólnym. Procedury te powinny być łatwo dostępne, określać ramy czasowe, być ukierunkowane na wyniki oraz przejrzyste. Pozostają one bez uszczerbku dla postępowań odwoławczych lub przeglądowych ustanowionych lub stosowanych przez Strony. Pozostają również bez uszczerbku dla praw i obowiązków Stron wynikających z rozdziału czternastego (Rozstrzyganie sporów) oraz z rozdziału piętnastego (Mechanizm mediacji).
8. Wszelkie informacje przewidziane zgodnie z niniejszym artykułem nie mają wpływu na ustalenie, czy dany środek jest zgodny z niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 13.5

Postępowania administracyjne

W celu zapewnienia spójnej, bezstronnej i właściwej administracji w odniesieniu do wszystkich środków o zastosowaniu ogólnym, każda ze Stron, stosując takie środki w odniesieniu do konkretnych osób, towarów lub usług pochodzących z terytorium drugiej Strony:

- a) dokłada wszelkich starań, aby z odpowiednim wyprzedzeniem powiadamiać zainteresowane osoby pochodzące z terytorium drugiej Strony, których takie postępowanie bezpośrednio dotyczy, zgodnie ze swoimi procedurami, o wszczęciu postępowania, dołączając informację o rodzaju postępowania, oświadczenie organu wszczynającego postępowanie oraz ogólny opis spornej kwestii;
- b) zapewnia takim zainteresowanym osobom możliwość przedstawienia faktów i argumentów na poparcie swojego stanowiska przed ostatecznym etapem czynności administracyjnych, w zakresie, w jakim pozwala na to czas, rodzaj postępowania oraz interes publiczny; oraz
- c) zapewnia, aby jej procedury były oparte na jej przepisach oraz były z nimi zgodne.

ARTYKUŁ 13.6

Kontrola działań administracyjnych

1. Każda ze Stron, z zastrzeżeniem swoich przepisów krajowych, ustanawia lub utrzymuje organy sądowe, quasi-sądowe lub administracyjne lub procedury służące szybkiemu przeprowadzaniu kontroli, a w stosownych przypadkach, również korygowaniu czynności administracyjnych¹ w odniesieniu do kwestii objętych niniejszą Umową. Takie organy muszą być bezstronne i niezależne od urzędu lub organu odpowiedzialnego za egzekucję administracyjną i z wynikiem sprawy nie może wiązać się dla nich żaden istotny interes.
2. Każda ze Stron zapewnia, aby w postępowaniach przed takimi organami lub w ramach takich procedur strony postępowania miały prawo do:
 - a) uzasadnienia lub obrony swojego stanowiska; oraz
 - b) decyzji opartej na dowodach i złożonej dokumentacji lub, gdy wymagają tego przepisy danej Strony, na dokumentacji zgromadzonej przez organ administracyjny.
3. Każda ze Stron zapewnia, aby, z zastrzeżeniem odwołania lub późniejszej kontroli zgodnie z prawem tej Strony, decyzja, o której mowa w ust. 2, była wykonywana przez urząd lub organ oraz określała praktykę w odniesieniu do spornej czynności administracyjnej.

¹ Dla większej pewności kontrola działań administracyjnych może przyjąć formę kontroli sądowej zgodnie z prawem zwyczajowym, a korygowanie działań administracyjnych może obejmować skierowanie sprawy do ponownego rozpatrzenia przez organ, który podjął takie działanie.

ARTYKUŁ 13.7

Jakość i skuteczność regulacji oraz dobre praktyki administracyjne

1. Strony zgadzają się współpracować w ramach promowania jakości i skuteczności regulacji w zakresie swoich odpowiednich polityk regulacyjnych, poprzez wymianę informacji i najlepszych praktyk.
2. Strony zobowiązują się przestrzegać zasad dobrych praktyk administracyjnych oraz zgadzają się współpracować w ramach ich promowania w swoich odpowiednich administracjach, w tym poprzez wymianę informacji i najlepszych praktyk.

ARTYKUŁ 13.8

Zasady szczegółowe

Postanowienia szczególne zawarte w innych rozdziałach niniejszej Umowy dotyczące kwestii objętych niniejszym rozdziałem mają pierwszeństwo, w zakresie, w jakim różnią się od postanowień niniejszego rozdziału.

ROZDZIAŁ CZTERNASTY

ROZSTRZYGANIE SPORÓW

SEKCJA A

CEL I ZAKRES STOSOWANIA

ARTYKUŁ 14.1

Cel

Celem niniejszego rozdziału jest ustanowienie skutecznego i sprawnego mechanizmu służącego unikaniu i rozstrzyganiu sporów między Stronami, dotyczących wykładni i stosowania niniejszej Umowy, w celu osiągnięcia, tam gdzie jest to możliwe, rozwiązań akceptowalnych dla obu Stron.

ARTYKUŁ 14.2

Zakres

Postanowienia niniejszego rozdziału stosuje się w odniesieniu do wszelkich sporów między Stronami dotyczących wykładni i stosowania postanowień niniejszej Umowy, chyba że wyraźnie przewidziano inaczej.

SEKCJA B

KONSULTACJE

ARTYKUŁ 14.3

Konsultacje

1. Strony dokładają wszelkich starań, aby rozstrzygnąć wszelkie spory dotyczące wykładni i stosowania postanowień, o których mowa w art. 14.2 (Zakres), poprzez podejmowanie konsultacji prowadzonych w dobrej wierze w celu osiągnięcia wspólnie uzgodnionych rozwiązań.
2. Strona występuje z wnioskiem o przeprowadzenie konsultacji przekazując drugiej Stronie pisemny wniosek, którego kopia zostaje przesłana Komitetowi ds. Handlu, oraz uzasadnia taki wniosek, wraz z określeniem spornych środków, mających zastosowanie postanowień, o których mowa w art. 14.2 (Zakres) oraz powodów, dla których uznaje te środki za sprzeczne z tymi postanowieniami.
3. Konsultacje przeprowadza się w ciągu 30 dni od daty złożenia wniosku i odbywają się one na terytorium Strony, przeciwko której wniesiono skargę, chyba że Strony postanowią inaczej. Konsultacje uznaje się za zakończone w ciągu 60 dni od daty otrzymania wniosku, chyba że Strony postanowią inaczej. Konsultacje są poufne i nie mają wpływu na prawa każdej ze Stron w jakichkolwiek dalszych postępowaniach.

4. Konsultacje w nagłych przypadkach, w tym w przypadkach dotyczących towarów nietrwałych oraz, w stosownych przypadkach, towarów lub usług sezonowych, przeprowadza się w ciągu 15 dni od daty otrzymania wniosku i uznaje się za zakończone w ciągu 30 dni od daty otrzymania wniosku, chyba że Strony postanowią inaczej.

5. Jeśli Strona, do której kierowany jest wniosek, nie odpowiedziała na wniosek o konsultacje w ciągu dziesięciu dni od daty jego otrzymania lub jeśli w terminie określonym odpowiednio w ust. 3 lub 4 konsultacje nie odbyły się lub jeśli po ich zakończeniu nie osiągnięto porozumienia w sprawie wspólnie uzgodnionego rozwiązania, Strona skarżąca może wnioskować o powołanie organu arbitrażowego zgodnie z art. 14.4 (Wszczęcie postępowania arbitrażowego).

SEKCJA C

PROCEDURY ROZSTRZYGANIA SPORÓW

PODSEKCJA A

POSTĘPOWANIE ARBITRAŻOWE

ARTYKUŁ 14.4

Wszczęcie postępowania arbitrażowego

1. W przypadku gdy Stronom nie uda się rozstrzygnąć sporu w drodze konsultacji przewidzianych w art. 14.3 (Konsultacje), Strona skarżąca może złożyć wniosek o powołanie organu arbitrażowego, zgodnie z niniejszym artykułem.
2. Wniosek o powołanie organu arbitrażowego przedkłada się na piśmie Stronie, przeciwko której wniesiono skargę, oraz Komitetowi ds. Handlu. Strona skarżąca określa w swoim wniosku środek, którego dotyczy skarga, oraz wyjaśnia, w jaki sposób środek ten narusza postanowienia, o których mowa w art. 14.2 (Zakres), w sposób wystarczająco jasno przedstawiający podstawę prawną skargi.

ARTYKUŁ 14.5

Powołanie organu arbitrażowego

1. W skład organu arbitrażowego wchodzi trzech arbitrów.
2. W ciągu pięciu dni od dnia otrzymania przez Stronę, przeciwko której wniesiono skargę, wniosku, o którym mowa w art. 14.4 ust. 1 (Wszczęcie postępowania arbitrażowego), Strony konsultują się w celu osiągnięcia porozumienia co do składu organu arbitrażowego.
3. W przypadku gdy w terminie dziesięciu dni od rozpoczęcia konsultacji, o których mowa w ust. 2, Strony nie są w stanie porozumieć się co do wyboru przewodniczącego organu arbitrażowego, przewodniczący Komitetu ds. Handlu lub osoba przez niego delegowana, w terminie 20 dni od rozpoczęcia konsultacji, o których mowa w ust. 2, z listy, o której mowa w art. 14.20 ust. 1 (Listy arbitrów), wybiera w drodze losowania jednego arbitra, który będzie pełnić funkcję przewodniczącego.
4. Jeżeli Strony nie mogą się porozumieć co do arbitrów w terminie dziesięciu dni od rozpoczęcia konsultacji, o których mowa w ust. 2:
 - a) każda ze Stron może dokonać wyboru jednego arbitra, który nie będzie pełnić funkcji przewodniczącego, spośród osób na liście sporządzonej zgodnie z art. 14.20 ust. 2 (Listy arbitrów), w terminie 15 dni od daty rozpoczęcia konsultacji, o których mowa w ust. 2; oraz

b) jeżeli którakolwiek ze Stron nie wybierze arbitra zgodnie z ust. 4 lit. a), przewodniczący Komitetu ds. Handlu lub osoba przez niego wyznaczona losuje pozostałych arbitrów spośród osób zaproponowanych przez tę Stronę zgodnie z art. 14.20 ust. 2 (Listy arbitrów) w terminie 20 dni od rozpoczęcia konsultacji, o których mowa w ust. 2.

5. Jeżeli lista przewidziana w art. 14.20 ust. 2 (Listy arbitrów) nie zostanie sporządzona w terminie wymaganym zgodnie z ust. 4:

a) w przypadku gdy obie Strony zaproponowały osoby zgodnie z art. 14.20 ust. 2 (Listy arbitrów), każda ze Stron może dokonać wyboru jednego arbitra, który nie będzie pełnić funkcji przewodniczącego, spośród zaproponowanych osób, w terminie 15 dni od daty rozpoczęcia konsultacji, o których mowa w ust. 2. Jeżeli Strona nie wybierze arbitra, przewodniczący Komitetu ds. Handlu lub osoba przez niego wyznaczona losuje arbitra spośród osób zaproponowanych przez Stronę, która nie wybrała arbitra; lub

b) w przypadku gdy tylko jedna Strona zaproponowała osoby zgodnie z art. 14.20 ust. 2 (Listy arbitrów), każda ze Stron może dokonać wyboru jednego arbitra, który nie będzie pełnić funkcji przewodniczącego, spośród zaproponowanych osób, w terminie 15 dni od daty rozpoczęcia konsultacji, o których mowa w ust. 2. Jeżeli Strona nie wybierze arbitra, przewodniczący Komitetu ds. Handlu lub osoba przez niego wyznaczona losuje arbitra spośród zaproponowanych osób.

6. Jeżeli lista przewidziana w art. 14.20 ust. 1 (Listy arbitrów) nie zostanie sporządzona w terminie wymaganym zgodnie z ust. 3, przewodniczący jest losowany spośród byłych członków Organu Apelacyjnego WTO, którzy nie są osobami fizycznymi pochodzącymi z terytorium żadnej ze Stron.

7. Za datę powołania organu arbitrażowego uznaje się dzień wyznaczenia trzech arbitrów.
8. Zmiana arbitrów następuje wyłącznie z powodów określonych w pkt 19-25 regulaminu zawartego w załączniku 14-A i zgodnie z określonymi tam procedurami.

ARTYKUŁ 14.6

Postanowienie wstępne w pilnych przypadkach

Na wniosek Strony organ arbitrażowy wydaje postanowienie wstępne stwierdzające, czy dany przypadek jest pilny, w ciągu dziesięciu dni od daty jego powołania.

ARTYKUŁ 14.7

Sprawozdanie wstępne organu arbitrażowego

1. Organ arbitrażowy przekazuje Stronom sprawozdanie wstępne przedstawiające ustalenia faktyczne, mające zastosowanie odpowiednie postanowienia niniejszej Umowy oraz ogólne uzasadnienie wszelkich ustaleń i zaleceń, nie później niż w ciągu 90 dni od daty jego powołania. Jeżeli organ arbitrażowy uzna, że nie zdoła zachować tego terminu, przewodniczący organu arbitrażowego powiadamia o tym na piśmie Strony oraz Komitet ds. Handlu, podając przyczyny opóźnienia oraz przewidywany termin przedstawienia sprawozdania wstępnego przez organ arbitrażowy. W żadnym przypadku sprawozdanie nie może zostać przedstawione przez organ arbitrażowy później niż w ciągu 120 dni od daty jego powołania.

2. Każda ze Stron może złożyć pisemny wniosek do organu arbitrażowego, aby dokonał on weryfikacji określonych aspektów sprawozdania wstępnego w ciągu 30 dni od jego notyfikacji.
3. W nagłych przypadkach, w tym dotyczących towarów nietrwałych lub, w stosownych przypadkach, towarów lub usług sezonowych, organ arbitrażowy dokłada wszelkich starań w celu wydania sprawozdania wstępnego w terminie o połowę krótszym niż przewidziany w ust. 1, a każda ze Stron może złożyć pisemny wniosek do organu arbitrażowego, aby dokonał on weryfikacji określonych aspektów sprawozdania w terminie 15 dni od jego notyfikacji.
4. Po rozważeniu ewentualnych pisemnych uwag dotyczących sprawozdania okresowego przedstawionych przez Strony, organ arbitrażowy może zmodyfikować swoje sprawozdanie oraz przeprowadzić wszelkie dalsze badania, jakie uzna za właściwe. Ostateczne orzeczenie organu arbitrażowego obejmuje wystarczające rozważenie argumentów przedstawionych na etapie przeglądu wstępnego i w jasny sposób odnosi się do pisemnych uwag obu Stron.

ARTYKUŁ 14.8

Orzeczenie organu arbitrażowego

1. W ciągu 150 dni od daty swojego powołania organ arbitrażowy przekazuje Stronom oraz Komitetowi ds. Handlu swoje orzeczenie. Jeżeli organ uzna, że nie zdoła zachować tego terminu, przewodniczący organu arbitrażowego zobowiązany jest powiadomić o tym na piśmie Strony oraz Komitet ds. Handlu, podając przyczyny opóźnienia oraz przewidywany termin wydania orzeczenia przez organ arbitrażowy. W żadnym przypadku orzeczenie nie może zostać wydane przez organ arbitrażowy później niż w ciągu 180 dni od daty powołania organu arbitrażowego.

2. W nagłych przypadkach, w tym dotyczących towarów nietrwałych lub, w stosownych przypadkach, towarów lub usług sezonowych, organ arbitrażowy dokłada wszelkich starań w celu wydania orzeczenia w ciągu 75 dni od daty jego powołania. W żadnym przypadku orzeczenie nie powinno zostać wydane przez organ arbitrażowy później niż w ciągu 90 dni od daty powołania organu arbitrażowego.

PODSEKCJA B

WYKONANIE ORZECZENIA

ARTYKUŁ 14.9

Wykonanie orzeczenia organu arbitrażowego

Każda ze Stron wprowadza wszelkie środki niezbędne do wykonania w dobrej wierze orzeczenia organu arbitrażowego; Strony dokładają starań, aby uzgodnić termin wykonania tego orzeczenia.

ARTYKUŁ 14.10

Rozsądny okres czasu na wykonanie orzeczenia

1. Nie później niż 30 dni od daty przekazania Stronom orzeczenia organu arbitrażowego, Strona, przeciwko której wniesiono skargę, powiadamia Stronę skarżącą i Komitet ds. Handlu, o okresie czasu potrzebnym jej na wykonanie orzeczenia organu arbitrażowego (zwanym dalej „rozsądnym okresem czasu”), jeśli natychmiastowe wykonanie nie jest możliwe.
2. Jeżeli Strony nie mogą porozumieć się co do rozsądnego okresu czasu na wykonanie orzeczenia organu arbitrażowego, Strona skarżąca składa w ciągu 20 dni od otrzymania przez Stronę, przeciwko której wniesiono skargę, powiadomienia, o którym mowa w ust. 1, pisemny wniosek do organu arbitrażowego w celu ustalenia rozsądnego okresu czasu. O złożeniu takiego wniosku powiadamia się równocześnie drugą Stronę oraz Komitet ds. Handlu. W ciągu 20 dni od daty złożenia takiego wniosku organ arbitrażowy przekazuje Stronom swoje orzeczenie oraz powiadamia o nim Komitet ds. Handlu.
3. W przypadku gdy dowolny członek organu arbitrażowego w jego pierwotnym składzie nie jest już dostępny, stosuje się procedurę określoną w art. 14.5 (Powołanie organu arbitrażowego). Termin wydania orzeczenia wynosi 35 dni od daty złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 2.
4. Strona, przeciwko której wniesiono skargę, pisemnie informuje Stronę skarżącą o swoich postępach w wykonaniu orzeczenia organu arbitrażowego nie później niż na miesiąc przed upływem rozsądnego okresu czasu.

5. Rozsądny okres czasu może zostać przedłużony za zgodą obu Stron.

ARTYKUŁ 14.11

Przegląd środków podjętych w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego

1. Strona, przeciwko której wniesiono skargę, przed upływem rozsądnego okresu czasu powiadamia Stronę skarżącą oraz Komitet ds. Handlu o wszelkich środkach, które podjęła w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego.
2. W przypadku rozbieżności zdań co do istnienia środka zgłoszonego na podstawie ust. 1 lub jego zgodności z postanowieniami, o których mowa w art. 14.2 (Zakres), Strona skarżąca może wystąpić z pisemnym wnioskiem do organu arbitrażowego w jego pierwotnym składzie o rozstrzygnięcie tej sprawy. W takim wniosku określa się konkretny sporny środek oraz postanowienia, o których mowa w art. 14.2 (Zakres), z którymi dany środek jest niezgodny, w sposób wystarczająco jasno przedstawiający podstawę prawną skargi. W takim wniosku wyjaśnia się też, w jaki sposób taki środek jest niezgodny z postanowieniami, o których mowa w art. 14.2 (Zakres). Organ arbitrażowy powiadamia o swoim orzeczeniu w ciągu 45 dni od daty złożenia takiego wniosku.
3. W przypadku gdy dowolny członek organu arbitrażowego w jego pierwotnym składzie nie jest już dostępny, stosuje się procedurę określoną w art. 14.5 (Powołanie organu arbitrażowego). Termin wydania orzeczenia wynosi 60 dni od daty złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 2.

ARTYKUŁ 14.12

Środki tymczasowe w przypadku niewykonania orzeczenia

1. Jeżeli przed upływem rozsądnego okresu czasu Strona, przeciwko której wniesiono skargę, nie powiadomi o podjęciu środków służących wykonaniu orzeczenia organu arbitrażowego lub jeżeli organ arbitrażowy uzna, że nie podjęto żadnego środka w celu wykonania orzeczenia lub iż środek zgłoszony na podstawie art. 14.11 ust. 1 (Przegląd środków podjętych w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego) jest niezgodny ze zobowiązaniem nałożonym na tę Stronę na mocy postanowień, o których mowa w art. 14.2 (Zakres), Strona, przeciwko której wniesiono skargę, rozpoczyna negocjacje ze Stroną skarżącą w celu osiągnięcia akceptowalnego dla obu Stron porozumienia w sprawie rekompensaty.
2. Jeżeli nie osiągnięto porozumienia w sprawie rekompensaty w ciągu 30 dni po upływie rozsądnego okresu czasu lub 30 dni od wydania orzeczenia organu arbitrażowego na mocy art. 14.11 (Przegląd środków podjętych w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego) stwierdzającego, że nie podjęto żadnych środków w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego lub iż środek podjęty w celu wykonania tego orzeczenia jest niezgodny z postanowieniami, o których mowa w art. 14.2 (Zakres), Strona skarżąca jest uprawniona, po wcześniejszym powiadomieniu drugiej Strony i Komitetu ds. Handlu, do zawieszenia zobowiązań wynikających z postanowień, o których mowa w art. 14.2 (Zakres), w zakresie adekwatnym do poziomu zniweczenia lub naruszenia korzyści spowodowanego naruszeniem postanowień. Powiadomienie określa poziom zobowiązań, które Strona skarżąca ma zamiar zawiesić. Strona skarżąca może zastosować takie zawieszenie w każdym momencie po upływie dziesięciu dni od otrzymania powiadomienia przez Stronę, przeciwko której wniesiono skargę, chyba że Strona, przeciwko której wniesiono skargę, złoży wniosek o arbitraż na podstawie ust. 3.

3. Jeżeli Strona, przeciwko której wniesiono skargę, uzna, że zakres zawieszenia nie odpowiada poziomowi zniweczenia lub naruszenia korzyści spowodowanego naruszeniem postanowień, może ona wystąpić z pisemnym wnioskiem do organu arbitrażowego w pierwotnym składzie o rozstrzygnięcie tej sprawy. O złożeniu takiego wniosku powiadamia się Stronę skarżącą oraz Komitet ds. Handlu przed upływem okresu dziesięciu dni, o którym mowa w ust. 2. Organ arbitrażowy w pierwotnym składzie, po zasięgnięciu w razie potrzeby opinii specjalistów, w ciągu 30 dni od daty złożenia wniosku przekazuje Stronom oraz Komitetowi ds. Handlu swoje orzeczenie w sprawie zakresu zawieszenia zobowiązań. Zawieszenie zobowiązań nie może nastąpić przed przekazaniem orzeczenia organu arbitrażowego w pierwotnym składzie i musi być zgodne z orzeczeniem tego organu.

4. W przypadku gdy dowolny członek organu arbitrażowego w jego pierwotnym składzie nie jest już dostępny, stosuje się procedurę określoną w art. 14.5 (Powołanie organu arbitrażowego). Termin wydania orzeczenia wynosi 45 dni od daty złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 3.

5. Zawieszenie zobowiązań jest tymczasowe i nie jest stosowane po tym jak:

- a) Strony osiągnęły wspólnie uzgodnione rozwiązanie zgodnie z art. 14.15 (Wspólnie uzgodnione rozwiązanie); lub
- b) Strony osiągnęły porozumienie w sprawie tego, czy środek notyfikowany zgodnie z art. 14.13 ust. 1 (Przegląd środków podjętych w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego po zawieszeniu zobowiązań) zapewnia przestrzeganie przez Stronę, przeciwko której wniesiono skargę, postanowień, o których mowa w art. 14.2 (Zakres); lub

- c) środek uznany za niezgodny z postanowieniami, o których mowa w art. 14.2 (Zakres), został wycofany lub zmieniony, co zapewniło jego zgodność z tymi postanowieniami, jak określono w art. 14.13 ust. 2 (Przegląd środków podjętych w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego po zawieszeniu zobowiązań).

ARTYKUŁ 14.13

Przegląd środków podjętych w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego po zawieszeniu zobowiązań

1. Strona, przeciwko której wniesiono skargę, powiadamia Stronę skarżącą oraz Komitet ds. Handlu o środkach podjętych w celu wykonania orzeczenia organu arbitrażowego oraz o wniosku o zakończenie stosowania przez Stronę skarżącą zawieszenia zobowiązań.
2. Jeżeli Strony w ciągu 30 dni od daty otrzymania takiego powiadomienia nie osiągną porozumienia w kwestii, czy dzięki zgłoszonemu środkowi Strona, przeciwko której wniesiono skargę, osiągnęła zgodność z art. 14.2 (Zakres), Strona skarżąca może zwrócić się do organu arbitrażowego w pierwotnym składzie z pisemnym wnioskiem o rozstrzygnięcie tej sprawy. O złożeniu takiego wniosku jednocześnie powiadamia się drugą Stronę oraz Komitet ds. Handlu. W ciągu 45 dni od daty złożenia wniosku organ arbitrażowy powiadamia Strony oraz Komitet ds. Handlu o swoim orzeczeniu. Jeśli organ arbitrażowy uzna, że środek podjęty w celu wykonania orzeczenia jest zgodny z postanowieniami, o których mowa w art. 14.2 (Zakres), zawieszenie zobowiązań zostaje zakończone.

PODSEKCJA C

POSTANOWIENIA WSPÓLNE

ARTYKUŁ 14.14

Zawieszenie i zakończenie postępowania arbitrażowego

1. Na pisemny wniosek obu Stron organ arbitrażowy w dowolnej chwili zawiesza swoje prace na uzgodniony przez Strony okres nieprzekraczający dwunastu miesięcy. Organ arbitrażowy wznawia je po upływie tego uzgodnionego okresu na wniosek Strony skarżącej lub przed końcem tego uzgodnionego okresu na pisemny wniosek obu Stron. Jeśli Strona skarżąca nie wnioskuję o wznowienie prac organu arbitrażowego przed upływem uzgodnionego okresu, postępowanie w sprawie rozstrzygnięcia sporu wszczęte zgodnie z niniejszą sekcją uznaje się za zakończone. Z zastrzeżeniem art. 14.21 (Związek ze zobowiązaniami w ramach WTO) zawieszenie i zakończenie prac organu arbitrażowego pozostaje bez uszczerbku dla praw każdej ze Stron w innym postępowaniu.
2. Strony mogą w dowolnym momencie uzgodnić na piśmie zakończenie postępowania w sprawie rozstrzygnięcia sporu wszczętego zgodnie z niniejszą sekcją.

ARTYKUŁ 14.15

Wspólnie uzgodnione rozwiązanie

Strony mogą w dowolnym momencie wspólnie uzgodnić rozwiązanie sporu podlegającego niniejszemu rozdziałowi. Powiadamiają o takim rozwiązaniu Komitet ds. Handlu oraz, w stosownych przypadkach, organ arbitrażowy. Jeżeli uzgodnienie wymaga zatwierdzenia zgodnie z odpowiednimi procedurami krajowymi każdej ze Stron, powiadomienie zawiera informację o tym wymogu, a postępowanie w sprawie rozstrzygnięcia sporu wszczęte zgodnie z niniejszą sekcją zostaje zawieszone. W przypadku braku wymogu takiego zatwierdzenia lub z chwilą powiadomienia o zakończeniu odpowiednich procedur krajowych, postępowanie zostaje zakończone.

ARTYKUŁ 14.16

Zasady proceduralne

1. Do postępowań w sprawie rozstrzygania sporów podlegających niniejszemu rozdziałowi zastosowanie ma załącznik 14-A.
2. Wszelkie posiedzenia organu arbitrażowego są otwarte dla publiczności zgodnie z załącznikiem 14-A.

ARTYKUŁ 14.17

Przekazywanie informacji

1. Organ arbitrażowy na wniosek jednej ze Stron lub z własnej inicjatywy może z dowolnego źródła, w tym również od Stron zaangażowanych w spór, uzyskiwać informacje, jakie uzna za stosowne dla prowadzonego postępowania. Organ arbitrażowy ma także prawo w razie potrzeby zwrócić się o opinię do ekspertów. Przed dokonaniem wyboru takich ekspertów organ arbitrażowy przeprowadza konsultacje ze Stronami. Wszelkie uzyskane w ten sposób informacje są ujawniane Stronom, które mogą zgłosić swoje uwagi.
2. Zainteresowane osoby fizyczne oraz prawne pochodzące ze Stron mogą składać organowi arbitrażowemu opinie *amicus curiae* zgodnie z załącznikiem 14-A.

ARTYKUŁ 14.18

Zasady wykładni

Organ arbitrażowy interpretuje postanowienia, o których mowa w art. 14.2 (Zakres), zgodnie z zasadami wykładni międzynarodowego prawa publicznego, w tym z zasadami określonymi w Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów. W przypadku gdy zobowiązanie wynikające z niniejszej Umowy jest identyczne ze zobowiązaniem wynikającym z Porozumienia WTO, organ arbitrażowy uwzględnia wszelką odpowiednią wykładnię ustaloną w orzeczeniach Organu Rozstrzygania Sporów WTO (zwanego dalej „DSB”). Orzeczenia organu arbitrażowego nie mogą rozszerzać ani ograniczać praw i obowiązków przewidzianych w art. 14.2 (Zakres).

ARTYKUŁ 14.19

Decyzje i orzeczenia organu arbitrażowego

1. Organ arbitrażowy dokłada wszelkich starań, aby jego decyzje podejmowane były w drodze konsensu. Jednak w przypadku, gdy decyzja nie może być podjęta w drodze konsensu, sprawa będąca przedmiotem decyzji rozstrzygana jest większością głosów.
2. Wszelkie orzeczenia organu arbitrażowego mają dla Stron moc wiążącą i nie są źródłem praw ani obowiązków osób fizycznych lub prawnych. W orzeczeniu podaje się fakty ustalone w sprawie, mające zastosowanie odpowiednie postanowienia, o których mowa w art. 14.2 (Zakres), oraz ogólne uzasadnienie ustaleń i wniosków. Komitet ds. Handlu podaje orzeczenie organu arbitrażowego w całości do wiadomości publicznej, chyba że postanowi inaczej w celu zapewnienia poufności informacji wskazanych przez Stronę jako poufne.

SEKCJA D

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 14.20

Listy arbitrów

1. Strony ustalają, po wejściu w życie niniejszej Umowy, listę piętnastu osób chcących i mogących pełnić rolę przewodniczącego organu arbitrażowego, o którym mowa w art. 14.5 (Powołanie organu arbitrażowego).

2. Komitet ds. Handlu nie później niż sześć miesięcy po wejściu w życie niniejszej Umowy sporządza listę przynajmniej dziesięciu osób chcących i mogących pełnić rolę arbitra. Każda ze Stron proponuje, po wejściu w życie niniejszej Umowy, przynajmniej pięć osób, które mogą pełnić funkcję arbitra.

3. Komitet ds. Handlu zapewni utrzymanie listy osób, które mogą pełnić funkcję przewodniczących lub arbitrów, sporządzonej zgodnie z odpowiednio ust. 1 i 2.

4. Arbitrzy muszą posiadać specjalistyczną wiedzę lub doświadczenie z zakresu prawa, handlu międzynarodowego lub rozstrzygania sporów w zakresie międzynarodowych umów handlowych. Arbitrzy muszą być niezależni, działać w imieniu własnym i nie być powiązani z rządem żadnej ze Stron, a także spełniać wymogi określone w załączniku 14-B.

ARTYKUŁ 14.21

Związek ze zobowiązaniami w ramach WTO

1. Zastosowanie postanowień niniejszego rozdziału dotyczących rozstrzygania sporów pozostaje bez uszczerbku dla ewentualnych działań w ramach WTO, w tym również postępowań w sprawie rozstrzygania sporu.

2. Niezależnie od ust. 1 jeżeli Strona w odniesieniu do konkretnego środka zapoczątkowała postępowanie w sprawie rozstrzygania sporu, na mocy niniejszego rozdziału albo na mocy Porozumienia WTO, do czasu zakończenia tego postępowania nie może ona wnieść o wszczęcie postępowania w sprawie rozstrzygania sporu w odniesieniu do tego samego środka na innym forum. Ponadto Strona nie wnosi o wszczęcie postępowań w sprawie rozstrzygania sporu na mocy niniejszego rozdziału ani na mocy Porozumienia WTO, chyba, że przedmiotem sporu są znacząco inne zobowiązania w ramach obu umów lub jeżeli wybrane forum nie jest w stanie ze względów proceduralnych lub jurysdykcyjnych dokonać ustaleń dotyczących roszczeń związanych z naruszeniem tego zobowiązania, pod warunkiem, że niepowodzenie działań danego forum nie wynika z braku należytej staranności przy podejmowaniu działań przez Stronę sporu.

3. Na użytek ust. 2:

- a) postępowanie w sprawie rozstrzygania sporu w ramach Porozumienia WTO uznaje się za rozpoczęte z chwilą wniesienia przez jedną ze Stron wniosku o powołanie organu arbitrażowego na mocy art. 6 DSU i uznaje się je za zakończone, gdy DSB przyjmie sprawozdanie organu oraz, w zależności od przypadku, sprawozdanie Organu Apelacyjnego, zgodnie z art. 16 i 17 ust. 14 DSU; oraz
- b) postępowanie w sprawie rozstrzygania sporu na mocy niniejszego rozdziału uznaje się za rozpoczęte z chwilą wniesienia przez jedną ze Stron wniosku o powołanie organu arbitrażowego na mocy art. 14.4 ust. 1 (Wszczęcie postępowania arbitrażowego) i uznaje się je za zakończone, gdy organ arbitrażowy przekaże swoje orzeczenie Stronom oraz Komitetowi ds. Handlu na mocy art. 14.8 ust. 2 (Orzeczenie organu arbitrażowego) lub gdy Strony osiągnęły wspólnie uzgodnione rozwiązanie zgodnie z art. 14.15 (Wspólnie uzgodnione rozwiązanie).

4. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie wyklucza możliwości wprowadzenia zawieszenia zobowiązań przez jedną ze Stron, jeżeli zezwala na to DSB. Nie można w oparciu o Porozumienie WTO uniemożliwić jednej ze Stron zawieszenia zobowiązań przewidzianego w niniejszym rozdziale.

ARTYKUŁ 14.22

Terminy

1. Wszystkie terminy określone w niniejszym rozdziale, łącznie z terminami przekazywania orzeczeń przez organ arbitrażowy, liczy się w dniach kalendarzowych od dnia następującego po wykonaniu czynności lub wystąpieniu zdarzenia, do którego się odnoszą, o ile nie postanowiono inaczej.
2. Każdy termin, o którym mowa w niniejszym rozdziale, może zostać zmieniony za obopólnym porozumieniem Stron.

ARTYKUŁ 14.23

Przegląd i zmiana rozdziału

Strony mogą, na mocy decyzji Komitetu ds. Handlu, zmienić niniejszy rozdział i załączniki 14-A oraz 14-B.

ROZDZIAŁ PIĘTNASTY

MECHANIZM MEDIACJI

ARTYKUŁ 15.1

Cel i zakres stosowania

1. Celem niniejszego rozdziału jest ułatwienie znalezienia wspólnie uzgodnionego rozwiązania w drodze kompleksowego i krótkiego postępowania przy wsparciu mediatora.
2. Postanowienia niniejszego rozdziału mają zastosowanie do wszelkich środków objętych zakresem niniejszej Umowy, które mają niekorzystny wpływ na handel lub inwestycje między Stronami, o ile nie postanowiono inaczej.

SEKCJA A

POSTĘPOWANIE MEDIACYJNE

ARTYKUŁ 15.2

Wezwanie do udzielenia informacji

1. Przed rozpoczęciem postępowania mediacyjnego Strona może w każdej chwili zażądać na piśmie informacji dotyczących środka negatywnie wpływającego na handel lub inwestycje między Stronami. Strona, do której taki wniosek jest skierowany, przesyła w terminie 20 dni pisemną odpowiedź.
2. Jeżeli Strona odpowiadająca uzna, że odpowiedź w ciągu 20 dni nie jest możliwa, informuje Stronę wnioskującą o przyczynach niemożności przedstawienia odpowiedzi w tym terminie oraz wskazuje najkrótszy czas, w którym będzie w stanie przedstawić swoją odpowiedź.

ARTYKUŁ 15.3

Wszczęcie postępowania

1. Strona może w każdym momencie zwrócić się o wszczęcie postępowania mediacyjnego między Stronami. Taki wniosek składany jest drugiej Stronie w formie pisemnej. Wniosek musi być wystarczająco szczegółowy, by jasno przedstawić zastrzeżenia Strony wnioskującej oraz:
 - a) określa konkretny środek, będący przedmiotem wniosku;
 - b) przedstawia zestawienie zarzucanych negatywnych skutków, które, według Strony wnioskującej, taki środek powoduje lub będzie powodował w odniesieniu do handlu lub inwestycji między Stronami; oraz
 - c) wyjaśnia, w jaki sposób według Strony wnioskującej takie skutki są związane z danym środkiem.
2. Strona, do której taki wniosek jest skierowany, rozważa go w dobrej wierze i udziela odpowiedzi poprzez przyjęcie lub odrzucenie wniosku na piśmie w ciągu dziesięciu dni od jego otrzymania.

ARTYKUŁ 15.4

Wybór mediatora

1. Strony dążą do poczynienia uzgodnień dotyczących mediatora nie później niż 15 dni po otrzymaniu odpowiedzi na wniosek, o którym mowa w art. 15.3 ust. 2 (Wszczęcie postępowania).

2. Jeżeli Strony nie są w stanie wyznaczyć mediatora w ustalonym terminie, każda ze Stron może złożyć wniosek do przewodniczącego Komitetu ds. Handlu lub osoby przez niego delegowanej o wyznaczenie mediatora w drodze losowania z listy kandydatów sporządzonej zgodnie z art. 14.20 ust. 2 (Listy arbitrów). Przedstawiciele obu Stron mogą być obecni przy takim losowaniu.
3. Przewodniczący Komitetu ds. Handlu lub osoba przez niego delegowana wyznacza mediatora w ciągu pięciu dni od złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 2.
4. Mediator nie może być obywatelem żadnej ze Stron, o ile Strony nie postanowią inaczej.
5. Mediator w bezstronny i przejrzysty sposób pomaga Stronom w osiągnięciu jasności w odniesieniu do środka i jego możliwych negatywnych skutków dla handlu i inwestycji oraz w opracowaniu wspólnie uzgodnionego rozwiązania. Postanowienia załącznika 14-B mają zastosowanie odpowiednio do mediatorów. Pkt 4-9 i pkt 46-49 załącznika 14-A mają również odpowiednie zastosowanie.

ARTYKUŁ 15.5

Zasady dotyczące postępowania mediacyjnego

1. W ciągu 10 dni od daty wyznaczenia mediatora Strona, która wniosła o wszczęcie postępowania mediacyjnego, przedstawia mediatorowi i drugiej Stronie w formie pisemnej szczegółowy opis problemu, a zwłaszcza opis stosowania spornego środka i jego negatywnych skutków dla handlu i inwestycji. W ciągu 20 dni od dnia przekazania takiego opisu druga Strona może w formie pisemnej przedstawić swoje uwagi do niego. W opisie lub w uwagach każda ze Stron może zawrzeć wszelkie informacje, które uzna za istotne.

2. Mediator może podjąć decyzję co do najwłaściwszego sposobu osiągnięcia jasności w odniesieniu do środka i jego możliwych negatywnych skutków dla handlu i inwestycji. Mediator może w szczególności organizować spotkania między Stronami, konsultować się ze Stronami wspólnie lub indywidualnie, zwrócić się o pomoc do odpowiednich ekspertów i zainteresowanych stron lub konsultować się z nimi oraz zapewnić dodatkowe wsparcie, o które wystąpią Strony. Zanim jednak mediator zwróci się o pomoc do odpowiednich ekspertów i zainteresowanych stron lub skonsultuje się z nimi, przeprowadza on konsultacje ze Stronami.
3. Mediator może zaoferować doradztwo i zaproponować rozwiązanie do rozważenia przez Strony, które mogą zaakceptować lub odrzucić proponowane rozwiązanie lub porozumieć się co do innego rozwiązania. Mediator nie doradza jednak i nie przedstawia uwag w sprawie zgodności spornego środka z niniejszą Umową.
4. Postępowanie mediacyjne jest przeprowadzane na terytorium Strony, do której skierowany był wniosek, lub w innym wspólnie uzgodnionym miejscu lub w każdy inny wspólnie uzgodniony sposób.
5. Strony dokładają starań, by osiągnąć wspólnie uzgodnione rozwiązanie w ciągu 60 dni od daty wyznaczenia mediatora. W oczekiwaniu na ostateczne porozumienie Strony mogą rozważyć potencjalne rozwiązania tymczasowe zwłaszcza w sytuacji, gdy środek dotyczy towarów nietrwałych.
6. Rozwiązanie może zostać przyjęte w drodze decyzji Komitetu ds. Handlu. Każda ze Stron może uzależnić takie rozwiązanie od zakończenia niezbędnych procedur wewnętrznych. Wspólnie uzgodnione rozwiązania są udostępniane publicznie. Wersja dostępna publicznie może jednak nie zawierać informacji wskazanych przez jedną ze Stron jako poufne.

7. Postępowanie mediacyjne zostaje zakończone:
- a) poprzez przyjęcie przez Strony wspólnie uzgodnionego rozwiązania - w takim przypadku postępowanie mediacyjne zostaje zakończone w dniu przyjęcia takiego rozwiązania;
 - b) za obopólną zgodą Stron na dowolnym etapie postępowania - w takim przypadku postępowanie mediacyjne zostaje zakończone w dniu zawarcia takiego porozumienia;
 - c) poprzez wydanie przez mediatora po konsultacji ze Stronami pisemnego oświadczenia stwierdzającego, że dalsze próby mediacji byłyby bezskuteczne - w takim przypadku postępowanie mediacyjne zostaje zakończone w dniu wydania takiego oświadczenia; lub
 - d) poprzez wydanie przez dowolną Stronę pisemnego oświadczenia po przeanalizowaniu możliwych wspólnie uzgodnionych rozwiązań w ramach postępowania mediacyjnego oraz po rozważeniu wszelkich porad mediatora i proponowanych przez niego rozwiązań - w takim przypadku postępowanie mediacyjne zostaje zakończone w dniu wydania takiego oświadczenia.

SEKCJA B

WDROŻENIE

ARTYKUŁ 15.6

Wdrożenie wspólnie uzgodnionego rozwiązania

1. Jeżeli Strony uzgodniły rozwiązanie, każda ze Stron podejmuje wszelkie środki niezbędne do wdrożenia takiego wspólnie uzgodnionego rozwiązania w uzgodnionym terminie.
2. Wdrażająca Strona informuje drugą Stronę w formie pisemnej o wszelkich krokach lub środkach podjętych w celu wdrożenia wspólnie uzgodnionego rozwiązania.
3. Na wniosek Stron mediator przedstawia im w formie pisemnej projekt sprawozdania merytorycznego zawierającego streszczenie: (i) środka stanowiącego przedmiot postępowania; (ii) zastosowanych procedur; oraz (iii) wszelkich wspólnie uzgodnionych rozwiązań stanowiących ostateczny rezultat tego postępowania, w tym potencjalnych rozwiązań tymczasowych. Mediator daje Stronom 15 dni na przedstawienie uwag do projektu sprawozdania. Po rozpatrzeniu uwag przedstawionych przez Strony w wyznaczonym terminie mediator przekazuje Stronom w ciągu 15 dni w formie pisemnej ostateczne sprawozdanie merytoryczne. Ostateczne pisemne sprawozdanie merytoryczne nie zawiera wykładni niniejszej Umowy.

SEKCJA C

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 15.7

Związek z kwestią rozstrzygania sporów

1. Mechanizm mediacji pozostaje bez uszczerbku dla praw i obowiązków Stron wynikających z rozdziału czternastego (Rozstrzyganie sporów).
2. Celem postępowania mediacyjnego nie jest stanowienie podstawy postępowania w sprawie rozstrzygnięcia sporu zgodnie z niniejszą Umową lub jakąkolwiek inną umową. W ramach takich postępowań w sprawie rozstrzygania sporów Strona ani nie może opierać się na następujących kwestiach, ani przedstawiać ich jako dowód i kwestie te nie są brane pod uwagę przez organ arbitrażowy:
 - a) stanowiska zajęte przez Strony w trakcie postępowania mediacyjnego;
 - b) fakt, że Strona wykazała gotowość do akceptacji rozwiązania w stosunku do środka objętego mediacją; lub
 - c) porady udzielone lub propozycje złożone przez mediatora.

3. Bez uszczerbku dla art. 15.5 ust. 6 (Zasady dotyczące postępowania mediacyjnego) i o ile Strony nie postanowią inaczej, wszystkie etapy postępowania mediacyjnego, w tym doradztwo lub zaproponowane rozwiązanie, są poufne. Każda ze Stron może jednak podać do wiadomości publicznej informację o toczącej się mediacji.

ARTYKUŁ 15.8

Terminy

Każdy termin, o którym mowa w niniejszym rozdziale, może zostać zmieniony za obopólnym porozumieniem Stron.

ARTYKUŁ 15.9

Koszty

1. Każda ze Stron ponosi swoje wydatki wynikające z udziału w postępowaniu mediacyjnym.
2. Strony dzielą się równo wydatkami wynikającymi z kwestii organizacyjnych, w tym wynagrodzeniem i kosztami mediatora. Wynagrodzenie mediatora jest zgodne z wynagrodzeniem przewidzianym w pkt 10 lit. b) załącznika 14-A.

ARTYKUŁ 15.10

Przegląd

Pięć lat od daty wejścia w życie niniejszej Umowy, w świetle doświadczenia uzyskanego w wyniku stosowania procedury mediacyjnej oraz w świetle rozwoju odpowiedniego mechanizmu w ramach WTO, Strony skonsultują się w sprawie potrzeby wprowadzenia zmian do procedury mediacji.

ROZDZIAŁ SZESNASTY

POSTANOWIENIA INSTYTUCJONALNE, OGÓLNE I KOŃCOWE

ARTYKUŁ 16.1

Komitet ds. Handlu

1. Strony niniejszym ustanawiają Komitet ds. Handlu składający się z przedstawicieli Stron.
2. Posiedzenia Komitetu ds. Handlu odbywają się na przemian na terenie Unii i w Singapurze co dwa lata lub bez zbędnych opóźnień na wniosek jednej ze Stron. Komitetowi ds. Handlu przewodniczą wspólnie członek Komisji Europejskiej odpowiedzialny za handel oraz minister handlu i przemysłu Singapuru lub ich odpowiedni przedstawiciele. Komitet ds. Handlu uzgadnia harmonogram posiedzeń i ustala swój porządek obrad.

3. Komitet ds. Handlu:

- a) zapewnia właściwe funkcjonowanie niniejszej Umowy;
- b) nadzoruje i ułatwia wykonanie i stosowanie niniejszej Umowy oraz wspiera jej cele ogólne;
- c) nadzoruje pracę wszystkich specjalnych komitetów, grup roboczych i innych organów powołanych na mocy niniejszej Umowy;
- d) rozważa sposoby dalszego zacieśnienia stosunków handlowych między Stronami;
- e) bez uszczerbku dla postanowień rozdziału czternastego (Rozstrzyganie sporów) i rozdziału piętnastego (Mechanizm mediacji), poszukuje rozwiązań dla problemów, które mogą powstać w obszarach objętych niniejszą Umową, lub dąży do rozwiązania sporów, które mogą wynikać z wykładnią lub stosowaniem niniejszej Umowy; oraz
- f) rozpatruje wszystkie inne sprawy dotyczące kwestii objętych niniejszą Umową.

4. Komitet ds. Handlu może:

- a) podjąć decyzję o utworzeniu lub rozwiązaniu specjalnych komitetów lub przydzielić im obowiązki, z wyjątkiem uprawnień przyznanych specjalnym komitetom w zakresie przyjmowania prawnie wiążących decyzji lub wprowadzania zmian, które mogą zostać zmienione wyłącznie zgodnie z procedurą dotyczącą zmian określoną w art. 16.5 (Zmiany);

- b) pozostawać w kontakcie ze wszystkimi zainteresowanymi stronami włącznie z organizacjami sektora prywatnego i społeczeństwa obywatelskiego;
- c) rozważyć zmiany w niniejszej Umowie, lub zmienić postanowienia niniejszej Umowy w przypadkach wyraźnie w niej określonych;
- d) przyjąć wykładnię postanowień niniejszej Umowy, która jest wiążąca dla Stron i wszystkich organów utworzonych na mocy niniejszej Umowy, w tym organów arbitrażowych, o których mowa w rozdziale czternastym (Rozstrzyganie sporów);
- e) przyjąć decyzje lub wydać zalecenia, jak wskazano w niniejszej Umowie;
- f) przyjąć swój regulamin wewnętrzny; oraz
- g) podejmować inne, uzgodnione przez Strony działania związane z wykonywaniem swoich funkcji.

5. Komitet ds. Handlu informuje wspólny komitet utworzony na mocy Umowy o partnerstwie i współpracy o swojej działalności oraz o działalności swoich specjalnych komitetów, w stosownych przypadkach, na regularnych posiedzeniach wspólnego komitetu.

6. Uznając znaczenie przejrzystości i otwartości, Strony potwierdzają swoje odnośne praktyki uwzględniania opinii społecznej, aby przy wdrażaniu niniejszej Umowy uwzględnić różne perspektywy.

ARTYKUŁ 16.2

Specjalne komitety

1. Niniejszym pod auspicjami Komitetu ds. Handlu powołuje się następujące specjalne komitety:
 - a) Komitet ds. Handlu Towarami;
 - b) Komitet ds. Środków Sanitarnych i Fitosanitarnych (zwany dalej „Komitetem SPS”);
 - c) Komitet ds. Ceł; oraz
 - d) Komitet ds. Handlu Usługami, Inwestycji i Zamówień Publicznych.
2. Skład, uprawnienia, zadania oraz, w odpowiednich przypadkach, funkcjonowanie specjalnych komitetów jest określone postanowieniami niniejszej Umowy lub przez Komitet ds. Handlu.
3. O ile nie postanowiono inaczej w niniejszej Umowie posiedzenia specjalnych komitetów odbywają się na właściwym szczeblu, na przemian w Unii lub w Singapurze, zazwyczaj co dwa lata lub bez zbędnych opóźnień - na wniosek jednej ze Stron lub Komitetu ds. Handlu. Przewodniczą im wspólnie przedstawiciele Stron. Specjalne komitety uzgadniają harmonogram posiedzeń i ustalają swój program.

4. Specjalne komitety informują Komitet ds. Handlu o swoim harmonogramie i programie z odpowiednim wyprzedzeniem przed swoimi posiedzeniami. Na każdym regularnym posiedzeniu Komitetu ds. Handlu przedstawiają mu one sprawozdanie ze swojej działalności. Utworzenie lub istnienie specjalnego komitetu nie stanowi dla Stron przeszkody w przedkładaniu dowolnych spraw bezpośrednio Komitetowi ds. Handlu.

ARTYKUŁ 16.3

Rozwijające się prawo WTO

Jeżeli jakiegokolwiek postanowienia Porozumienia WTO, które Strony włączyły do niniejszej Umowy, zostają zmienione, Strony konsultują się ze sobą, poprzez Komitet ds. Handlu, w celu znalezienia wzajemnie satysfakcjonującego rozwiązania, w odpowiednich przypadkach. W wyniku takiego przeglądu Strony mogą, decyzją Komitetu ds. Handlu, wprowadzić odpowiednie zmiany do niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 16.4

Podjmowanie decyzji

1. Strony mogą podejmować decyzje w ramach Komitetu ds. Handlu lub specjalnego komitetu, w przypadkach przewidzianych w niniejszej Umowie. Podjęte decyzje w ramach takiego komitetu są wiążące dla Stron, które są zobowiązane do podjęcia środków niezbędnych do wykonania takich decyzji.

2. Komitet ds. Handlu oraz specjalne komitety mogą wydawać odpowiednie zalecenia, przypadkach przewidzianych w niniejszej Umowie.
3. Komitet ds. Handlu oraz specjalne komitety opracowują swoje decyzje i zalecenia za zgodą obu Stron.

ARTYKUŁ 16.5

Zmiany

1. Strony mogą uzgodnić zmiany niniejszej Umowy. Zmiany do niniejszej Umowy wchodzi w życie po wymianie przez Strony pisemnych powiadomień poświadczających, że spełniły one swe odpowiednie mające zastosowanie wymogi prawne i zakończyły procedury, jak ustalono w instrumencie wprowadzającym zmiany.
2. Niezależnie od ust. 1 Strony mogą w ramach Komitetu ds. Handlu lub specjalnego komitetu przyjąć decyzję zmieniającą niniejszą Umowę, przypadkach przewidzianych w niniejszej Umowie.

ARTYKUŁ 16.6

Podatki

1. Niniejsza Umowa ma zastosowanie do środków podatkowych w stopniu niezbędnym do zapewnienia skuteczności jej postanowień.

2. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie ma wpływu na prawa i obowiązki Unii lub jakiegokolwiek z jej państw członkowskich ani na prawa i obowiązki Singapuru wynikające z jakiegokolwiek umowy podatkowej między Unią lub jakimkolwiek z państw członkowskich Unii a Singapurem. W przypadku niezgodności pomiędzy taką umową podatkową a niniejszą Umową pierwszeństwo w zakresie dotyczącym niezgodności mają postanowienia takiej umowy podatkowej. W przypadku umowy podatkowej między Unią lub jednym z państw członkowskich Unii i Singapurem właściwe organy na mocy tej umowy ponoszą wyłączną odpowiedzialność za wspólne ustalenie czy istnieje niezgodność między niniejszą Umową a taką umową.
3. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie uniemożliwia Stronom wprowadzania lub utrzymywania dowolnego środka podatkowego stosującego rozróżnienie między podatnikami na podstawie racjonalnych kryteriów, takie jak między podatnikami znajdującymi się w odmiennej sytuacji, w szczególności pod względem ich miejsca zamieszkania lub miejsca, gdzie inwestują swój kapitał¹.
4. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie stoi na przeszkodzie wprowadzeniu lub stosowaniu jakiegokolwiek środka mającego na celu zapobieganie unikaniu lub uchylaniu się od opodatkowania, zgodnie z postanowieniami umów o unikaniu podwójnego opodatkowywania lub innych porozumień dotyczących podatków lub zgodnie z krajowym prawodawstwem podatkowym.

¹ Dla większej pewności należy zaznaczyć, że Strony wspólnie uznają, że żadne z postanowień niniejszej Umowy nie uniemożliwia wprowadzenia jakiegokolwiek środka podatkowego mającego na celu opiekę społeczną, zdrowie publiczne lub inne cele społeczne albo stabilność makroekonomiczną lub korzyści podatkowe związane z miejscem rejestracji przedsiębiorstwa, a nie z obywatelstwem osoby będącej właścicielem przedsiębiorstwa. Środki podatkowe mające na celu stabilność makroekonomiczną są środkami wprowadzanymi w reakcji na zmiany i trendy gospodarki krajowej oraz mają na celu zaradzenie lub zapobieganie zaburzeniom równowagi systemowej, które poważnie zagrażają stabilności gospodarki krajowej.

5. a) Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie uniemożliwia Singapurowi wprowadzania lub utrzymywania środków podatkowych, które są potrzebne do ochrony jego nadrzędnych interesów porządku publicznego wynikających ze szczególnych ograniczeń związanych z dostępną przestrzenią.
- b) Singapur powiadomi Unię natychmiast po wprowadzeniu takich środków, które będą przedmiotem podejmowanych niezwłocznie konsultacji w ramach Komitetu ds. Handlu w celu osiągnięcia porozumienia.
- c) Jeżeli takie środki mają wpływ na ogólną równowagę zobowiązań uzgodnionych między Stronami w niniejszej Umowie, Strony mogą, decyzją Komitetu ds. Handlu, zmienić wykaz szczegółowych zobowiązań Stron uwzględniając takie środki.

ARTYKUŁ 16.7

Rachunek bieżący i przepływy kapitału

1. Strony zezwalają na dokonywanie, w walucie w pełni wymiennej¹ i zgodnie z art. VIII statutu Międzynarodowego Funduszu Walutowego, wszelkich płatności i transferów na rachunku bieżącym w ramach bilansu płatniczego między Stronami w odniesieniu do transakcji objętych zakresem niniejszej Umowy.

¹ „Waluta w pełni wymiennej” oznacza walutę, która znajduje się w szerokim obrocie na międzynarodowych rynkach walutowych i jest powszechnie stosowana w międzynarodowych transakcjach.

2. Strony prowadzą wzajemne konsultacje mające na celu ułatwienie przepływu kapitału między nimi w zakresie objętym niniejszą Umową, w szczególności w odniesieniu do stopniowej liberalizacji rachunków kapitałowych i finansowych w celu wspierania stabilnych i bezpiecznych ram dla długoterminowych inwestycji.

ARTYKUŁ 16.8

Państwowe fundusze majątkowe

Każda ze Stron zachęca swoje państwowe fundusze majątkowe do przestrzegania powszechnie przyjętych zasad i praktyk - zasad z Santiago.

ARTYKUŁ 16.9

Ograniczenia ochrony bilansu płatniczego

1. W przypadku gdy Strona napotyka poważne trudności w zakresie bilansu płatniczego oraz finansów zagranicznych lub jest tym zagrożona, może wprowadzić lub utrzymać środki ograniczające w odniesieniu do przepływów finansowych, płatności lub transferów dotyczących handlu towarami i usługami oraz zakładania przedsiębiorstw.

2. Strony dokładają starań, by uniknąć stosowania środków ograniczających, o których mowa w ust. 1. Wszelkie środki ograniczające wprowadzone lub utrzymywane zgodnie z niniejszym artykułem muszą być niedyskryminujące, obowiązywać przez ograniczony czas i nie wykraczać poza to, co jest konieczne do zaradzenia problemom w zakresie bilansu płatniczego i finansów zagranicznych. Środki takie muszą być zgodne odpowiednio z warunkami określonymi w Porozumieniu WTO i ze statutem Międzynarodowego Funduszu Walutowego.
3. Strona utrzymująca lub wprowadzająca środki ograniczające lub zmiany do nich, niezwłocznie powiadamia drugą Stronę o takich środkach.
4. W przypadku przyjęcia lub utrzymywania ograniczeń niezwłocznie odbywają się konsultacje w ramach Komitetu ds. Handlu. Konsultacje takie poddadzą ocenie sytuację bilansu płatniczego zainteresowanej Strony oraz ograniczenia wprowadzone i utrzymywane zgodnie z niniejszym artykułem, mając na względzie takie czynniki jak, między innymi:
 - a) istota i zakres trudności w zakresie bilansu płatniczego i finansów zagranicznych;
 - b) zewnętrzne warunki gospodarcze i handlowe; lub
 - c) alternatywne środki naprawcze, które mogą być dostępne.

Konsultacje dotyczą zgodności wszelkich środków ograniczających z ust. 1 i 2. Wszystkie wyniki ustaleń dotyczących statystyk i stanów faktycznych związanych z innymi kwestiami, przedstawione przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy, odnoszące się do walut obcych, rezerw monetarnych i bilansu płatniczego, są przyjmowane jako takie, a wnioski Komitetu ds. Handlu oparte są na ocenie MFW dotyczącej bilansu płatniczego i finansów zagranicznych Strony, której to dotyczy.

ARTYKUŁ 16.10

Tymczasowe środki ochronne w zakresie przepływów finansowych i płatności

1. Jeżeli w wyjątkowych okolicznościach związanych z poważnymi trudnościami w funkcjonowaniu polityki gospodarczej i pieniężnej lub polityki kursowej którejkolwiek ze Stron, bądź też zagrożenia takimi trudnościami, Strona ta może wprowadzić tymczasowe środki ochronne w odniesieniu do przepływów finansowych, płatności lub transferów. Środki takie muszą być absolutnie niezbędne, okres ich obowiązywania nie może przekraczać w żadnym wypadku sześciu miesięcy¹ i nie mogą stanowić one narzędzia służącego arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między Stroną a podmiotem niebędącym Stroną w podobnych sytuacjach.
2. Strona wprowadzająca środki ochronne informuje drugą Stronę niezwłocznie oraz przedstawia jak najszybciej harmonogram ich znoszenia.

ARTYKUŁ 16.11

Wyjątki ze względów bezpieczeństwa

Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako:

- a) wymagające od którejkolwiek ze Stron dostarczenia informacji, których ujawnienie uważa ona za sprzeczne z jej podstawowymi interesami bezpieczeństwa;

¹ Stosowanie środków ochronnych można rozszerzyć poprzez ich formalne ponowne wprowadzenie w przypadku dalszego występowania wyjątkowych okoliczności i po poinformowaniu drugiej Strony o wdrożeniu proponowanego formalnego ponownego wprowadzenia.

- b) uniemożliwiające którejkolwiek ze Stron przeprowadzenie jakiegokolwiek działania uznanego przez nią za niezbędne dla ochrony jej podstawowych interesów bezpieczeństwa:
- (i) odnoszącego się do produkcji lub handlu bronią, amunicją i sprzętem wojskowym oraz do handlu innymi towarami i materiałami oraz do działalności gospodarczych, które są prowadzone bezpośrednio lub pośrednio w celu zaopatrzenia obiektów wojskowych;
 - (ii) odnoszącego się do świadczenia usług prowadzonego bezpośrednio lub pośrednio dla celów zaopatrzenia obiektów wojskowych;
 - (iii) odnoszącego się do materiałów rozszczepialnych, materiałów do syntezy jądrowej lub materiałów służących do ich uzyskania; lub
 - (iv) podjętego w czasie wojny lub w obliczu innego zagrożenia w stosunkach międzynarodowych lub w celu ochrony krytycznej infrastruktury publicznej (odnosi się to do infrastruktury energetycznej, wodnej lub komunikacyjnej zapewniającej podstawowe towary i usługi ogółowi społeczeństwa) przed celowymi próbami jej zniszczenia lub zakłócenia;
- c) uniemożliwiające którejkolwiek ze Stron podejmowanie działań w celu utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

ARTYKUŁ 16.12

Ujawnianie informacji

1. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako wymagające od Strony udostępnienia informacji poufnych, których ujawnienie mogłoby utrudnić egzekwowanie prawa lub w inny sposób jest sprzeczne z interesem publicznym lub które mogłoby zaszkodzić uzasadnionym interesom handlowym poszczególnych przedsiębiorstw, państwowych lub prywatnych.
2. W przypadku gdy Strona przedkłada Komitetowi ds. Handlu lub specjalnym komitetom informacje, które są uważane za poufne zgodnie z jej przepisami ustawowymi i wykonawczymi, druga Strona traktuje te informacje jako poufne, o ile Strona przedkładająca informacje nie postanowi inaczej.

ARTYKUŁ 16.13

Wejście w życie

1. Strony zatwierdzają niniejszą Umowę zgodnie ze swoimi procedurami.
2. Niniejsza Umowa wchodzi w życie pierwszego dnia drugiego miesiąca, po którym Strony wymienią pisemne powiadomienia poświadczające, że wypełniły swoje odpowiednie mające zastosowanie procedury i wymogi prawne dotyczące wejścia w życie niniejszej Umowy. Strony mogą uzgodnić inny termin.

3. Powiadomienia są przesyłane do Sekretarza Generalnego Rady Unii Europejskiej oraz do Dyrektora Departamentu ds. Ameryki Północnej i Europy w Ministerstwie Handlu i Przemysłu Singapuru lub do organów będących ich następcami.

ARTYKUŁ 16.14

Okres obowiązywania

1. Niniejsza Umowa zostaje zawarta na czas nieokreślony.
2. Strona może pisemnie powiadomić drugą Stronę o swoim zamiarze wypowiedzenia niniejszej Umowy.
3. Wypowiedzenie niniejszej Umowy staje się skuteczne po upływie sześciu miesięcy od powiadomienia na mocy ust. 2.
4. W ciągu 30 dni od przekazania powiadomienia na mocy ust. 2, każda ze Stron może wezwać do przeprowadzenia konsultacji dotyczących tego, czy zakończenie obowiązywania postanowień niniejszej Umowy powinno nastąpić w późniejszym terminie, niż przewidziany w ust. 3. Konsultacje zaczynają się w ciągu 30 dni od przekazania Stronie odpowiedniego wniosku.

ARTYKUŁ 16.15

Wypełnianie zobowiązań

Strony wprowadzają wszelkie ogólne lub szczególne środki wymagane w celu wypełnienia ich zobowiązań w ramach niniejszej Umowy. Zapewniają one osiągnięcie celów określonych w niniejszej Umowie.

ARTYKUŁ 16.16

Brak bezpośredniego stosowania

Dla większej pewności, żadne z postanowień niniejszej Umowy nie jest interpretowane jako przyznające prawa lub nakładające obowiązki na osoby, inne niż prawa i obowiązki powstałe między Stronami na podstawie międzynarodowego prawa publicznego.

ARTYKUŁ 16.17

Załączniki, dodatki, wspólne deklaracje, protokoły i uzgodnienia

Załączniki, dodatki, wspólne deklaracje, protokoły i uzgodnienia do niniejszej Umowy stanowią jej integralną część.

ARTYKUŁ 16.18

Stosunek do innych umów

1. Niniejsza Umowa jest integralną częścią ogólnych stosunków dwustronnych między Unią i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Singapurem, z drugiej, regulowanych Umową o partnerstwie i współpracy oraz stanowi część wspólnych ram instytucjonalnych. Jest ona umową szczegółową wprowadzającą w życie postanowienia dotyczące handlu określone w Umowie o partnerstwie i współpracy.
2. Dla większej pewności Strony zgadzają się, że żadne z postanowień niniejszej Umowy nie wymaga od nich działania w sposób niezgodny z ich zobowiązaniami w ramach WTO.

ARTYKUŁ 16.19

Przyszłe przystąpienia do Unii

1. Unia powiadamia niezwłocznie Singapur o każdym wniosku w sprawie przystąpienia państwa trzeciego do Unii.
2. Podczas negocjacji w sprawie przystąpienia między Unią a państwem kandydującym, Unia stara się:
 - a) w możliwym zakresie przekazać Singapurovi wszelkie informacje, o które się zwróci, dotyczące kwestii objętych niniejszą Umową; oraz

b) uwzględnić wszelkie wyrażone przez Singapur obawy.

3. Unia informuje Singapur, tak szybko jak jest to możliwe, o wynikach negocjacji dotyczących przystąpienia z państwem kandydującym oraz powiadamia Singapur o wejściu w życie przystąpienia do Unii.

4. W ramach Komitetu ds. Handlu i z wystarczającym wyprzedzeniem przed datą przystąpienia państwa trzeciego do Unii, Strony analizują możliwy wpływ takiego przystąpienia na niniejszą Umowę. Strony mogą, decyzją Komitetu ds. Handlu, wprowadzić wszelkie konieczne dostosowania lub uzgodnienia przejściowe.

ARTYKUŁ 16.20

Terytorialny zakres stosowania

1. Niniejsza Umowa ma zastosowanie:

- a) w przypadku Unii - do terytoriów, na których stosuje się Traktat o Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej na warunkach określonych w tych traktatach; oraz
- b) w przypadku Singapuru - do jego terytorium.

Odniesienia do „terytorium” zawarte w niniejszej Umowie są rozumiane w taki sposób, chyba że wyraźnie zaznaczono inaczej.

2. W odniesieniu do postanowień dotyczących traktowania taryfowego towarów niniejsza Umowa ma również zastosowanie do części obszaru celnego Unii nieobjętych ust. 1 lit. a).

ARTYKUŁ 16.21

Teksty autentyczne

Niniejszą Umowę sporządzono w dwóch egzemplarzach w językach angielskim, bułgarskim, chorwackim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, rumuńskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, węgierskim i włoskim, przy czym każdy z tych tekstów jest na równi autentyczny.

Sporządzono w ... dnia ...

W imieniu Unii Europejskiej

W imieniu Republiki Singapuru

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW, DODATKÓW, WSPÓLNYCH DEKLARACJI, PROTOKOŁÓW I
UZGODNIEŃ DO NINIEJSZEJ UMOWY

Załączniki i dodatki do rozdziału drugiego

Załącznik 2-A	Zniesienie należności celnych
Dodatek 2-A-1	Harmonogram znoszenia ceł przez Singapur
Dodatek 2-A-2	Harmonogram znoszenia ceł przez Unię
Załącznik do dodatku 2-A-2	Harmonogram znoszenia ceł przez Unię - Pozycje taryfowe
Załącznik 2-B	Pojazdy silnikowe i ich części
Załącznik 2-C	Produkty farmaceutyczne i wyroby medyczne

Załącznik i dodatki do rozdziału czwartego

Załącznik 4-A	Elektronika
Dodatek 4-A-1	Zakres
Dodatek 4-A-2	Kategorie produktów
Dodatek 4-A-3	Definicje

Załączniki do rozdziału piątego

Załącznik 5-A	Właściwe organy
Załącznik 5-B	Wymogi i postanowienia dotyczące zatwierdzania przedsiębiorstw w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego

Załączniki i dodatki do rozdziału ósmego

Załącznik 8-A	Wykaz szczegółowych zobowiązań Unii
Dodatek 8-A-1	Unia - Wykaz szczegółowych zobowiązań zgodnie z art. 8.7 (Wykaz szczegółowych zobowiązań)
Dodatek 8-A-2	Unia - Wykaz szczegółowych zobowiązań zgodnie z art. 8.12 (Wykaz szczegółowych zobowiązań)
Dodatek 8-A-3	Unia - Wykaz szczegółowych zobowiązań zgodnie z art. 8.14 (Personel kluczowy i absolwenci odbywający staż) oraz 8.15 (Sprzedawcy usług biznesowych)
Załącznik 8-B	Wykaz szczegółowych zobowiązań Singapuru

Dodatek 8-B-1	Singapur - Wykaz szczegółowych zobowiązań
Dodatek 8-B-2	Singapur - Wykaz szczegółowych zobowiązań - Dodatek dotyczący usług finansowych
Załączniki do rozdziału dziewiątego	
Załącznik 9-A	Podmioty na szczeblu centralnym zamawiające zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy
Załącznik 9-B	Podmioty poniżej szczebla centralnego zamawiające zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy
Załącznik 9-C	Służby użyteczności publicznej i inne podmioty zamawiające zgodnie z postanowieniami niniejszej Umowy
Załącznik 9-D	Towary
Załącznik 9-E	Usługi
Załącznik 9-F	Koncesje na roboty i usługi budowlane
Załącznik 9-G	Ogólne uwagi i odstępstwa od postanowień art. 9.4 (Zasady ogólne)

Załącznik 9-H	Środki publikacji
Załącznik 9-I	Partnerstwa publiczno-prywatne
Załączniki do rozdziału dziesiątego	
Załącznik 10-A	Wykaz nazw, które mają być stosowane do ochrony jako oznaczenia geograficzne na terytorium każdej ze stron
Załącznik 10-B	Chronione oznaczenia geograficzne
Załącznik do rozdziału jedenastego	
Załącznik 11-A	Zasady mające zastosowanie do innych subsydiów
Załączniki do rozdziału czternastego	
Załącznik 14-A	Regulamin postępowania arbitrażowego
Załącznik 14-B	Kodeks postępowania arbitrów i mediatorów
Protokół	
Protokół 1	dotyczący definicji pojęcia „produktów pochodzących” oraz metod współpracy administracyjnej (obejmuje załączniki i wspólne deklaracje do niego)

Uzgodnienia

Uzgodnienie 1 W związku z art. 16.6 (Podatki)

Uzgodnienie 2 W związku z wynagrodzeniem arbitrów

Uzgodnienie 3 Dodatkowe postanowienia związane z cłami

Uzgodnienie 4 Wzajemne uznawanie programów dotyczących upoważnionych przedsiębiorców

Wspólne deklaracje

Wspólna deklaracja dotycząca unii celnych